

**TOKAT MÜZESİ'NDEKİ GREK ve
ROMA DÖNEMİ ALTIN TAKILARI**

Sümevra GÖRAL

**Yüksek Lisans Tezi
Arkeoloji Anabilim Dalı
Doç. Dr. Ali Yalçın TAVUKÇU
2019
Her Hakkı Saklıdır**

T.C
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI

Sümevra GÖRAL

TOKAT MÜZESİ'NDEKİ GREK ve ROMA DÖNEMİ ALTIN
TAKILARI

YÜKSEK LİSANSTEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Doç. Dr. Ali Yalçın TAVUKÇU

ERZURUM-2019

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ BEYAN FORMU

06/08/2019

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddelerine göre hazırlamış olduğum "Tokat Müzesi'ndeki Grek ve Roma Dönemi Altın Takıları " adlı tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim *.

- ☒ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin/Raporumun makale için **altı ay**, patent için **iki yıl** süreyle erişiminin ertelenmesini istiyorum.

06/08/2019

Sümeyra GÖRAL

*** LİSANSÜSTÜ TEZLERİN ELEKTRONİK ORTAMDA TOPLANMASI, DÜZENLENMESİ VE ERİŞİME AÇILMASINA İLİŞKİN YÖNERGE
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM**

Çeşitli ve Son Hükümler

Lisansüstü tezlerin erişime açılmasının ertelenmesi MADDE 6– (1) Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

Gizlilik dereceli tezler MADDE 7– (1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

F-83/00/22.12.2016

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Doç. Dr. Ali Yalçın TAVUKÇU danışmanlığında, Sümeyra GÖRAL tarafından hazırlanan bu çalışma 06/08/2019 tarihinde aşağıda isimleri yazılı jüri tarafından. Arkeoloji Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan :Doç. Dr. Ali Yalçın TAVUKÇU

İmza:

Jüri Üyesi :Dr. Öğretim Üyesi Şengül Dilek FUL

İmza:

Jüri Üyesi : Dr. Öğretim Üyesi Berna KAVAZ KINDİĞİLİ

İmza:

Prof. Dr. Sait UYLAŞ

Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	VII
ABSTRACT	VIII
ÖNSÖZ.....	IX
GİRİŞ	1
I. AMAÇ, KAPSAM YÖNTEM	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TOKAT KENTİ TARİHİ COĞRAFYASI ve TOKAT MÜZESİ'NİN

TARİHÇESİ

1.1. TOKAT KENTİ'NİN TARİHİ COĞRAFYASI	3
1.2. TOKAT MÜZESİ'NİN TARİHÇESİ	5

İKİNCİ BÖLÜM

TAKININ TANIMI, TAKI KULLANIMINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER, TAKILARIN KULLANIM AMAÇLARI

2.1. TAKININ TANIMI.....	7
2.2. TAKI KULLANIMINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER.....	8
2.2.1. Ekonomik Faktörler.....	8
2.2.2. Kültürel Faktörler	8
2.2.3. Dini Faktörler	10
2.2.4. Moda Faktörü	11
2.3. TAKILARIN KULLANIM AMAÇLARI.....	11

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TAKILARDA KULLANILAN METALLER, DEĞERLİ ve YARI DEĞERLİ

TAŞLAR

3.1. TAKILARDA KULLANILAN METALLER, DEĞERLİ ve YARI DEĞERLİ TAŞLAR	15
3.1.1. Metaller	15
3.1.1.1. Altın	15

3.1.1.2. Gümüş.....	16
3.1.1.3. Bakır	17
3.1.1.4. Bronz (Tunç).....	17
3.1.1.5. Demir	18
3.1.2. Değerli Taşlar	19
3.1.2.1. Elmas	19
3.1.2.2. Safir.....	19
3.1.2.3. Yakut.....	19
3.1.2.4. Zümrüt	20
3.1.3. Yarı Değerli Taşlar	20
3.1.3.1. Kuvars.....	21
3.1.3.2. Amatist.....	21
3.1.3.3. Granat (Grena, Lal Taşı).....	21
3.1.3.4. Yeşim.....	22
3.1.3.5. Lapis Lazuli	22
3.1.3.6. Firuze (Turkuaz)	22
3.1.3.7. Akik (Agat, Oniks, Sardoniks)	23
3.1.3.8. Kalseduan	23
3.1.3.9. Opal.....	23
3.1.3.10. Kaya Kristali (Necef).....	24
3.1.3.11. Malahit.....	24
3.1.3.12. Hematit	24
3.2. TAKININ ÜRETİM ve SÜSLEME TEKNİKLERİ	25
3.2.2. Takı Üretim Teknikleri.....	25
3.2.2.1. Dövme Tekniği	25
3.2.2.2. Döküm Tekniği	26
3.2.3. Takı Süsleme Teknikleri	27
3.2.3.1. Çalma ve Kazıma Tekniği	27
3.2.3.2. Kesme/Delik işi/Opus Interrasıla/Ajur Tekniği	27
3.2.3.3. Kabartma/ Repousse Tekniği.....	28
3.2.3.4. Savatlama (Niello) Tekniği.....	29
3.2.3.5. Granülasyon (Taneleme/Güverse/Habbeleme) Tekniği	29

3.2.3.6. Taş Kakma Tekniği.....	30
3.2.3.7. Mineleme (Emay) Tekniği.....	30
3.2.3.8. Telkari (filigre) Tekniği	31
3.2.3.9. Cameo Tekniği.....	32
3.2.3.10. Kaplama (Yaldızlama) Tekniği	32

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TARİH ÖNCESİ ÇAĞLARDA KUYUMCULUK

4.1. PALEOLİTİK ÇAĞ	33
4.2. NEOLİTİK ÇAĞ.....	34
4.3. KALKOLİTİK ÇAĞ (MÖ 5500-3200)	37
4.2. TARİHİ ÇAĞLARDA KUYUMCULUK.....	40
4.2.1. Sümer Kuyumculuğu.....	40
4.2.2. Mısır Kuyumculuğu	42
4.2.3. Babil Kuyumculuğu	45
4.2.4. Minos Kuyumculuğu	46
4.2.5. Miken Kuyumculuğu.....	47
4.2.6. Hatti Kuyumculuğu	48
4.2.7. Hitit Kuyumculuğu.....	48
4.2.8. Fenike Kuyumculuğu	50
4.2.9. Urartu Kuyumculuğu.....	50
4.2.10. Frig Kuyumculuğu	52
4.2.11. Lydia Kuyumculuğu.....	53
4.2.12. Pers (Akhamenid) Kuyumculuğu	54
4.2.13. Grek Kuyumculuğu	56
4.2.14. Roma Kuyumculuğu.....	60

BEŞİNCİ BÖLÜM

TOKAT ARKEOLOJİ MÜZESİ'NDEKİ GREK ve ROMA DÖNEMİ ALTIN

TAKILARIN DEĞERLENDİRMESİ

5.1. BAŞ TAKILARI.....	62
5.1.1. Saç Süsleri	62

5.1.2. Diademler	63
5.1.3. Küpeler	65
5.1.3.1. Halkası Figürlü Küpeler	65
5.1.3.2. Disk Başlıklı Küpeler	67
5.1.3.3. Halka Biçimli Sarkaçsız Küpeler.....	69
5.1.3.4. �engeli Sarkaçlı Küpeler	71
5.1.3.5. “S” Biçimli Küpeler.....	71
5.1.3.6. Halkası Diskli Sarkaçlı ve Sarkaçsız Küpeler	74
5.1.3.7. Halkası Kare Mont�rl� Küpeler	76
5.1.3.8. Halkası Boncuklu Küpeler.....	78
5.2. BOYUN TAKILARI	79
5.2.1. Kolyeler	79
5.2.2. Pandantifler	83
5.3. EL KOL TAKILARI	86
5.3.1. Yüzükler	86
5.3.1.1. Taşlı Yüzükler	88
5.3.1.2. Taşsız Yüzükler	94
5.4. �L�/MEZAR HED�YELER�	97
5.4.1. A�ız- G�z Bandı.....	97
 SONUÇ	 99
KAYNAKÇA	102
KATALOG	119
RES�MLER	177
GRAF�KLER	194
ZAMAN D�Z�N	196
�ZGE�M�ş	198

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TOKAT MÜZESİ'NDEKİ GREK ve ROMA DÖNEMİ ALTIN TAKILARI

Sümevra GÖRAL

Tez Danışmanı: Doç Dr. Ali Yalçın TAVUKÇU

2019, 198 Sayfa

Juri: Doç Dr. Ali Yalçın TAVUKÇU

Dr. Öğr. Üyesi Şengül Dilek FUL

Dr. Öğr. Üyesi Berna KAVAZ KINDİĞİLİ

Çalışmamızda, Tokat Müzesi'ndeki 82 adet altın takı üzerinde inceleme yapılmıştır. Takılar teşhir ve depoda yer almaktadır. Çalışmamızın ana konusunu oluşturan takı üzerinde literatür taraması yaparak, takının tanımı, tarih öncesi ve tarihi çağlarda kuyumculuk, takının kullanım amaçları, takılarda kullanılan taşlar ve takı üretim, süsleme tekniklerine detaylı bir şekilde değinilmiştir.

Takı çeşitleri arasında baş, boyun, el-kol takıları ve ölü/mezar hediyeleri bulunmaktadır. Her tür, kendi içinde çeşitli gruplara ayrılarak değerlendirilmiştir. Eserler üzerinde kullanılan teknik ve malzemelerle ilgili bilgi verilmiştir. En yoğun çalışma grubunu küpe ve yüzükler oluşturmaktadır. Grek ve Roma Dönemi'ne ait olan bu eserler, yapılan araştırmalarda benzer örneklerle karşılaştırılarak, kendi içinde erken dönemden geç döneme tarihlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tokat, Tokat Müzesi, Altın, Takı, Grek Dönemi, Roma Dönemi.

ABSTRACT

MASTER’S THESIS

GREEK AND ROMAN PERIOD GOLD JEWELRY IN TOKAT MUSEUM

Sümeýra GÖRAL

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Ali Yalçın TAVUKÇU

2018, Pages:198

Jury: Assoc. Prof. Dr. Ali Yalçın TAVUKÇU

Assist. Prof. Dr. Şengül Dilek FUL

Assist. Prof. Dr. Berna KAVAZ KINDİĞİLİ

In our study, 81 gold jewelry in Tokat Museum were examined. The jewelry is on display and is located in the warehouse. The main subject of our study is the literature review on the jewelry, the definition of the jewelry, jewelry in the prehistoric and historical ages, the purpose of the use of the jewelry, the stones used in jewelry and the production and decoration techniques of jewelry are mentioned in detail.

Jewelry types include head, neck, hand-wrist jewelry and dead jewelry. Each species was divided into various groups. Information was given on the techniques and materials used in the works. Earrings and rings are the most intense working group. These works belonging to the Greek and Roman Periods are dated from the early to late period by comparing them with the similar examples in the studies.

Key Words: Tokat, Tokat Museum, Gold, jewellery, Greek Period, Roman Period

ÖNSÖZ

Takılar zengin çeşitliliğiyle her toplumda birçok amaca hizmet ederek ve sevilerek kullanılan objelerdir. Geçmişten günümüze neredeyse bir zincir halinde gelişimini sürdürmekte olan bu konunun tez konusu olarak severek ve isteyerek çalıştığımı belirtmek isterim.

Bir objeden yola çıkarak, objenin ait olduğu toplumun, sosyal, kültürel, ekonomik, dini, coğrafi, estetik, teknik bilgi ve becerileri gibi birçok alanda merak duygusuyla yorumlanmış bilgileri bir sentez halinde sunmaya çalışmak oldukça heyecan verici. İnsanların geçmişten bu yana üzerine ilave bilgiler katarak yorumladığı bu konunun sınırlarını belirlemekte oldukça zorlandım. Küçük bir maden, taş vb. Malzemeyi kullanmak suretiyle o eseri gerçek bir sanat eseri haline getiren insanların hayal gücünün, üreticiliğinin ve sabrının sınırlarının ne denli geniş olduğunu çalışmam esnasında bir kez daha anlamış oldum.

Bu anlamlı ve özel konunun tez konum olarak belirlenmesinde öneride bulunan ve her konuda destek veren değerli hocam Dr. Öğretim Üyesi Zerrin AYDIN TAVUKÇU'ya, bilgi birikimi ve tecrübeleriyle beni yönlendiren değerli danışmanım, Doç. Dr. Ali Yalçın TAVUKÇU'ya, gerekli izni verip, konuyu çalışmama olanak sağlayan Tokat Arkeoloji ve Etnografya Müzesi çalışanlarına, bölüm hocalarıma, Arş. Gör. Mesut CEYLAN'a, Arş. Gör. Ahmet Cüneydi HAS'a, Arş. Gör. Sinem COŞKUN'a, meslektaşım, kardeşim Arkeolog Merve YILDIRIM'a, Kütüphanesinden yararlandığım Kocaeli Üniversitesi Değirmendere Ali Özbay Meslek Yüksekokulu Kuyumculuk ve Takı Tasarımı Bölümü Öğretim Görevlisi Abdil SARAÇOĞLU'na, ve Muş Alparslan Üniversitesi Tarih Bölümü Arş. Gör. Ömer GÜRDAL'a, takıların fotoğraflanmasında ve bu zorlu sürecin her aşamasında yanımda olan değerli eşim Ozan Andaç GÖRAL'a, hayatımın her döneminde hiçbir fedakarlıktan kaçınmayan değerli annem Serpil TOHUMCU, babam Yaşar TOHUMCU, kardeşim Yasin TOHUMCU ve son olarak varlığıyla hayatıma anlam katan biricik oğlum Göktürk Taha GÖRAL'a sonsuz teşekkür ederim.

Saygı ve sevgi ile...

Erzurum–2019

Sümeysra GÖRAL

GİRİŞ

Takılar, ait oldukları kültürlerin izlerini taşımakta ve o kültüre ait önemli bilgiler vermektedir. Bir objeden yola çıkarak ait olduğu dönemin ekonomi, siyasi, teknik, dini, sanatsal, kültürel ve daha fazla alanında bilgi sahibi olmak arkeoloji bilimi açısından oldukça önem taşımaktadır.

Bu çalışmada insanlık tarihi kadar eski olan takının ortaya çıktığı tarih öncesi çağlarda ve tarihi çağlardaki kullanımına, takının geçmişten bu yana kullanım amaçlarına, takıları etkileyen faktörlere ve teknik kısmı olan takılarda kullanılan metal, taş gibi unsurlara değinip süsleme tekniklerini de aktararak takı geniş bir kapsamda incelenip, Tokat Müzesi'nde yer alan altın takıların özelliklerine değinip benzer örneklerle karşılaştırma yaparak daha iyi anlaşılması sağlanmıştır.

I. AMAÇ, KAPSAM YÖNTEM

Antik Dönemde Pontus bölgesinin iç kısımlarında bulunan Tokat ve çevresinde çok sayıda antik kent bulunması nedeniyle, birçok eser ve takı Tokat Müzesi'nde sergilenmektedir.

Çalışmanın amacı; Tokat Müzesi'nde bulunan Grek ve Roma Dönemi'ne ait olan altın takıları tiplerine göre ayırıp, değerlendirilen takıların analoji yöntemiyle benzerlerini bulmak ve tarihsel gelişimi bulundukları kontekst içinde saptamaktır. Bu nedenle Tokat Müzesi envanterine satın alma, bağış ve kazı yoluyla ele geçmiş takıların; malzemesine, cinsine, ölçülerine, kullanımına ve dönemine göre belgeleme çalışmaları yapılarak katalog oluşturulmuştur. Bu çalışma ile antik dönem takılarına ışık tutması amaçlanmış, ayrıca gelecekte yapılacak daha ayrıntılı çalışmalara alt yapı oluşturması da düşünülmüştür.

Çalışma kapsamında Tokat Müzesi'nde yer alan 82 adet takı incelenmiştir. Envantere kayıtlı bu eserlerin daha önce incelenmemiş olması takı konusunun uygarlıklara, dönemlere göre farklılaşan geniş kapsamlı bir konu olması, bizim bu çalışmayı yapmamıza neden olmuştur. Takı konusu her ne kadar ilk insanlığın ortaya çıkışından günümüze kadar ki geniş bir süreci kapsamış olsa da, takının ilk kullanımından, takıda kullanılan madenlerden, tekniklerden, süslemelerden,

uygarlıkların takıyı kullanma biçimlerinden, takıyı etkileyen faktörlerden kısaca bahsederek aslında geçmişten Geç Roma Dönemi sonuna kadar ki takı kültürüne değinmiş olduk.

Konunun seçilmesinin ardından müze ile gerekli yazışmalar yapılarak çalışma izni alınmıştır. Çalışmanın ilk aşaması müze envanterine kayıtlı altın takılar belirlenmiştir. Ardından eserlerin fotoğrafları çekilmiş, ölçüleri alınarak çalışma kataloğu çıkarılmıştır. Takılar türlerine göre gruplandırıldıktan sonra, takılara K1'den başlanarak katalog numaraları verilmiş, katalogta takıya ait müze envanterine kayıtlı bilgiler ve teknik bilgiler yer almaktadır. 4 ana tip ve alt gruplarından oluşan toplam 82 adet takı incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

TOKAT KENTİ TARİHİ COĞRAFYASI ve TOKAT MÜZESİ'NİN TARİHÇESİ

1.1. TOKAT KENTİ'NİN TARİHİ COĞRAFYASI

Tokat Kenti, Karadeniz Bölgesi'nin Orta Karadeniz Bölümü'nün kara kesiminde yer alır. Kuzeyde Samsun, kuzeydoğuda Ordu, güney ve güneydoğuda Sivas, güneybatıda Yozgat ve batıda ise Amasya illeriyle çevrilidir¹. Coğrafi konumu itibariyle zengin su kaynakları, bitki örtüsü, verimli ovaları ve çeşitli maden yataklarına sahiptir. Aynı zamanda Anadolu'daki önemli ticaret yolları üzerinde yer almaktadır². Tarihin konusunu oluşturan insanlar üzerinde coğrafi faktörlerin etkisi yüksektir. Bu nedenle Tokat ili Antik çağlardan günümüze kadar birçok uygarlığa ev sahipliği yapmış ve bu uygarlıklardan geriye eşsiz nitelikte kültürel miras kalmıştır.

Tokat adının etimolojisi konusunda yapılan araştırmalarda farklı görüşler ve rivayetler bulunmaktadır. Adını Tokat Kalesi'nden aldığını düşünen Açikel³, “surlu şehir” anlamında “Toh-Kat” kelimesini kullanırken, Seyahatname⁴ adlı eserinde Evliya Çelebi'nin “Dok-ad” ismiyle anılan efsanevi bir kahramana bu ismin verildiğini, Erdem Sargon⁵’a göre de Tokat’a Grekçe “Dokeia” denildiği, bu kelimenin “çanak memleket”

¹ Ali Açikel, Samettin Başol, Ali Osman Solmaz, Murat Hanılçe, *Tokat Sempozyumu*, 1. Cilt, 2012, 15-21; Serhat Uslu, *Tarih Öncesi Çağlarda Tokat'ın Tarihi Coğrafyası*, AÜSBE, Erzurum 2014, 19-26; Kasım Eker, *Tokat Müzesi'ndeki Cam Eserler ve 3d Modelleme Çalışması*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2016, 19; <http://www.on5yirmi5.com/dosya/turkiyenin-illeri/60-tokat-hakkinda-genel-bilgi> (Erişim Tarihi: 16.02.2019).

² Açikel, Başol, Solmaz, Hanılçe, 2012, 15-21; Açikel, Başol, Ali, Solmaz, Hanılçe, Emel, Hisarcıklılar, *Tokat Tarihi ve Kültürü Sempozyumu*, 2. Cilt, 2015, 486-499.

³Hamza Gündoğdu, Ahmet Ali Bayhan, Ali Murat Aktemur, Umut Kukaracı, Adem Çelik, Burhanettin Güneş, *Tarihi Yaşatan İl Tokat*, Ankara 2006, 8; Abdülhalim Durma, *Evliyalar Şehri Tokat*, Ankara 2010, 25- 67; Açikel, A., “Tokat” maddesi, Türkiye Diyanet Vakfı, Türk İslam Ansiklopedisi, Cilt 41, İstanbul 2012, 219.

⁴ Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, V, 54-72; Mehmet Özhan, “ Orta Karadeniz Kentleri Tarihi I, Tokat, 2005, 7; Özhan Öztürk, “Tokat Tarihi”, 2018, <http://ozhanozturk.com/2018/01/08/tokat-tarihi/>, (Erişim Tarihi:17.02.2019).

⁵ Erdem Sargon, “Tokat Kelimesi Üzerine Düşünceler” ,Tokat Sempozyumu Bildirileri III, Tokat, 2013, 11-16; Öztürk, 2018.

anlamında kullanıldığı ve zamanla Tokat'a dönüştüğü kanısındadır. Roma Dönemi'nde kente "Komana Pontica"⁶ adı verilmiştir.

Tokat MÖ III. binden günümüze kesintisiz yerleşimlere sahip olmuştur. Yöreye Eski Çağ'da MÖ II. binin II. yarısından beri Hititler, Persler, Hellenistik Krallıklar ve Romalılar hakim olmuşlardır⁷. Roma dönemine ait fazla sayıda yerleşim olmasına rağmen, arkeolojik araştırmaların yetersizliğinden dolayı kısıtlı sayıda bilgiye ulaşılmıştır. Anadolu uygarlığının temeli Hititler Dönemi'nde atılmıştır. Tokat'ın Hititler Dönemi'nde önemli bir bölge olduğunu bize kanıtlayan yerleşme Maşathöyük'tür⁸. Bu yerleşme Bogazköy tabletlerinde "Tapigga"⁹ adıyla anılmakta ve bu yerleşme dönemin idari, sosyal, ekonomik ve kültürel merkezi olarak bilinmektedir. Özgüç'e göre¹⁰; Maşathöyük kazılarında elde edilen veriler, Tokat İli'ne ait erken yerleşimin bu bölgede olduğunu kanıtlamaktadır. Tokat'ta hakim olan Hitit Devleti, Deniz kavimleri göçü nedeniyle yıkılmış ve Frigler kenti egemenliği altına almıştır. Friglerin ardından sırasıyla; MÖ 676'da Kimmerler ve akabinde İskitler, MÖ 585' de Medler ve MÖ 559 da Perslerin hakimiyeti altına girmiştir¹¹. Pers egemenliği MÖ 332'de (Büyük İskender'in Anadolu'ya gelmesi) sona ermiş ve Pontus Krallığı'nın egemenliği altına girmiştir¹².

Kent MÖ 63 yılından itibaren Roma hükümrancılığına girmiş ve bu dönemde bölgenin önde gelen illeri; Komana (Tokat)¹³, Zela (Zile)¹⁴, Niocaesarea (Niksar)¹⁵ ve Sebastopolis (Sulusaray)¹⁶ olmuştur.

1071 Malazgirt Zaferi ile bölgedeki Bizans'ın mukavemeti kırılınca Türkler için Anadolu'ya yayılma ve yerleşme devri başlamıştır¹⁷. Bu sayede Selçuklular

⁶ Ekrem Memiş, "Ortadoğu'da Türklerin Varlığı Tartışmaları", 1. Cilt, Ankara 2002, 447.

⁷ Ergün, Laflı, Sami Patacı "Roma Dönemi'nde Tokat İli'nin Arkeolojisi ve Tarihi: Neocaesarea (Niksar) ve Zela (Zile) Kentleri", Gaziosmanpaşa Üniversitesi Tokat Sempozyumu, 1. Cilt, Tokat, 2012, 207.

⁸ Tahsin Özgüç, *Maşat Höyük Kazıları ve Çevresindeki Araştırmalar (Excavations at Maşat Höyük and Investigations in its Vicinity)*, Ankara 1978, 1-13, Murat Tekin, "Hititler Dönemi'nde Tokat ve Çevresi", Tokat Sempozyumu Bildirileri, 1. Cilt, Tokat, 2012, 286.

⁹ Tekin, 2012, 286.

¹⁰ Özgüç, 1978, 1-13.

¹¹ Açık, 2012, 219.

¹² Tayyip Gökbilgin, "Tokat" maddesi, İslam Ansiklopedisi, Cilt 12/1, İstanbul 1979, 401; Yavi Ersal, *Tokat*, İstanbul 1986, 13; Ekrem Memiş, *Eskiçağ Medeniyetleri Tarihi*, Ekin Yayınevi, Bursa 2009, 103.

¹³ Burcu Erciyas, "Komana Arkeolojik Araştırma Projesi" Tokat Sempozyumu Bildirileri, Cilt I, Tokat, 2012, 127-140.

¹⁴ Gökbilgin, 1986, 13; Laflı, Patacı, 2012, 207-230; Açık, 2012, 219.

¹⁵ Gökbilgin, 1986, 13; Açık, 2012, 219; Laflı, Patacı, 2012, 207-230.

¹⁶ Beşirli M., 2005, 8; Gündoğdu, Bayhan, Aktemur, Kukaracı, Çelik, Güneş, 2006, 11.

Dönemi'nde Tokat ve çevresinde Türk hakimiyeti başlamıştır¹⁸. Türkiye Selçuklularının dağılma döneminden sonra 1301 tarihinde Ordu, Giresun, Tokat'ın Kuzeyi, Samsun'un doğusu ve Trabzon'un batısını kapsayan bir coğrafyada Hacıemiroğulları Beyliği kurulmuş, bu beylik Orta Karadeniz'in Türkleşmesi için oldukça etkili olmuştur¹⁹. 1243 Köseadağ Savaşı'ndan sonra Anadolu'nun İlhanlı egemenliğine girmesiyle, Tokat ilhanlılar adına yönetilmiş, 1340 yılında ise Tokat Bölgesi'ne Eretna Beyliği hakim olmuştur²⁰. Ankara Savaşı ile Çelebi Mehmet tarafından yönetilmeye başlayan kent, Osmanlı Devleti'ne bağlanmıştır²¹.

1.2. TOKAT MÜZESİ'NİN TARİHÇESİ

Tokat'ta müzecilik çalışmaları ilk olarak 1926 yılında, emekli öğretmen H. T. Cinlioğlu'nun çevreden topladığı tarihi eserleri, bir Anadolu Selçuklu medresesi olan, 13. yüzyıla yapısı Gök medrese'de depo etmesiyle başlamıştır. Anadolu Selçuklu Dönemi açık avlulu, iki eyvanlı, iki katlı medreseler grubundan olan ve Tıp medresesi olarak kullanılan Gök medrese'nin, I. Mehmed Dönemi'nde inşa edilmiş olabileceği düşünülmektedir²². (Resim 1, 2, 3).

2012 yılında, 1926 yılından beri hizmet vermekte olduğu Gökmedrese'den, Sulusokak'ta yer alan Tokat Bedesteni'ne taşınmıştır. Bedesten binasında çağdaş müzecilik anlayışıyla teşhir-tanzim çalışmaları yapılan Tokat Müzesi, 18 Eylül 2012 tarihinde resmi olarak ziyarete açılmıştır²³. (Resim 4).

Bugün Müze binası olarak kullanılmakta olan Tokat Bedesteni, Tokat il merkezi Sulusokak'ta yer almaktadır. İnşa tarihini veren bir kitabesi bulunmayan yapının, mimari özellikleri nedeniyle, 15.yüzyılda Sultan I. Mehmed döneminde inşa edilmiş

¹⁷ Osman Turan, *Selçuklular Tarihi ve Türk-İslam Medeniyeti*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2009, 277.

¹⁸ Turan, 2009, 277; Sevgi Aktüre, *Anadolu'da Bronz Çağı Kentleri*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1994, 66.

¹⁹ Ergin Ayan, "Tokat Çevresinde Yerel Bir Egemenlik: Hacıemiroğulları Beyliği", Tokat Sempozyumu Bildiriler, Tokat, 2012, 23-42; Aktüre, 1994, 72.

²⁰ Öztürk, 2018, <http://ozhanozturk.com/2018/01/08/tokat-tarihi/>, (Erişim Tarihi: 17.02.2019).

²¹ Gündoğdu, Bayhan, Aktemur, Çelik, Güneş, 2006, 17.

²² <https://www.muze.gov.tr/tr/muzeler/tokat-muzesi>, (Erişim Tarihi: 26 Kasım 2018).

²³ <http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR-44142/tokat-muze-mudurlugu.html>, (Erişim Tarihi: 26 Kasım 2018).

olabileceği düşünülmektedir. Yapı, ortada yer alan bedesten bölümü, doğu ve batı cephelerindeki arasta birimleriyle birlikte toplam üç hacimden oluşmaktadır²⁴.

Yapılan kazı ve araştırmalarla tarihi geçmişinin MÖ 4000 yıllarına kadar uzandığı ortaya çıkarılan Tokat şehrinde yaşamış birçok medeniyete ait arkeolojik, etnografik ve sikke eser gruplarından oluşan, 40.000 üzerinde eseri ile Tokat Müzesi²⁵, bölgenin en modern ve zengin müzelerinden birisi olarak, ülkemiz kültür ve turizmüne hizmet etmektedir.

Arastalı Bedesten ismiyle de tanınan Tokat Müzesi'nin bedesten bölümü içerisinde sikke seksiyonunun da yer aldığı arkeoloji salonu, batı arastası ise Tokat'ta 600 yıllık bir geçmişe sahip geleneksel el baskısı yazma atölyesi canlandırma alanının da bulunduğu etnografya salonu yer almaktadır. Batı arastanın güneyinde, caddeye bakan bir odada, Osmanlı Döneminde önemli bir bakır işleme merkezi olan Tokat Bakırcılığının anlatıldığı bir bakırcı atölyesi canlandırması yer almaktadır.

Konumuzun yer aldığı Roma Dönemi takıları vitrininde yer alan takıların çoğu mezar buluntusu ölü hediyeleridir. Altın, cam, bronz ve taştan yapılmış takıların çoğunu altın yüzükler ve küpeler ile cam bilezikler oluşturmaktadır. Altın diademler, altın ve değerli taşlardan yapılmış kolyeler, cam boncuklu kolyeler ve bronz bilezikler ile iki tane bronz ayna da bu vitrinde sergilenmektedir. (Resim 5)

²⁴ <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/tokat/gezilecek/yer/arastali-bedesten-tokat-muzesi>, (Erişim Tarihi: 26 Kasım 2018).

²⁵ <https://www.muze.gov.tr/tr/muzeler/tokat-muzesi>, (Erişim Tarihi: 26 Kasım 2018).

İKİNCİ BÖLÜM

TAKININ TANIMI, TAKI KULLANIMINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER, TAKILARIN KULLANIM AMAÇLARI

2.1. TAKININ TANIMI

Takmak kelimesinden gelen takı; insanların baş, kulak, boyun, bilek, bel, parmak, v.b. vücudun birçok yerine çıplak ya da giyecek üzerine taktıkları değerli maden ya da taşlardan yapılmış süs eşyalarıdır. Takı, insanoğlunun varlığından beri formu, malzemesi ve yapım teknikleri ile bir dönemin teknik ve sanatsal seviyesini, stilini, yaşam şeklini en doğru yansıtan sembolik nesnelere denir²⁶. Aynı zamanda Şekerci'ye göre²⁷, malzeme üzerinde gerekli ustalık ve el becerisini kullanarak yapılan fonksiyonel kullanım objesi olarak niteleyebiliriz. Takılarda geçmişin izleri, yaşanmışlıkları gizlidir.

Sözsüz iletişim aracı olan takılar, her ne kadar kadınların süslenme aracı olarak görülse de erkekler tarafından da dönemlere, kültürlere, farklı amaçlarına bağlı olarak kullanılmıştır. Bingöl²⁸, dini ve dünyevi amaçlarla kullanılan takıların, farklı amaçlarla kullanılsa dahi bazen bu kullanımların birbiriyle bağlantılı olduğunu belirtmektedir. İlk çağlardaki insanlar takı yapımında kullanmış oldukları malzemelerle hayal güçlerini ve yaratıcılıklarını birleştirerek birçok obje üretmiş, üretilen örnekler zaman içinde değişen teknoloji, kullanılan malzeme ve nitelikli işçilik sayesinde zamanla zirveye ulaşmıştır. Takılarda sıklıkla ve sevilerek kullanılan malzemeler altın, gümüş v.b. madenler olmuş bunların yanı sıra değerli taşlar ve yarı değerli taşlar da kullanılmıştır. İlk örnekleri doğada kolaylıkla bulunan; taş, kemik, boynuz, deniz kabukları ve fildişi gibi malzemelerden yapılmıştır²⁹. Zamanla madeni taşların kullanılmaya başlanmasıyla tunç, gümüş, electrum ve altından üretilen takılar görülmeye başlamıştır. Meriçboyu³⁰, na göre, Anadolu'da yer alan Çayönü, Çatalhöyük, Aşıklı Höyük ve Köşk

²⁶ Altan Türe, *Takının Öyküsü*, Goldnews Dergisi Sayı 10, 5-6. 2006, 5.

²⁷ Haldun Şekerci, *Uygulamalı Takı Teknolojisi Programının İncelenmesi*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi) Dumlupınar Üniversitesi Kütahya Meslek Yüksek Okulu Görsel Programları Bölümü, Kütahya 2006, 5-10.

²⁸ F. R. Işık Bingöl, *Antik Takılar*, Anadolu Medeniyetler Müzesi, Ankara, 1999, 13.

²⁹ Bingöl, 1999, 13.

³⁰ Meriçboyu, 2001, 4-5.

Höyük gibi neolitik merkezlerde ele geçen buluntular içerisinde takılara da rastlanmış ve bu objelerin MÖ 7000-5000 yılları arasında geçirmiş olduğu teknolojik değişimi ortaya koymuştur.

Takılar her kültüre ait yerel özellikler taşımaktadır. Mezopotamya, Mısır ve Anadolu’da MÖ 4. binyıl sonlarından ele geçen eserler uzman bir işçilik kullanılarak üretilmişlerdir.³¹ Geçmişten bu yana kullanılagelen ve her toplum için ayrı bir değere ve öneme sahip olan bu objelerin üretimlerinde onları etkileyen faktörlere ve kullanım şekillerine de değinerek konuyu daha detaylı açıklamaya çalışacağız.

2.2. TAKI KULLANIMINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

2.2.1. Ekonomik Faktörler

İnsanların belirli gereksinimini karşılamak amacıyla üretilen takıların gerek üretimi gerekse kullanımı belirli bir ekonomik ortam gerektirmektedir. Kuyumculukta ve takı üretiminde kullanılan madenler ekonomi ile doğrudan bağlantılıdır.

Takılar her toplumun vazgeçilmez bir süslenme aracı olduğu için, ekonominin zayıf olduğu durumlarda pahalı madenler kullanmak yerine kemik, cam, pişmiş toprak, demir, bronz gibi daha ucuz malzemeler kullanılarak üretim yapıldığı görülmektedir. Hemen hemen her toplumda altın ve değerli taşlar toplumun soylu kesimi için kullanılıp, yarı değerli taşlar ve ucuz malzemeler de halk için tercih edilmiştir.³²

2.2.2. Kültürel Faktörler

Kültür, her toplumun bulunduğu coğrafi özellikleri, yaşam şekilleri, dini inançları, gelenekleri, görenekleri gibi unsurların birleşmesinden meydana gelir. Kazılar sonucu gün yüzüne çıkarılan takılarda ait olduğu toplumun kültürel özelliklerini yansıtan birçok unsurun yer aldığını açıkça görebilmekteyiz. Örneğin; Wooley’in 1927 – 1931 yılları arasında, Fırat Nehri kıyısındaki Ur kentinde yaptığı

³¹Childe, V. *Gordion, Doğunun Prehistoryası*, Ankara 1946, 64.

³² Ayşe Bilgen Nayır, *Akik Taşının Türk Kuyumculuğundaki Yeri ve Günümüz Taki ve Aksesuarlarında Kullanımı*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2011, 33.

arkeolojik araştırmalar sonucunda ele geçen takılarda; Kraliçe Shub-ad'ın³³ altın, lapis lazuli, akik ve boncuktan yapılmış tören takıları ele geçmiştir. Bu buluntuların M 3000'lerin ortalarında ileri bir seviye maden işçiliğinin olduğunun ve trensels takıların kullanıldığını kanıtıdır³⁴. Yani takılar dönemin zenginliği ve estetik değerlerini ortaya çıkaran önemli bir unsurdur³⁵.

İnsanoğlu varoluşu ile birlikte doğa ile bütünleşerek, doğal malzemelere şekil verip kendini güvende hissetmek istemiştir. Bu düşünceden yola çıkarak kullanılan bazı malzemeler ve ona yüklenen anlamlar birçok toplum tarafından aynı anlamı taşıtmaktadır. Demirtaş'a³⁶ göre; kadın cinsel organına benzeyen deniz kabuğu sadece Anadolu'da değil, Asya-Avrupa, Afrika gibi bölgelerde doğurganlık, üreme, çoğalma anlamında takı olarak kullanılmıştır. Bir kültüre özgü giyim tarzı da kullanılan takı çeşidini etkilemektedir. Bol giysilerin tercih edildiği toplumlarda kemer tokalarının, engelli iğnelerin ve fibulaların hem işlevselliği bakımından hem de süslenme aracı olarak kullanıldığını görmekteyiz. *“Takılar ifade ettikleri anlamlar ile toplumda yerleşmiş inançları da yansıtırlar. Takılarda hayat bulan el, göz, hilal, selvi ağacı gibi motifler hep toplumsal olarak kabul görmüş bir doğruyu anlatmaktadır”*(Altan Türe, Yılmaz Savaşçın, 2002, ss: 50-69).

Kültürel faktörleri ele alırken Prehistorik ağ'lardan bu yana glerin, istilaların ve ticaretin kültürler arası etkileşiminde önemli rol oynadığını da belirtmek gerekir. Her kültüre özgü estetik değerler farklı kültürler tarafından zmsenip, özgün kültür ve sanatlarını meydana getirmiřtir³⁷. *“İkinci binyılın başlarında, Asur Ticaret Kolonileri döneminde, Anadolu kültürü Kuzey Suriye ve Mezopotamya'nın yoğun etkisi altında kalmıştır. Bu etkilenmenin yarattığı yeni sentez, takıların form ve bezemelerinde de kendini gösterir”*³⁸.”(Megep, 2006, 5-14) Takıların üretimlerinde görülen farklılıklar, kullanılan bezemeler, ait olduğu toplumun kültürel kimliğini yansıtmaktadır³⁹.

³³ şengül G. Aydıngün, *“Alacahöyük ve Ur Kral Mezarlarında Altın Eserler”*, P Dergisi, Portakal Sanat ve Kültür Evi, Sayı 20, İstanbul 2001, 34; Türe, 2005, 23-24; Yıldırım, 2009, 33.

³⁴ Türe, 2005, 23.

³⁵ lker Erginsoy, *İslam Maden Sanatının Gelişmesi*. (Birinci Baskı), Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1978;77.

³⁶ Demirtaş, 1996, 67.

³⁷ Arslan, 2014, 13.

³⁸ MEĞEP, 2006, 5.

³⁹ Altan Türe, Yılmaz Savaşçın, M, *Anadolu Antik Takıları*, Goldaş Kültür Yayınları -2, İstanbul 2002

Troia bulunduğu coğrafi konumu gereği zengin bakır, altın ve demir yataklarına sahip ve Marmara-Karadeniz geçiş güzergâhında olduğu için, deniz ticareti sayesinde, Mezopotamya'nın zengin takı çeşitliliğinden etkilenmiştir. Bu etkileşimle birlikte ortaya mükemmel işçilikte eserler ortaya çıkmıştır⁴⁰. Minos Uygarlığı adlı eserinde Alexious⁴¹; Doğudan Mezopotamya ve Mısır'da doğan kuyumculuğun Batı'da Anadolu, Akdeniz ve Ege kıyılarına yayılmasından bahseder ve kuyumculuğun farklı zevk ve işçilikle çeşitlendirildiğini anlatır.

2.2.3. Dini Faktörler

Kültürün bir ögesi olan dinsel inançları ayrı bir başlık altında değerlendirmek daha uygun olacaktır. İnançlardan büyük oranda etkilenen takıların en güzel örneklerine kutsal alanlarda ve mezarlıklarda rastlamaktayız. Her kültür ölülerine farklı ritüeller uygulamaktaydı, ölünün yanına konulan eşyaların yanı sıra takılar da yer almaktaydı⁴². Paleolitik dönem insanının kemik ve hayvan dişinden yapmış oldukları basit takılar süslenmeden ziyade doğaya karşı korunma amacıyla yapıldığını düşündürmekte, zira ataerkil olan bu topluluklarda takıların erkek mezarlarında bulunmuş olması bu düşüncüyü doğrulamaktadır⁴³. Muska, uğur, nazarlık gibi isimlerle anılan korunma amaçlı kullanılan tılsımlı objeler, geçmişten günümüze varlığını devam ettirmiştir⁴⁴. Eski Mısır'da Göz motifi nazara ve büyüye karşı kullanılmış, en büyük tanrı olan RA olarak simgeleştirmişlerdir⁴⁵.

“Dinlerin oluşmaya başlamasıyla tanrıların temsilcileri olan din adamları kendilerinin diğer halktan ayrılmasını sağlayan, nadir bulunur taş ve metallere yapılmış güç ve kuvvetlerini sembolize eden takıları üzerinde taşımaktadır”. (MEGEP, Ankara, 2008, 6)

⁴⁰ Manfred, Korfmann, *Denizsel Troia Kültürü*, Arkeoatlas 2, İstanbul 2003, 132- 137 23; Dili, 2011, 4.

⁴¹ Stylianos, 1991, 20.

⁴² George Thomson, *Eski Yunan Toplumu Üstüne İncelemeler*, Tarih Öncesi Ege II, Çev. Celal Üster, 2. Basım, İstanbul Payel Yayınevi, 1991, 254.

⁴³ Dili, 2011, 4; Türe, 2005, 13- 21.

⁴⁴ Nayır, Ankara 2011, 33.

⁴⁵ Üster, 2011, 46.

2.2.4. Moda Faktörü

Kelime anlamı olarak: süslenme özentisi ya da değişiklik gereksinimiyle toplum yaşamına giren geçici yenilik olarak tanımlanan “moda” kavramı her toplumda etkin rol oynamıştır. Şaman’ın aktardığına göre; moda kavramı ilk kez yontma taş Paleolitik Çağ’ da doğmuştur⁴⁶.

Altın, gümüş, kurşun vs. gibi malzemelerle üretilen takılar yapıldıkları tarihteki takı modasını yansıtır⁴⁷. Yaşam felsefesi, bir inanış, takı modasında etkili olabilmektedir⁴⁸. Hellenistik dönemde her taşın kendine özgü bir anlam içerdiği düşünülmektedir. Örneğin; takılarda kullanılan koyu kırmızı renkteki taşların ishal ve kanamayı önlediğine inanılmıştır⁴⁹.

Moda faktörü, takıların kullanılmış olduğu dönemin bezeme tekniklerini de yansıtmaktadır. Bu özelliklerden yola çıkarak takıların tarihlenmesinde bezeme tekniklerinden yararlanılmaktadır⁵⁰. Takılarda moda kavramından bahsederken, takının üretildiği maden, takıda kullanılan teknik, bezeme öğeleri ve hangi amaçla taşındığı gibi birçok sebebin takılardaki modayı belirlediğini söyleyebiliriz. Ayrıca takıyı etkileyen faktörler içerisinde yer alan ekonomik, dini, ticari ve kültürel özelliklerin dönemin modasını belirlemede etkili olduğunu söyleyebiliriz.

2.3. TAKILARIN KULLANIM AMAÇLARI

Takılar tarihsel süreç içerisinde şartlara, döneme, toplumsal özelliklere bağlı olarak değişik amaçlarda kullanılmıştır. Yani, takının ait olduğu dönemde insanların ihtiyaçlarına bağlı olarak hep bir değişim ve gelişim içerisinde farklı amaçlarla kullanılmıştır.

İlk dönemlerde insanlar takıları korunma duygusu, büyüsel anlam ve güç kaynağı olarak kullanmışlardır⁵¹. Winifred⁵², erken süslenme örneklerinin giysileri

⁴⁶ Şaman, 2013, 4.

⁴⁷ Dokumacı, 2012, 38.

⁴⁸ Megep, Ankara 2008, 6.

⁴⁹ Minaz, 2013, 101.

⁵⁰ Meriçboyu, 2001, 35.

⁵¹ Köroğlu, 2004, 1.

⁵² Needler Winifred, *jewellery Of The Ancient Near East*- University of Toronto - Royal Ontario Museum Libraries, 1966, 1.

tutturmada bir amaç niteliğinde kullanılan ara eleman olduğunu belirtmektedir. Nazardan, kötü ruhlardan ve hastalıklardan koruduğuna inanılan birçok taş bazı dönemlerde takılarda sevilerek kullanılmıştır⁵³. Neolitik Çağ'da takıların ölü hediyesi olarak kadın, erkek ve çocuk mezarlarına konulduğu bilinmektedir⁵⁴. Meriçboyu⁵⁵'na göre de, takılar bu dönemde süslenmekten ziyade takıyı takan kişinin kötülüklerden ve tehlikelerden koruduğu inancı egemendi, dolayısıyla mezar hediyesi olarak kullanımı yaygındı. Örneklerini Çayönü, Çatalhöyük⁵⁶ (Çatalhöyük mezar buluntularında ele geçen ayna süslenmeye önem verildiğini gösterir.)Aşıklı Höyük ve Köşk Höyük gibi Neolitik Dönem yerleşimlerinde görmekteyiz. Statü göstergesi olarak kullanılan takılarda karşımıza çıkan sembolik motifler varlığını günümüze kadar korumuştur⁵⁷. Meriçboyu'ndan edindiğimiz bilgiye göre⁵⁸; Neolitik Dönem'de madenlerin parlak renklerinden dolayı üretilen takılar tılsımlı kabul edilmiş olabilirler. Takılar, Süslenme, statü belirtisi ve dini inançların yanı sıra kişilerin duygularını aktarmada bir araç niteliğinde⁵⁹ olacağı gibi devlet gücünün de göstergesidir⁶⁰. Kalkolitik Çağın⁶¹ beraberinde getirdiği tapınak inancı, tanrı ve tanrıça ilişkili betimlere sahip takıların⁶² sunum amacıyla üretilmesine neden olmuştur⁶³. Mısır Uygarlığı'nda takı, gücü ve dinsel otoriteyi sembolize ediyordu ve bu amaçla tanrı-kral anlayışı ile üretilen takılar oldukça gösterişli ve işçilikli olarak üretilmiş, mücevherlerin değer ve nitelikleri sahiplerinin servetleriyle orantılı şekilde yapılmış ve öldükten sonra bu servetleri ile birlikte gömülmüşlerdir⁶⁴.

⁵³ Türe, 2005, 13-156

⁵⁴ Meriçboyu, P Sanat Kültür Antika Dergisi, Çağlar Boyunca Takı ve Mücevher, Sayı 17, İstanbul 2000, 16.

⁵⁵ Meriçboyu, 2001, 12.

⁵⁶ Bingöl, 1999, 13.

⁵⁷ Türe, 2002, 1-2.

⁵⁸ Meriçboyu, 2001, 12-25.

⁵⁹ E. Erkaplan, *Eskişehir İl Merkezinde Lületaşından Üretilen Takı Örnekleri ve Yeni Tasarımlar*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2000, 17.

⁶⁰ Zabit Acer, *Tarih Açısından Takılar ve Üzerimizdeki Etkileri*, (2. Uluslararası Katılımlı Mücevher – Takı Tasarımı ve Eğitimi Sempozyumu Bildirileri Kitabı), Dumlupınar Üniversitesi Kütahya Meslek Yüksek Okulu, Kütahya 2010, 389.

⁶¹ Mehmet Özdoğan ve Hermann Parzinger, *Aşağı Pınar and Kanlıgeçit Excavations-Some New Evidence Early Metallurgy from Eastern Thrace*, In: Ünsal Yalçın (Yaym.) *Anatolian Metal I*, Der Anschnitt, Zeitschrift für Kunst und Kultur im Bergbau, Beiheft 13, 2000, 83- 92.

⁶² Köroğlu, 2004, 1- 3.

⁶³ Türe, 2005, 20.

⁶⁴ Türe, 2005, 31.

Takıların kullanım amaçlarının aslında simgesel ve işlevsel anlamda da değerlendirebiliriz. Mısır kültüründe öteki dünyada yeniden hayat bulmanın sembolü olan scrape⁶⁵ (bok böceği) biçiminde yüzükler sıklıkla kullanılmış, Harpocrates⁶⁶ figürü doğan güneşi simgelediği için bileziklerde resmedilmiştir. Hayvanın bir parçasından yapılarak hayvanın niteliğinin insana yansıtılması olarak geçen temas büyüğü Mısır'da Neolitik Dönemde taş balta şeklinde kolyelerde resmedilmiştir⁶⁷. Ataerkil topluluklarda kullanılan madenin özelliğinin insana kattığı değerle takıların genelde erkek mezarlarında ele geçmesi de bu durumu doğrular niteliktedir⁶⁸.

Kadın cinsel organına benzetilen deniz kabuğu doğurganlık, üreme, çoğalma muskası olarak Asya, Avrupa ve Afrika ilkel toplumlarında sevilerek kullanılmıştır⁶⁹. Bu örneklerin yanı sıra birçok bitkisel ve hayvansal figur birçok dönemde takılarda simgesel anlamda kullanılmıştır. Arkın⁷⁰, takıyı fonksiyonel kullanım eşyası olarak tanımlamıştır. Bu bilgiye örnek olarak, pelerin gibi bol giysileri tutturarak rahat kullanılmasını sağlamak için fibulaların kullanımını örnek verebiliriz⁷¹. Mühür yüzükler de aynı amaçla hem takı hem de mühür olarak kullanılmıştır⁷². Hellenistik Çağla birlikte takı kadın ve erkeklerin süs eşyası olarak kullanılmıştır⁷³. Roma Döneminde de statü göstergesi olarak gösterişli ve zengin takıların üretildiği bilinmektedir⁷⁴. Higgins'e göre⁷⁵ takılarda kullanılan ana malzeme her zaman statü belirleyen bir unsur olarak varlığını sürdürmüştür. Hem tanrılara hem de bireylere hediye amaçlı verilen takıların, hediye eden kişinin statusü ve zenginliğini gösterdiği bilinmektedir⁷⁶.

Kısaca toparlayacak olursak takılar; av bereket, korunma, dinsel inanç, tanrılara ve bireylere sunulan hediye, kişinin takıya yüklediği gizli anlam, sessiz iletişim aracı,

⁶⁵Türe, 2005, 31-33.

⁶⁶Türe, 2005, 33.

⁶⁷Childe, 1974; Dili, 2011, 11.

⁶⁸Türe, 2005, 13- 21.

⁶⁹ Meriç Hızal, "Takıda Yeni Boyutlar". *Yapı Dergisi*, Sayı. 18. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1990, 9; Minaz, 2013, 30.

⁷⁰Namık Arkın "Ulusal El Sanatları Sempozyumu Bildirileri". D.E.Ü. Güzel Sanatlar Yayınları, İzmir 1984.

⁷¹Fırat, 2010, 31.

⁷² Köroğlu, 1- 3,53.

⁷³Meriçboyu, Hazırlayan: Işıl Muslubas,1983, 3-8.

⁷⁴Sokullu, 2003, 36.

⁷⁵ Higgins, 1961, 3.

⁷⁶ Dyfri Williams ve Jack Ogden, *Greek Gold: Jewellery of the Classical World*, British Museum Press, Londra 1994, 32-38.

vücudun belirli bölümlerini ön plana çıkarma, doğurganlık simgesi, imtiyaz göstergesi, süslenme, kıyafete uyum sağlama, muska⁷⁷, simgesel anlam, işlevsel anlam, kültürel öğeleri yansıtma, kimi zaman (taşlara yüklenen bazı anlamlarla) tedavi amacıyla kullanma, ticaret gibi daha birçok anlamda kullanılmış ve takıda moda neredeyse sınırsızlaşmıştır. Günümüzde kullanılan takılarda da bu amaçların birçoğu hala kullanılmaya devam etmektedir.

---

⁷⁷ İsmet Zeki Eyüboğlu, *Anadolu Uygarlığı*, Derin Yayınları, İstanbul 1995, 308-310.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TAKILARDA KULLANILAN METALLER, DEĞERLİ ve YARI DEĞERLİ TAŞLAR

3.1. TAKILARDA KULLANILAN METALLER, DEĞERLİ ve YARI DEĞERLİ TAŞLAR

3.1.1. Metaller

3.1.1.1. Altın

Altın (Au), erime noktası 1063°C, kaynama noktası 2970°C olan, doğada nadiren bulunan, parlak sarı renkte ve kolay işlenebilen bir madendir. Su, hava gibi doğal şartlara dayanıklıdır⁷⁸. Kullanımı oldukça rahattır ve geçmişten bu yana en çok değer verilen madendir⁷⁹. Genelde akarsu yataklarında, kuvars ile karışık halde bulunup, işlenerek kuvarstan ayrılır bunun yanı sıra doğada, gümüş ve bakırla karışık olarak da karşımıza çıkabilir⁸⁰. Dövülmeye ve soğuk şekil vermeye uygun olması ile çok ince varaklar ve tellerin elde edilme işlemi rahatlıkla yapılabilir⁸¹.

Altın takılarda sevilerek kullanılan bir madendir. Doğada ender bulunması bu madeni değerli kılmış, kolay işlenebilmesi, havadan ve sudan etkilenmemesi suretiyle uzun yıllar kullanım kolaylığı sunması önemini artırmıştır. Higgins⁸², Greek and Roman Jewellery aslı eserinde altının saflığından, arıtılmasından ve son aşamasının kil ya da taş kalıplara dökülerek külçe haline getirilmesinden bahseder. Herodotos⁸³, Klasik Dünya’da Siphnos’da altın ve gümüş madeninin varlığından bahsetmektedir.

⁷⁸ Seçil Solak, *Çağdaş Takı Sanatında Porselen Malzeme Kullanımı*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2010, 17.

⁷⁹ Gold News Dergisi, “*Efsanevi Maden: Altın*”. Sayı.137, Mart-Nisan, Kuyumcular Odası Yayını, İstanbul 2003, 22-25.

⁸⁰ Yılmaz Temizocak, “*Türk Kuyumculuğunun Dünü ve Bugünü*. I. Ulusal Sanat Sempozyumu”, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları, Ankara 1988; Şirin Yılmaz, *Beyazarı’nda Maden Sanatı*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi Ankara 1994, 20.

⁸¹ Nurettin Aras, *Modern Kuyumculuk*. (Birinci Baskı), Fatih Ofset, İstanbul 1996; Özkan, 2010, 5.

⁸² Higgins, 1961, 4.

⁸³ Herodotos, 161.

Bingöl⁸⁴, den edindiğimiz bilgiye göre altın ilk kez Anadolu’da saflaştırılmıştır. Hem günlük kullanım eşyalarında hem de ziynet eşyalarında kullanılmıştır⁸⁵. Aynı zamanda kıymetli madenlerin bulunması toplumlar arası alış verişi kolaylaştırmış, toplumların gelişmesine katkı sağlamıştır⁸⁶. MÖ 3. Bin de Anadolu’da kullanılan altın, Orta Anadolu’da mezopotamya ve Anadolu arasındaki ticari ve kültürel ilişkileri artırmıştır⁸⁷. Erken Tunç Çağı’nda Anadolu’da altın eserlerin fazla sayıda olması ve bölgesel nitelikler taşıması, bu dönemde Orta Anadolu bölgesinde altın kaynağının olabileceğini düşündürmektedir⁸⁸. Sezgin’e göre; Birçok mitos altını tanrılarla özleştirir⁸⁹, öyle ki, Eski Mısır’da Tanrı “Ra” yaşlandığı zaman gövdesi altına dönüşmektedir. Böylece gücün, görkemin sembolik göstergesi olmuştur diyebiliriz. Uzun yıllar kraliyet sembolü olarak, altından yapılan tahtlar, törensel giysiler ve silahlarda sevilerek kullanılmıştır⁹⁰. Kataloğumuzda yer alan bütün eserlerde altın kullanılmıştır.

3.1.1.2. Gümüş

Gümüş (Ag) erime noktası 960°C olan, parlak beyaz renkte, altın gibi takılarda kullanılan değerli metaldir, ancak altın kadar doğaya dayanıklı değildir, zamanla kararma ve oksitlenme özelliğinden günümüze gelen gümüş eser sayısı azdır. Gümüş madeni doğal halde çok nadir bulunur⁹¹. Yumuşak bir maden olduğundan bakırla karıştırılarak da kullanılabilir. Ev eşyası, takı gibi objelerin yapımında sevilerek kullanılmaktadır⁹². MÖ 4 binlerde Mezopotamya ve Mısır’da yaygın olarak kullanılan gümüşün⁹³, Anadolu’da ilk örnekleri MÖ 3 binlerde Alacahöyük, Mahmatlar,

⁸⁴ Bingöl, 1999, 23.

⁸⁵ Ülker Erginsoy, *İslam Maden Sanatının Gelişimi*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1978, 9.

⁸⁶ Kemal Kaplan, *Türkiye ‘de Kuyumculuk ve Altın*, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, 2003, 9.

⁸⁷ Tahsin Özgüç, “*Kültepe Kaniş II, Eski Yakındoğu’nun Ticaret Merkezinde Yeni Araştırmalar*”, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1986; 21-56.

⁸⁸ De Jesus, P. S., “Eski Çağlarda Anadolu’da Yapılmış Olan Metalurjik Faaliyetler”. *Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü Dergisi*, 87, 1976, 55–69, 102; De Jesus, P. S. “Metallurgical Practices in Early Anatolia”. *Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü Dergisi* 87, 1977, 16–23.

⁸⁹ Sezgin, 2014, 26.

⁹⁰ Türe, 2004, 31.

⁹¹ Meriçboyu, 2000, 19.

⁹² Naci Şenocaklı, Eser Şenocaklı, *Mücevherlerin Sırları*, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 2008, 41.

⁹³ Özudoğru, 1994, 128; Hadi Özbal ve Aslıhan Yener “*Tarihöncesi Çağlarda Gümüş Üretimi Kullanımı ve Ticari Değişimi: Kaynak Tanımlama Analizleri*”. TÜBİTAK-Araştırma Sonuçları Toplantısı Bildirileri 3: 73-84, 1983, 78.

Eskiyapar, Horoztepe’ de görülmüştür. Strabon’un kitabında sözünü ettiği “Khalybe, Alybes ya da Halizonia”; şimdiki Gümüşhane, Bayburt, Ordu ve Trabzon illerini kapsamakta olup, bu bölgede gümüş madenlerinin olduğunu belirtmektedir⁹⁴. Gümüşün parlak yapısı, ışığı en iyi yansıtan metal⁹⁵ olması ile insanların üzerinde büyüleyici, çekici bir etki yarattığı bilinmektedir⁹⁶.

3.1.1.3. Bakır

Bakır (Cu) 1084°C’ye doğru eriyen, tarih boyunca kullanılan en eski madenlerden biri olup, kalay ve arsenikle karıştırılıp tunç alaşımının ortaya çıkarılması arkeoloji açısından ayrı bir öneme sahiptir⁹⁷. Doğada keşfedilen ilk madenlerden biridir, hem doğal halde hem de cevher halinde bulunabilmektedir. Parlak sarı renkte olması kolayca farkedilebilmesini sağlar ve yüzeyi zamanla morumsu yeşil renk alır⁹⁸. Anadolu’da 10 bin yıl önce yaşayan insanlar bakırdan boncuk alet ve süs eşyası yapmıştır⁹⁹. İkiztepe, Aslantepe ve Beycesultan gibi yerleşim yerlerinde ele geçen buluntulardan buradaki maden ustalarının arsenikli bakır kullanıp daha dayanıklı eserler yaptığını söyleyebiliriz¹⁰⁰. Arsenikli bakır, oksitlenmeye ve ısıya karşı dayanıklıdır¹⁰¹. Bakır, Altın ve gümüşten daha serttir, eridiği zaman kabarcıklandığından döküm tekniğinden ziyade dövme tekniği için daha elverişlidir¹⁰².

3.1.1.4. Bronz (Tunç)

Bronz, erime sıcaklığı 1020-1045°C’ye içinde kalay olan bakır karışımına denir. Kullanım amacına ve istenilen renge bağlı olarak karışımın maden oranları değişebilir. Saf bakırdan daha sert ve dayanıklı bir yapıya sahiptir.

⁹⁴ Urungu Erdal Özer, “Amasyalı Strabon ve Anadolu Madenleri”, *Madencilik Bülteni*: 48-50. 2005, 48.

⁹⁵ Luigi Vitiello, *Modern Teknik ve Pratik Kuyumculuk*. Birinci Baskı, MEB Yayınları, Ankara 1995, 70.

⁹⁶ Gelişim Hechettile Ansiklopedisi. Cilt 5. Gelişim Yayıncılık, 1992, 1676; Fatma Yılmaz, *Beyazarı Teknik Bilimler Meslek Yüksek Okulu Kuyumculuk ve Takı Tasarımı Programının İncelenmesi*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ankara 2008, 36.

⁹⁷ Peker, 2013, 19.

⁹⁸ Erginsoy, 1978, 51.

⁹⁹ Oktay, 2008, 21-22; Önder Bilgi, Hadi Özbal, Ünsal Yalçın, *Bakır Tunç Döküm Sanatı, Anadolu Dökümün Beşiği*, İstanbul 2004, 21.

¹⁰⁰ Sırrı Tiriyaki, “Kalkolitik Çağ’da Doğu Anadolu Bölgesi Madenciliğinin Başlangıç Evreleri”, 2017, 180.

¹⁰¹ Vitiello, 1995, 79.

¹⁰² Metin Sözen, *Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü*, Remzi Kitapevi, İstanbul 1986, 201.

Bronzun keşfi, maden kullanımı konusunda bir çığır açmış, bulunduğu döneme adını vermiş ve günlük kullanımda kapların iç kısımlarını kalaylanmaya başlamıştır¹⁰³. Bronz yaygın bir kullanım alanına sahiptir, örneğin takılarda altın rozet yapımında, bronzdan yapılan bir temel üzerine altın varak kaplanarak kütleli bir görünüm sağlanmaya çalışılmıştır¹⁰⁴. Geçmişte bronzdan yapılan eserlerin en güzel örneklerini Frigler'in başkenti Gordion'da görmekteyiz. Tümülüs mezarlarında ele geçen buluntularda bronzdan kazan, kase, gibi bir çok kullanım eşyası ele geçmiştir¹⁰⁵. Eridiği zaman bakır gibi kabarcıklaşmamasından döküm için uygun bir madendir. Büyük eşyaların yapımında dövme tekniği, küçük eşyaların yapımında ise döküm tekniğinin kullanılmıştır¹⁰⁶. Kızılımsı sarı bir renge sahiptir ancak dış etkenlerden farklı renklere dönüşebilme özelliğine sahiptir. Bronz rahat kullanımı ve ucuz olmasından dolayı halk tabakası için yaygın kullanım görmüştür¹⁰⁷. Bronz iğne, fibula, yüzük, küpe, boncuk, bilezik gibi birçok takı yapılmıştır¹⁰⁸.

3.1.1.5. Demir

Demir (Fe) gri-beyaz renkte, Ergime noktası 1535°C kaynama noktası 2750°C'dir. Doğada hem doğal hem de cevher şeklinde bulunur. Doğal türde iki şekilde karşımıza çıkar; en yaygını olan demir meteoritleri yeryüzüne parçalanarak düşen meteor kütleleridir¹⁰⁹. Geçmişte kullanılan ilk demir meteorik demirdir¹¹⁰. Çatal'dan öğrendiğimize göre¹¹¹, Demirin ilk kullanımı MÖ 4 binlere dayanmaktadır. Bu dönemde mızrak ucu, bıçak ve çeşitli süs eşyalarının yapımında kullanılmıştır. Ancak demir çok hızlı korozyona uğradığı için günümüze ulaşan eser sayısı az miktardadır. Takıdan ziyade daha çok silah yapımında tercih edilen bir metaldir¹¹².

¹⁰³ Köroğlu, 2004, 4.

¹⁰⁴ Tarhan, 2009, 84.

¹⁰⁵ Arslan, 2014, 174; Burney, C. A., *Eastern Anatolia in the Chalcolithic and Early Bronze Age*. Anatolian Studies, 1958, 72.

¹⁰⁶ Peker, 2013, 25.

¹⁰⁷ Marshall, F.H., *Catalogue of the Finger Rings, Greek, Etruscan and Roman*, in the British Museum, London, 1968, 34.

¹⁰⁸ Bingöl, 1999, 19.

¹⁰⁹ Ünsal Yalçın, "Eski Çağ Demir Teknolojisi", *Anatolia, Cradle of Castings / Anadolu, Dökümün Beşiği* (Ed. Prf. Dr. Önder Bilgi), İstanbul 221–225.

¹¹⁰ Robert J. Forbes, *Studies in Ancient Technology*, vol. IX, Leiden. 177.

¹¹¹ Çatal, 2009, 43.

¹¹² Dili, 2011, 26.

3.1.2. Değerli Taşlar

3.1.2.1. Elmas

Elmas saf karbondan ibaret olup, değerli taşlar arasında en sert olanıdır. Anizotropik özelliği sayesinde ışığı farklı açılardan, farklı hızla iletir¹¹³. Renksiz, şeffaf ve muntazam kırıklı bir yapıya sahiptir. Mavi, sarı, yeşil ve beyaz gibi renkleri de mevcuttur ancak en değerlisi saydam olanıdır¹¹⁴. Genelde toprağın derinliklerinde ve kayaların içinde görülür¹¹⁵. Doğada az miktarda bulunması, ışığı kırma özelliği ve dayanıklı olması nedeniyle eski çağlardan günümüze kadar, en kıymetli taş olarak değerlendirilmiştir. Sonsuz aşkı simgelediğinden, kadın ve erkek arasındaki ilişkiyi güçlendirdiğine inanılır bu nedenledir ki nişan yüzükleri ve alyanslarda tercih edilir, ayrıca kişiyi sakinleştirdiğine, cesaret verdiğine inanılır¹¹⁶. Sert yapıda olmasından dolayı Roma döneminde yenilmezliği simgelemiş ve Romalı askerler tarafından kullanılmıştır¹¹⁷.

3.1.2.2. Safir

Doğada değerli çakıllar içerisinde çıkarılan ve renginden dolayı gökyakut diye adlandırılan taştır. Açık maviden çividi maviye kadar değişik tonları vardır, ancak pembe, yeşil, kahverengi, sarı gibi renkleri de görülmektedir¹¹⁸. Safir, gücünü renginden alır ve insanı büyülere karşı koruduğuna inanılır¹¹⁹. Yıldız taşı veya kader taşı olarak adlandırılan safirlerin aşıkları koruduğuna inanılırdı¹²⁰.

3.1.2.3. Yakut

Korindon cinsinden saydam yapıya sahip bir taştır ve renkleri pembeden koyu kırmızıya değişir¹²¹. En değerli yakut koyu kırmızı renginde olanıdır. İçerisindeki krom

¹¹³ Mehmet Yaşar Ethem, *A'dan Z'ye Kıymetli ve Yarı Kıymetli Taşlar (Süs Taşları)*, Ankara 1990, 3.

¹¹⁴ Köroğlu, 2004, 5.

¹¹⁵ Şenocaklı, 2008, 29.

¹¹⁶ Nayır, 2011, 216; Hasan Kocabaş, *Şifalı Taşlarla Sağlıklı Yaşam*, Mozaik Yayınları, İstanbul 2006, 53.

¹¹⁷ Demir, 2008, 31.

¹¹⁸ Ethem, 1990, 54; Şenocaklı, 2008, 51.

¹¹⁹ Şenocaklı, 2008, 53.

¹²⁰ *P Dergisi*- Sayı17 Bahar 2000- "Çağlar Boyunca Takı ve Mücevher- Taşlar ve Simgeleri", 133-134.

¹²¹ Meriçboyu, 2001, 21.

oranı yüksek olduğundan kırmızı renktedir ve soyluluk taşı olarak bilinmektedir¹²². Şenocaklı'ya göre¹²³, insanı hastalık, mutsuzluk, talihsizlik gibi çeşitli olumsuzluklardan korumaktadır. Yakut, her yönüyle dayanıklıdır ve tek noktadan yayılan altı üçlü yıldız görüntüsü vardır. Ateşe dayanıklıdır¹²⁴. Hellenistik dönemden itibaren kuyumculukta kullanılmıştır¹²⁵.

3.1.2.4. Zümrüt

Beril mineralinin bir çeşidi olan bu taşın rengi açık yeşilden koyu yeşile doğru değişmektedir¹²⁶. Fazla bir parlaklığa sahip olmasa da en parlakları orta koyulukta bir renge sahiptir. Zümrüte rengini krom oksit verir¹²⁷. Dikdörtgen şeklinde, köşeleri kesiktir¹²⁸. *“Plinius’un aktardığına göre¹²⁹, elmas ve inciden sonra gelen en değerli taşı ve en güzel örnekleri Ural Dağları’ndan geliyordu. En çok altın takılarda kullanılmıştır. Roma Döneminde pahalı olduğu için cam taklitleri yapılmıştır.”*(Yıldız 2001, s.21.) Pahalı bir taş olduğundan Roma Dönemi’nde taklitleri yapılmıştır¹³⁰. Zümrütün insanları koruduğuna, kısırlığı giderdiğine, kötü ruhları kovduğuna, birçok hastalığa iyi geldiğine inanılırdı¹³¹.

3.1.3. Yarı Değerli Taşlar

“Yarı değerli taşların kuyumculukta iki ana işlevi vardır. Bunlardan birisi altın ve gümüş takılarda yüzük taşı ve taş kakma olarak kullanılmasıdır. Diğer işlevi ise ziynetten ayrı olarak boncuk, gerdanlık sarkaçları, mühür, yüzük ve bazen de bilezik yapılmasıdır.” (Meriçboyu, Yıldız Akyay, 2001, 18)

¹²² Şenocaklı, 2008, 49; Köroğlu, 2004, 6.

¹²³ Şenocaklı, 2008, 49.

¹²⁴ Ayter Adli, *Kuyumculuk Meslek Bilgisi ve Mücevherat Sanatı*. (Birinci Baskı), Asgold Kuyumculuk AŞ. Yayınları, İstanbul 1996, 63.

¹²⁵ Kökkılıç, 2010, 24.

¹²⁶ Köroğlu, 2004, 6.

¹²⁷ Ayter, 1996, 27.

¹²⁸ Şenocaklı, 2008, 61.

¹²⁹ Plinius, *Naturalis Historia*, 1938.

¹³⁰ Bingöl, 1999, 23.

¹³¹ *P Dergisi-* Sayı17 Bahar 2000- “Çağlar Boyunca Takı ve Mücevher- Taşlar ve Simgeleri”, 135; Arslan, 2014, 135.

3.1.3.1. Kuvars

Doğada en yaygın olarak bulunan minerallerden olup, Antikçağ kuyumculuğunda da sıklıkla kullanılmıştır¹³². Kuvars, sarı, kahverengi, mor ya da pembe gibi farklı renklerde bulunabilir¹³³. Saganit, süt kuvarısı, gül kuvarısı, sitrin, dumanlı kuvars gibi çeşitleri vardır¹³⁴. Kat. No. 52' de yer alan yüzük taşında kuvars kullanılmıştır.

3.1.3.2. Amatist

Kuvars ailesindendir, mor ve eflatun arasında çeşitli tonları vardır¹³⁵. “*Bu taşın adı eski Yunancada sarhoş olmayan anlamına gelen ‘amethystos’ kelimesinden gelir. Bu taşı takan kişilerin sarhoş olmaktan koruduğuna inanılır.*” (Arslan, Serpil, 2012, 47) Özellikle yüzük taşı ve boncuk yapımında kullanılmıştır¹³⁶. Simgesel anlamda aşk, huzur ve sağlığı ifade etmek için kullanılır, stresi azalttığına ve korkulardan uzaklaştırdığına inanılır¹³⁷.

3.1.3.3. Granat (Grena, Lal Taşı)

Silikatli mineral ailesindendir, volkanik kayaları içinde bulunur ve parlak kırmızı renkte, saydam bir taştır.¹³⁸ Oldukça sert bir taştır genelde bombeli olarak şekil verilir¹³⁹. Hellenistik dönemden itibaren kullanılmıştır, en değerli rengi vişneçürüğüdür. Bunun yanında pembe, sarı, turuncu, siyah, zümrüt yeşili ve kırmızı gibi çeşitli renkleri de bulunmaktadır¹⁴⁰. Grena veya lal taşı olarak da bilinen granatın kalbi güçlendirdiğine, kanama ve ishali önlediğine inanılmıştır¹⁴¹. Özellikle Hellenistik Dönemde üzerinde portre oymalar kullanılmıştır ve altın takılarda süs taşı olarak tercih

¹³² Meriçboyu, 2001, 20.

¹³³ Şenocaklı, 2008, 65.

¹³⁴ Menteşeli, 2007, 27.

¹³⁵ Köroğlu, 2004, 6.

¹³⁶ Özgülner, 2007, 17.

¹³⁷ Richter, G.M.A. *Engraved Gems*, The Metropolitan Museum of Art Bulletin 17/9: 193-196 ,1922 1956, 20; Demir, 2008, 31.

¹³⁸ Köroğlu, 2004, 6; Meriçboyu, 2001, 20.

¹³⁹ Koray Konuk ve Melih Arslan, *Anadolu Antik Yüzük Taşları ve Yüzükleri*, Yüksel Erimtan Koleksiyonu, Ankara 2000, 15.

¹⁴⁰ Köroğlu, 2004, 6.

¹⁴¹ Yıldırım, 2009, 135.

edilmiştir.¹⁴² Kat. No. 7, 55, 62, 63’de yer alan takılarda (olasılıkla) bu taş kullanılmıştır.

3.1.3.4. Yeşim

Nephrit ya da Jade olarak da bilinen bu taş açıktan koyuya doğru yeşilin birçok tonuna sahip ve parlak olmayan bir taştır¹⁴³. Yeşim, dirençli bir taştır ve birbirine tutunmuş taneciklerden meydana gelmiştir, en değerli rengi zümrüt yeşilidir¹⁴⁴. Her taşın sembolik bir anlamı olduğuna inanıldığı gibi, bu taşın da akıl hastalıklarına ve doğum sancılarına iyi geldiğine inanılır¹⁴⁵.

3.1.3.5. Lapis Lazuli

Tarihte en çok kullanılan taş olarak sıklıkla karşımıza çıkan bu süs taşı, koyu mavi renkte ve mat bir taştır¹⁴⁶. Renginden dolayı gökyüzünün sembolü olarak bilinir ve çocukları koruğuna, hastalıkları önlediğine inanılır¹⁴⁷. Birçok kültürde kem göz ve olumsuz enerjiye karşı koruyucu gücünün olduğu kabul edilir. Bu nedenledir ki özellikle Eski Mısır ve Sümerlerde takılarda, muskalarda sıkça kullanılmıştır¹⁴⁸.

3.1.3.6. Firuze (Turkuaz)

Antik Çağ’da “*callais*” diye adlandırılan firuze, cam göbeği renginde; gök mavisinden yeşilimsi maviye kadar birçok tona sahiptir¹⁴⁹. Bileşiminde demir, gümüş, bakır gibi cevherler olduğundan, taşın görüntüsünde damarcıklar oluşur¹⁵⁰. Mat görünümlü bir taş olan firuze, Antik Çağ’da sıkça tercih edilmiş ve özellikle Augustus dönemi kameolarında kullanılmıştır¹⁵¹.

¹⁴² Kökkılıç, 2010, 116; Türe, 2005, 133-136.

¹⁴³ Köroğlu, 2004, 6.

¹⁴⁴ Arslan, 2012, 48.

¹⁴⁵ Şenocaklı, 2008, 79.

¹⁴⁶ Köroğlu, 2004, 6.

¹⁴⁷ Şenocaklı, 2008, 76.

¹⁴⁸ Yıldırım, 2009, 18; <http://gwydir.demon.co.uk/jo/minerals> (Erişim tarihi: 02.01.2018).

¹⁴⁹ Köroğlu, 2004, 6; Yıldırım, 2009, 19.

¹⁵⁰ Demir, 2008, 36.

¹⁵¹ Richter, 1956, 28.

3.1.3.7. Akik (Agat, Oniks, Sardoniks)

“Değişik renkli ve eş merkezli, düzgünce dairelerden oluşan kalseduan topraklarına akik denmiştir. Bu tabakalar, silisli suların bıraktıkları silis çökmeleriyle oluşur. Bu tabakalar kenardan merkeze doğru kalınlaşır, tabakalar arasındaki silis çökmesi sırasındaki oluşumlar birbirinden farklıdır. Bu nedenle tabakalarda oluşan taşlar renklerine ve saydamlık derecesine göre şekil alır.” (Meriçboyu, 2001, s.20)

Akik ilk çağlardan itibaren takıların yanı sıra günlük eşyaların yapımında da kullanılmıştır¹⁵². Beyaz, gri, mavi, kahverengi, sarı ya da kırmızı gibi renklerde olup, taşın yatay şekilde kesilmesiyle farklı renkler ortaya çıkacağından kameolarda, mühür ve yüzük taşlarında tercih edilmiştir¹⁵³. Sicilya adasındaki “Achates” adlı nehirin civarında çıktığı için Antik Çağ’da “agat” adını almıştır¹⁵⁴. Akik ve kuvarz doğada kolaylıkla bulunabilen taşlar olduğu için, MÖ 2 binin başlarından itibaren Anadolu’da sıklıkla kullanılmıştır¹⁵⁵. Roma Dönemi’nde camdan taklitleri yapılmıştır¹⁵⁶. Kat. No. 43, 53, 56, 57, 59, 60, 61, 64 - 67 numaralı eserlerde bu taşın kullanıldığı görülmektedir.

3.1.3.8. Kalseduan

Kadıköy taşı olarak bilinen bu taş adını, Anadolu topraklarında yer alan Khalkedon Limanı’ndan alır. Bu limandan ihracatı yapılmıştır¹⁵⁷. Kuyumculukta sıkça kullanılan bu sert taşın beyaz, gri, açık mavi, sarı, yeşil, kırmızı gibi renkleri vardır. Geçmişte mühür yapımında yaygın olarak kullanılmış aynı zamanda yüzük taşında ve boncuk yapımında da tercih edilen bir süs taşı olmuştur¹⁵⁸.

3.1.3.9. Opal

“Kimyasal yönden yapısında %100 su bulunan silisyum mineralidir.” (Köroğlu, 2004, 7). Ateş opali, sarı ve turuncu renkteki opal, gök mavisi opali gibi birçok rengi

¹⁵² Yıldırım, 2009, 115.

¹⁵³ Bingöl, 1999, 21; Arslan, 2012, 4.

¹⁵⁴ Meriçboyu, 2001, 20.

¹⁵⁵ Türe ve Savaşçın, 2002, 60.

¹⁵⁶ Köroğlu, 2004, 6.

¹⁵⁷ Dokumacı, 2012, 18; Köroğlu, 2004, 6.

¹⁵⁸ Özgülnar, 2007, 17.

bulunur. Fakat en çok tercih edilip beğenilen beyaz opaldir. Kristal yapısı yoktur ancak ısıtıldığı zaman içerisindeki suyu kaybeder ve kristallenerek kalsedon ya da kuvarsa dönüşür¹⁵⁹. Opal gökkuşağı taşı olarak adlandırılır. Umut ve güven verici olduğu ve felaketlerden koruduğu düşünülür¹⁶⁰. Toprağın, ayın ve güneşin gizli güçlerini taşıdığına inanılır¹⁶¹. Kat. No. 7' de yer alan sarkaçlı küpenin yapraklarında ve kalp şeklindeki kısımlarda olasılıkla bu taş kullanılmıştır.

3.1.3.10. Kaya Kristali (Necef)

Renksiz ve saydam olup kristalin içeren bir kuvars çeşididir¹⁶². Dağ kristali olarak da bilinir. Alacahöyük mezarlarında kaya kristalinden ve kırmızı akikten yapılmış boncuklar bulunmuştur¹⁶³. Uzun dönemler boyunca kullanılmıştır. Kat. No. 49'da yer alan kolye ögesinde bu taş kullanılmıştır.

3.1.3.11. Malahit

Paleolitik Çağ'dan itibaren sıklıkla takı, araç ve gereçlerde kullanılan bir bakır mineralidir¹⁶⁴. Kendine has yeşil bir renge sahiptir. Çok sert bir yapısı yoktur bu yüzden kolay işlenebilme özelliğine sahiptir. Malahitin eritilip bakıra dönüştürülmesi metalurji alanında önemli bir gelişme sağlamıştır¹⁶⁵.

3.1.3.12. Hematit

Önemli bir demir minerali olup, yumuşak bir taştır ve suda eriyebilme özelliğine sahiptir¹⁶⁶. Göze ve karaciğere faydalı bir taş olduğu bilinmektedir¹⁶⁷. Gri parlak bir renge sahip ve geçmişten günümüze sevilerek kullanılan bir süs taşıdır¹⁶⁸. Roma

¹⁵⁹ Ethem, 2006, 42.

¹⁶⁰ Şenocaklı, 2008, 77.

¹⁶¹ Minaz, 2013, 100.

¹⁶² Meriçboyu, 2001, 20.

¹⁶³ Meriçboyu, 2001, 19.

¹⁶⁴ Kökkılıç, 2010, 5.

¹⁶⁵ Peker, 2013, 5.

¹⁶⁶ King, C.W. *Antique Gems Their Origin Uses and Value*, 1860, 17.

¹⁶⁷ Konuk ve Arslan, 2000, 13-69.

¹⁶⁸ Türe, 2005, 38.

dönemi yüzük taşlarında sıklıkla kullanılmıştır¹⁶⁹. Kat. No. 54’de yer alan eserde hematit kullanılmıştır.

3.2. TAKININ ÜRETİM ve SÜSLEME TEKNİKLERİ

3.2.2. Takı Üretim Teknikleri

3.2.2.1. Dövme Tekniği

Dövme tekniği madenin keşfiyle beraber kullanılan en eski maden sanatı tekniğidir. “*İnce bir levhanın kütük ya da örs üstünde taş, çekiç gibi aletlerle dövülerek biçimlendirilmesidir.*” (Erginsoy, 1978, 18). Madeni plaka, tel ve şeridin ısıtılıp yumuşatılması suretiyle işler haline getirme işlemidir¹⁷⁰. Bu teknik, büyük parçalardan eserler ortaya çıkarılmasını sağlamıştır. Başak’a göre¹⁷¹, Çayönü’nde ele geçen bakır bir boncuk, erken dönemlerden itibaren madenin tavlandığını ve dövme tekniğinin bilindiğini kanıtlamıştır.

Örs ve çekiç bu teknikte kullanılan en önemli araçlardandır¹⁷². Higgins’den edindiğimiz bilgiye göre¹⁷³, metal levhalar Antik Çağ’da takıların temelini oluşturmaktadır. Metal levha çekiçlenerek sert bir hale getirildikten sonra kızgın hale getirilene kadar ısıtılıp ardından suya batırılarak soğuması sağlanır. Bu işlemin yapılmasındaki amaç, çekiçleme esnasında bozulan kristallerin düzeltilip tekrar işlenmesini sağlamaktır¹⁷⁴. Meriçboyu’ndan öğrendiğimize göre¹⁷⁵, Metal külçenin dövülerek inceltilmesinde ideal olan varak kalınlığı yaklaşık 0,1 mm, altın kaplamalar için ise 0.01 mm olmalıdır. Ayrıca, Meriçboyu¹⁷⁶ saplı çekiçlerin MÖ 1. binde kullanılmaya başladığını, Higgins ise Hellenistik dönemde kullanılmaya başladığını ve

¹⁶⁹ Demir, 2008, 41.

¹⁷⁰ Erginsoy, 1978, 18; Timur, 2011, 10.

¹⁷¹ Başak, 2008, 20-22.

¹⁷² Nejat Eralp, *Tarih Boyunca Türk Toplumunda Silah Kavramı ve Osmanlı İmparatorluğunda Kullanılan Silahlar*, Ankara 1993, 175.

¹⁷³ R.A Higgins, *Jewellery From Classical Lands*, Oxford University Press, London 1965.(JFCL), Greek, 11.

¹⁷⁴ Higgins, 1961, 8-9.

¹⁷⁵ Meriçboyu, 2001, 28.

¹⁷⁶ Meriçboyu, 2001, 29.

kuyumculuğun temel aleti olduğunu vurgulamıştır¹⁷⁷. Kat. No.1, 5, 6, 8-51, 60, 61, 76-81’ de yer alan eserler bu teknikle yapılmıştır.

3.2.2.2. Döküm Tekniği

Geçmişten günümüze birçok süs eşyası ve takı tasarımında kullanılan yaygın bir tekniktir. Madenin eritilmesi işleminden sonra, pota içerisinde yer alan maden, pişmiş toprak, kum veya taştan yapılmış kalıplara dökülerek dondurulma işlemine “döküm” adı verilmektedir¹⁷⁸.

Dövme tekniğinde üretilmek istenen her parça tek tek şekillendirilirken, bu teknikte oluşturulan birden fazla kalıpla çok sayıda eser aynı anda üretilmekte yani seri üretime imkân tanımaktadır¹⁷⁹. Daha çok fibula, küpe, yüzük, bilezik gibi ürünlerin üretilmesinde tercih edilen tekniktir¹⁸⁰. Irak Jarmo’da bulunan ve MÖ 7000’e tarihlenen dökme kurşun, döküm tekniğinin bilinen en eski örneğidir¹⁸¹. Anadolu’da ise Can Hasan’da ele geçen bakır asa başı döküm tekniğiyle yapılmış en eski eser olma özelliğini taşımaktadır¹⁸².

Köroğlu’ndan öğrendiğimize göre¹⁸³ “döküm tekniği”; dolu döküm ve boş döküm olmak üzere iki şekilde yapılmaktadır. Boş döküm tekniğinde, iç ve dış kalıp arasında kalan mum türündeki malzeme, eritmek suretiyle dışarı akıtılır, yerine de eritilmiş metal akıtılır¹⁸⁴. Işık, Takı üretimi için taştan yapılan açık kalıpların özellikle Kültepe’de fazla sayıda ele geçtiğini belirtmektedir¹⁸⁵. Türe, Savaşçın’dan edindiğimiz bilgiye göre¹⁸⁶; Steait taşı sık dolulu olması ve ateşe dayanıklı olması aynı zamanda ince ayrıntıların kolayca verilmesi nedeniyle Tunç Çağı’ndan 20. Yüzyıla başlarına kadar kullanılmıştır. Dolu döküm tekniği günümüzde hala kullanılmakta ve Antik

¹⁷⁷ Davidson Hoffmann, 25; Hoffmann, H.P., F. Davidson: Greek Gold: Jewellery from the Age of Alexander, Mainz- Rhein, Verlag Philipp von Zabern, 1965.

¹⁷⁸ Mayron, H. Metal Working in Ancient World, AJA 53, 1949, 93; Erginsoy, 1978, 13-26.

¹⁷⁹ Tarhan, 2009,121-123.

¹⁸⁰ Higgins, 1961, 2; Bingöl, 1999, 25.

¹⁸¹ P.R.S. Moorey, ”Metarials and Manufacture in Ancient Mesopotamia, the evidence of Archeology of Art: Metals and glazed materials and glass”, BAR 237, Oxford, 1985, 122.

¹⁸² Ufuk Esin, *Kuandatif Spektral Analiz Yardımıyla, Anadolu’da Başlangıcından Assur Ticaret Kolonileri Çağına Kadar Tunç Madenciliği*, İstanbul 1969, 26.

¹⁸³ Köroğlu, 2004, 9.

¹⁸⁴ Arslan, 2014, 90; Erginsoy, 1978, 23.

¹⁸⁵ Bingöl, 1999, 25.

¹⁸⁶ Türe Altan- Savaşçın Yılmaz. M, 2000 İstanbul 35-36.

dönem'den farklı olarak iç kalıp kil yerine özel bir döküm alçısı kullanılarak yapılmaktadır¹⁸⁷. Her iki teknikte de dökme işlemi sonra erdikten sonra tesviye, ovma ve parlatma gibi işlemler yapılarak son hali verilmektedir¹⁸⁸. Kat. No. 7, 8, 53-59, 63-72' de yer alan eserler bu teknikle yapılmıştır.

3.2.3. Takı Süsleme Teknikleri

3.2.3.1. Çalma ve Kazıma Tekniği

Her dönemde ve her madenin üzerinde sevilerek kullanılan bir teknik olan çalma ve kazıma tekniğinde iki terimi ayrı ayrı tanımlamak gerekir.

Çalma tekniğinde; ucu küt veya yuvarlak bir çelik kalem kullanılarak, kalemin üzerine çekiç yardımıyla vurarak metallerin üzerine düz ya da kavisli şekiller oluşturularak yapılan süsleme tekniğidir. Kazıma tekniğinde ise; keskin uçlu çelik kalemler veya keskiler kullanılarak desen çizilir ancak çalma tekniğindeki gibi yivler sadece açılmaz aynı zamanda yivin içindeki maden kesilerek dışarı çıkarılır¹⁸⁹. Başak ve Telli, çalma tekniğinin MÖ 4 bin sonlarında kullanılmaya başlandığını, ancak çelik henüz bu dönemde bilinmediği için altın ve gümüş gibi yumuşak madenlerin üzerine çalma tekniğinin uygulandığını, kazıma tekniğinin ise MÖ 1. binlerde kullanıldığını belirtmektedir¹⁹⁰. Kat. No. 2, 34, 36-38, 41, 49, 54-57, 60, 62, 64, 66, 67, 69, 71, 73-75' de yer alan eserlerde bu teknik kullanılmıştır.

3.2.3.2. Kesme/Delik işi/Opus Interrasıla/Ajur Tekniği

Adından da anlaşılacağı üzere delici ve kesici aletler kullanarak metaller üzerinde delik oluşturarak yapılan süsleme tekniğidir¹⁹¹. Eski kuyumculuk

¹⁸⁷ Arslan, 2014, 90.

¹⁸⁸ Güzel, 2010, 20.

¹⁸⁹ Türe Savaşçın, M. Yılmaz, 2000, 41; Eralp, 1993, 179; Erginsoy, 1978, 20-33; Emel Erkaplan, *Eskişehir İl Merkezinde Lületaşından Üretilen Takı Örnekleri ve Yeni Tasarımlar*. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 57; Nihal Ülger, *Ankara İli Beypazarı ilçesi Kuyumculuğunda Günümüzde Üretilen Gümüş Bilezik Örnekleri ve Yeni Tasarımlar*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1997, 38.

¹⁹⁰ Başak, 2004, 42; Telli, 2009, 37.

¹⁹¹ Fulya Erüz, *Konuşan Maden: Tombak ve Gümüş Madeni Eserler Koleksiyonu*, İstanbul 2003, 33; Köroğlu 2004, 11; Mehmet Zeki Kuşoğlu, *Kuyumculuk Ansiklopedisi*. 5. cilt. İstanbul 1994, 48; Türe, 2005, 153.

tekniklerinden biri olup, Tunç Çağı'nda altın ve gümüş gibi yumuşak madenler kullanılarak yapılmıştır. Maden üzerinde geometrik desenlerle yapılan oyma çalışması Opus interassite olarak tanımlanmıştır. Alacahöyük Kral mezarlarında¹⁹² ele geçen kafes motifli altın taç, Anadolu kuyumculuğunun bu teknikle yapılmış ilk örneği olması açısından önemlidir¹⁹³. MS 1. yüzyıldan itibaren Roma Dönemi'nde takılarda sıkça kullanılmıştır¹⁹⁴. Kat. No. 34' de yer alan eserde bu teknik kullanılmıştır.

3.2.3.3. Kabartma/ Repousse Tekniği

Kabartma tekniği takıların yapımı ve süslenmesinde sıkça kullanılan önemli bir tekniktir¹⁹⁵. Kuyumculuk tarihi boyunca kullanılan eski tekniklerden biri olup, esas amacı kabartma yöntemiyle oluşturulacak eserde ışık ve gölge sağlayıp esere derinlik kazandırmaktır. Kat. No. 4-6, 19, 20, 32-34, 36-42, 44-53, 64, 65, 71' de yer alan eserlerde bu teknik kullanılmıştır.

“Kabartmalar, maden tabakasına dıştan (yüz) ve içten (ters) ya da her ikisi birlikte çekiçlenerek uygulanır.” (Köroğlu, 2001, 10). Erginsoy¹⁹⁶, bu çekiçleme yöntemlerini ”alçak kabartma” ve “yüksek kabartma” olarak iki şekilde tanımlamaktadır. Alçak kabartma dıştan (tersten) çekiçlenerek yapılırken, yüksek kabartma ise içten (düzden) çekiçlenerek yapılmaktadır. Türe ve Savaşçın¹⁹⁷, metal yüzeyine binlerce darbe vurularak yapılan kabartma deseninin, başka hiçbir teknikle elde edilemeyecek bir estetik görünüm kazandırdığını belirtmektedir.

Yaprak metallerin süslemesinde kullanılan en yaygın teknik kabartma tekniğidir ve dört farklı şekilde uygulanmaktadır¹⁹⁸.

a. Kalemle çekiçleme: Metalin arka tarafından ince ve yuvarlak uçlu kalemlerle, çekiç yardımıyla vurularak desen veya figürün işlenmesidir.

¹⁹² Uygurluklar Ülkesi Türkiye, 1985, 50.

¹⁹³ Erginsoy, 1978, 37.

¹⁹⁴ Gülgün, 2004, 11; Türe-Savaşçın, 2000, 40; Bingöl, 1999, 28.

¹⁹⁵ Meriçboyu, 2001, 28.

¹⁹⁶ Erginsoy, 1978, 34.

¹⁹⁷ Türe, Savaşçın, “Takı Malzemeleri ve Teknikleri V”, *Antika Dergisi*, Cilt.2, 1986, 15.

¹⁹⁸ Bingöl, 1999, 26.

b. Modeli Çekiçleme (Damgalama): Bu modelde, ucunda kabartma olarak işlenmiş motifin olduğu kaleme arkadan vurarak kabartmanın negatifinin safihanın üzerine çıkması sağlanır.

c. Pozitif Modele Çekiçleme: Ağaç veya kemikten yapılmış kabartma model üzerine yerleştirilen safihaya döverek modelin şekli verilir.

d. Negatif Modele Çekiçleme: Çukur bir kalıp olarak kullanılan negatif modelin üzerine yerleştirilen safihanın tokmakla dövülerek modelin şeklinin çıkarılmasıdır¹⁹⁹.

3.2.3.4. Savatlama (Niello) Tekniği

Niello Latince’de siyah anlamına gelen “nigellus” sözcüğünden gelmektedir²⁰⁰. Siyah kelimesinin bu süsleme tekniğinde kullanılmasının sebebi ise, madeni eserler üzerinde oluşturulan yuvalara ya da yivlere, siyah renkte bir kükürt ve maden karışımı olan “savat (niello)” doldurularak renk kontrastı sağlamak suretiyle eseri süslemesidir²⁰¹. Bu süsleme sanatı, özellikle gümüş eşya ve takılarda daha çok tercih edilir çünkü has gümüş üzerine uygulanan savat tekniği ile siyah-beyaz zıtlığı eseri daha gösterişli yapar²⁰². Bu tekniğin kullanımı Hellenistik Dönem’de başlayıp, Roma ve Bizans Dönemi’nde artmış ayrıca Antik Dönem evlilik yüzüklerindeki figürler savat tekniğiyle yapılmıştır²⁰³. Mineleme tekniğinin gelişmesinde etkili olmuştur²⁰⁴.

3.2.3.5. Granülasyon (Taneleme/Güverse/Habbeleme) Tekniği

Kemile anlamı olarak taneleme anlamına gelen bu teknikte, metal bir zemin üzerine metal top şeklindeki tanelerin çeşitli şekillerde dizilmesiyle oluşturulan ve genelde altın takıların bezeme ögesi olarak kullanılan süsleme tekniğidir²⁰⁵.

Tanecikler madenlerin eritilip soğuk suya dökülmesi ve boyutlarına göre ayrıldıktan sonra bir araya getirilmesiyle yapılır ancak küreciklerin bir araya

¹⁹⁹ Bingöl, 1999, 35.

²⁰⁰ Köroğlu, 2004, 11.

²⁰¹ Erginsoy, 1997, 1140-1144; Sevim Payzın, Anadolu Takıları, *Antika Aylık Dergi*, Nisan, Sayı:1, İstanbul 1985; Savaşçın, Türe, A. 2000, 44.

²⁰² Köroğlu, 2004, 11; Kuşoğlu, 1994, 40.

²⁰³ Meriçboyu, 2001, 36; Köroğlu, 2004, 11; Özudoğru, 1994, 130.

²⁰⁴ Şaman, 2013, 74.

²⁰⁵ Kökkılıç, 2014, 28; Erginsoy, 1988, 32-33, Mehmet Zeki Kuşoğlu, "Türk Sanatında Güherse", *İlgi*, 1991, 32-33, Savaşçın, Türe 1986, 26; Türe ve Savaşçın, 2000, 46.

getirilmesi işlemi, taneciklerin formunu bozacağından lehim yöntemi ile oldukça zordur. Bunun yerine taneciklerin sıcakken bir araya getirildiği düşünülmektedir²⁰⁶. Meriçboyu²⁰⁷, bu teknikle motiflerin içine dolgu süsleme yapılabileceğini belirtmektedir. Savaşçın²⁰⁸, tekniğin ilk örnekleri MÖ 2500-2400 yıllarına tarihlenen Ur Kral mezarlarındaki eşyalarda görüldüğünü belirtmekte, ayrıca Sümer, Pers, Yunan, Etrüsk²⁰⁹ gibi uygarlıklarında bu tekniğin kullanıldığı bilinmektedir²¹⁰. Anadolu’da ilk örnekleri MÖ 3. Binde Troia da görülmüştür²¹¹. Bu teknik Roma Dönemi sonlarına doğru Doğu’lu sanatçılar tarafından sıkça kullanılmıştır²¹². Kat. No. 5- 7, 13, 17-20-27, 30- 32, 36, 40, 61, 62’de yer alan takılarda bu teknik kullanılmıştır.

3.2.3.6. Taş Kakma Tekniği

Metallerin üzerindeki oyuklara renkli taş ve cam parçalarının yerleştirilerek süslenmesi işlemidir²¹³. İlk örneği Sümerler’de Ur Kral mezarlarında görülmüş, Perslerin MÖ 6. Yüzyılda Anadolu’yu işgal etmesinden sonra Anadolu Kuyumculuğunda da yaygın olarak kullanılmaya başlamıştır. Bu teknik Hellenistik ve Roma’da da takılarda tercih edilen süsleme tekniği olmuştur²¹⁴. Kat. No. 7, 29, 35, 36, 49, 52-58, 60- 67’de yer alan eserlerde bu teknik kullanılmıştır.

3.2.3.7. Mineleme (Emay) Tekniği

Metal üzerine oluşturulan yuvalara, renkli camların toz veya sıvı hale getirilerek yuvalara doldurulup ardından fırınlanması işlemidir²¹⁵. Fırınlanan cam madene yapışıp parlak ve renkli mine dolgusunu oluşturur. Böylece eser daha sağlam ve daha güzel

²⁰⁶Savaşçın ve Türe, “*Takı Malzemeleri ve Teknikleri III. Granülasyon (Güherse) Tekniği*”. Antika XXIV, 1987, 30–38.

²⁰⁷Meriçboyu, 2001, 36.

²⁰⁸Türe ve Savaşçın, 2000, 47.

²⁰⁹D.L. Carroll, “On Granulation In Ancient Metalwork”, *Aja*, Sayı. 87/ 4, 1983, 551-554.

²¹⁰Demir, 2008, 54.

²¹¹Göksel Sazcı, *Troia Hazineleri*. İstanbul 2007, 188-189.

²¹²H. Guiraud, “Ten Rings From The Collection Of J. Pierpont Morgan” *Metropolitan Museum Journal*, Sayı No 32: 57-63 1997, 57.

²¹³Köroğlu, 2004, 11; Fırat, 2013, 38; Türe ve Savaşçın, 2000, 43; Eralp, 1993, 182.

²¹⁴Köroğlu, 2004, 11; Tahsin Parlak, *Erzurum’da Oltutaşı ve Kuyumculuk Sanatı*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2000, 50.

²¹⁵Köroğlu, 2004,12; Türe ve Savaşçın, 2000, 55; Tevhide Özbağı, *Ankara İl Merkezinde Yaşayan Kadınlarda Bulunan Geleneksel Gümüş Takılar Üzerinde Bir Araştırma*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1989, 26; Mehmet Önder, *Antika ve Eski Eserler Kılavuzu*. (Birinci Baskı). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1998, 177.

olur²¹⁶. Mine dolgusundaki renk, ısı derecesi ve ısıtma süresine bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Dolayısıyla ısıtma işleminin kontrollü bir şekilde yapılması gerekir²¹⁷. Bu teknik için en uygun metaller; altın, gümüş, saf bakır ve tunçtur²¹⁸. Bilinen en eski örnekleri Kıbrıs'ta MÖ 1200'lere tarihlenen Miken dönemine ait mezarlarda bulunan yüzüklerde görülmüştür, Roma altınlarında nadiren kullanılmıştır²¹⁹. Kat. No. 29'da yer alan küpe bu teknikle yapılmıştır.

3.2.3.8. Telkari (filigre) Tekniği

Hem süs eşyası hem de takı yapımında kullanılan bir teknik olan telkari (filigre) tekniği; çeşitli biçimde ve kalınlıkta tel şekline getirilen Altın, gümüş, bakır gibi yumuşak metallerin, maden üzerine kıvrılarak, sarılarak veya örülerek çeşitli desenler²²⁰ oluştururacak şekilde biçim verilip kaynaklanmasıyla yapılan bir süsleme sanatıdır²²¹. “Kafesli kuyumculuk” veya “vav işi²²²” olarak da adlandırılmakta ve geçmişten günümüze kuyumculuk alanında hiç unutulmayan, sevilerek kullanılan bir teknik olmuştur. Bu teknikle yapılan ilk eserler MÖ 3. Bin başlarında Mezopotamya ve Mısır'da görülmüştür²²³. Ticaret yoluyla Mezopotamya'dan Anadolu ve diğer uygarlıklara yayıldığı bilinmektedir²²⁴. İnce işçilik ve sabır isteyen bu teknik Hellenistik Dönem'in zengin ve karmaşık kompozisyonlu takılarında zirveye ulaşmıştır²²⁵. Kat. No. 5-12, 14-18, 20, 26, 29, 41, 43- 45, 47, 62, 76, 77' de yer alan eserler bu teknik kullanılarak yapılmıştır.

²¹⁶ Eruz, 1993, 33.

²¹⁷ Erginsoy, 1978, 44.

²¹⁸ Bingöl, 1999, 27.

²¹⁹ Higgins, 1980, 24-27; Köroğlu, 2004, 12.

²²⁰ Cavidan Ergenekon, *Telkari Gümüş İşlemeciliğinde Kullanılan Araç ve Gereç ve Teknikler*, Kız Meslek Yüksek Okulu Yayını, Ankara 1980,13.

²²¹ Vitiello, 1995, 241; Eruz, 1993, 34; Köroğlu, 2004, 14; Türe ve Savaşçın, 2000, 38; Bingöl, 1999, 26; Eralp, 1993, 180; Kuşoğlu,1994,147; Erginsoy,1978,1140; Erginsoy, 1978, 37; Yıldız Gerdan, *Takı ve Takı Tasarımının Eğitimdeki Yeri ve Önemi*. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2007, 121.

²²² Eroğlu, 2013, 59.

²²³ Türe, Savaşçın, 2000, 38; Nihal Şaman, Duru, M. Nafiz, “Yirminci Yüzyıldan Günümüze Takı”, *ABMYO Dergisi* Sayı 40 , 2015, 107; Köroğlu, 2004, 14; Mahmut Atanur, “Telkari”. *Kültür ve Sanat*, Sayı. 19, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul 1993, 47-78.

²²⁴ Köroğlu, 2004, 14; Dili, 2011, 6.

²²⁵ Gerdan, 2007, 30.

3.2.3.9. Cameo Tekniği

Hellenistik ve Roma Dönemi'nde insan ve hayvan başı şeklindeki kabartmalar yaygın olarak kullanılmıştır, bu teknikte farklı iki renk ve katmandan oluşan agat, oniks ve sardoniks gibi taşlardan yapılmaktadır. Üstteki (ilk) katmana kabartma şeklinde figürün veya motifin işlenmesi, işlenen figür kontürü dışında kalan alt tabakadaki farklı renk ile iki renkli bir kontrastı sağlanmaktadır²²⁶. Kat. No. 34'de yer alan eserde bu teknik kullanılmıştır.

3.2.3.10. Kaplama (Yaldızlama) Tekniği

Süs eşyalarının altın, gümüş gibi değerli madenler kullanılarak kaplanması işlemidir²²⁷. Altın ve gümüşün cıva içinde çözülüp sıvılaşma özelliğinden faydalanıp esere yaldızlama yapma tekniği ilk kez Romalılar tarafından keşfedilmiştir²²⁸. Bu yöntem oldukça düzgün ve sağlıklı bir kaplama sağlamaktadır. Bu yüzden günümüze dek kullanılagelmıştır. Kat. No. 3, 4, 47, 58' de yer alan eserlerde bu teknik kullanılmıştır.

²²⁶ Bingöl, 1999, 28; Tülay Ergil, "İstanbul Arkeoloji Müzesi Klasik Eserleri Seksiyonu Kasasında Bulunan Yüzükler ve Kameolar", *Antik Dekor Dergisi*, Sayı. 19, İstanbul 1993, 106.

²²⁷ Erginsoy, 1978, 47; Soner Ateşoğulları, *Başlangıcından Eski Tunç Çağının Sonuna Kadar Anadolu Altın, Gümüş ve Elektrum Süs Eşyalarının Yapım Teknikleri*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1990, 42.

²²⁸ A. Türe, Y. Savaşçın, "Takı Malzemeleri ve Teknikleri VI, Varak, Tombak, Yaldızlama", *Antika Dergisi*, 1988, 14.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TARİH ÖNCESİ ÇAĞLARDA KUYUMCULUK

4.1. PALEOLİTİK ÇAĞ

Sanatın tohumlarının ekildiği bu dönemde, takı da sanatın bir parçası olmuş ve ilk takılar bu dönemde görülmeye başlamıştır²²⁹.

“Son Buzul Çağı’nın sona ermesiyle birlikte Avrupa’da yoğun bir kültürel geçiş süreci yaşanır. Taş alet teknolojisi, hızla gelişmeye başlar. “ Aurignac” adı verilen taş alet kültüründe kemik, fildişi ve boynuzdan pek çok aletin yanı sıra, mağara resimleri ve “Venüs” adı verilen kadın heykelcikleriyle birlikte sanat yolunda ilk adımlar atılır. Yine aynı dönemde muhtemelen statü farkını belirten, süslenme amaçlı kemik ve fildişi boncuklar ilk kez görülür”(Türe, 2005,s. 12).

Bu dönemde takılar en basit şekilde üretilmiştir. Kolay işlenebilen taşlar, av hayvanlarının diş, kemik, boynuz ve tırnak kısımları ile kara ve deniz yumuşakçalarının kabukları gibi doğal malzemeleri kullanarak, bu malzemeleri sürtme ve kazıma yolu ile şekillendirilerek takılar haline getirilmiştir²³⁰. Başak’ a göre, Güney Afrika’da Cape Town kentine 150 km uzaklıktaki Blombos mağarasında yapılan kazılarda ortaya çıkan bir tür su salyangozu kabuklarının delinmesi ve şekillendirilmesiyle oluşturulan kolye bilinen en eski takıdır²³¹.

Paleolitik dönemin²³² avcı yaşam biçiminin örneği takılara da yansımış ve etçil hayvanların dişleri oyulup, şekillendirilerek kolyeler yapılmıştır. Takının kullanım amaçlarından biri olan büyü belki de bu kolyelerle simgesel²³³ anlatıma kavuşmuştur.

²²⁹ Pelin Demirtaş, *Takı Kültürü ve Tasarımı Üzerine Bir Araştırma*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uygulamalı Sanatlar Tekstil Ana sanat Dalı, İzmir 1996, 3; Altan Türe, *Takının Öyküsü*, Goldaş Kültür Yayınları, İstanbul 2005,12.

²³⁰ Gülgün Köroğlu, *Anadolu Uygarlıklarında Takı*, İstanbul 2004, 14; Hilmi Güney, *İzmir Arkeoloji Müzesi’ndeki Süstaşı Ürünlerin (Mühür Taşları ve Törensel Taşların) ve Süstaşı Antik Mücevherlerin ARKEO-Gemolojikel İncelemesi*, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir 2012, 19; Serpil Arslan, *Anadolu Medeniyetlerinde Kullanılan Takıların Günümüz Seramik Sanatında Yeniden Yorumlanması*, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya 2012, 5-10.

²³¹ Başak Gürsoy, *Kuyumculuk Atölye Eğitim El Kitabı*, 2014, 14.

²³² Veli Sevin, *Eski Anadolu ve Trakya*, İletişim Yayınları, İstanbul 2003, 38.

²³³ M. Zeki Kuşoğlu, *Tılsımdan Takıya*, Seçil Ofset, İstanbul 1998; Türe, Altan *Takılar ve Süs Taşlarında Sembollerin Dili*, Goldaş Kültür Yayınları, İstanbul 2004, 13-29.

Yani, takıyı üzerinde taşıyan kişi kolyenin hangi hayvanın dişleri kullanılarak yapıldıysa onun gücünü ve özelliklerini kendi bünyesinde taşımak amacıyla da kullanmış olabilir. İlkel toplum erkeği, doğadaki güçlü hayvanları taklit etmek, onlar gibi egemen olmak için kendince idealize ettiği bir hayvanın postunu, boynuzunu, dişini vb. ona ait bir malzemeyi üzerinde taşımış olabilir. Bu amaca ek olarak süslenme, av bereketi ve koruma duygusunu da ekleyebiliriz. *Taş ya da kemik aletlerle fil dişi ve kemik boncuk yapmak hiç kolay değildir. Kesme, yüzeyi aşındırıp şekillendirme, delme, parlatma gibi hepsi uzun zaman ve işçilik isteyen bir dizi işlem söz konusudur. Arkeolog Randall White, usta bir işçinin paleolitik (eski taş/yontma taş) aletlerle belki günde bir santimetre çapında beş boncuk üretebileceğini belirtir ve “Boncuklara bu denli emek veriyorsanız, onların sizin gözünüzdeki değeri elbette artar.” der. Randall White, “Aurignac” kültüründe boncukların salt süs amacıyla değil, kültürel anlatımın bir parçasını oluşturan bedensel süsleme aracı olarak kullanılmış oldukları varsayımını savunur.* (Türe, 2005, s. 14)

Bu döneme ait bilgiler neolitik dönem kadar zengin olmasa da; mağara resimleri²³⁴, yontular, alet ve takılar gibi somut verilerden yola çıkarak üretilen takının, günümüzden binlerce yıl önce yapılmış çok meşakkatli bir çalışmanın ürünü olması, ona verilen değeri sergilemekte ve dönem insanının uğraş alanı, kullandığı malzeme, yaşam tarzı konusunda bizlere bilgi vermektedir.

4.2. NEOLİTİK ÇAĞ

Neolitik çağ²³⁵ ile birlikte yerleşik hayata geçen toplumların yaşam tarzı da değişmiş ve bu değişim her alanda gözlenmiştir. Birçok tahıl ve baklagil çeşidinin yetiştiği güneybatı Asya'nın “verimli hilal” adı verilen bölümünde (Doğu Akdeniz, Kuzey Suriye, Kuzey Mezopotamya, Güneydoğu Anadolu ve Zagros Dağları'na kadar olan bölümü), Neolitik Çağ yaşanmaya başlar²³⁶.

²³⁴ Demirtaş, 1996, Özgül Sokullu, *Antik Dönem Ege Kültüründe Takı Sanatı- İzmir Arkeoloji Müzesi Takı Koleksiyonundan Örnekler*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir 2003, 28.

²³⁵ Sevin, 2003, 40.

²³⁶ Sevin, 2003, 40; Köroğlu, 2004: 15; Türe, 2005, 13; Gökhan Çatal, *Antik Anadolu Madenciliği*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2009, 22; Nihal Şaman, *Çağlar Boyu Takı ve Kalite Yönünden Değerlendirilmesi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2013, 6.

Tarım ve hayvancılığın ilk kez başladığı bu dönemde, paleolitik dönemde olduğu gibi takılarda doğadan toplanan taşlar ve hayvan kemikleri, diş, deniz ve kara yumuşakça kabukları kullanılmıştır²³⁷. İşlevselliği artırmak amacıyla parlatmaya uygun olan malzemelerde cilalama yöntemleri kullanılmış ve obsidyen, takılarda yer almaya başlamıştır²³⁸. Bu çalışmalarıyla insanın ilk defa, el becerisinden yararlanarak, binlerce yıl önce, ilk kuyumculuk çalışmalarına başladığı söylenebilir²³⁹. Doğurganlığı nedeniyle kadına verilen önemin artarak Ana Tanrıça kültünün yaygınlaştığı bu dönemde bereketi ifade eden kadınların güzellik kavramıyla paralel olarak süslendiğini göstermektedir. Zamanla bilgi birikimleri artan neolitik çağ insanının ateşe de hakim olmasıyla, geç neolitik dönemde (MÖ 5. bin) de doğada saf halde bulunan metalleri çeşitli takılarda ve statü belirten objelerin yapımında kullanmaya başlamıştır²⁴⁰.

Anadolu da Neolitik Dönemde yer alan önemli merkezlerden takılarla ilgili geniş bilgiler edinilmiştir. Bu merkezlerden biri Diyarbakır Ergani İlçesi yakınlarındaki Çayönü'dür. Türkoğlu'na Göre²⁴¹; Çayönü'nden 7 km. uzaklıktaki, bugünkü Ergani'den getirilen doğal saf bakır ve bir bakır minerali olan malahitten takılar üretilmiştir²⁴². Bakır ve malahitten dövülerek yapılmış bız parçaları, telden dövülmüş iğneler, boncuklar gibi malzemelerin ele geçmiş olması ilkel şekilde de olsa neolitik çağ insanının madeni kullandığını göstermektedir²⁴³.

Konya yakınlarında yer alan Çatalhöyük de bu dönemde Anadolu'da yer alan önemli neolitik yerleşimlerden biridir²⁴⁴. *Burada ortaya çıkarılan bazı kadın mezarlarında makyaj malzemeleri, bunların saklandığı kaplar, kemikten takılar ve makyaj gereçleri, takı için özel olarak yontulmuş renkli taşlar, bakır ve kurşundan boncuklar bulunmuştur. Bulunan objeler arasında obsidyen aynalar da vardır. Bu konuda*

²³⁷ Köroğlu, 2004, 15; Türe, 2005, 13; Demirtaş, 1996, 3.

²³⁸ Şaman, 2013, 6.

²³⁹ Tülay Ergil, "Geçmişten Günümüze Takılar ve Antik Küpeler", *Türkiye'miz Kültür ve Sanat Dergisi*, sayı 65, 1991, 5; Ayten Atay, *Türk El Sanatları*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1970, 27.

²⁴⁰ Sevin, 2003, 23-30; Türe, 2005, 16; Şaman, 2013, 6; Özkan Savaş, *Çivi Yazılı Belgeler Işığında Anadolu'da (MÖ 2. Bin Yılında) Madencilik ve Maden Kullanımı* (1. Baskı), Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2006, 16-17; Çatal, 2009, 22.

²⁴¹ Türe, 2005, 16-21; Savaş, 2006, 16-17; Çatal, 2009, 22; Sabahattin Türkoğlu, *Tarih Boyunca Anadolu'da Takı ve Kuyumculuk Kültürü*, İstanbul Kuyumcular Odası Yayınları, 2013, 23.

²⁴² Malahit; kıymetli ve yarı kıymetli taşlardanır.

²⁴³ Sevin, 2003, 38-40.

²⁴⁴ Ekrem Akurgal, *Anadolu Kültür Tarihi*, Tübitak Yayınları, Ankara 2008, 5.

dünyada bir ilki oluşturan bu aynalar obsidyenin kesik ve düzleştirilmiş bir yüzeyinin perdahlanmasıyla elde ediliyordu. (Türkoğlu, 2013, 24).

Çatalhöyük, Anadolu'dan hatta komşu ülkelerden soyutlanmış bir kültür olmadığı, Neolitik Çağ'da dahi gelişkin bir ticaret yaşamının var olduğu, bulunan çeşitli eşyadan anlaşılmaktadır. Örneğin, Akdeniz kökenli bazı deniz hayvanı kabukları, Ergani madeninden gelen bakır, Toroslar'dan çıkarılan kurşun, Suriye'den getirilen tablasal çakmak taşı, İç Anadolu'da bulunan turkuaz benzeri apatit taşı, uzak ve yakın çeşitli merkezler arasında gelişkin bir ticaret ağının kurulmuş olduğunu vurgulamaktadır²⁴⁵. Duvar resimleri beyaz badanalanmış ve perdahlanarak parlatılmış bir zemin üzerine yağ ile karıştırılarak elde edilen ve genellikle maden kökenli olan, kırmızı, sarı ve siyah renkli doğal boyalarla boyanmıştır²⁴⁶.

Şanlıurfa da yer alan Göbekli Tepe'de²⁴⁷ kadın heykeli üzerinde bulunan iri taneli kolye dönem takı kültürünü gösteren bir başka örnektir. Niğde il merkezine 17 km mesafede bulunan Köşk Höyük'te²⁴⁸ kolyenin yanı sıra mermer bilezik bulunmuştur. Madenin henüz işlenmediği ve bir gereç olarak kullanılmadığı bir dönemde bu bileziklerin düzgün biçimde mermerden oluşturulması, bu arada kolye boncuklarına delik açılması, hem teknolojik, hem tasarım, hem de süslenme çeşitliliği açısından önemlidir²⁴⁹. Yine bu dönemde takıların süslenmenin yanı sıra büyü, nazar, korunma amacıyla kullanıldığını erkek ve çocuk mezarlarında çıkan örneklerle anlamaktayız²⁵⁰. Bu örneklerin yanı sıra Aksaray İli, Kızılkaya Köyü yakınlarında bulunan Aşıklı höyük'te, mezarlara ölü hediyesi olarak konulmuş yarı değerli taşlardan yapılmış kolye ve yüzüklerin olması ve bakır boncukların bulunması Neolitik Çağ'da Anadolu'da metal işçiliğinin yaygın olarak kullanıldığını göstermektedir²⁵¹. Bu örneklerden yola çıkarak metalurji tekniğinde ve sanatta neolitik dönem insanının ne derece yaratıcı ve becerikli olduğunu görmekteyiz.

²⁴⁵ Ali Dinçol, *Anadolu Uygarlıkları* (1. Baskı), Görsel Anadolu Tarihi Ansiklopedisi, İstanbul 1982, 23.

²⁴⁶ Dinçol, 1982, 13.

²⁴⁷ Levent Sepici, *Göbekli Tepe Anadolu'da keşfedilen Dünya'nın İlk Mabedi*, Sınır Ötesi Yayınları, İstanbul, 2013, 27-32; Luckert Karl W., *Göbekli Tepe*, Alfa yayıncılık, 2016.

²⁴⁸ Türkiye Arkeolojik Yerleşmeleri, *Köşk Höyük*, ([http://www.tayproject.org/TAYmaster.fm\\$Retrieve?YerlesmeNo=1782&html=masterDetail.html&layout=web](http://www.tayproject.org/TAYmaster.fm$Retrieve?YerlesmeNo=1782&html=masterDetail.html&layout=web)), Erişim Tarihi: 26 Kasım 2018.

²⁴⁹ Türkoğlu, 2013, 25.

²⁵⁰ Yıldız Meriçboyu Akyay, *Antikçağ'da Anadolu Takıları*, Akbank Kültür ve Sanat Kitapları 69, İstanbul 2001, 12.

²⁵¹ Çatal, 2009, 22.

4.3. KALKOLİTİK ÇAĞ (MÖ 5500-3200)

Kalkolitik Çağ'ın en önemli özelliği, alet yapımında bakır kullanımının artışıdır. Doğal, saf bakırın nadir bulunması nedeniyle artan talebi karşılamak için, Kalkolitik Çağ'ın ortalarında ergitme yoluyla bakırın ayrıştırılması ve dökümle şekillendirilmesi tekniği geliştirilir. (Türe, 2005, s.19). Metallerin ergitilmeye başlanıp şekillendirilmesiyle metalürji adına önemli gelişmeler kaydedilmiş, altın ve gümüşün kullanılmaya başlamasının yanı sıra ilgi çekici tarzda süs taşları da (kuvars gibi) bu dönemde kullanılmıştır²⁵². Mezopotamya'da MÖ 4.binin sonunda (Jemdet Nasr Dönemi), altın ve taşlardan yapılmış takılar bulunmaktadır²⁵³. İnsanlar, dağlarda taş ve toprakla karışık bulunan maden filizlerini yüksek bir ateşle eritmişler; elde edilen kızgın madeni, istediği aleti elde etmek amacıyla taştan yaptığı kalıba dökmüşlerdir. Kalkolitik dönem için bu büyük başarı sayılmıştır²⁵⁴.

Teknolojik anlamda tekerlek keşfedilmiştir²⁵⁵. Çömlekçi çarkıda yine bu dönemde gelişmiş ve buna bağlı olarak aşındırıcıların yardımıyla süs taşlarının kesilip, cilalanması sağlanmış, bu gelişmeler kuyumculuğun öncüsü olmuştur²⁵⁶. Aynı zamanda takı objelerinin seri üretimine imkân sağlamıştır²⁵⁷. Hayvanların evcilleştirilmesiyle taşımacılık başlamıştır. Böylece erkek gücü ön plana çıkmış, ataerkil toplum yapısına geçiş süreci hızlanmıştır. Bu değişimle neolitik dönemde yaygın olan tanrıça kültürünün yerine erkek tanrılar ağırlık kazanmış, yönetici, rahip statüsünde olan erkekler için takılar üretilmiş ve takı sanatına farklı bir boyut kazandırılmıştır²⁵⁸. Çömlekçi çarkında kullanılan dönen disklerden ilk tekerlekli araçlar yapılarak ulaşım imkânı artırılmış ve bu da ticaretin gelişmesine sebep olmuştur²⁵⁹. Bölgeler arasında kültürel benzerliklerin olması ticaretin en büyük göstergesidir. Suriye kıyılarındaki Ras Şamra'dan, Dicle'nin

²⁵² Dinçol, 1982, 13; Sevin, 2003, 78; Recep Yıldırım, *Uygarlık Tarihine Giriş/İlkçağ Tarih ve Uygarlıkları*. (2. Baskı). Asil Yayıncılık, Ankara 2004, 28-29; Çatal, 2009, 22.

²⁵³ Türe, 2005, 41; Özlem Minaz, *Truva Dönemi Takıları ve Günümüze Yansımaları*, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2013, 4-97.

²⁵⁴ Yıldırım, 2004, 33.

²⁵⁵ Şaman, 2013, 7.

²⁵⁶ Türe, 2005, 19.

²⁵⁷ Türe, 2005, 19; Şaman, 2013, 7.

²⁵⁸ Müjde Üster, *Antik Dönem Anadolu Kadınlarında Görsel Kültürün Kodları*, (Yüksek Lisans Tezi), Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2011, 61; Pervin Peker, *Erken Tunç Çağı Anadolu Takıları*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale, 2013, 25; Şaman, 2013, 7.

²⁵⁹ Çatal, 2009, 124, Üster, 2011, 61.

doğusundaki Ninova ve Tepe Gavra'ya kadar uzanan geniş alandaki höyüklerin erken kalkolitik tabakaları şaşılacak kadar benzer kültürel izlere sahiptir²⁶⁰.

Kalkolitik çağ'ın siyasi yapısını oluşturan şehir beyliklerinde krallar, soylular, rahipler, zanaatkârlar ve köylülerle, kölelerden oluşan tabakalı törensel yapı belirginleşmiştir. Elit sınıfların statülerini taşlar, asalar, mücevher ve silahlarla belirginleştirme istekleri kuyumculuk ve süs taşı işlemeciliğini prestijli bir ustalık alanı olarak yükseltmiştir²⁶¹. Kentlerin gelişmesiyle gereksinimlerin artması kaçınılmaz bir sonuç olmuştur.

Kırklareli-Aşağıpınar Höyüğünde deniz kabukları, malahit, bakır ve mermer gibi işlenmiş takı parçaları ve takı yapımında kullanılan aletler bulunmuştur²⁶². Malatya-Arslantepe²⁶³, Anadolu'da bu dönemin, en zengin takı örneklerine sahiptir. Olasılıkla bu durum, yerleşimin Mezopotamya ile ilişkilerinden kaynaklanmaktadır²⁶⁴. Kalkolitik dönemde “kemane matkap” diğer bir deyişle “yay matkap” olarak adlandırılan ve ilk dönemlerde ok atmak amacıyla kullanılan bu matkaplar kalkolitik dönemde yuvarlak biçimli şekiller üretmişlerdir²⁶⁵.

Takı tarihinde yeni bir form olan mühürler, üzerine kazınmış dinsel, büyüsel simgelerle koruyucu birer muska niteliğine sahiptir²⁶⁶. Muska mühürler Halaf kültürünün karakteristik ürünleri arasında yer alır. Halaf topluluklarının sihir, büyü gibi inanışları olduğu, nazarlık şeklinde yorumlanan takıların varlığına bağlanmaktadır²⁶⁷. Orta Kalkolitik Çağ'da halaf kültürü göç dalgası sonucu yerini Obeyd²⁶⁸ kültürüne bırakır. Bu dönemde arsenli bakır gibi sert bakır alaşımları olan

²⁶⁰ Gordon Childe, *Tarihte Neler Oldu*, Ankara 1947, 47, Türe, 2005, 19-23.

²⁶¹ Gürsoy, 2014, 16.

²⁶² Mehmet Özdoğan ve Parzinger Hermann, *Aşağı Pınar and Kanlıgeçit Excavations- Some New Evidence Early Metallurgy from Eastern Thrace*, In: Ünsal Yalçın (Yaym.) *Anatolian Metal I*, Der Anschnitt, Zeitschrift für Kunst und Kultur im Bergbau, Beiheft 13, 2000, 83-92.

²⁶³ Başak Oktay, “*Taş Çağı'ndan Tunç Çağı'na Anadolu'da Maden Sanatının Gelişimi ve Kullanımı*”, Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi, 2008, 24; Türe, 2005, 34; Çatal, 2009, 25; Şaman, 2013, 8.

²⁶⁴ Türe, 2005, 23-42.

²⁶⁵ Türe, 2002, 27; Arslan, 2012, 14.

²⁶⁶ Türe, 2005, 21.

²⁶⁷ Savaş Harmankaya, O. Tanındı, *Türkiye Kalkolitik Araştırmaları Üzerine Bir Değerlendirme*, TAY - Türkiye Arkeolojik Yerleşmeleri-1: Paleolitik/Epipaleolitik, Ege Yayınları, Takım ISBN 975- 807-003-7, Cilt ISBN 975-807-004-5, İstanbul 1996.

²⁶⁸ Ufuk Esin, “*Değirmentepe (Malatya) Kalkolitik Obeyd Evresi Damga Mühür ve Mühür Baskıları. X*”. *Türk Tarih Kongresi*, I. Cilt, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1990.

maden kullanılır ve madencilik ilerlemeye devam eder²⁶⁹. Damga mühürler yine yaygın olarak kullanılır ancak form ve desen açısından değişiklik gösterir. Obeyd'lilerin yoğun ticaret yaptıkları, hatta Anadolu yaylalarına yayılmalarında bu ekonomik olayın rol oynadığı kabul edilmektedir²⁷⁰. Yassı ve geniş düğme biçimli ve boncuk gibi dikey yönde delikli olan Obeyd mühürlerinde geometrik motifler hala yaygındır. Ama boğa başı, yırtıcı hayvan ve kuş gibi motifler de ortaya çıkar²⁷¹. Ayrıca mühürlerde şematize figürler oyulmuştur ve bunların dinsel özellikler taşıdığı kabul edilmektedir. Yumuktepe'nin²⁷² Obeyd Dönemi tabakalarında ele geçen arsenikli bakırdan yapılmış aletler dönemin madenciliğindeki hakkında önemli bilgiler vermektedir²⁷³.

Geç kalkolitik çağ da Mezopotamya da Uruk kültürü²⁷⁴ etkisini göstermiştir. Bu kültürde damga mühür yerine silindir mühür kullanılmıştır²⁷⁵. Mühürlerin varlığı mülkiyet kavramıyla doğrudan ilişkilidir. Kalkolitik dönemle başlayan ve gelişme kaydedilen ticarete olan eğilim kalkolitiğin son dönemlerinde ticari kolonilerin etkisiyle İç Anadolu'ya kadar ulaşmış ve kent devletleri kurulmuştur. Anadolu da en güzel örneğini Kırklareli de yer alan Aşağı Pınar²⁷⁶ höyüğünde görmekteyiz. Bu höyükte takı malzemesi olarak spondylus cinsi deniz kabuğu, mahahit, kuvars, mermer gibi kayaç ve kristaller ile yarı işlenmiş boncuklar bulunmuştur. Aşağı pınar buluntuları, kabuğun doğal hale getirildiği ve yerel atölyelerde şekillendirilerek takıya dönüştürüldüğünü göstermesi açısından önemlidir²⁷⁷.

²⁶⁹ Çatal, 2009, 23-25.

²⁷⁰ Harmankaya, 1996, 1-2.

²⁷¹ Mehmet Özdoğan, *Aşağı Pınar*, Arkeo Atlas, sayı 1, 2002, 25-38.

²⁷² Caneva Isabella, Gülgün Köroğlu, *Yumuktepe, Dokuzbin Yıllık Yolculuk*, Ege Yayınları, İstanbul 2010

²⁷³ Işık Bingöl, *Antik Takılar*, Anadolu Medeniyetler Müzesi, Ankara 1999, 13.

²⁷⁴ Nimet Özgüç, "Uruk Culture At Samsat", Von Uruk nach Tuttul Eine Festschrift Für Eva Strommenger Studien Und Aufsätze Von Kollegen Und Freunden. Herausgegeben Von (Edt.) Hrouda, B., Kroll, S., Spanos, Z., München, 1992, 151; Şaman, 2013, 8.

²⁷⁵ Nesrin Sezgin, *Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ndeki Madeni Takılar*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2014, 76-77.

²⁷⁶ [http://www.tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=246&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://www.tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=246&html=ages_detail_t.html&layout=web), (Erişim Tarihi: 18.02.2019).

²⁷⁷ Türe, 2005, 21.

4.2. TARİHİ ÇAĞLARDA KUYUMCULUK

4.2.1. Sümer Kuyumculuğu

Kuyumculukla ilgili ilk akla gelen ur kral mezarlarından (MÖ 2600-2400) ele geçen zengin buluntulardır²⁷⁸. Sir Leonard Woolley'in 1927-1931 yılları arasında Ur Şehrinde yaptığı kazılarda buluntularıyla zengin olan uygarlığı gün yüzüne çıkarmıştır. İlk yazıyı, ilk yazılı yasaları, geometri ve matematiği, astronomi ve takvimi keşfeden Sümer Uygarlığı'nın en güçlü kent krallıklarından olan Ur nekropolündeki mezarlarda Sümer Kültürü'ne ait yaşamları ve kültürlerini yansıtan önemli derecede zengin buluntular çıkarılmıştır²⁷⁹.

Ur kentindeki 17 kraliyet oda mezarının ölü hediyeleri; kuyumculuk, sanat, el becerisi, teknoloji, dönemin kültür seviyesi gibi birçok konuda bilgi vermektedir²⁸⁰. Mezarlarda ele geçen takı örnekleri form ve teknik açıdan Mezopotamya uygarlığının kuyumculukta ileri düzeyde bilgiye sahip olduğunu göstermektedir²⁸¹. Nekropolde açılan 2500 kadar mezarda silahlar, miğferler, altın, gümüş, akik mücevherler, su mermerinden vazolar, sedef ve lapis lazuli kakmalı oyun tahtaları gibi hem sayı hem çeşit açısından pek çok ölü sunusu bulunur²⁸². Kral mezarları buluntularında işçilik ve yapım teknikleri yönünden göz kamaştıran cinsten takılar bulunmuştur.

Telkari, granülasyon ve kabartma gibi pek çok tekniği Mezopotamya'dan ticaret yoluyla Anadolu ve diğer kültürlerle ulaştığı düşünülmektedir²⁸³. Ur kral mezarları ile çağdaş olarak Anadolu'da Erken Tunç Çağlarında, Troia, Eskiypar ve Alacahöyük başta olmak üzere birçok yerleşimde teknik ve form olarak gelişmiş takı örnekleri

²⁷⁸ Köroğlu, 2004, 16; Çiğdem Yavlal, "Anadolu'da Takı Sanatı ve Kuyumculuk", *I. Uluslararası katılımlı Mücevher-Takı Tasarımı ve Eğitimi Sempozyumu*, Haziran, 2009, 64; Sema Kara, *Sanat Yapıtındaestetik Bir Obje Olarak Takı*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara 2014, 11.

²⁷⁹ Türe Altan, *Dünya Kuyumculuk Tarihi*, Eski Çağlardan Orta Çağa, İstanbul Kuyumcular Odası Yayınları 1, İstanbul 1971, 34-38; Maxwell – Hyslop K.R. Sources of Sumerian Goldwork from the Brotherton Library, University of Leeds, A Preliminary Report, XXXIX / 1, Irak, 1977, 83- 86; Köroğlu, 2004, 16; Yavlal, 2009, 64; Şaman, 2013, 7; Kara, 2014, 11.

²⁸⁰ Megep, *Takının Gelişimi*, Kuyumculuk Teknolojisi, Ankara 2006, 5.

²⁸¹ Yavlal, 2009, 64; Melis Arslan, *Antik Anadolu Medeniyeti Frigya (Phrygia) Uygarlığı Takıları ve Motiflerinin Tekstil Deseni Olarak Kullanılması*, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2014, 8.

²⁸² Türe, 2005, 24.

²⁸³ Köroğlu, 2004, 16; Arslan, 2014, 8.

görülmektedir²⁸⁴. Marmara ve Karadeniz'e geçiş güzergâhında olan Troia, deniz ticaretiyle Mezopotamya'nın zengin form ve tekniklerinden etkilenmiştir. Troia'nın zenginliği ve Mezopotamya'nın işçiliği bir araya geldiğinde zengin örnekler ortaya çıkmıştır²⁸⁵.

Sümerlerin mücevher sanatında telkari ve granülasyon çalışmalarının ilk örnekleri görülmektedir²⁸⁶. Sümer uygarlığının birçok alanda yapmış olduğu geniş çalışmalar ve keşifler bize kuyumculuk alanında da “modern kuyumculuğun temellerinin atıldığı uygarlık” yorumunu yaptırmayı yanlış olmaz²⁸⁷.

Sümer kentleri yayılma politikası izledikleri için sürekli savaş halinde olan bir uygarlıktı²⁸⁸. Aynı zamanda iç ve dış ticarete önem verirdi²⁸⁹. Dicle-Fırat ırmaklarının ulaşımına uygun su yolu ağıyla, kuzeydeki yüksek dağlık bölgelerden Basra Körfezi'ne kadar desteklenen bu ticari ağ, alüvyon ovasında bulunmayan bütün hammadde ihtiyaçlarının uzak ülkelerden naklini sağlar, Bakır daha çok Basra Körfezi'ndeki Umman'dan ve olasılıkla doğuda yer alan dağlardan getirilir, Kalay, Doğu İran'daki Drangian'dan, Suriye'den, Asya'dan, hatta Avrupa'dan sağlanmış olabilir²⁹⁰. Toroslar gümüşün ve kurşunun kaynağıdır²⁹¹. Altın Asi Irmağı ve Güney Kafkasya'daki dağlık alanlarda bulunan alüvyon yataklarından, iyi cins kereste kuzey doğudaki dağlardan ve Suriye'ninkiyi sıradağlarından getirilir²⁹². Sedef ve mercan Basra Körfezi'nden, bazı egzotik deniz kabukları Hindistan'dan, lapis lazuli²⁹³

²⁸⁴ Y.A, Meriçboyu, *Antik Çağ'da Anadolu Takıları*, Akbank Kültür Yayınları, 2001, 27.

²⁸⁵ Manfred Korfmann, *Denizsel Troia Kültürü*, Arkeoatlas 2, İstanbul 2003, 132- 137; Minaz, 2013, 106-111.

²⁸⁶ Leonard C. Woolley, *Ur Excavations, Volume II, The Royal Cemetery, A Report on the Predynastic and Sargonid Graves Excavated between 1926 and 1931*, New York, 1934, 79, 97, 99, 297; Türe, 1971, 34-38; Köroğlu, 2004, 11; Çatal, 2009, 53; Şerife Dili, *Anadolu'da Antik Çağ Altın ve Gümüş Takı Buluntuları: Araştırmaların Aşamaları Hakkında Bir Değerlendirme*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2011, 45, Şaman, 2013, 8; Minaz, 2013, 4.

²⁸⁷ Elvin Telli, *Mardin Altın Telkari İşçiliği*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van 2009, 56.

²⁸⁸ Maxwell – Hyslop K.R., 1977, 83-86; Çatal, 2009, 53.

²⁸⁹ Türe, 1971, 34-38; Yıldırım, 2004, 55-57; Çatal, 2009, 52-55.

²⁹⁰ Çatal, 2009, 52-55.

²⁹¹ Çatal, 2009, 52-55.

²⁹² Maxwell – Hyslop, 1977, 83- 86; Çatal, 2009, 52-55; Şaman, 2013, 8.

²⁹³ Lapis lazuli: en eski çağlardan bu yana takı ve süs eşyası olarak kullanılmıştır. Daha çok Antik Mısır ve Firavunlar döneminde kullanılmış olan lapis lazuli genellikle koyu mavi- lacivert renktedir. Açıkta koyuya mavi tonlarını alır ancak sadece mavi renkte bulunur. Üzerinde sarı metalik renkte piritler bulunur. Bu piritler başka bir taştır. Altın parçacıkları değildir. Doğada saf halde bulunmayan bir taş olmasına karşın lapis lazuli çok değerlidir. Birkaç mineralin birleşmesiyle oluşur ve mavi rengini bu minerallerden alır. Ancak kendisi bir mineral değil kayadır. (<https://www.degerlitaslar.gen.tr/lapis-lazuli.html>, Erişim Tarihi: 18.02.2019); Şaman, 2013, 8.

Afganistan'daki Badaksan'dan temin edilir. Bu yaygın ve etkili ticaret İndüs Vadisi'ndeki şehirlerden mühür, muska ve kolye boncukları gibi mamul maddelerinden de ithal edilmesini sağlar²⁹⁴. Bu madenler dönem ustaları tarafından tapınak süslemesi, tanrı heykellerinin yapılması, dini tören ve sunular için de kullanılmış, ayrıca kuyum ustaları tarafından yapılan küçük lüks objeler ticarete takas aracı olarak kullanılmıştır²⁹⁵.

4.2.2. Mısır Kuyumculuğu

Eski Mısırlılar'ın Nub adını verdikleri efsaneye göre altın, Ofiris tarafından bulunmuştu ve altın, Nubya'dan getiriliyordu²⁹⁶. Günümüzde Sudan sınırları içinde kalan bu topraklardan Etyopya olarak söz eden Herodotos'un yazdıklarına göre, bakırın az bulunduğu ve en değerli madde olduğu bu ülkede altın o kadar çoktu ki, hapisanedeki mahkumları bile altın zincirlerle bağlıyorlardı²⁹⁷. Mısır coğrafik konumu ve yer altı zenginliklerinden dolayı zengin kireçtaşı ve çakmaktaşı yataklarına sahiptir²⁹⁸. Yazılı tarih öncesinde Mısır'da yaşayan kalkolitik toplumlar altın ve bakırı soğuk dövme tekniği ile uygulayabiliyordu²⁹⁹. Kalkolitik dönemde çöl iklimine bağlı olarak ölen kişilerin cesetlerinin kuruması ve doğal mumya haline gelmesiyle, ölümler kültü anlayışının oluştuğunu ve buna bağlı olarak ölümlerin mumyalanması³⁰⁰, öldükten sonraki yaşamlarında gerekecek eşyalarının ve servetlerinin korunması gerektiği düşüncesini ortaya çıkarmıştır³⁰¹. Bu düşünceyle hareket eden Mısır'lılar ölen kişilerin mezarlarına, korunmasına ve ölü hediyelerine azami derecede önem vermiştir. Ölü hediyelerindeki objelerden yola çıkarak malzeme, form, teknik, kültür, dönem ekonomisi ile ilgili zengin bilgiler elde etmekteyiz. Soylu mezarlarının duvar

²⁹⁴ Childe, 1947; Tahsin, Özgüç, *Kültepe-Kaniş II. Eski Yakınoğu'nun Ticaret Merkezinde Yeni Araştırmalar*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1986, 33; Türe, 2005, 26; Şaman, 2013, 8.

²⁹⁵ Çatal, 2009, 52-55; Ülfet Yıldırım, *Antik Dönemde Kadın ve Süslenme*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2009, 38-41; Şaman, 2013, 8.

²⁹⁶ Arif Müfid Mansel, *Ege ve Yunan Tarihi*. (7. Baskı). Ankara Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1999, 502; Çatal, 2009, 55-56.

²⁹⁷ *Herodotos'un Tarihi*, III. Bölüm, 22-23, 114.

²⁹⁸ Türe, 1971, 39; Çatal, 2009, 52-55.

²⁹⁹ Peker, 2011, 6; Minaz, 2013, 4.

³⁰⁰ *Herodot Tarihi*, çeviri: Müntekim Ökmen, Remzi Kitapevi, İstanbul 1973, 165-166.

³⁰¹ Minaz, 2013, 5.

resimlerinde kuyumculuk, süs taşı işlemesi, kullanılan aletler, yapım teknikleri, takıları kullanış biçimleri ile ilgili ayrıntılı bilgi elde edilmiştir³⁰².

Mısır altın madenciliği ile ilgili MÖ 1. yüzyılda yaşayan Yunan tarihçi Diodoros önemli bilgiler vermiştir. Bu dönemde Mısır da olasılıkla Nubya ve Rodezya'da birçok maden ocağı bulunmaktaydı ve köleler çok ağır şartlar altında çalışmaktaydı. Nubya, altını kuvarslı kaya damarlarından çıkartılıyordu. Balyoz ve kesiklerle kuvars damarları boyunca galeriler açılıyor, çıkartılan altınlı kuvars kırılıp ufaltıldıktan sonra değirmenlerde öğütülüyordu. Ardından da bateleme (suyla çalkalama) yöntemi ile daha hafif olan kuvars tanecikleri atılıyor ve ağır olduğu için yıkama kabının dibine çöken altın toplanıp ikinci bir işlemle saflaştırılıyordu³⁰³.

Firavunlar döneminde zanaatkârlar ve kuyum ustaları firavunlara, soylulara hizmet etmektedir³⁰⁴. Mısır sanatı dinleriyle sıkı sıkıya ilişki içindedir³⁰⁵. Dolayısıyla ekonomi ve kültürel değişimler yaşasa dahi Mısır takılarında köklü değişim gözlenmez. Mısır sanatı ve bu sanatın önemli bir parçası olan kuyumculuk, Eski Sülale'nin 4. Hanedanı zamanında klasik üsluba ulaşır. Klasik üslubun tutucu bir çizgi ile Büyük İskender'in Mısır'ı fethine kadar sürmesinin nedenlerinden biri, dinin sanatı yönlendirmesi, diğeri ise dış ticaret ilişkilerinin sınırlı oluşudur³⁰⁶.

Mısır da iç ticaret takas karşılığı yapılmış ve en önemli takas ölçütlerini altın ve gümüş oluşturmuştur³⁰⁷. Yarı değerli taşlarla yapılmış, Mısır kültüründe öteki dünyada yeniden hayat bulma sembolü olan skarebe (bok böceği) biçimli yüzük kaşları ve mühürler sıklıkla kullanılmıştır³⁰⁸. Her ne kadar Mısır altın yönünden zengin kaynaklara sahip olsa da yeni krallık dönemine kadar gümüş nadir olduğu için altından daha kıymetlidir³⁰⁹. Ancak yeni krallık döneminde bu durum tam tersi olur ve gümüşün Mısır'a bol miktarda gelmesiyle değerini kaybeder ve takılarda sıklıkla görülmeye

³⁰² Şaman, 2013, 66.

³⁰³ Türe, 2005, 29; Çatal, 2009, 27-35; Minaz, 2013, 5; Şaman, 2013, 66; Kara, 2014, 11.

³⁰⁴ Kara, 2014, 11.

³⁰⁵ Kara, 2014, 11.

³⁰⁶ Türe, 2005, 29.

³⁰⁷ Çatal, 2009, 27-35.

³⁰⁸ Jülide S. Yinesor Demir, *Gaziantep Arkeoloji Müzesinde Sergilenen Yüzükler ve Yüzük Taşları*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, 2008, 59-62; Güney, 2012, 68; Şaman, 2013, 66.

³⁰⁹ Çatal, 2009, 27-35; Arslan, 2014, 108.

başlar³¹⁰. Mısır kadınları iklimin nemli ve sıcak olmasından dolayı uzun, ince pileli ve ince kumaştan elbiseler tercih ederlerdi. Bu giysi dışında kalan boyun, kol ve bacakların açık kalması büyük ve gösterişli takıların kullanılmasına elverişli olduğu için takılar genelde bu formda tercih edilmiştir³¹¹. Saçlarını ise diademlerle süslemişlerdir³¹².

Firavunların geleneksel tacı, akbaba ve kobra yılanıyla sembolize edilen tanrıların, Nekhbet ve Edyo'nun bütünleşmesini, yani Aşağı ve Yukarı Mısır'ın birleşik krallığını temsil eden altın bir diademdir³¹³. Üst düzey kadın ve erkeklerin statü simgesi olarak taşıdıkları birkaç sıra renkli taş dizisi ve altın parçalarla düzenlenen göğüslükler, boynu bir yaka gibi çevreleyerek göğsün üstünü ve omuzları sarar.³¹⁴ Takıların değer ve nitelikleri ait olduğu kişinin statüsü ile ilgili bilgiler vermektedir.

Mısır kuyumcuları değerli taşların işlenmesinde son derece basit aletler kullanır³¹⁵. Bakır ve bronz keskiler, kemane matkaplar, perdahlanmış taştan çekiçler, yüzeyi tesviye etmek için kumtaşı ve bitirilen takıyı cilalamak için ince kum ve yağ ile karıştırılmış odun kömürü külü, kuyumcu atölyelerinin temel alet ve malzemeleridir³¹⁶.

Mısır kuyumculuğunun olağanüstü zenginliği ve inanılmaz niteliği, özellikle Tutankamon'un (MÖ 1336-1327) Krallar Vadisi'nde bulunan görkemli mezar hazinesinde kendini gösterir³¹⁷. Eski krallık döneminde elde edilen fayans, Mısır takılarının gözde taşı olan lapis lazulinin sahtesini üretmekte kullanılır³¹⁸. Gümüşe ise Mısırlılar özel bir maden gözüyle bakıyorlardı. Yeni krallık döneminde sıkça üretilmeye başlanmış ancak gümüş kolayca yıpranıp yok olduğu için günümüze az sayıda eser ulaşmıştır. Mısır kuyumculuğunda yarı değerli taşlardan sık kullanılanlar kırmızı akik, turkuvaz, lapis lazuli, ametist, akik, feldispat, kırmızı ya da yeşil jasp ve obsidyendir. Yeni krallık döneminden itibaren renkli cam da kullanılmaya başlanmıştır³¹⁹.

³¹⁰ Türe, 2005, 30-32.

³¹¹ Ülfet, 2009, 5-44.

³¹² Ülfet, 2009, 5-44.

³¹³ Türe, 2005, 41; Çatal, 2009, 34; Demir, 2008, 60-62.

³¹⁴ Türe, 2005, 30.

³¹⁵ Yıldırım, 2009, 5-44; Şaman, 2013, 66; Peker, 2013, 6.

³¹⁶ Türe, 2005, 31.

³¹⁷ Birsen Çukur, *Kuyumculuk Sanatında Mum Kalıba Alma ve Döküm Tekniği*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2009, 16; Çatal, 2009, 27-35; Yıldırım, 2009, 17.

³¹⁸ Türe, 2005, 32; Demir, 2008, 60-62; Çatal, 2009, 27-35; Peker, 2013, 32.

³¹⁹ Çatal, 2009, 27-35; Türe, Altan- Savaşçın M. Yılmaz, 2000, 18; Çatal, 2009, 34; Şaman, 2013, 66; Peker, 2013, 32; Arslan, 2014, 108.

Altının doğal alaşımlardan saflaştırılması için gerekli kimya bilgisi, Tunç Çağı başlarında pratik deneylerle çözümlenmiştir. Bu teknik büyük bir ihtimalle altın madeni işletmeciliğinin geniş ölçüde yapıldığı Mısır'da doğmuş ve Akdeniz çevresine buradan yayılmıştır³²⁰. MÖ 4. yüzyıla tarihlenen ve Amarna Mektupları adı verilen bir papirüs grubu, altının saflaştırılmasıyla ilgili Mısır yöntemlerini açık bir şekilde anlatmaktadır³²¹.

Mısır mezar buluntularında altının 0.001 mm incelikte varaklara rastlanmıştır ve Mısır duvar resimlerinde varaklama tekniğine ait görseller yer almaktadır³²².

4.2.3. Babil Kuyumculuğu

Mezopotamya'da MÖ 2400'lerde Ur şehri krallarının Sümer ve Akad şehirlerini birleştirerek kurdukları yeni Sümer Krallığı MÖ 2000'lerden hemen önce çöker ve Sümer aristokrasisi yok olur³²³. Bu olayın ardından yaşanan karanlık çağda Amurular, Mezopotamya'ya yerleşerek Babil Krallığını kurmuştur³²⁴.

Babil kuyumculuk takıları Sümerli kuyumcu zanaatçılarının yapmış oldukları aksesuarların kopyası niteliğindedir³²⁵. Ancak bu dönemin en güzel eserleri III. Ur Hanedanlık döneminde imal edilmiştir³²⁶. Genelde eserler üzerinde granülasyon ve filigre teknikleri kullanılmıştır. MÖ 2. binden sonra takılarda dinsel öğeler, fantastik yaratıklar, tanrılar ve krallara yer verilmiştir³²⁷. Takılar adak amacıyla ve ölü hediyesi olarak kullanılmıştır³²⁸.

³²⁰ Türe- Savaşçın, 2000, 18; Çatal, 2009, 34; Şaman, 2013, 66; Peker, 2013, 32.

³²¹ Türe, Altan- Savaşçın M. Yılmaz, 2000, 18.

³²² Higgins, R.A., *Greek and Roman Jewellery*, London 1961, 9; Peker, 2013, 34.

³²³ Türe, 2005, 43-53; Çağrı Murat Tarhan, *Urartu Maden Teknolojisi*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2009, 8; Üster, 2011, 49.

³²⁴ Herodot Tarihi, 1973, 111-118; Nuray Özgülnar, *Perge Kazılarında Bulunmuş Takılar*, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2007, 6; Telli, 2009, 11; Şaman, 2013, 10.

³²⁵ Fatih Önal, *Başlangıçtan Roma Dönemine Kadar Altın ve Kullanımı*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum 2001, 54; Arslan, 2014, 108.

³²⁶ Önal, 2001, 54; Çatal, 2009, 34; Telli, 2009, 56; Arslan, 2012, 23.

³²⁷ Türe, 1971, 72-79; Türe, 2005, 43-53; Güney, 2012, 25; Şaman, 2013, 11.

³²⁸ Türe, 1971, 72-79; Türe, 2005, 43-53.

4.2.4. Minos Kuyumculuğu

Kökenleri tam olarak belirlenemeyen, ama Güneybatı Anadolu'dan göç ettikleri kabul edilen bir halk, MÖ 3. binyıl başlarında Girit'e yerleşir. MÖ 2. binyıl sonlarında doruğa ulaşan bu uygarlığa, "Minos Uygarlığı" adı verilir³²⁹. Minos uygarlığında deniz ticareti önemli bir yere sahiptir³³⁰.

Minos Uygarlığı'nda altın işçiliğine dair en iyi örnekler Mokhlos'dan ele geçmiştir³³¹. Genelde kaba işçilik ve basit şekilde üretilen eserlerinde Sümer etkileri gözlenmektedir³³². Bronz Çağı'nda mühür oymacılığı Minos el sanatlarında mükemmelliğe ulaşmıştır³³³. Kuvars, karneol, akik gibi sert süs taşları üzerine tanrıça figürleri, hayvan motifleri, büyülu semboller ve yazı işaretleri işlenmiştir³³⁴. Erken dönemlerde işçilikte repousse tekniği kullanılmıştır³³⁵. İlerleyen dönemlerde telkari ve granülasyon teknikleri kullanılarak daha gelişkin kuyumculuk teknikleri kullanılmıştır³³⁶.

Minos Sanatı ürünlerinde genelde Önasya ve Mısır etkileri gözlenmektedir³³⁷. Girit kuyumculuğunda genel olarak gözlenen argonautlar, ahtapotlar, midye kabukları gibi deniz canlılarının³³⁸ kullanılması, Minos Kuyumculuğuna has bir özelliktir.

Minos kuyumculuğu'nun olgun dönemine ait en önemli buluntu grubu, 1892'de British Museum'a ulaşan ve Aegina adasından geldiği kabul edilen define grubudur³³⁹. Bronz Çağı'nda mühür oymacılığı Minos uygarlığı³⁴⁰ ile ileri bir seviyeye ulaşmıştır.

³²⁹ Türe, 1971, 72-79; Türe, 2005, 48.

³³⁰ Herodot Tarihi, 1973, 544-546; Şaman, 2013, 11.

³³¹ Üster, 2011, 74, 83, 88; Güney, 2012, 25, Şaman, 2013, 11.

³³² Özgülnar, 2007, 33-38; Üster, 2011, 11; Dili, 2011, 7; Üster, 2011, 11; Minaz, 2013, 6.

³³³ Üster, 2011, 11; Dili, 2011, 7; Minaz, 2013, 6.

³³⁴ Özgülnar, 2007, 33-38; Üster, 2011, 11; Dili, 2011, 7; Üster, 2011, 11; Minaz, 2013, 6.

³³⁵ Türe, 2005, 43-53; Özgülnar, 2007, 33-38.

³³⁶ Türe, 2005, 43-53; Özgülnar, 2007, 33-38; Dili, 2011, 7; Üster, 2011, 11; Minaz, 2013, 6.

³³⁷ Türe, 2005, 43-53; Türe, 1971, 72-79; Üster, 2011, 11; Peker, 2013, 40; Şaman, 2007, 11; Sezgin, 2014, 18.

³³⁸ Türe, 1971, 72-79; Türe, 2005, 43-53; Üster, 2011, 11; Şaman, 2013, 11.

³³⁹ Türe, 2005, 51.

³⁴⁰ Stylianos Alexious, *Minos Uygarlığı*, Çeviren: E.Tulunay, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 1991, 20; Türe, 2005, 43-53; Dili, 2011, 7; Güney, 2012, 25; Minaz, 2013, 6; Şaman, 2013, 11.

4.2.5. Miken Kuyumculuğu

Minos takıları Miken kuyumculuğunu ve sanatını etkilemiştir. Miken sanatıyla oldukça benzer özellikler taşımaktadır. MÖ 1450'lerden itibaren Miken aristokratlarının saraylarına ulaşan Girit takıları, yerel atölyelerde düşük işçilikle fazla sayıda kopya edilmiş, Minos- Miken adı verilen bir üslup doğmuştur³⁴¹.

Schliemann 1876'da Mykenai Kalesinin sur duvarlarının olduğu alanda 5 kuyu mezar bulmasıyla miken kuyumculuğu ve sanatına dair ciddi bilgiler elde edilmiştir. Toplamda 19 kişinin gömülü olduğu bu mezarlarda; altın maskeler, zengin bezekli diademler, rozet başlı iğneler, mühür yüzükler, bilezikler, kemerler, sardoniks, metisten boncuklar, sapları altın kaplı gümüşten, kuvars topuzlu asalar, altın kaplar ve kadehler, altın kakma figürlerle bezenmiş bronz silahlar ele geçmiştir. Schliemann'ın 206 sayfa tutan kuyu mezarlar listesinde Mykenai uygarlığının zenginliği ve sanatının inceliği işlenmiştir. Aynı şekilde Homeros'un eserinde geçen "Mykenai altın zenginiydi." Cümlesi bu bilgiyi doğrular niteliktedir³⁴².

Her ne kadar Minos ve Miken uygarlığı sanatsal ve kuyumculuk anlamında benzer nitelikler taşısa da Mikenler'in üslupsal anlamda farklılık arz eden eserleri mevcuttur³⁴³. Örneğin; elbise apliklerinde yer alan doğa motifleri Miken'de daha sert hatlarla tasvir edilmiştir. Spiraller, dalga motifleri ve konsantrik daireler ve rozet çiçekleri Miken'lilere özgüdür. Minos'dan çok farklı olan bu bezeme öğeleri şüphesiz Miken'lilerin Kuzey Avrupa, Orta Anadolu ve Ortadoğu ile olan ilişkilerinin eseridir³⁴⁴.

Miken kuyum atölyelerinin en eski örnekleri kaba işçiliktedir³⁴⁵. Fakat MÖ 15. yüzyılda kuyumculuk tekniklerinin öğrenilmesiyle üslup mükemmel bir yapıya ulaşır. MÖ 15. yüzyılın ikinci yarısında, özellikle son çeyreğinde Minos- Miken seramiklerinin sevilen bezemeleri olan bitkisel motifler ve deniz canlıları aynı natüralist anlatımla takılarda kullanılır³⁴⁶. MÖ 15. yüzyıldan sonra takılarında mavi- yeşil renkli mine

³⁴¹ Şaman, 2013, 11.

³⁴² Türe, 1971, 79; Ülker Erginsoy, "Maden" Maddesi, *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*, İstanbul 1997, 1144; Minaz, 2013, 6; Şaman, Duru, M. Nafiz, "Yirminci Yüzyıldan Günümüze Takı", *ABMYO Dergisi* Sayı 40, 2015, 109.

³⁴³ Dili, 2008, 60.

³⁴⁴ Türe, 1971, 79; Türe, 2005, 43-53; Demir, 2008, 60.

³⁴⁵ Demir, 2008, 60.

³⁴⁶ Bingöl, 1999, 27; Türe, 2005, 54; Peker, 2007, 29; Demir, 2008, 60; Dili, 2011, 111; Minaz, 2013, 6; Şaman, 2013, 11-14.

kullanılmaya başlar. MÖ 15.-14. yüzyılda en güzel takı örneklerini Girit'in Knossos bölgesi ve Ege adalarında ele geçen buluntularda görmekteyiz. MÖ 13. yüzyıldan itibaren Dor'ların bölgeyi istila etmesiyle altın kullanımı azalarak, cam ve fayans kullanımı artış göstermiştir³⁴⁷.

4.2.6. Hatti Kuyumculuğu

Hattiler, MÖ 2500-2000/1700 yılları arasında Anadolu'nun yerli halkı olarak varlığını sürdürmüştür³⁴⁸.

Hatti Uygarlığı'nın sanat eserleri altın, gümüş, elektron ve bronzdan imal edilmiştir³⁴⁹. Heykellerinde, vazolarda, bezeme öğelerinde belirgin bir üslup birliği vardır³⁵⁰. Diadem ve kurslarda kafes ya da ızgara biçimli bezeme, Hatti sanatına ait bir özelliktir. *“Güneş kusları ile boğa ve geyik heykelciklerinin benzerlerinin Kafkasya, Kuban'daki mezarlarda bulunması, Anadolu'ya göç eden bir Hint- Avrupa topluluğuyla bağlantılı olduklarını akla getirir. Ancak metal kapların şekil ve bezemeleri ile metal ana tanrıça heykelcikleri, tamamen Anadolu formlarıdır. Bu nedenle Alacahöyük kral mezarları ile Horoztepe ve Eskiypar kuyumculuk ürünlerinin, Anadolu'nun yerli halklarından olan Hattiler tarafından üretildikleri kabul edilir.”* (Türe, 2005, 38).

4.2.7. Hitit Kuyumculuğu

Hint-Avrupa kökenli olan Hititler, Anadolu'ya MÖ 2. Bin yıl başlarında gelmişlerdir³⁵¹. Orta Anadolu'da yaşamış olan Hititlere ait takı örneği son derece

³⁴⁷ Bingöl, 1999, 27; Türe, 2005, 54; Peker, 2007, 29; Demir, 2008, 60; Dili, 2011, 111; Minaz, 2013, 6; Şaman, 2013, 11-14.

³⁴⁸ İlhan Akşit, *Hititler Türkiye'nin Tarih Hazinesi Orta Anadolu Uygarlığı*, Sandoz Yayınları, İstanbul 1981, 43; Ekrem Akurgal, *Anadolu Kültür Tarihi*, Tübitak Yayınları, Ankara 2008, 35; Filiz Doğan, *Ankara İli Anadolu Medeniyetleri Müzesindeki Eski Tunç Çağı Kadın Takıları*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2010, 22; Üster, 2011, 57.

³⁴⁹ Çatal, 2009, 45; Çukur, 2009, 10-11; Arslan, 2012, 16.

³⁵⁰ Çukur, 2009, 10-11; Telli, 2009, 40; Arslan, 2012, 77.

³⁵¹ Sevin, 2003, 148; Üster, 2011, 57; Sezgin, 2014, 14-16.

azdır³⁵². Bu konudaki bilgilerimiz yazılı kaynaklara ve kabartmalar üzerindeki tasvirlerle dayanır³⁵³.

Altın, gümüş, bronz, fildişi ve kuvars gibi malzemelerden yapılmış üzerinde tanrı ve tanrıça figürinleri olan kolyeler, fibulalar, sallantılı küpeler, bilezik ve halhalların takı olarak kullanıldıklarını bilmekteyiz³⁵⁴. Hitit uygarlığında mühürcülük oldukça önemlidir³⁵⁵. Değişik amaçlarla farklı tiplerde mühürler kullanılmıştır. Hititlerden günümüze, kaç kısmı mühür amaçlı kullanılmış yüzükler ulaşmıştır³⁵⁶. Bu mühürler hem saray halkı hem de yerli halk tarafından kullanılmıştır³⁵⁷. Kadın adlarının yazılı olduğu yüzük şeklindeki küpeler Hitit İmparatorluğu'nun kadına vermiş olduğu önemi göstermektedir³⁵⁸. Yazılıkaya'daki kabartmalarda, Hitit soylularının giyim tarzı ve kullanmış oldukları takılar resmedilmiştir.

Afyon Yanarlar'da yapılmış olan arkeolojik kazılarda iki Hitit mezarlığından elde edilen malzemeler, saray sanatının yanı sıra bir Hitit halk takı sanatının da varlığını belirlemektedir, bu buluntular arasında yer alan, deniz kabuklarından yapılmış kolyeler, Neolitik dönemden bu yana süregelen bir geleneğin örnekleridirler³⁵⁹.

Hitit krallarının cenaze törenleri ile ilgili metinlerde yer alan bilgilere göre kralların ölümden üç gün sonra mezara altın ve gümüş sunular konuluyordu. Hitit eserlerinin en güzel örneklerinden birini British Museum'da bulunan bir kolye üzerinde kanatlarını açmış şekilde tasvir edilen beş şahin figürü, belirgin şekilde mısır etkisini göstermektedir³⁶⁰.

³⁵² A. Türe, ve M.Y. Savaşçın, "Hitit, Frig, Lidya, Urartu Devletleri, Genç Hitit Beylikleri, İyonya ve Grek-Pers Dönemi Anadolu Takıları", *Antika Dergisi*, sayı. II, İstanbul 1986, 11-20; Arslan, 2012, 22-25.

³⁵³ Tülay Ergil, "Geçmişten Günümüze Takılar ve Antik Küpeler", *Kültür ve Sanat Dergisi, Türkiyemiz*, Ekim, 1991, Sayı:65, 730; Timur Vedat, *Van Müzesi'ndeki Urartu Bilezikleri*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Van 2011, 8-10; Arslan, 2012, 22-25; Minaz, 2013,6.

³⁵⁴ Akşit, 1981, 43; Özüdoğru, 1994, 129; Arslan, 2012, 22-25; Minaz, 2013, 6.

³⁵⁵ Arslan, 2012, 22-25; Müjgan Eroğlu Emre, *Ege Üniversitesi Etnografya Müzesinde Bulunan Takıların Teknik ve Tasarım Özelliklerinin İncelenmesi*, (Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir 2013, 17.

³⁵⁶ Köroğlu, 2004, 19-20; MEGEP, 2006, 6-7; Demir, 2008, 61; Arslan, 2012, 22-25.

³⁵⁷ Türe, 2002: 57-58; Arslan, 2012, 22-25.

³⁵⁸ Türe, 2002, 57-58; Arslan, 2012, 22-25.

³⁵⁹ Türe, Savaşçın, 1986, 11; Macqueen, J.G., Hititler ve *Hitit Çağında Anadolu*, (Çev: Esra Davutoğlu), Arkadaş Yayınevi, Ankara 2001, 111; Arslan, 2012, 22-25.

³⁶⁰ Akın Timur, *Hitit Sfenkslerinde Mısır, Suriye ve Fenike Etkileri*; Doğudan Yükselen Işık, İstanbul 2008, 567; Türe, 2005, 57-58; Arslan, 2012, 22-25.

4.2.8. Fenike Kuyumculuğu

Fenike kolonileri, MÖ 2. Bin yılda Akdeniz'in kıyı şeridinde yerleşmişlerdir³⁶¹. Fenike takıları, üslup, bezeme ve şekil yönünden Mısır takılarıyla benzerlik göstermektedir³⁶².

Fenikeliler takılarında karışık kompozisyonlar, renkli cam süslemeleri ve farklı bezeme türleri kullanmışlardır³⁶³. Akdeniz'in farklı bölgelerinde karşımıza çıkan benzer takı örnekleri Fenikelilerin kuyumcu atölyelerinin³⁶⁴ olduğunu ve seri şekilde üretim yapılabildiği bilgisini ortaya koyar³⁶⁵. Özellikle Batı Akdeniz'deki Avrupa halkları Fenikelilerin sanatından önemli derecede etkilenmişlerdir³⁶⁶. İtalya'da Etrüsklerin Fenike ve Yunan etkilerini kendi üsluplarıyla harmanlayarak yaptığı altın çalışmalarının, granülasyon ve takı yüzeyine çok ince granülasyon efekti veren altın tozu kullanma tekniği Fenike'den alınmıştır³⁶⁷.

4.2.9. Urartu Kuyumculuğu

Urartular, MÖ 900-600 yılları arasında Doğu Anadolu bölgesinin dağlık arazisinde hâkimiyet kurmuşlardır³⁶⁸. Urartular tam anlamıyla maden ustalarıdır. Takı çeşitliliği yönünden ve zengin buluntular yönünden Urartu sanatı mükemmel özellikler taşımaktadır³⁶⁹.

Asur sanatı etkisinde kalan Urartular'a ait en eski kuyumculuk örnekleri, Altıntepe'de³⁷⁰ yer alan kral mezarlarında görülmüştür. Kuyumculukta forma çok önem

³⁶¹ Türe, 2005, 82; Demir, 2008, 63, Şaman, 2013, 10-12.

³⁶² Arslan, 2014, 40,100.

³⁶³ Türe, 2005, 82; Peker, 2007, 30; Demir, 2008, 63; Yıldırım, 2009, 49.

³⁶⁴ Çatal, 2009, 9.

³⁶⁵ Türe, 2005, 82; Özgülnar, 2007, 6, 13.

³⁶⁶ Türe, 2005, 43-68; Dili, 2011, 7.

³⁶⁷ Türe, 2005, 80- 82; Peker, 2007, 32; Telli, 2009, 56.

³⁶⁸ Altan Çilingiroğlu, *Urartu Krallığı- Tarihi ve Sanatı*, İzmir 1997, 1; Veli Sevin, "Urartu Devleti", *Arkeo Atlas -4*, İstanbul 2005, 70, Tarhan, 2009, 16-18; Timur, 2011, 9; Salim Deniz Dokumacı, *Van Gölü Havzasında Erken Demir Çağı Takı Geleneği*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van 2012, 4-6.

³⁶⁹ Türe, Altan- Savaşçın, M, Y, 2000, 13; Özlem Kökçü, *Anadolu Medeniyetlerinde Takının Kullanılması*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul 2010, 71-76; Birnaz Er, *Van İlinde Üretilen Takıların Bazı Özellikleri*, (Yayımlanmış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2012, 2.

³⁷⁰ Sevin, 2003, 30-67; Gülan Ayaz, *Van/Altıntepe Urartu Nekropolü Takıları*, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van, 2006, 2; Minaz, 2013, 7.

vermişlerdir³⁷¹. “*Delikli ya da uçları süslü iğneler Urartu kültürünün ilginç yapıtlarındandır. Bunlar pelerin, şal gibi giysilerin uçlarının göğüs üzerinde tutturulması için kullanılmışlardır. Bu iğnelerin uçları, aslan, yaban keçisi, boğa, kartal, yırtıcı kuş ve palmyeye benzeyen kutsal ağaç önünde iki hayvan heykelciği ile süslenmiştir.*”(Ergil, 1991, 732)

“*Urartu krallarının Doğu Karadeniz, Güney Kafkasya, Orta Fırat ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinden Krallığın topraklarına sürerek getirmiş olduğu onbinlerce insanın arasında, çeşitli meslek dallarına ait zanaatçı ve kuyumcuların olduğu anlaşılmaktadır. Zaten Urartu takılarının çok çeşitli ve zengin formlara sahip olmasının en önemli nedenlerinden biri de, farklı bölgelerden getirilen kuyumcuların üretimlerini yansıtmış olmasıdır.*” (Belli, 2010, 177-178)

Yoncatepe Kalesi³⁷², Karagündüz³⁷³ ve Dilkaya³⁷⁴ höyüklerinde yer alan nekropollerinde çıkan takılar genelde demirden yapılmıştır. Buluntu yerleri bilinmeyen akik ve kehribar gibi taşlardan ve değişik renkteki camlardan yapılma çeşitli biçimlerde boncuklardan oluşan gerdanlıklar, cam boncuk ve tunç levhacıkla yapılmış bir çift küpe, altın boncuk tanelerinden oluşan gerdanlık ve bir çift küpe, gümüş başlı bilezikler, tunç fibulalar, başlı ve delikli iğneler, bilezikler Urartu takılarının zenginliğini ortaya koymaktadır³⁷⁵. Fibulaların kötü ruhları koruduğuna inanıldığı için, mezarlarda sıklıkla bulunmuştur³⁷⁶. Madeni kemerler üzerine kutsal hayvanlar ve Urartu tanrıları işlenmiştir³⁷⁷. Takılarda, Döküm, granüle ve repause teknikleri kullanılmış ayrıca geometrik şekillere yer verilmiştir³⁷⁸.

³⁷¹ Leyla Ulusman, *Anadolu Medeniyetleri Müzesi Urartu Dönemi Madeni Takıları*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1991, 52.

³⁷² Oktay Belli, “Yoncatepe Kalesi ve Mezarlığı”, *Arkeo Atlas* 4, 2005, 100 – 101; Dokumacı, 2012, 35.

³⁷³ Veli Sevin - Ersin Kavaklı, *Bir Erken Demir Çağı Nekropolü Van/Karagündüz*, İstanbul 1996, 27; Veli Sevin, “Karagündüz Höyüğü ve Demir Çağı Mezarlığı” *Arkeo Atlas*, Sayı. 4, İstanbul 102–103.

³⁷⁴ Altan Çilingiroğlu, “Van - Dilkaya Höyüğü Kazısı”, *IX. Kazı Sonuçları Toplantısı* I, Ankara 1988, 229–247; Altan Çilingiroğlu, “Van - Dilkaya Höyüğü Kazıları Kapanış”, *XIV. Kazı Sonuçları Toplantısı*, Ankara 1993, 469 – 491.

³⁷⁵ Işıl Muslubaş, *Anadolu’da Çağlar Boyu Takılar*, Akbank Yayınları, 1983, 58; Arslan, 2014, 182; Köroğlu, 2004, 20.

³⁷⁶ Köroğlu, 2004, 21; Tarhan, 2009, 139; Timur, 2011, 18; Dokumacı, 2012, 10-20; Eroğlu, 2013, 17.

³⁷⁷ Ulusman, 1991, 2-50; Ayaz, 2006, 19-30; Tarhan, 2009, 139, Timur, 2011, 18; Dokumacı, 2012, 10-20; Eroğlu, 2013, 17.

³⁷⁸ Tarhan, 2009, 139; Timur, 2011, 18- 57; Kökkılıç, 2010, 77; Pınar Güzel, *Van İlindeki Savatlı Gümüş Takılar*, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2010, 20; Dokumacı, 2012, 10-20.

Değerli metallerin Urartu krallarının ve yöneticilerinin tekelinde biriktirildiğini ve bunların kuyumculara takı üretimi için verildiğini gösteren en önemli kanıtlardan biri, Ayanis Kalesi kazılarında ortaya çıkarılmıştır. Çeşitli değerli eşya ve takıların kaplama işleminde kullanılacak olan altın levhalar, Ayanis Kalesi'nin merasim koridorunda bulunmuştur³⁷⁹.

Urartularda saray sanatının yanı sıra gelişmiş olan halk sanatı, daha stilize, ilkel fakat daha canlı figür ve kompozisyonlarıyla belirgindir³⁸⁰. Rölyefler ve duvar resimleri Urartu da takıların kullanılışı konusunda bilgiler verir. Bu betimlerde kadın ve erkeklerin küpe taktığı, bilezik kullandığı görülmektedir³⁸¹. Geniş, bronz bantlardan yapılmış bel ve omuz kemerleri ile Asur'da rütbe işareti gibi kullanılan hilal şekilli levhalardan iri boyun takıları, erkeklere özel takı ve aksesuarlardır³⁸². Urartu küpeleri, zengin işçilik ve çeşitlilik yönünden dikkat çekicidir. Aslan, grifon ve boğa sevilerek kullanılan mitolojik yaratıklardır³⁸³.

4.2.10. Frig Kuyumculuğu

Hint- Avrupa kökenli olan Frigler, Kızılırmak kavsi ve Tuz Gölü arasındaki bölgede MÖ 900- 550 yılları arasında yerleşim kurmuşlardır³⁸⁴. Geç Hitit ve İyon sanatından etkilenmişlerdir³⁸⁵. Metal dökümün yanı sıra ağaç işçiliği, mobilyacılık ve dokumacılık konusunda gelişim göstermişlerdir³⁸⁶. Urartularda görülen hayvan başlı bilezikler ve kemerler bu dönemde de kullanılmaya devam etmiştir³⁸⁷.

Frig dönemi takıları arasında özellikle giysileri tutturmada kullanılan bronz ve gümüş fibulalar, döneme damgasını vuran, adeta bir moda yaratarak dış satımı yapılan tek takı türüdür³⁸⁸. Fibulalar Yunanistan, Doğu Anadolu ve Güney Anadolu'ya ihraç

³⁷⁹ Altan Çilingiroğlu, “Ayanis Kalesi Haldi Tapınağı” Arkeo Atlas, Sayı. 4, İstanbul 2005, 98– 99; Altan Çilingiroğlu, “Ayanis Kalesi'nde Bulunan Demir Bir Sadak ve Bazı Görüşler”, *Hayat Erkanal'a Armağan / Kùltürlerin Yansıması* (Ed. by: Betül Avunç), İstanbul 2006, 237–240; Oktay Belli, *Urartu Takıları*, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayınları, İstanbul 2010, 180.

³⁸⁰ Türe, Altan- Savaşçın, M, Y, 2000, 13.

³⁸¹ Türe, Altan- Savaşçın, M, Y, 2000, 13.

³⁸² Türe, 2005, 90; Minaz, 2013, 7.

³⁸³ Recep Yıldırım, *Urartu İğneleri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1989, 74; Türe - Savaşçın, 2000, 13; Timur, 2011, 19.

³⁸⁴ Şaman, 2013, 24; Arslan, 2014, 3-7; Güney, 2014, 15.

³⁸⁵ Çatal, 2009, 95; Kökkılıç, 2010, 84; Arslan, 2014, 9-25.

³⁸⁶ Çatal, 2009, 95; Telli, 2009, 19; Arslan, 2014, 9-25.

³⁸⁷ Kökkılıç, 2010, 15; Minaz, 2013, 7.

³⁸⁸ Özudoğru, 1994, 129; Köroğlu, 2004, 23; Çukur, 2009, 8, 33.

edilmiştir. Kuyumculuğa en büyük katkıları döküm tekniği ile yaptıkları fibulalar sayesinde olmuştur³⁸⁹. Gövdeleri yay şeklinde olan fibulaların, gövde uçları küremsi süsler, yiv bantlar ya da dikdörtgen parçalar üzerindeki kabartma motiflerle süslüdür³⁹⁰. Gordion merkezinde yer alan Tümülüslerde ele geçen buluntular arasında, bronz ve gümüşten omphaloslu tas, kazan, kepçe, fibula, fildişi ve ahşaptan yapılmış mobilya ve aplik parçaları döneme ait diğer örneklerdir³⁹¹. Baş tanrıçaları olan Kybele'nin heykelleri üzerinde yer alan gerdanlık ve bilezikler frig kuyumculuğu hakkında bilgi vermektedir³⁹². Sanatsal ürünlerde geometrik figürler, meander motifleri, gamalı haçlar ve eşkenar dörtgenden oluşan bezeme öğeleri kullanılmıştır³⁹³.

4.2.11. Lydia Kuyumculuğu

Lidyalılar, Gediz, Bakırçay ve Küçük Menderes ırmaklarının havzalarında MÖ 700-300 yılları arasında yaşamış, altın zengini ülke olarak bilinir³⁹⁴. Lidya doğu ve batı kültürlerinin kesişme noktasında yer alır³⁹⁵. Başkent Sardis'ten geçen Paktolos çayının alüvyal yataklarında bulunan altını, ırmakların sığ kıyılarına koyun postlarını getirerek, ırmaktan taşınan altın zerreciklerinin bu alanlarda birikmesi sağlanmıştır³⁹⁶. Lidya Anadolu kuyumculuğunda doruk noktasına ulaşmış ve tarihte ilk kez doğal altınla gümüş alaşımı olan elektron külçeciklerine damgalar basarak ilk para (sikke) kullanan uygarlıktır³⁹⁷. Gümüş sikke Ege kıyılarındaki koloni ticareti aracılığı ile MÖ 6. yüzyıla'da tüm Akdeniz çevresi uygarlıklarında bir değer birimi haline gelmiştir³⁹⁸.

³⁸⁹ Çukur, 2009, 8.

³⁹⁰ Nihal Kalaycıoğlu, "Müzemizce Satın Alınan Bir Grup Frig Fibulaları", *Anadolu Medeniyetleri Müzesi 1987 Yıllığı*, Ankara 1988, 61-67; Türe, 2005, 96.

³⁹¹ Çatal, 2009, 94-97; Arslan, 2014, 3-25; Güney, 2014, 15.

³⁹² Köroğlu, 2004, 23; Çatal, 2009, 102-105; Arslan, 2014, 12.

³⁹³ Er, 2012, 116; Minaz, 2013, 8.

³⁹⁴ Türe, 1971, 146; Çatal, 2009, 33; Cahill Nicholas D., *Lidyalılar ve Dünyalılar*, Yapı kredi Kültür Sanat Yayıncılık İstanbul 2010; Kökkılıç, 2010, 94; Arslan, 2012, 29-30; Minaz, 2013, 8; Güney, 2014, 16; Şaman, 2013, 24.

³⁹⁵ Türe, 1971, 146; Türe ve Savaşçın, 1986, 11-20; Çatal, 2009, 33; Kökkılıç, 2010, 94; Arslan, 2012, 29-30; Şaman, 2013, 24; Güney, 2014, 16; Minaz, 2013, 8; Sezgin, 2014, 16.

³⁹⁶ Türe, 1971, 146; Türe ve Savaşçın, 1986, 11-20; Çatal, 2009, 33; Kökkılıç, 2010, 94; Üster, 2011, 52; Arslan, 2012, 29-30; Minaz, 2013, 8; Şaman, 2013, 24; Güney, 2014, 16; Sezgin, 2014, 16.

³⁹⁷ Mehmet Önder, "Tarihi Gelişimi İçinde Para", *Antika*, 1987, 4- 28; Özudoğru, 129; Köroğlu, 2004, 24; Telli, 2009, 19; Çatal, 2009, 35; Yeter Fırat, *Mardin İli Gümüş Telkari Kadın Takıları*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2010, 36; Eroğlu, 2013, 17.

³⁹⁸ Önder, 1987, 28; Özudoğru, 1994, 129; Kökkılıç, 2010, 94.

Lidya'nın zenginliği³⁹⁹ ve şöhreti basılan altın para ile artmış, başkentte yer alan rafineri de yapılan kazılarda steatit taşından oyulmuş takı kalıpları, altın ve elektum takıların bulunması, rafineri çevresinde kuyumculuk faaliyetlerinin yapıldığını göstermiştir⁴⁰⁰. Yani başkent aynı zamanda altınmadenin merkezi, rafine merkezi, kuyumcu ve süs taşı işleme atölyelerinin merkezi konumundadır⁴⁰¹. Lidya krallık dönemine ait kuyumculuk eserlerinin en önemli grubu Efes, Artemision'da bulunan, tanrıçaya adak niyetiyle sunağın dibine gömülmüş altın ve fildişi eserlerdir⁴⁰². Bu dönemde Batı Anadolu'nun kültür ve sanat merkezi olan Lidya, Mısır, Helen ve Pers kültürleriyle yakın ilişkiler içine girmiştir⁴⁰³. Mısır kültüründe yer alan “skarabe” biçimli yüzük taşları ve mühürler bu bilgiye en güzel örnektir. Lidyalıların, büyük bir bölümü kral mezarlarında gün ışığına çıkarılan altın, gümüş, bronz ve yarı değerli taşlardan çok sayıda kapacak, litürjik eşya ve takı örnekleri “*Karun hazineleri*” adı ile tanınmaktadır⁴⁰⁴.

4.2.12. Pers (Akhamenid) Kuyumculuğu

Persler, Kafkasya üzerinden İran bölgesine yerleşen bir Hint-Avrupa topluluğudur ve Mezopotamya, Babil, Mısır ve Anadolu'nun kültürel ve maddi zenginlikleriyle dolu bir uygarlıktır. Pers sanatı içinde barındırdığı kültürlerden esinlenerek kendine özgü bir üslup yaratmıştır⁴⁰⁵.

Akhamenid döneminde sanat ürünlerinin en güzel biçimleri kuyumculuk eserlerinde görülür. Altının bolca kullanılması takılardaki gösterişi ve etkiyi artırmıştır. İmparatorluğun en iyi kuyumcu ustaları ve tasarımcıları Akhemenid soyluları için çalışmışlardır. Doğu Akdeniz kıyılarındaki Finike liman kentleri, Mısır'daki altın işleme atölyeleri ile batı Anadolu'daki hem altın madenleri hem de köklü kuyumculuk geleneğine sahip Sardis ve Lampsakos kentleri, dönemin en önemli kuyumculuk

³⁹⁹ Uygarlıklar Ülkesi Türkiye/ Land of Civilizations, Turkey, Sergi Kataloğu, Heibonşa Yayınevi A.Ş. 1985, 31.

⁴⁰⁰ Sevin, 1982, 256–265; Kökkılıç, 2010, 94; Minaz, 2013, 8.

⁴⁰¹ Altan Türe, 2005, 80-86; Üster, 2011, 51; Eroğlu, 2013, 17.

⁴⁰² Türe, 2005, 99; Megap, 2006, 10; Arslan, 2012, 30; Şaman, 2013, 24-25.

⁴⁰³ Üster, 2011, 41; Arslan, 2012, 30; Eroğlu, 2013, 17; Şaman, 2013, 24-25.

⁴⁰⁴ Köroğlu, 2004, 24; Megap, 2006, 10; Mehmet Fatih Özdemir, *Beypazarı Telkari İşlemeciliği ve Takı Örneklerinin İncelenmesi*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2010, 10; Arslan, 2012, 30; Eroğlu, 2013, 17; Şaman, 2013, 26-27.

⁴⁰⁵ Türe, 2005, 161-170; Megap, 2006, 12; Arslan, 2012, 32; Güney, 2014, 73; Kökkılıç, 2010, 100; Minaz, 2013, 8-9; Şaman, 2013, 26-27.

merkezleridir⁴⁰⁶. Bunların yanı sıra, doğu Karadeniz kıyılarında diğer bir altın madenciliği merkezi olan Kolhis'te de daha düşük kalitede takı üreten atölyeler olduğu bilinir⁴⁰⁷. MÖ 6. yüzyılın ilk yarısından sonra Lidya ve İyonya atölyeleri ustaları kendi üsluplarını pers modasıyla birleştirerek “Greko-Pers” üslubunun en güzel örneklerini vermeye başlarlar⁴⁰⁸. Bu üsluba ait örnekleri, Sardes nekropolünde, Uşak-Güre tümülüslerinde ve Çanakkale çevresinde ele geçen yeni kolye modelleri, çeşitli tipte sarkıçlar, altın boncuklar ve süs taşlarında görmekteyiz⁴⁰⁹.

Akhemenid döneminde hem kadınlar hem de erkekler sıklıkla ve çeşitli şekillerde takı kullanmıştır⁴¹⁰. Bu takıların en önemli özelliği, detaylı ve ince çalışmanın eseri olması aynı zamanda bezeme olarak, yüzey üzerinde applike telkariler ile baklava dilimi yapılması ve üçgen granülasyon bezemeleridir⁴¹¹. Ayrıca takılar yarı değerli taşlar kullanılarak renklendirilmiştir⁴¹². Bilezik modellerindeki çeşitlilik ve ihtişam, bileziklerin günlük hayatta kullanımdan ziyade törensel amaç veya dini seremoniler için kullanıldığını düşündürmektedir⁴¹³. Altın boncuk ve yarı değerli taşların art arda kullanılmasıyla oluşturulan kolye ve gerdanlıklar sevilerek kullanılmıştır⁴¹⁴. Sandal formlu küpeler Persler tarafından çok sık kullanılmıştır⁴¹⁵. Bilezik, yüzük, küpe ve mühürlerde Mısır etkileri görülmektedir⁴¹⁶. Sandal ya da hilal formlu küpelerin sadece ön yüzlerinin granülasyonlarla bezenmesi Akhemenid özelliğidir⁴¹⁷. Akhemenid dönemi

⁴⁰⁶ Meriçboyu, 2001, 42-43; Köroğlu, 2004, 25- 26; Türe, 2005, 161-170; Kökkılıç, 2010, 103; Üster, 2011, 78; Şaman, 2013, 26-27.

⁴⁰⁷ Türe, 2005, 161-170; Şaman, 2013, 26-27.

⁴⁰⁸ Türe, 2005, 161-170; Kökkılıç, 2010, 100; Şaman, 2013, 26-27.

⁴⁰⁹ Veli Sevin, “Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi” , *Lydiyalılar, Anadolu'da Pers Egemenliği*, Görsel Yayınları, İstanbul 1982, 83; Günsel Renda, *Çağlarboyu Anadolu'da Kadın: Anadolu Kadınının 9000 Yılı*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1993, 184; Meriçboyu, 2001, 28; Türe, 2005, 161-170; Kökkılıç, 2010, 103; Şaman, 2013, 26-27.

⁴¹⁰ Türe, 2005, 161-170; Kökkılıç, 2010, 100-103; Şaman, 2013, 26-27.

⁴¹¹ Yıldız Akyay, Meriçboyu, “Anadolu Eski Çağında Takıların Dili”, *Sanat, Kültür, Antika, Çağlar Boyunca Takı ve Mücevher* Sayı:17, Portakal Sanat ve Kültürevi İstanbul 2000, 20; Kökkılıç, 2010, 103; Nebahat Koçar, *Roma Dönemi Takıları Üzerine Bir Analiz: Antalya Müzesi Roma Dönemi Takıları Örneği*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta 2011, 106; Eroğlu, 2013, 17; Şaman, 2013, 26-27.

⁴¹² Türe, 2005, 161-170; Şaman, 2013, 26-27.

⁴¹³ Türe, 2005, 161-170; Özgülnar, 2007, 22; Kökkılıç, 2010, 103; Üster, 2014, 34.

⁴¹⁴ Sevin, 1982, 83; Türe, 2005, 161-170; Koçar, 2011, 96; Şaman, 2013, 26-27.

⁴¹⁵ Köroğlu, 2004, 24; Meltem Karagöz, *Topkapı Sarayı Müzesi ve Türk ve İslam Eserleri Müzesinde Bulunan Osmanlı Dönemine Ait Takılarının İncelenmesi*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2013, 23; Eroğlu, 2013, 17; Şaman, 2013, 26-27.

⁴¹⁶ Türe, 2005, 161-170; Dili, 2011, 9; Şaman, 2013, 26-27.

⁴¹⁷ Türe, 2005, 161-170; Dili, 2011, 9; Şaman, 2013, 26-27; Üster, 2014, 34-36.

saray yaşantısında kullanılan kraterler, vazolar, tabaklar, kepçeler vb. kaplar altın ve gümüşten yapılmıştır⁴¹⁸.

4.2.13. Grek Kuyumculuğu

MÖ 650-600 yılları arasında Anadolu'da Lidya, Frigya gibi önemli çağdaş komşuların varlığı ile Grek sanatı gelişmiştir⁴¹⁹. Ticaret yaparak zenginleşen Grek kentleri Mısır, Finike, Geç Hitit, Urartu kökenli sanat eserlerinin yanı sıra, Yunanistan ve İtalya'dan lüks eşya ithal edip, doğu ve batının sanat çizgisine yeni bir bakış açısı getirir⁴²⁰.

Grek'lere en eski takı örnekleri İzmir yöresinde bulunan fibula ve yüzüklerdir. Bunlar basit bronz veya gümüş halkalar, spiraller biçimindedirler⁴²¹. Altın buluntular arasında: sandal biçimli küpeler, Anadolu'ya özgü iğneler, fibulalar ve broşlar yer alır⁴²². Bu dönemde bulunmuş en ilginç örnek ise, Artemis'in⁴²³ kutsal hayvanı olan atmaca şeklinde broşlar ve fibulalardır⁴²⁴. Greklerde takı boncuğu yapımında kuvars kristallerinin kullanıldığı bilinmektedir⁴²⁵.

Grek medeniyetinin başlangıç ve bitiş tarihi ile ilgili kesin bir bilgi bulunmamakta ve Roma İmparatorluğundan önceki dönemler Grek medeniyeti olarak kabul edilmektedir⁴²⁶. Türe'ye Göre; Grek uygarlığı dört dönemde incelenmiştir. Yunan Karanlık Çağı M.Ö. 1100- M.Ö. 800 yıllarını kapsar ve sanatçılar genelde bu dönemde çeşitli kap formları üzerinde geometrik süslemeler yapmışlardır. Arkaik dönemde (M.Ö. 800- M.Ö. 490) ustaların daha çok heykele yöneldiğini ve gerçek gülümsemenin

⁴¹⁸ Türe, 2005, 161-170; Dili, 2011, 9; Şaman, 2013, 26-27; Üster, 2014, 34-36.

⁴¹⁹ Higgins, 1980, 44-70; Gisela, Richter, *Yunan Sanatı*, Çev. B. Madra, İstanbul Cem Yayınevi, 1984, 220; Tekin, 1995, 122; Türe, 2005, 117, 123.

⁴²⁰ Higgins, 1980, 44-70; Richter, 1984, 220; Türe, 2005, 117, 123.

⁴²¹ Higgins, 1980, 41-44; Demirtaş, 1996, 9; Meriçboyu, 2000, 18; Türe, 2005, 117, 123; Kökkılıç, 2010, 96.

⁴²² Higgins, 1980, 44-70; Meriçboyu, 2000, 18; Türe, 2005, 105; Kökkılıç, 2010, 96;

⁴²³ Güler Çelgin, *Eski Yunan Dininde ve Mitolojisinde Artemis*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 1986, 43; Tekin, 1995, 122; Xenophon, *Yunan Tarihi*, Hellenika, 4. Kitap, (Çev. B. Umar), Sergi Yayınevi, İzmir 1984, 14-34.

⁴²⁴ Higgins, 1980, 44-70; Meriçboyu, 2000, 18; Kökkılıç, 2010, 96.

⁴²⁵ Higgins, 1980, 44-70; Yıldız, Meriçboyu, "Yunan Roma Bizans Takıları", *Anadolu'da Çağlar Boyu Takılar*, Hazırlayan: Işıl Muslubas, İstanbul 1983, 3-8; Richter, 1984, 220; Türe, 2005, 161-170; Arslan, 2014, 20.

⁴²⁶ Özüdoğru, 1994, 129; Ekrem Akurgal, *Anadolu Uygarlıkları*, Net Turistik Yayınları A.Ş. 9. Baskı 2007, İstanbul 193; A. Türe-Y. Savaşçın, "Anadolu Takıları", *III Antika*, Ocak 1986, 12, 14; Şaman, 2013, 27,

verilmeye çalışıldığı eserler görülmektedir. Klasik dönem (MÖ 490- MÖ 323) mimarının önem kazandığı birçok mimari yapının inşa edildiği dönemdir. Son dönem ise Büyük İskender'in ülkeyi fethetmesiyle başlayan Hellenistik dönemdir. (MÖ 323-MÖ 146)⁴²⁷.

Grek kuyumculuğu, MÖ 1050-700 yılları arası Geometrik üslup, MÖ 720-650 yılları arası Orientalizan üslup, MÖ 650-480 yılları arası Arkaik dönem, MÖ 480-330 yılları arası Klasik dönem olarak arkeologlar tarafından tarihlenmektedir⁴²⁸.Grek kuyumculuğunda takılar günlük kullanımda yaygın değildir. Bunun en önemli sebebi ise altının sınırlı olmasıdır⁴²⁹.

Geometrik stilde (MÖ 1050-700) kuyumculuk eserleri kısıtlı sayıdadır. İzmir çevresinde ele geçen ve bu döneme tarihlenen yüzüklerde basit ya da spiral halka şekli görülmektedir. Yine az sayıda ele geçen fibulalar üzerinde kazıma tekniğinin kullanıldığı ve zikzak şeklinin verilmeye çalışıldığı görülmüştür. Geometrik üslupta Grek kuyumculuğu farklı küpe modelleri geliştirir ve genelde granülasyonla filigre çalışmaları kullanılır⁴³⁰.

Orientalizan üslup (MÖ 720-650): Bu dönemde Yunan ile Suriye kıyıları, Asur, Kıbrıs, Girit ve Grekler sıkı ilişkiler içinde olduğundan geometrik üslubun yerini doğuya dönük stil olan orientalizan üslup alır. Grek kuyumcu atölyelerinde farklı tasarımlar gelişir. Dönemin genel özelliği; eserlerde hayvan figürlerinin, sfenks, grifon gibi mitolojik yaratıkların rozet, lotus çiçeği gibi bitkisel motiflerin işleniyor olmasıdır. Daha önce uygulanan tekniklerin yanında stampa tekniği ve repousse süslemesi kullanılmıştır⁴³¹.

Arkaik dönem (MÖ 650-480) de Grek kuyumculuğu yontu sanatına bağlı olarak değişim gösterir. MÖ 6. yüzyılın takı formları yeniden yorumlanarak çeşitlenir. Bu

⁴²⁷ Türe, 2005, 117,12.

⁴²⁸ Şaman, 2013, 28; Türe, 2005, 117,123.

⁴²⁹ Şaman, 2013, 28; Türe, 2005, 117,123.

⁴³⁰ Higgins, 1980, 41-44; Türe, 2005, 117,123; Özgülnar, 2007, 22; Akurgal, 2008, 140-150; Çatal, 2009, 68 Karagöz, 2013, 23; Dili, 2011, 121; Şaman, 2013, 28.

⁴³¹ Karagöz, 2013, 23; Uygarlıklar Ülkesi Türkiye/ Land of Civilizations, 31; Kökkılıç, 2010, 93, Minaz, 2013, 8-10; Şaman, 2013, 29; Türe, 2005, 117,123; Özgülnar, 2007, 6; Doğan, 2010, 43; Sezgin, 2014, 18

dönemde kolyeler üzerinde insan yüzü kabartmalı ve mitolojik konulu ifadeler yer alır. Takılar üzerinde zengin bir süsleme görülür⁴³².

Klasik dönem (MÖ 480-330) de kuyumculuk resim ve heykel sanatından alınan etkilerle zenginleşir. Takılarda yeni çeşitler ve mükemmel işçilik kendini gösterir⁴³³. Telkari tekniğinin en ince şekilde uygulanması, süs taşları kullanılarak takılara estetik açıdan değer kazandırılması dönemin genel özelliğidir. Vazo resimleri, heykeltıraşlık eserleri ve sikkelerden edinilen bilgilere göre bu dönemde de takılar günlük hayatta sık kullanılmamıştır ve kadınlar takıları erkeklere göre daha fazla kullanmışlardır⁴³⁴. Örneğin bu dönemdeki takı kompozisyonlarında Afrodite, Nike ve Eros'a yer verilmiş olması daha çok kadınlara yönelik kullanımının olduğunu göstermektedir⁴³⁵.

Hellenistik Dönem (MÖ 330-30) İskender'in Anadolu'ya gelmesiyle başlamış, Doğunun formları, batının bezemeleriyle birleştirilip tam bir kültür sentezi halinde eserler verilmiştir⁴³⁶. Lampsakos, Antiochia, Alexandria atölyeleri dönemin en önemli takı merkezleridir. Grek döneminde daha çok adak, sunu eşyası olarak kullanılan takılar bu dönemde artık günlük kullanıma girmiş, kadınlar ve erkekler tarafından güzelliği tamamlayan bir süs unsuru olarak kullanılmıştır⁴³⁷. Hellenistik dönemde, Pers hazinelerinde biriken altın ve gümüş stoğunun dolaşıma girmesi, gündelik hayatta gösterişli altın takıların kullanımını yaygınlaştırır⁴³⁸.

⁴³² Yusuf Boysal, *Arkaik Devir Heykeltıraşlığı*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1979; Bingöl, 1999,15-17; Richter, 1984, 222; John Boardman, *Yunan Heykeli-Arkaik Dönem*, çev: Yaşar Ersoy, Homer Kitabevi, İstanbul 2001, Türe, 2005, 117,123; Özgülner, 2007, 6; Demir, 2008, 62; Çatal, 2009, 60; Yıldırım, 2009, 126; Telli, 2009, 56; Kökkılıç, 2010, 93; Doğan, 2010, 43; Üster, 2011; Dili, 2011, 90; Karagöz, 2013, 23; Eroğlu, 2013, 17; Minaz, 2013, 9; Şaman, 2013, 29; Arslan, 2014, 140.

⁴³³ Ergil, 1983, 6; Türe, 2005; 182; Özgülner, 2007,47; Yıldırım, 2009, 127; Kökkılıç, 2010, 93; Üster, 2011, 77; Minaz, 2013, 9.

⁴³⁴ Yıldırım, 2009, 127; Üster, 2011, 77; Minaz, 2013, 98.

⁴³⁵ Higgins Reynold, *Jewellery From Classical Lands*, British Museum Press, 1965, 19-21; Higgins, 1980, 44; J. Boardman, *Greek Gems and Finger Rings: Early Bronze Age to Late Classical*, London, 2001, 194,395; Bingöl,1999,15-17; Türe, 2005, 117,123; Demir, 2008, 16,74; Yıldırım, 2009, 127; Özkan Yeşim, *Aydın Müzesinde Bulunan Etnografik Takılar*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2010, 23; Üster, 2011, 77; Minaz, 2013, 99; Güney, 2014, 74; Sezgin, 2014, 18.

⁴³⁶ Richter, 1984, 220; Türe, 2005, 117,123; Megep, 2006, 13; Yıldırım, 2009, 130.

⁴³⁷ Megep, 2006, 13; Özgülner, 2007, 13; Demir, 2008, 80; Çatal, 2009, 61; Kökkılıç, 2010, 114; Üster, 2011, 78; Minaz, 2013, 99-100.

⁴³⁸ Higgins, 1980, 44; Türe, 2005, 117,123; Megep, 2006, 13; Özgülner, 2007, 13; Demir, 2008, 80; Çatal, 2009, 61; Kökkılıç, 2010, 114; Üster, 2011, 77; Minaz, 2013, 99-100.

Süs taşlarının kullanımı bu dönemde artmış, sanatçılar kendi yorumlarını katarak özgün eserler vermişlerdir⁴³⁹. Daha önceki dönemlerde az rastlanan ve sağlık, mutluluk, sevgi anlamına gelen Herakles düğümü, bu dönemde yaygın şekilde kullanılmıştır⁴⁴⁰. Hayvan başları, Afrodit, Eros ve Nike takılarda kullanılan ana konulasın başında yer almaktadır. Başa takke biçiminde takılan altın baş süsü ve yılan bileklikler ve vücut takıları Hellenistik Döneme özgü takı çeşitleridir. MÖ 2. yüzyıldan sonra ekonominin bozulması nedeniyle kuyumculuk eserlerinde değişiklik gözlenmiştir. Daha az altın kullanıp, daha çok süs taşı kullanılarak daha sade, az işçilikli ve ucuz takılar üretilmiştir⁴⁴¹.

Hayvan figürlü bilezikler, mitolojik figürlü yüzükler, fibula iğneler, taçlar, diademler, küpeler, kolyeler, gerdanlıklar, madalyonlar, vücut takıları gibi pek çok takı çeşidi kullanılmıştır⁴⁴². Halka küpelerin yerini armudi halka küpe ve küçük yarım daire şeklinde küpeler alır. Küpelerdeki hilal, sandal ve sarmal biçimleri karşılaşılan diğer formlardır. Hellenistik dönemin sonlarına tarihlenen bu modeller, Roma döneminin basit halka küpelerine geçişi sağlayan örneklerdir⁴⁴³. Telkari ve granülasyon teknikleri ileri seviyede kullanılmış ve Hellenistik Dönem atölyelerinde üretilen takılar ihraç edilmiştir. Hellenistik Dönem'in takılardaki ortak özelliği, iri ve gösterişli formların, ince ve özenli figür ve ayrıntılarla doldurulmuş olmasındandır⁴⁴⁴. Takılar genellikle kadınlar tarafından kullanılmıştır. Erkekler daha çok yüzük tercih etmiş, ancak, yarışlarda ödül olarak ve hükümdarlığı simgelediği için başlarına diadem ve çelenk takmışlardır⁴⁴⁵.

⁴³⁹ Arslan, 2014, 172.

⁴⁴⁰ Meriçboyu, 2001, 229; Türe, 2005, 140 – 141; Demir, 2008, 84; Telli, 2009, 57; Kökkılıç, 2010, 115; Üster, 2011, 79; Sezgin, 2014, 18; Şaman, 2013, 31; Minaz, 2013, 95; Arslan, 2014, 172.

⁴⁴¹ Meriçboyu, 2001, 229; Türe, 2005, 140 – 141; Demir, 2008, 84; Telli, 2009, 57; Kökkılıç, 2010, 115; Üster, 2011, 79; Sezgin, 2014, 18; Şaman, 2013, 31; Minaz, 2013, 95; Arslan, 2014, 172.

⁴⁴² Meriçboyu, 2001, 229; Köroğlu, 2004, 9; Türe, 2005, 140 – 141; Demir, 2008, 84; Telli, 2009, 57; Kökkılıç, 2010, 115; Üster, 2011, 79; Sezgin, 2014, 18; Şaman, 2013, 31; Minaz, 2013, 95; Arslan, 2014, 172.

⁴⁴³ Meriçboyu, 2001, 1, 5, 229; Türe, 2005, 140–141; Demir, 2008, 84; Telli, 2009, 57; Kökkılıç, 2010, 115; Üster, 2011, 79; Sezgin, 2014, 18; Şaman, 2013, 31; Minaz, 2013, 95; Arslan, 2014, 172.

⁴⁴⁴ Higgins, 1980, 44; Richter, 1984, 220; Meriçboyu, 2001, 229; Köroğlu, 2004, 31; Türe, 2005, 140–141; Demir, 2008, 84; Telli, 2009, 57; Kökkılıç, 2010, 115; Üster, 2011, 79; Sezgin, 2014, 18; Şaman, 2013, 31; Minaz, 2013, 95; Arslan, 2014, 172.

⁴⁴⁵ Higgins, 1980, 44; Meriçboyu, 2001, 229; Köroğlu, 2004, 31; Türe, 2005, 140–141; Demir, 2008, 84; Telli, 2009, 57; Kökkılıç, 2010, 115; Üster, 2011, 79; Sezgin, 2014, 18; Şaman, 2013, 31; Minaz, 2013, 95; Türkoğlu, 2013, 82-83; Arslan, 2014, 172.

4.2.14. Roma Kuyumculuğu

Eski Anadolu, Helenistik Kültür ve Etrüsk mirasını devralan Romalılar (MÖ 2. yüzyıl–MS 4. yüzyıl) egemenlikleri altındaki ülkelerden topladıkları her türlü zenginliği ülkelerine taşımışlardır⁴⁴⁶. Romalıların yayılmacı politika izliyor olması ve ekonomik anlamda gücünü koruması gerektiğinden cumhuriyet dönemi Roma’da altın kullanımı kısıtlanmıştır. Aynı zamanda çıkarılan “12 Levha Yasası “ ile mezarlara ölü hediyesi konulması yasaklanmıştır. Dolayısıyla bu döneme ait ele geçen buluntu çok azdır⁴⁴⁷.

Uzun süre Anadolu’da yaşamış olan Roma’lıların elbette kendilerine özgü takı çeşitleri, gelenekleri ve kuyumculuk teknikleri vardı⁴⁴⁸. Ancak, Roma’lılar bulundukları bölgede yer alan kuyumculuk atölyelerini kullanmaya devam etmişlerdir. Ataölyelerde çalışan ustaların çoğunun Doğu kökenli olmasından dolayı takılarda doğu etkileri görülmüştür⁴⁴⁹.

Dönem takılarında üslup birliği görülür. Değerli ve yarı değerli taşların kullanımı artmış, bunun yanı sıra takılarda cam, bronz, demir gibi ucuz malzemelerin kullanılması takıların topluma yayılmasında en büyük etken olmuştur⁴⁵⁰. Romalılar kuyumculukta savat, opus interasile, niello, filigre, emay gibi tekniklerini ilk kez kullanmışlardır⁴⁵¹. Bu tekniklerle daha zarif yapıda eserler üretilmiştir. Madalyonlar ve sikkeler takılarda kullanılmıştır. Nişan ve evlilik yüzükleri ilk kez Romalılar tarafından kullanılmıştır⁴⁵². Erken dönemlerde basit demir halkalar olan bu yüzükler, daha sonraları enli şeritlerde altın alyanslara dönüşür⁴⁵³, genelde alyansların üzerinde birbirini tutmuş iki el yer alır.

Romalı erkekler, yüzük, diadem, fibula, iğne ve kemer tokası kullanıyorlardı. Bu devirde kadın ve erkekler yüzükleri sadece süslenme amacıyla değil, aynı zamanda

⁴⁴⁶ Özudoğru, 1994, 130; Meriçboyu, 2000, 30; Köroğlu, 2004, 33; Kökkılıç, 2010, 155.

⁴⁴⁷ Türe, 2005, 146; Kökkılıç, 2010, 131; Şaman, 2013, 34.

⁴⁴⁸ Türkoğlu, 2013, 88.

⁴⁴⁹ Megep; 2006, 16.

⁴⁵⁰ Higgins, 1980, 44; Richter, 1984, 220; Meriçboyu, 2001, 229; Köroğlu, 2004, 31; Türe, 2005, 140 – 141; Demir, 2008, 84; Telli, 2009, 57; Kökkılıç, 2010, 115; Üster, 2011, 79; Sezgin, 2014, 18; Şaman, 2013, 31; Minaz, 2013, 95; Türkoğlu, 2013, 82-83; Arslan, 2014, 172.

⁴⁵¹ Meriçboyu, 2001, 229; Köroğlu, 2004, 31; Türe, 2005, 140 – 141; Demir, 2008, 84; Telli, 2009, 57; Kökkılıç, 2010, 115; Üster, 2011, 79; Sezgin, 2014, 18; Şaman, 2013, 31; Minaz, 2013, 95; Türkoğlu, 2013, 82-83; Arslan, 2014, 172.

⁴⁵² Meriçboyu, 2001, 229; Köroğlu, 2004, 31; Türe, 2005, 140 – 141; Demir, 2008, 84; Telli, 2009, 57; Kökkılıç, 2010, 115; Üster, 2011, 79; Sezgin, 2014, 18; Şaman, 2013, 31; Minaz, 2013, 95; Türkoğlu, 2013, 82-83; Arslan, 2014, 172.

⁴⁵³ Şaman, 2013, 34.

asalet, askeri rütbe göstergesi, mühür, tılsım- amulet, zehir taşıma, nişan- evlilik simgesi ve anahtarlık gibi amaçlarla da kullanmışlardır⁴⁵⁴. Romalı kadınlar küpeyi severek kullandığı için küpeler zengin çeşitlilik gösterir. Yine gerdanlıklar da sevilerek kullanılan takı türüdür. Hellenistik dönemde görülen Herakles düğümü motifi ve yılan şekilli bilezikler Roma döneminde de varlığını sürdürür⁴⁵⁵. Altın yüzükler Roma cumhuriyet döneminde statü simgesi olarak kabul edildiğinden sadece soylu kişilerin takmasına izin verilir⁴⁵⁶. En sık kullanılan süs taşları, kalsedon, opal, mercan ametist ve garnettir. Süs taşları ile ilgili olarak Romalılara özgü bir uygulama da kameolardır. Kameolar, içinde doğal yapısı nedeniyle farklı renkte bantları olan bazı taşların kademeler haline getirilmiş zeminlerine bir takım portreler veya mitolojik sahnelerin oyularak işlenmesiyle oluşturuluyordu⁴⁵⁷. Hellenistik dönemde ortaya çıkan sade altın zincirler Roma döneminde de kullanılmıştır. Zaman zaman bu kolyelere para, madalyon ve apoletlerden oluşan sarkaçlar ekleyerek kullanmışlardır.

⁴⁵⁴ Richter, 1984, 220; Meriçboyu, 2001, 229; Köroğlu, 2004, 35; Türe, 2005, 140 – 141; Demir, 2008, 84; Telli, 2009, 57; Kökkılıç, 2010, 115; Üster, 2011, 79; Sezgin, 2014, 18; Şaman, 2013, 31; Minaz, 2013, 95; Türkoğlu, 2013, 82-83; Arslan, 2014, 172.

⁴⁵⁵ Meriçboyu, 2001, 229; Köroğlu, 2004, 31; Türe, 2005, 140 – 141; Demir, 2008, 84; Telli, 2009, 57; Kökkılıç, 2010, 115; Üster, 2011, 79; Sezgin, 2014, 18; Şaman, 2013, 31; Minaz, 2013, 95; Türkoğlu, 2013, 82-83; Arslan, 2014, 172.

⁴⁵⁶ Meriçboyu, 2001, 229; Köroğlu, 2004, 31; Türe, 2005, 140 – 141; Demir, 2008, 84; Telli, 2009, 57; Kökkılıç, 2010, 115; Üster, 2011, 79; Sezgin, 2014, 18; Şaman, 2013, 31; Minaz, 2013, 95; Türkoğlu, 2013, 82-83; Arslan, 2014, 172.

⁴⁵⁷ Jack Ogden, *Jewellery of the Ancient World*, Londra, Trefoil Books Ltd, 1982, 76; Fossing P.M.A., *The Thorvaldsen Museum: Catalogue of the Antique Engraved Gems and Cameos*. Copenhagen: 1929; Özgülnar, 2007, 65; Dili, 2011, 28; Türkoğlu, 2013, 91.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TOKAT ARKEOLOJİ MÜZESİ'NDEKİ GREK ve ROMA DÖNEMİ ALTIN TAKILARIN DEĞERLENDİRMESİ

Tokat Müzesi'nde Grek ve Roma Dönemi'ne ait 82 adet altın takı değerlendirilmeye alınmıştır. Kurtarma kazısı, satın alma ve müsadere usulüyle müzeye kazandırılmış büyük bir kısmı kurtarma kazıları ile ele geçmiş takıların, Roma Dönemi'ndeki yoğunluğuna paralel olarak en çok küpe ve yüzük tercih edilmiştir⁴⁵⁸. Eserler takı çeşitleri yönünden dört ana gruba ayrılmış ve eserlerin tarihlenmesi yapılırken erken dönemden geç döneme doğru sıralanmıştır. Bu gruplar, baş takıları, boyun takıları, el-kol takıları ve ölü/mezar hediyeleri adı altında toplanmıştır. Takı çeşitleri içerisinde yer alan bölümlerde alt başlıklar oluşturularak takıların teknik ve bezeme yönünden daha ayrıntılı incelenmesi sağlanmıştır. Objelerin genel tanımlaması ve kullanım amaçları hakkında bilgi verilmesinin ardından objeler yapım tekniği, bezeme özellikleri gibi yönleriyle de değerlendirilerek ve benzer örneklerle karşılaştırma yapmak suretiyle tarihlendirilmiştir.

5.1. BAŞ TAKILARI

5.1.1. Saç Süsleri

Kat. No. 1, (Resim 7) ve Kat. No. 2 (Resim 8)'de birer çift saç süsü yer almaktadır. Saç süsleri, bakır üzeri altın kaplama ile yapılmıştır. Kat. No. 1'de saç süslerinin biri kırık diğeri bütün haldedir. Üzerindeki altın kaplamalar yer yer kalkmış durumdadır. Saça takmak için açık bırakılan uçları kürevî forma getirilmiştir.

Kat. No. 2'de yer alan örneğin üzeri yivlidir. Altın kaplama bronz yüzüklerin MÖ 4. yüzyıldan itibaren Hellenistik Dönem'de sıkça kullanıldığını Demir'den⁴⁵⁹ öğrenmekteyiz. Türe⁴⁶⁰ Hellenistik Dönem bilezik halkalarının altın, altın kaplama bronz, gümüş gibi madenler kullanılarak yapıldığını belirtmektedir. Bingöl'ün⁴⁶¹

⁴⁵⁸ Meriçboyu, 2001, 199.

⁴⁵⁹ Demir, 2008, 32.

⁴⁶⁰ Türe, 2005, 132.

⁴⁶¹ Bingöl, 1999, Kat. No. 167.

katalogunda yer alan boyunluk eserimizle bezeme ve teknik olarak benzer nitelikte olup MÖ 4. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Koçar'ın⁴⁶² Antalya Müzesi katalogunda yer alan, demir çağına tarihlenen bir iğne örneği mevcuttur. Newyork Metropolitan Museum katalogunda⁴⁶³ MÖ 5. yüzyıla tarihlenen spiral şeklinde saç süslerinde altın kaplama görülmektedir. Dolayısıyla bu küpe örneklerimizin MÖ 5-4. yüzyıllarda üretilmiş olabileceğini göstermektedir.

5.1.2. Diademler

Alınlık olarak da tanımlanan diademler birçok amaçla kullanılmıştır. Bunların başında sunu eşyası, mezar hediyesi ve statü simgesi gibi amaçlar gelmektedir⁴⁶⁴. Plinius'dan edindiğimiz bilgiye göre⁴⁶⁵, erken dönemlerde diademler tanrı simgesi olarak kullanılmaktadır. Genelde değerli madenden üretilip, tanrı heykelleri, kutsal sunu hayvanları diademlerle süslenmekteydi. Diademin ilk örneği İran'da bulunmuş ve MÖ 4. Bin sonlarına tarihlenmiştir⁴⁶⁶, Anadolu'daki ilk örneği ise Geç Kalkolitik Çağ'a tarihlenen Korucutepe'de ortaya çıkmıştır⁴⁶⁷. Bingöl'e göre diademlerin ilk örnekleri zeytin, meşe ve mersin ağacının dal ve yapraklarında yapılmış, ilerleyen dönemlerde ise metalden üretilmiştir⁴⁶⁸. Roma Dönem'inde görülen diademler genelde düz bant şeklinde olup alınlıklı diademler Hellenistik Dönemde tercih edilmiştir⁴⁶⁹.

Tokat Müzesi'nde yer alan takı örneklerinden baş takıları grubunda incelediğimiz birer örnekleridir ve genelde dövme tekniğiyle yapılmıştır⁴⁷⁰. Kat. No. 3, (Resim 9)'de yer alan bant-diadem müsadere usulüyle müzeye kazandırılmış, ince altın safihadan yapılmış, bezemesiz, uçları yuvarlatılmış uzun bir şerit formundadır. Yuvarlatılmış iki ucta birer ip deliği bulunmaktadır. Kenarları hafif tırtıklı kesilmiştir.

⁴⁶² Koçar, 2011, 84.

⁴⁶³ <https://www.metmuseum.org/search-results#!/search?q=GOLD%20> Erişim Tarihi: 21.03.2019

⁴⁶⁴ Sabahattin Türkoğlu, *Anadolu'da Takı ve Kuyumculuk Kültürü*, Ankara 1946, 88; Zerrin Aydın Tavukçu, *Parion Nekropolü 2005 Yılı Buluntuları*, (Yayımlanmış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı, 2006, 22; Dili, 2011, 50.

⁴⁶⁵ Plinius, *Naturalis Historia*, Nat. XXXVII, 197, Çev. H. Rackham, the Loeb Classical Library, Harward University Press, 1938, 16-21.

⁴⁶⁶ Erich F. Schmidt, *Excavations at Tepe Hisar*, Damghan, Philadelphia, 1937, 171.

⁴⁶⁷ Van Loon, *Korucutepe*, Final Report on the Excavations of the Universities of Chicago, California (Los Angeles) and Amsterdam in the Keban Reservoir, *Eastern Anatolia*, 1968–1970, 11.

⁴⁶⁸ Peter Schauer, *Ein bronzezeitlicher Schmuckdepotfund aus dem Persisch-Türkischen Grenzgebiet*, *Archäologisches Korrespondenzblatt*, 1980, 128- 130; Bingöl, 1999, 33.

⁴⁶⁹ Meriçboyu, 2001, 240.

⁴⁷⁰ Dili, 2011, 38.

Bingöl⁴⁷¹ ve MÖ 3.yüzyıla tarihlenen “şerit-diademler” grubu içerisinde ele almıştır. Bu grubun içerisinde incelenen Kat. No. 8’de kenarlarının tırtıklı olması, iki uçta yer alan ip geçki deliği ve bezemesiz olması nedeniyle eserimize benzer özellikler göstermektedir. Bu örneklerle karşılaştırdığımızda eserimizi MÖ 3. yüzyıla tarihleyebiliriz.

Müsadere usulüyle müzeye kazandırılmış Kat. No. 4 (Resim 10)’ de yer alan çelenk, ince altın sayfadan yapılmış çelenk yaprakları alttan ince, düz bir bantın üzerindeki deliklere takılarak birbirine bağlanmıştır. Bant üzerinde yer alan yapraklar lale çiçeği formunda, üç yaprak şeklindedir. Üç yaprağı alttan başlayıp uçlara doğru kazıma tekniğiyle yapılan çizgiler şekillendirmektedir. Bant üzerinde toplam on adet lale bulunmaktadır. Diadem bandının iki ucunda bağlantıyı sağlayan yuvarlak ince tel bulunmaktadır. Olasılıkla halkalara takılan altın bir tel ile başın arkasından bağlanmaktadır.

Roma Dönemi’nde diademler yaygın değildir ve Hellenistik Dönemden farklı olarak üçlü yaprakların dipleri geniş ve boyları kısa olarak üretilmişlerdir⁴⁷². Bu altın taça en yakın benzer örnek, Bingöl⁴⁷³ tarafından “baş takıları” olarak adlandırılan grupta incelenmiştir. Teknik, bezeme bakımından eserimizle birebir benzerlik göstermekten örneği MÖ 1. yüzyıla tarihlenmektedir. Trakya Tümülüslerinde (Vize A, Vize B, Vize E tümülüsleri) meşe ve defne çelenkleri bulunmuş, bağlantı malzemesi bulunamadığından doğal bir malzeme ile çelengin birleştirildiği düşünülmüştür⁴⁷⁴. Koçar’ın⁴⁷⁵ “çelenk yaprağı” olarak isimlendirildiği Antalya Müzesi’nde yer alan kolyenin ortasındaki yaprağın üç dilimli olması, kakma tekniğinin kullanılması ve ortasında yer alan çizgilerin belirgin olması nedeniyle eserimize benzer özellikler göstermektedir. Dönem özelliklerini dikkate alarak incelenen eserler⁴⁷⁶ arasındaki benzerlikler MÖ 1. yüzyıla tarihlememize yardımcı olmaktadır.

⁴⁷¹ Bingöl, 1999, 33-54.

⁴⁷² Meriçboyu, 2001, 240.

⁴⁷³ Bingöl, 1999, 33-54.

⁴⁷⁴ Somay Onurkan, *Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri*, TTK, Ankara 1988, 5- 10.

⁴⁷⁵ Nebahat Koçar, *Roma Dönemi Takıları Üzerine Bir Analiz: Antalya Müzesi Roma Dönemi Takıları Örneği*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta 2011, 96.

⁴⁷⁶ Higgins, 1961; Hoffmann ve Davidson, *Greek Gold Jewellery From Age of the Alexander*, 1965; J. Ogden, *Ancient Jewellery*, 1992; F.H. Marshall, *Catalogue Of The Jewellery Greek Etruscan And Roman*

5.1.3. Küpeler

Bingöl'e göre; Kulağı süsleme ihtiyacından doğan ve evresel bir süsleme çeşidi olan küpeler, kadına özgü bir takı olarak bilinmekteydi. Küpeler her dönem çeşitli türlerde üretilmiş ve kullanılmıştır. Konumuzu oluşturan Roma Dönemi takılarında da küpeler oldukça çeşitlilik g stermektedir⁴⁷⁷. Hellenistik Dönem'de sıklıkla kullanılan insan ve hayvan ba lı küpe kullanımı Roma İmparatorluk Dönemi'nde de kullanılmaya devam eder.⁴⁷⁸ Ergil'den ediniğimiz bilgiye g re⁴⁷⁹; Roma Dönemi'ne ait küpeleri biçim özellikleri bakımından, küresel biçimli küpeler, düz halka küpeler, halkası diskli küpeler, halkası kare mont rl  küpeler, "S" biçimli küpeler, rozet ve rozete asılı sarkaçlı küpeler olarak sınıflara ayırmak mümkündür. Değerli ve yarı değerli ta , renkli boncuk gibi malzemelerle küpeler görsel anlamda zenginle tirilmeye  alı ılmı tır⁴⁸⁰. Tokat Müzesi'nde yer alan küpeleri biçim özellikleri bakımından sınıflandırarak inceleyebiliriz.

5.1.3.1. Halkası Figürlü Küpeler

Düz halkanın ucuna içi boş veya dolu şekilde hayvan veya insan ba ı yerleştirilip, figürün hemen alt kısmına  engel yerleştirilerek halka içinden geçirilip kapatılmaktadır⁴⁸¹. M  3. yüzyılda hayvan ba ının kullanımı çeşitlilik gösterir, özellikle küpelerde va ak, ceylan, boğa buzağı, yunus gibi hayvan ba ları kullanılmı tır⁴⁸².

Tokat Müzesi 'nde yer alan küpeler arasında iki adet halkası figürlü küpe bulunmaktadır. Kat. No. 5, (Resim 11) ve Kat. No. 6, (Resim 12) küpelerin her ikisi de hayvan fig rl d r. Kat. No. 5, Resim 11'de incelediğimiz eser halka şekilli, daire kesitli, ba  tarafı va ağa benzer hayvan ba ı biçiminde olup, kulaklar dik olarak yapılmış ve ağzı açık bir şekildedir. Ba  kısmı dövme tekniği ile yapılarak

in the Departments Of Antiq- uities British Museum, Newyork Petropolitan Musem, Londra Victoria and Albert Museum, 1969, 122.

⁴⁷⁷ Tülay Ergil, *Küpeler*, İstanbul Arkeoloji Müzeleri Küpeler Kataloğu, Sandoz Yayınları, 1983, 9.

⁴⁷⁸ Meriçboyu, Yıldız, * ağlar Boyu Anadolu Takıları*, 1983, 7.

⁴⁷⁹ Tülay Ergil, "Geçmişten Günümüze Takılar ve Antik Küpeler", *Türkiyemiz Kültür ve Sanat Dergisi*, Akbank Yayınları, Sayı:65; R. Higgins, London, 1961, 447.

⁴⁸⁰ Demirtaş, 1996, 36.

⁴⁸¹ Koçar, 2011, 27.

⁴⁸² Meriçboyu, 1983, 148-164; Uygun, 2000, 98; Dili, 2011, 79; Koçar, 2011, 28.

lehimlenmiştir. Boynunda kabartma noktacıklardan oluşan granülasyon tekniği ile yapılmış üç sıra halinde süsleme bulunmaktadır. Halka kısmının yarıya yakın bölümü boğumlarla bezemeli, boğumların oluşturulduğu kısım ince tellerle zincir görünümüne halkalarla birbirinden ayrılmış durumdadır. Halkanın geri kalan kısmı ise tel şeklindedir. Halkanın ucu hayvan kafasının kopça şeklindeki alt çenesine kanca ile geçirilmiştir.

Eserimizin benzer bir örneğini Newyork Metropolitan Museum'da⁴⁸³ görmekteyiz. MÖ 4-3 yüzyıla tarihlenen bu eser, yapım tekniği ve biçimsel özellikleri bakımından küpemize benzer özellikler göstermektedir. Ancak bezeme ve süsleme yönünden daha basit olduğunu söyleyebiliriz. Marshall⁴⁸⁴, Greek, Etruscan and Roman Jewellery Catalogue adlı kitabında Kıbrıs'da ele geçen "Pair of gold earrings" adlı aslan başlı küpe biçim olarak eserimizle benzer özellikler göstermekte ve MÖ 4-3 yüzyıla tarihlenmektedir. Yine panter başlı küpe⁴⁸⁵ de halkasının burguları ve hayvan başında kullanılan teknik özellikler yönünden benzerlik göstermekte ve MÖ 4-3 yüzyıla tarihlenmektedir. Higgins'in⁴⁸⁶ 47H numaralı eseri boğa başlı olması, hayvanın çenesinin altına halka eklenip sivri ucu kanca şekline getirilmesi ve halka kısmında filigre tekniğinin uygulanması gibi özellikleriyle eserimize benzer özellikler göstermektedir. Bu eser MÖ 330-27'ye tarihlenmektedir. Meriçboyu'ndan edindiğimiz bilgiye göre⁴⁸⁷; MÖ 3. yüzyılın ikinci çeyreğinde bu tip küpelerde, hayvanın çene kısmının altına bir halka eklenmiş, sivri uç ise kanca şekline getirilmiştir. Bingöl'ün kat. No. 32 de yer alan eser, antilop başlı bir hayvanın çene kısmının altına halka yerleştirilmesi, baş kısmının dövme tekniği, halkasının filigre tekniği ile yapılmış olması baş kısmının lehimlenmesi gibi özelliklerden dolayı eserimize benzemektedir ve eser MÖ 3. yüzyılın ilk yarısına tarihlenmektedir. Bu özellikleri ve tarihlemesi ile Meriçboyu'nu destekler niteliktedir. Hayvan başlı küpelerin ilk örneklerinin aslan başlı olması ve MÖ 3. yüzyıldan sonra vaşak, ceylan, boğa başı gibi hayvanlarla çeşitliliğinin artırılmış olması, eserimizin ilk örneklere göre daha geç bir tarihte

⁴⁸³ <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/246756>. (Erişim tarihi: 14.02.2019, 22: 04)

⁴⁸⁴ Marshall, 1969, 178.

⁴⁸⁵ Marshall, 1969, 197.

⁴⁸⁶ Higgins, 1961, 47H.

⁴⁸⁷ Meriçboyu, 2001, 161.

olduğunu kanıtlamaktadır. Ergil⁴⁸⁸ İstanbul Arkeoloji Müzeleri küpeler kataloğunda hayvan başlı küpeleri genel olarak MÖ 4-3 yüzyıla tarihlenmektedir. Bu örneklerden yola çıkarak eserimizi MÖ 4-3. Yüzyılda yapılmış olduğunu öne sürmek yanlış olmaz kanısındayız.

Bu grupta incelediğimiz diğer bir eser Kat. No. 6, (Resim 12)' de incelenen ve müsadere usulüyle müzeye kazandırılan aslan başlı tek bir küpedir. Halka kısmı telin burulması ile oluşturulmuş, uca doğru düzleşip aslan başı ile birleşmektedir. Aslanın başı yukarı doğru gittikçe genişleyen bir kaideye geçirilmiştir. Aslanın yelesi, ağzı ve gözleri belirgin şekilde olup dövme tekniği kullanılmıştır. Baş kısmı boştur. Küpe halkasının ucu aslanın ağzına geçirilerek küpe kapatılmaktadır. Halkanın başa girdiği kısım bir dizi yaprakla çevrilidir. Başın üst kısmında iki sıra halinde kabartma işlenmiş hemen arkasında iki ince halka arasına granülasyon tekniğiyle yapılmış küçük taneciklerle ve ince telle bezeme yapılmıştır. Eserimizle çok yakın benzerlik gösteren birkaç örneği New York Metropolitan Museum'da⁴⁸⁹ görmekteyiz. Bu eserler de MÖ 4-3. yüzyıla tarihlenmiştir. Vaşak başlı örneğimize benzer örnekler ışığında bu küpemizi de MÖ 4-3. yüzyıla tarihleyebiliriz.

5.1.3.2. Disk Başlıklı Küpeler

Meriçboyu'na göre⁴⁹⁰ disk başlıklı küpe grubunda değerlendirilen bu küpeler Hellenistik Dönem'in en sevilen küpe modelidir ve sandal sarkaçlı, figür sarkaçlı olmak üzere iki grupta incelenmektedir. "MÖ 4. yüzyıla disklerinde ortadaki rozet kıvrımlı dallarla çerçevelenmiştir. MÖ 300'lerde kıvrımlı dallar kalkar, rozet çevresinde radyal palmer kompozisyonlu örnekler yapılır." (Meriçboyu, 2004, 190). Bu küpelerin Nike ve Eros sarkaçlı modelleri de mevcuttur ve bu küpeler MÖ 5-4. yüzyıldan beri bilinmektedir. Yine Meriçboyu'ndan edindiğimiz bilgiye göre⁴⁹¹ disk başlıklı küpeler kulak kancasının hoş olmayan görüntüsünü kapatmak için konulmuş olmalıdır.

⁴⁸⁸ Tülay Ergil, *Küpeler*, İstanbul Arkeoloji Müzeleri Küpeler Kataloğu, Sandoz Yayınları: 5, İstanbul 1983, 29.

⁴⁸⁹ <https://www.metmuseum.org/searchresults#!/search?q=Earring%20with%20head%20of%20lions&orderByCountDesc=true&page=1>. (Erişim Tarihi: 14.02.2019, 22:29)

⁴⁹⁰ Meriçboyu, 2001, 190.

⁴⁹¹ Meriçboyu, 2001, 191

Tokat Müzesi'nde bu gruba dâhil edebileceğimiz yalnızca bir çift küpe bulunmaktadır. Eser müzeye Pınarbeyli kurtarma kazısından gelmiş ve teşhir salonunda sergilenmektedir. Kat. No. 7, (Resim 13)'de yer alan bu eserimiz disk başlığı çengele lehimlenmiştir. Disk başlığın kenarlarında üçer ortada bir adet olmak üzere toplamda yedi sallamadan oluşmaktadır. Disk dairevi formda olup içbükeydir. İçbükey kısmına kalp formunda altı adet yaprak yerleştirilmiştir. Yaprakların ortasından top başlıklı ince bir metal geçirilerek çiçek formu verilmeye çalışılmıştır. Yaprakların kenarları ince bir telle sınırlandırılmıştır. Küpenin birinde kaştaki yaprakların üzerine gri, beyaz bir madde yerleştirilmiş olup bir kısmı dökülmüştür. Diğer küpede bu uygulama yoktur. Sarkaçlar diske çengel ve halkalarla takılmıştır. Üçerli zincir şeklinde sarkaçların başladığı yerin her iki yanında kalp formunda bir yuvaya yerleştirilmiş açık yeşil renkte taş konulmuştur. Fakat küpenin birinde kalp şeklinde form bir adettir, düşmüş ya da kırılmış olabilir. Disk başlığın hemen altında üçer halka bulunmakta, iki kenar halka kalp şeklinde bir formla başlayıp, ardından saç örgüsü şekline benzer üçer adet zincirlerle devam etmekte ve devamında bükülerek helezoni şekillendirilmiş ve en uca kürevî şekilde taş konularak sarkaçlar sonlandırılmıştır.

Her iki küpede kullanılan taşların renkleri birbirinden farklıdır. Tek kalp formulu olan küpede toplamda beş adet taş bulumakta, biri kırılmış olmalıdır. Kürevî taşların rengi; gri, kirli beyaz, yeşil, vişneçürüğü ve kırmızı renklerde. Diğer küpede ise toplamda beş sarkaç bulunmakta (biri kırılış olabilir) ve bir sarkaçın zinciri bulunmamaktadır. Dolayısıyla diğerlerinden daha kısadır. Toplamda dört adet taş kullanılmış yine olasılıkla diğer ikisi kırılmış olmalıdır. Bu taşların renkleri ise birbirine çok yakın renklerde; gri ve kirli beyaza benzer renktedir. Her iki küpenin orta kısımda kalan halkasına oval şekilde bir forma kırmızı bir taş yerleştirilmiştir. Hemen altına iki halka eklenerek kadeh şeklinde iki altın parçasının arasına kürevî şekilde kırmızı birer taş yerleştirilerek vazoyu andırır şekilde bir bütünlük sağlanmaya çalışılmıştır. Alt kısımdaki altın parçası kaideli bir görünüme sahiptir.

Eserimizin özelliklerini dikkate aldığımızda kanca kısmının oldukça uzun görünümde olması ve disk başlığın kanca kısmının başlangıç yerine birleştirilmesinden dolayı yukarıda bahsettiğimiz Meriçboyu'nun "kulak kancasının hoş olmayan

görüntüsünü kapatmak” amacıyla yapılmadığı aşikârdır. Bingöl’ün⁴⁹² “çengeli figürlü” küpeler grubunda değerlendirdiği yine Ergil’in⁴⁹³ “değişik figürlü küpeler” olarak gruplandığı küpeler kısmında, eserimize benzeyen tek yönleri disk başlıklarının olmasıdır. Devamında bir halka ile diske tutturulan farklı figürler yer almaktadır. Bingöl’ün⁴⁹⁴ bu grupta değerlendirdiği küpe modellerinde disk başlıklarda taş kullanılmıştır ve MS 3. yüzyıla tarihlenmiştir. Uygun’un⁴⁹⁵ Patara’da ele geçen küpe örneğinde sarkaç kısmında yer alan kalp formu, küpemizin sarkaç kısmında yer alan kalp formuna yakın benzerlik göstermektedir. Ters kalp formu taşların ilk örnekleri, MÖ 3. yüzyıla tarihlenmekte⁴⁹⁶ ve bu formun kullanıldığı en geç örnekler MS 3-4. yüzyıla tarihlenmektedir. Disk başlıklı küpe örneklerine baktığımızda genelde MÖ 3. yüzyılda kullanıldığını görmekteyiz. Benzer bir başka örnek Newyork Metropolitan Museum’da⁴⁹⁷ yer almakta ve MÖ 4-3. yüzyıla verilmektedir. Bu örnekler eserimizin MÖ 4-3. yüzyılda üretildiğini göstermektedir.

5.1.3.3. Halka Biçimli Sarkaçsız Küpeler

Küpelerimizin büyük bir kısmını bu grup oluşturmaktadır. Ergil⁴⁹⁸ bu grubu şu şekilde tanımlamaktadır: Basit halka biçimindedir. İnce telin bir ucu ilmek, diğeri bu ilmeğin içinden geçen çengel şeklinde son bulur. Roma Dönemi’nde en sık kullanılan küpe çeşididir; bir ucu ilmek bir ucu kanca şeklindedir⁴⁹⁹. Bu küpelere sarkaç, boncuk ve disk eklenerek çeşitliliği artırılmıştır⁵⁰⁰. “*Hellenistik dönemde ortaya çıkan halka biçimli basit küpeler, halkanın bir ucu ilmek şekline getirildikten sonra halkaya dolanır, diğer ucu kanca şeklindedir. Bu küpe türünde halkalar genellikle düz telden, bazen de Akhamenid etkisiyle yivli veya burulmuş tellerden yapılmıştır.*” (Sokullu, 2003, 159). MS 1-4. yüzyıl arasında hem disk hem sarkaç eklenmiş örnekler

⁴⁹²Bingöl, 1999, 95.

⁴⁹³Ergil, 1983, 23.

⁴⁹⁴Bingöl, 1999, 88.

⁴⁹⁵Uygun, 2000, 74.

⁴⁹⁶Horfmann, Davidson, Resim 55, 227.

⁴⁹⁷<https://www.metmuseum.org/searchresults#!/search?q=Earring%20with%20pendant%20in%20the%20form%20of%20Eros&orderByCountDesc=true&page=1> (Erişim Tarihi: 10.03.2019, 21: 52)

⁴⁹⁸Ergil, 1983, 23.

⁴⁹⁹Demirtaş, 1996, 45; Meriçboyu, 2001, 199-205; Türe, 2005, 137-139; Dili, 2011, 76.

⁵⁰⁰Meriçboyu, 2001, 121; Sokullu, 2003, 174.

görülmektedir. MS 2. yüzyılda tek boncuklu basit örnekler yaygın olarak kullanılmıştır. MS 5. yüzyıla kadar kullanılmaya devam etmiştir⁵⁰¹.

Kat. 8-16, (Resim 14-22) numaralı küpeleri bu gruba dâhil edebiliriz. Kat. No. 8, (Resim 14)'deki küpe müzeye Leylekli Çeşme Nekropol alanı kazısından getirilmiştir. Küpe, som altın bir çubuğun yassılaştırılarak halka şekline getirilmesiyle oluşturulmuş, iki ucu birbirine geçen çengelle bitmektedir. Yani bir ucu ilmek diğer ucu ise çengel şeklinde yapıлып birbirine geçirilmiştir. Küpenin bir ucuna tel helozonik süsleme şeklinde üç kez sarılarak basit bir bezeme yapılmıştır.

Ergil'in küpeler kataloğunda İzmit'te 1958 yılında bulunan ve İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde korunan kat. No. 39'a benzer bir küpeyi birlikte bulunduğu sikkelere dayanarak MÖ 3-2. yüzyıla⁵⁰², Greifenhagen'da buna benzer küpeleri MS 3-4. Yüzyıla tarihlenmektedir⁵⁰³. Berry' nin⁵⁰⁴ kataloğunda bu örneğe benzer başka bir küpe çifti, MS 1-2. yüzyıla tarihlenmektedir. Özgülnar'ın Perge kazılarında bulunmuş takı örnekleri kataloğu içerisinde yer alan K4 numaralı küpe⁵⁰⁵ eserimize yakın benzerlik göstermektedir ve MS 1-3. yüzyıla tarihlenmiştir.

Hellenistik Dönem'de ortaya çıkan basit halka küpeler Roma Dönemi'nde de varlığını devam ettirmiştir, hem diskli hem sarkaçlı örnekleri de bulunmaktadır⁵⁰⁶. MÖ 1. yüzyıla görülen yarım daire veya armudi formlu küpeler Roma Dönemi basit formlu halka küpelerin öncüsü olmuştur⁵⁰⁷. Newyork Metropolitan Museum'da⁵⁰⁸ küpemize benzer örnekler bulunmaktadır. Biçim ve teknik olarak aynı özellikler göstermektedir. Higgins' e göre, MÖ 1. yüzyıldan itibaren görülmeye başlanan bu küpeler, en yoğun olarak MS 1-3. yüzyılda kullanılmıştır⁵⁰⁹. Uygun'un⁵¹⁰ Patara Geç Hellenistik- Roma

⁵⁰¹ Dili, 2011, 76; Türe, 2005, 137-139, Meriçboyu, 2004, 199-205; Demirtaş, 1996, 45.

⁵⁰² Ergil, 1983, 23.

⁵⁰³ Greifenhagen, Band II, Lev. 39/7, 47; Adolf Greifenhagen, *Schmuckarbeiten in Edelmetall, Band I Fundgruppen, Berlin, Staatliche Museen Preußischer Kulturbesitz, Antikenabteilung*, Lev. 23/3, Lev.21/7; 1970, 46.

⁵⁰⁴ Wolf Rudolph, Evelyne Rudolph. *Ancient Jewellery from the Collection of Burton Y. Berry. Bloomington, Indiana University Art Museum, Indiana University Art Museum Publication*, 1973, 118/b.

⁵⁰⁵ Özgülnar, 2007, 78.

⁵⁰⁶ Sokullu, 2003, 176.

⁵⁰⁷ Türe, 2005, 137-139.

⁵⁰⁸ <https://www.metmuseum.org/search-results#/search?q=Earring,%20deltashaped&orderByCountDesc=true&page=1&searchFacet=Art>. (Erişim Tarihi: 24.02.2019, 23: 22).

⁵⁰⁹ Higgins, Higgins, 1961, 183.

⁵¹⁰ Uygun, 2000, 74.

Dönemi Takıları kataloğunda K11, K12, K13 ve K14' de yer alan ve eserlerimize yakın benzerlikte olan örneklerden yola çıkarak eserimizi MS 1-3. yüzyıla tarihleyebiliriz. Kat. No. 9-16, (Resim 15-22), numaralı küpelerde Kat. No. 8'daki örneklerle benzer özellikler taşıdığından benzerleri ışığında aynı tarihi vermek doğru olacaktır.

5.1.3.4. Çengeli Sarkaçlı Küpeler

Kat. No. 17 (Resim 23)'de yer alan eseri bu gruba dâhil edebiliriz. Küpelerin alt kısımları içi boş küre formundadır. Bu küre üzerine dış bükey birer yuvarlak parça konulmuş ve iki parçanın birleşme yerinde granülasyon tekniği ile beş damlacık yerleştirilmiştir. Eser dövme tekniğiyle yapılmıştır. Kulağa takma kısmı altın telden bir firkete şeklindedir. Bingöl⁵¹¹ küpeye benzer Kat. No. 86 ve 87'deki eserleri MS 2. yüzyıla tarihlemektedir. Higgins⁵¹², 54E nolu küpenin tarihini MS 2. yüzyıla vermektedir. Newyork Metropolitan Museum⁵¹³ kataloğunda benzer örnekler MS 1-2. yüzyıla tarihlenmektedir. Marshall⁵¹⁴ ve Meriçboyu'da⁵¹⁵ bu tip küpelere MS 1-2. yüzyıl tarihlerini vermektedir. Bu benzerlikler kat. No. 27'nin de MS 1-2. yüzyıla tarihlendirilebileceğini göstermektedir.

5.1.3.5. "S" Biçimli Küpeler

Özgülnar'dan öğrendiğimize göre⁵¹⁶ bu tip küpeler muhtemelen kulak memesi sıkıştırılarak ya da kulak deliğinden geçirilerek kullanılmıştır. "S" kancalı küpeler, MÖ 1. yüzyılda görülmeye başlamış ve MS 2. yüzyılda da kullanılmaya devam etmiştir⁵¹⁷.

Kataloğumuzda yer alan Kat. No 18-24 (Resim 24-30) numaralı küpeleri kanca özelliklerinden yola çıkarak bu grupta değerlendirebiliriz. Kat. No. 18 (Resim 24)' de yer alan "S" biçimli halkanın bir ucu top şeklinde sabit küpe tanesinin içine girmiştir. Diğer ucu profilli bitmektedir. Halkanın topa girdiği yerde, halkaya monte edilmiş

⁵¹¹ Bingöl, 1999, 93.

⁵¹² Higgins, 1961, 184.

⁵¹³ <https://www.metmuseum.org/searchresults#!/search?q=Gold%20earring%20with%20convex%20disk%20and%20small%20disk>. (Erişim Tarihi:27.02.2019, 22:42)

⁵¹⁴ Marshall, F.H, 1969, 2616, 302.

⁵¹⁵ Meriçboyu, 2001, 204.

⁵¹⁶ Meriçboyu, 2001, 204.

⁵¹⁷ Meriçboyu, 2001, 292; Koçar, 2011, 105.

minik bir disk vardır. İç kalıp üzerine sahifa dövülerek şekil verilmiş ve kaplanmıştır. Kat. No. 28'i Bingöl'ün⁵¹⁸ Kat. No. 87'deki eserile karşılaştıralım. Buluntu yeri Zonguldak, Devrek olan bu küpe, yapım tekniği, modası, stili içinde aynı zamanda üretilmiş olabileceklerini akla getirmektedir ve MS 2. yüzyıla tarihlenmektedir. Hornbostel'in⁵¹⁹ 430 numaralı eseri de aynı döneme tarihlenmektedir. Newyork Metropolitan Museum'da⁵²⁰ yer alan küpe MS 1-2. yüzyıla tarihlenmektedir. Marshall⁵²¹ bir başka benzerini MS 2. yüzyıla tarihlemiştir. Benzer örnekler MS 1-2. yüzyıla tarihleyebileceğimizi göstermektedir.

Kat. No. 19 (Resim 25)'daki küpe som altından üretilmiş, "S" kancalı, üzeri palmetlerle bezemeli yaprak şeklinde bir bölüm kanca üzerine lehimlenmiştir. Yaprak bezemeli bölüm birbirine geçen iki halka ile uç kısımdaki taşlı bölüme tutturulmuştur. Oval şekle sahip olan bu kısmın kenarları helezoni biçiminde işlenmiş, ortası kırmızı ve beyaz renkli bir taşla süslenmiştir. Küpede yer alan palmet bezemesi Klasik Dönem'de sevilerek kullanılan bir bitki motifidir⁵²². Meriçboyu'ndan öğrendiğimize göre⁵²³ MS 1-2 yüzyılda küpelerde damla sarkaç kullanılmıştır. Ergil'in⁵²⁴ kataloğunda 90 numaralı altın küpe sarkacının damla şeklinde olması ve kenarlarının bezemesi, kullanılan teknik, malzeme, süsleme yönünden benzerlik göstermektedir. Bu örneklerden yola çıkarak MS 1-2. yüzyıla tarihlemek yanlış olmaz.

Kat. No. 20, 21 ve 22' de (Resim 26-28) yer alan küpeler birbirine benzer özellikler gösterdiği için üçünü birlikte değerlendirmek uygun olacaktır. Kat. No. 20 ve 21'deki (Resim 26, 27) küpe, som altın plakanın üç yapraklı yoncaya benzer bir şekle getirilmesiyle oluşmuştur. Her bir daire formlu yaprak dışbükey bombelidir. Küçük granüle bezemeleriyle yapraklar birbirinden ayrılmıştır. Yaprakçıkların arkasında bir geçme çengeli bulunmaktadır. Kat. No. 22 (Resim 28)' de yer alan küpenin diğerlerinden farkı ise yaprakların konik şeklinde dışa doğru bombeli olmasıdır. İncelediğimiz kaynaklarda küpelerimize yakın benzerlikte eser bulunamamıştır.

⁵¹⁸ Bingöl, 1999, 94.

⁵¹⁹ W. Hornbostel, und, Mitarbeiter, *Kunst Der Antike Schatze Aus Norddeutschem Privatbesitz*, no:430, 1977, 483.

⁵²⁰ https://www.metmuseum.org/art/collection/search/243419?searchField=All&sortBy=Date&what=Earrings&ft=*&offset=180&rpp=20&pos=198. (Erişim Tarihi:28.02.2019 00:12).

⁵²¹ Marshall, F.H, 1969, 2616, 303.

⁵²² Üster, 2011, 77.

⁵²³ Meriçboyu, 2001, 203.

⁵²⁴ Ergil, 1983, 40.

Ancak, “S” kancalı küpeler, Meriçboyu’na⁵²⁵ göre, MS 1-2. yüzyılda görülmektedir. Ayrıca küpeler üzerinde yer alan telkari ve güverse süslemelerin Doğu’ya özgü olduğu, Batı’da bu tarz süslemelerin görülmediği belirtilmektedir. Bingöl’ün⁵²⁶ kataloğunda yer alan 85-86-87 numaralı küpeler bu grupta değerlendirilmiş ve MS 2. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Higgins’in lev. 54E’de yer alan eseri de eserimize benzer çengel örneğine sahiptir. Bu bilgiler yetersiz olsa da MS 1-2. yüzyıldan olduğunu düşündüğümüzü ifade etmek isterim.

Kat. No. 23 (Resim 29)’de yer alan bezemesiz küpe, yuvarlak mantar şeklinde başlığa sahip küpenin orta kısmında çengel bulunmaktadır. Kanca özelliğinden yola çıkarak MS 1-2. yüzyıla tarihleyebiliriz.

Kat. No. 24 (Resim 30)’deki kenarları saç örgüsü şeklinde bezenmiş tek küpenin yumurta biçimli kaş kısmında ortasında gri renkli bir taşla kabartma olarak yapılmış “Nike” tasviri bulunmaktadır. Nike tasvirinin bulunduğu kısımda taşı tutan testere ağız biçiminde dişler bulunmaktadır. Küpenin arkasında kulağa geçen kısım “S” biçimlidir. Bu kısmın uzantısı <çengel> biçimini almış ve buna küpenin sallaması tutturulmuştur. Sallamanın gövdesine altın borucuk asılmış. Küpenin bu kısımları tahrip olmuştur. Bu küpe diğer küpe örneklerinden oldukça farklı bir teknikte, ”cameo” tekniğiyle yapılmıştır. Yunan takı sanatında tarihsel ve mitolojik konuların yanı sıra hayvan figürleri ve Aphrodite, Nike, Eros gibi figürler de kullanılmıştır⁵²⁷. Nike figürünün işlendiği taş açık mavi renktedir. Benzer bir örnek kolye ucu olarak ele geçmiştir⁵²⁸. Malzeme olarak altın, teknik olarak cameo tekniğinin kullanıldığı, Eros figürünün işlendiği taş mavi renktedir. Antalya Müzesi kataloğunda olup satın alma ile müzeye kazandırılan bu eser eserimize yakın benzerliktedir. Bingöl⁵²⁹ 57 numaralı kataloğunda içine büst yerleştirilmiş, cameo tekniğiyle yapılmış bir küpeyi MS 4. yüzyıla tarihlemektedir. Erken Roma döneminde takılar üzerinde büst kullanımı görülmektedir⁵³⁰. İki eser yapım tekniği yönünden benziyor olsa da Eros, Nike gibi

⁵²⁵ Meriçboyu, 2001, 203.

⁵²⁶ Bingöl, 1999, 93.

⁵²⁷ Türe, 2005, 126; Megap, 2006, 13; Dili, 2011, 60; Üster, 2011, 79; Arslan, 2012, 34; Meltem Karagöz, *Topkapı Sarayı Müzesi ve Türk ve İslam Eserleri Müzesinde Bulunan Osmanlı Dönemine Ait Takılarının İncelenmesi*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2013, 23.

⁵²⁸ Koçar, 2011, 90.

⁵²⁹ Bingöl, 1999, 77.

⁵³⁰ Dili, 2011, 114.

figürlerin kullanımı Hellenistik Dönemde sıklıkla görülse de sadece kullanılan figürden yola çıkarak bu sonuca varmak uygun olmayacaktır. Kenarlarındaki yivli bezeme ve kullanılan kancanın “S” formu olması, benzer örneklerdeki dönem modası üretim ve süsleme teknikleri dikkate alındığında MS 3-4. yüzyıla tarihlenmemize yardımcı olmuştur.

5.1.3.6. Halkası Diskli Sarkaçlı ve Sarkaçsız Küpeler

Roma Dönemi’nde en yaygın küpe çeşitinin ince halka küpe olduğunu belirtmiştik. Bu halka küpeler, sarkaçlı ve diskli modellerde de kullanılmışlardır ve sarkaçlar Meriçboyu’na⁵³¹ göre MS 1-4. yüzyıl arasında görülmektedir. Özellikle tek boncuk sarkaçlı basit küpeler MS 2. yüzyılda moda olmuştur.

Kat. No. 25 (Resim 31)’de yer alan küpe lale formunda olan bir çift küpedir. Halkanın çengelle birleştiği noktada karşılıklı iki yaprak motifi olup, küpelerden birisinde bir yaprak eksiktir. Halkanın ucunda lale formundaki sarkaç küpeye helezonik kıvrımların işlendiği bir halka ile birleştirilmiştir. Her iki tarafı repousse teknikle yapılmış lale formunda sarkaç yer almaktadır (olasılıkla lale formu iki ayrı plakanın birleştirilmesi ile oluşturulmuştur). Başlık kısmının da aynı teknikle yapılmış olma ihtimali yüksektir. Benzer başlığı Bingöl’ün⁵³² 53 numaralı kataloğunda görmekteyiz. Halka üzerindeki dört yapraklı rozet repousse tekniğiyle yapılmıştır. Benzer bu örnekte yer alan üretim ve süsleme tekniği ve stili eserin MS 1-2. yüzyılda üretilmiş olabileceğini akla getirmektedir.

Kat. No. 26 (Resim 32)’deki küpe çiftinin başlık kısmına istiridyeye benzer yivli bir disk yerleştirilmiştir. Sarkaç kısmında bir halka ile birleştirilmiş, üçgen şekilli kenarları içe doğru volüt oluşturmuş kazıma çizgilerle ayrıntılar belirtilmiştir. Sarkaçın uç kısmı top şeklindedir. Hemen üzerinde bir girinti yapılarak taş yerleştirilmiştir. Ancak birinin taşı düşmüştür. Sağlam olan beyaz renkli -sedef olma ihtimali yüksek olan- bir taştır. Sarkaç kısmı Kat. No. 25’deki teknikle yapılmıştır. Başlık kısımları Bingöl’ün 49 ve 51 katalog numaralı eserlerle stil ve teknik yönden yakın benzerlik göstermiş olması her iki eserimizi de MS 1-2. yüzyıla tarihlenmemize yardımcı olmaktadır.

⁵³¹ Meriçboyu, 2001, 199.

⁵³² Bingöl, 1999, 72.

Kat. No. 27 (Resim 33)' de yer alan sarkaçlı küpe müzeye kurtarma kazısıyla getirilmiştir. Çengel ucunun, yuvarlak halka kısma geçmesi ile dairevi formda yapılmıştır. Yuvarlak kesitli ince tel ortasında düz, kenarında ise üzeri helozonlu ince birer tel ile çevrilidir. Birinin merkezinde tepesi kıvrık bir tel bulunan birer yarım küre tutturulmuştur. Halka küpenin alt kısmında bir ucu küre şeklinde olan diğer ucu, üzeri helezonik bezeli bir çengelle küpenin halka kısmına takılmış sarkaçlar yer almaktadır. Bingöl'ün⁵³³ aynı grupta değerlendirdiği ve kat. No. 58'de yer alan eser küpemize benzer özellikler göstermekte, ancak halkası burma şeklinde yapılmış olmasıyla eserimizden ayrılmaktadır ve MS 2. yüzyıla tarihlenmektedir. Newyork Metropolitan Museum kataloğunda⁵³⁴ yer alan bu grup küpelerin hepsi MS 2. yüzyıla tarihlenmiştir. Higgins⁵³⁵'in Roma Küpeleri kataloğundaki 54B numaralı eser de, küpemizle benzer özellikler göstermekte ve MS 2. yüzyıla tarihlenmektedir. Jewellery Of The Ancient World⁵³⁶ kataloğunda Roma Dönemine tarihlenen 65 numaralı küpe örneği MS 2. yüzyıla tarihlenmektedir. Marshall⁵³⁷ ise 2532 numaralı küpeyi MS 1-2. yüzyıla tarihlemiştir. Benzer eserlerin hemen hepsinin MS 2.yüzyıla verilmiş olması, şüphe bırakmayacak şekilde eserimizi aynı tarihe vermeye yardımcı olmaktadır.

Kat. No. 28 (Resim 34)' da yer alan küpe çiftinin diğer küpeden farkı birinde sarkaç yoktur ve küpenin disk kısmının orta bölümünde halka bulunmamaktadır. Kırılmış olma ihtimali yüksektir, bu küpeyi de diğer örneklerle aynı tarihe verebiliriz.

Kat. No. 29-33'de (Resim 35-39) yer alan küpeler sarkaçsız diskli küpe grubunda değerlendirebileceğimiz eserlerdir. Kat. No. 29 (Resim 35)'de yer alan küpenin başlığı disk şeklinde olup, kenarlarında altın bir çerçeve yer almaktadır. Halka kısmı tel burma tekniği ile yapılmış, başlık kısmına eklenen halka ile telin ucunda yer alan çengel birleştirilmiştir. Bingöl'ün⁵³⁸ kataloğunda "halkası diskli" küpeler grubunda değerlendirilen 47-50 numaralı örnekler bu grupta değerlendirdiğimiz

⁵³³Bingöl, 1999,78.

⁵³⁴<https://www.metmuseum.org/searchresults#!/search?q=Gold%20earring%20with%20disc%20and%20pendant&orderByCountDesc=true&page=1&searchFacet=All%20Results>. (Erişim Tarihi: 25.02.2019, 22: 02)

⁵³⁵ Higgins, 1961, 183.

⁵³⁶ Jewellery Of The Ancient World, *Bulletin of the Rdyal Ontario Museum of Archaeology University of Toronto*, January, No. 20, 1953, 31.

⁵³⁷ Marshall, F.H, 1969, 294.

⁵³⁸ Bingöl, 1999,72.

örneklerle benzerdir. Kat. No. 29’de yer alan örneğimiz ile Bingöl’ün⁵³⁹ Uşak-Kula’dan olan örneği yakın benzerlik göstermektedir. Ortadan ikiye katlanan tel, kendi çevresinde döndürülerek ilmik oluşturduktan sonra birbirine sarılarak uca doğru sivriltilmiş ve sivri uç ilmikten geçirilerek kendi çevresine bir kez daha döndürülerek kapatılmıştır. Eser MS 2-3. yüzyıla tarihlenmektedir.

Kat. No. 30, 31 (Resim 36-37)’de yer alan küpelerde tektir ve Kat. No. 29’deki eserle aynı özelliktedir ancak farkı halka kısmı tel burma tekniği ile yapılmamıştır. Bingöl’ün Kat. No. 47 ve 50’de yer alan örnekleri halkası ve disk başlığı yönünden benzerlik göstermektedir. 47 numaralı örnekte granüle bezemeler bulunmaktadır. MS 2-3. Yüzyıla tarihlenmektedir. Form, stil ve teknik özellikleri yönünden örneklerimize oldukça yakındır.

Kat. No. 32,33 (Resim 38, 39)’de yer alan küpeler dövme tekniğiyle yapılmış, kaş kısmı dışa bombeli disk şeklindedir. Kulağa geçen ince kısım elips biçimde kıvrılarak küpenin arkasına lehimlenmiştir. Kat. No. 32’de yer alan küpe çifttir. Ergil⁵⁴⁰’in kolaksiyonunda yer alan benzer örnek üzerinde dışa doğru bombeli bir disk yer almakta ve MS. 2. yüzyıla tarihlenmektedir. Greifenhagen⁵⁴¹ ve Marshall⁵⁴² da eserimize çok yakın örnekleri aynı tarihe vermektedir. Newyork Metropolitan Museum kataloğunda⁵⁴³ yer alan 6 adet halkası diskli örnekler Kat. No. 29-33’de yer alan eserlerimize çok yakın benzerliktedir ve hepsi MS 2-3. yüzyıla tarihlenmiştir. Nauman⁵⁴⁴ ise MÖ 1. yüzyıl ile MS 1. yüzyıla tarihlemektedir. Karşılaştırma yaptığımız eserler arasında teknik ve stil açısından en yakın örneklerin MS 2-3 yüzyıla ait olması nedeniyle küpemizi aynı tarihe vermek uygun olacaktır.

5.1.3.7. Halkası Kare Montürlü Küpeler

“Halka küpelere, içine taş oturtulmuş, kare yuvalar yerleştirilerek halkası kare montürlü küpe tipi oluşturulmuştur.” (Ergil, 1983, 9) Bu tip küpeler sarkaçlı ve

⁵³⁹ Bingöl, 1999,72. Kat. No. 48.

⁵⁴⁰ Ergil, 1983, 37.

⁵⁴¹ Greifenhagen Band II, 62, Lev. 49/11-13.

⁵⁴² Marshall, F.H, 1969, 2509, lev 53, 292.

⁵⁴³ <https://www.metmuseum.org/searchresults#!/search?q=Gold%20earring%20with%20convex%20disc>
Erişim Tarihi: 11.04.2019.

⁵⁴⁴ Friederike Naumann, Antiker Schmuck. Vollständiger Katalog der Sammlung und der Sonderausstellung vom 31,5, bis 31,8, Staatliche Kunstsammlungen Kassel, 1980, Lev. 16/76. 32, s.42.

sarkaçsız olabilmektedir. İncelediğimiz eserler arasında her iki örnekten birer adet bulunmaktadır.

Kat. No. 34'teki küpe sarkaçsız 35'daki küpe ise sarkaçlıdır. Kat. No. 34 (Resim 40)'de yer alan küpe tektir. Müzeye satın alınarak kazandırılmıştır. Altın telin bir ucu ilmek oluştururken diğer uç buranın içine geçirilmiştir. Birleşme noktalarının hemen üzerinde kare formunda içinde taş olan bir yuva bulunmaktadır. Bezemesiz küpenin içinde yer alan taşın rengi, tahrip olduğundan, anlaşılamamıştır. Benzer örneği Bingöl'ün⁵⁴⁵ 44 numaralı kataloğunda Uşak'da ele geçen eserde görmekteyiz, buradaki küpenin halkası yivlidir, kare bir yuvaya oturtulan taş yer alamkatadır ve MS 2. yüzyıla tarihlenmektedir. Ergil'in⁵⁴⁶ aynı grupta değerlendirdiği 104 numaralı altın küpe sarkaçlıdır ve kare yuvanın etrafı yivlidir. Eser MS 3. yüzyıla tarihlenmiştir. Marshall'ın⁵⁴⁷ MS 2. yüzyıla tarihlendiği örneği küpemizden ayrı düşünmemek gerekir. Bu formdaki küpeler MS 1. yüzyılda kullanılmaya başlanmış ancak en yoğun kullanımını MS 2. yüzyılda görmüştür⁵⁴⁸. Newyork Metropolitan Museum'da⁵⁴⁹ halkası sarkaçlı bir küpe bulunmaktadır ve MS 1-2. yüzyıla tarihlenmektedir. Küpemizin yaygın olarak MS 2. yüzyılda kullanılması, dönem modası, teknik ve stil yönünden düşünüldüğünde yakın örneklerin tarihinden yola çıkarak MS 2. yüzyıla tarihlemek daha uygundur.

Kat. No. 35 (Resim 41)'da yer alan küpe çifttir ve diğer küpe öreğimizden farkı sarkaçlı olmasıdır. Küpe halkasının ucuna küçük helezonik bezemeli halka eklenerek birbirine bağlanmıştır. Her iki tarafı repousse teknikle yapılmış lale formunda sarkaç bulunmaktadır. Kare formundaki yuvaların içinde, birinde beyaz diğerinde ise yeşil renkte taş bulunmaktadır. Bingöl'ün⁵⁵⁰ Kat. No. 59'da yer alan küpe örneği Uşak-Kula'da ele geçmiştir. Sarkaç kısmında yer alan kozalak motifi lale motifimize benzer niteliktedir fakat halkası diskli şekildedir. Halkası diskli ve kare formu küpe örnekleri aynı tarihte görülmektedir. Dolayısıyla kullanılan teknik ve formların benzerliği ve

⁵⁴⁵ Bingöl, 1999, 70.

⁵⁴⁶ Ergil, 1983, 43.

⁵⁴⁷ Marshall, F.H, 1969, 2535, 294.

⁵⁴⁸ Ergil, 1983, 104.

⁵⁴⁹ <https://www.metmuseum.org/searchresults#!/search?q=Earring%20with%20ball%20pendant%20and%20paste%20setting> (Erişim Tarihi: 01.03.2019, 01.30).

⁵⁵⁰ Bingöl, 1999, 78.

yine MS 2. yüzyıla tarihlenmiş olması; bu dönemde kozalak, lale gibi motiflerin repousse tekniği kullanılarak yapıldığını göstermektedir.

Kat. No. 36 (Resim 42)'de yer alan kare tabanlı pramit formlu küpeyi de bu grupta değerlendirmek doğru olacaktır. İnce altın telden yapılmış ve tam yuvarlak olmayan halkanın, ön kısmında düz, kare tabanlı piramidal aplike bir parça bulunmaktadır. Sarkacı yoktur. Ergil'in⁵⁵¹ kat. No. 74 de yer alan eser ve Uygun'un⁵⁵² Patara kazısında ele geçen K16 numaralı küpe form ve kullanılan teknik özellikler yönünden eserimize benzer niteliktedir ve MS 2. yüzyıla tarihlenmektedir. Küpemize benzer bir başka örnek, Uşak Kula'dan⁵⁵³ ele geçen altıgen diskli, konik formlu küpe örneğinde görmekteyiz. Bu örnek MS 2-3. yüzyıla tarihendirilmiştir. Uygun'dan öğrendiğimize göre, MS 1-MS 2. yüzyıl arasına tarihli küpelerde ilk olarak halka formu değişiklik göstermekte ve "S" biçimli küpelerde piramidal aplik kullanılmaktadır⁵⁵⁴. Aplığın "S" formu yerine halka küpede görülmesi MS 2. Yüzyıla tarihinin uygun olacağını işaret etmektedir. Aynı zamanda MS 2.yüzyıl tarihli bir Hadrian sikkesiyle beraber bulunan kare tabanlı, pramit formlu küpe⁵⁵⁵ de, küpemizi MS 2. yüzyıla tarihlememize yardımcı olmuştur.

5.1.3.8. Halkası Boncuklu Kúpeler

Bu gruba dâhil edebileceğimiz tek örnek Kat. No. 37 (Resim 43)' da yer almaktadır. Küpe halkasının bir ucu helozonik şekilde bezeme ile süslenmiş, diğer ucuna ince telin bükülerek helezonik kıvrımlara çengelle geçirilip bağlantısı sağlanmıştır. İnce tel üzerine irili ufaklı dört adet inci eklenmiştir. Büyük inciler altın telin başlangıç ve bitiş noktasına yerleştirilmiş, incilerin yanına granüle bezemeli halkalar eklenerek büyük inciler sınırlandırılmıştır. Ortaya ise iki adet daha küçük inci konulmuştur. Halkası boncuklu ve yivli kúpeleri Greifenhagen, Ergil, Naumann ve Özgülnar genel olarak MS 2. yüzyıla tarihlemektedir⁵⁵⁶. Özgülnar'ın⁵⁵⁷ Perge

⁵⁵¹ Ergil, 1983, 74

⁵⁵² Uygun, 2000, 103.

⁵⁵³ Bingöl, 1999, 74, Kat. No. 52.

⁵⁵⁴ Uygun, 2000, 103.

⁵⁵⁵ H.R. Goette, 1991, 309, Lev. 94,3.

⁵⁵⁶ Ergil, 1983, 36, No:67; Greifenhagen Band II, Lev. 48/4 35, 60; Bingöl, 1999, 71, Kat. No:46; Naumann, Lev. 16/72, 41.

⁵⁵⁷ Özgülnar, 2007, 52.

kazılarında bulunmuş K19, K20, K21, K22 takı örneklerinde halkaya boncuk eklenmesi yönünden benzerdir fakat bu örneklerde kullanılan boncuklar hematit, sedef ve lapis lazuli gibi taşlardan yapılmıştır. Örneğimizde ise inci kullanılmıştır. Ergil'in⁵⁵⁸ 140 numaralı katalogunda yer alan altın küpe örneğinde inci kullanılması yönünden eserimize benzemektedir. Demir'e göre, inci kullanımının en erken örnekleri MÖ 5. yüzyılda İran'da görülmektedir⁵⁵⁹. Meriçboyu⁵⁶⁰ incinin Antikçağ'da kullanılan değerli malzemeler arasında yer aldığından bahsetmektedir. Eserimize en yakın örnekten yola çıkarak eserimizi MS 3-4. yüzyıla tarihleyebiliriz.

5.2. BOYUN TAKILARI

5.2.1. Kolyeler

Roma Dönemi'nde zincir kolyeler, pendentifler, kolye sarkaçları, madalyonlar ve gerdanlıklar sevilerek kullanılmıştır⁵⁶¹. Bu dönemde değerli ve yarı değerli taş kullanımı arttığı için, altın kolye uçlarının ve değişik taşların kullanıldığı kolyeler MS 2. yüzyıldan itibaren kullanılmaya başlamıştır.⁵⁶² Ajur, telkari ve niello tekniği de bu dönemde takılar üzerinde kullanılmaya devam etmiştir⁵⁶³. ” *Roma döneminde değişik şekillerde örülmüş veya iri plakalardan oluşmuş zincir kolyelere asılmış pendentif olarak adlandırılan kolye sarkaçları yaygındır. Bunların büyük bir bölümü koruyucu anlamlar taşır. Bazen de zincirler üzerinde içinde sikke, cameo, renkli taş kakma veya kabartma portreler olan madalyonlar asılır*” (Türe, 2005, 150)

Tokat Müzesi envanterinde yer alan Kat. 38- 41 (Resim 44-47), numaralı kolyeler bu grupta yer almaktadır. Kat. No. 38 (Resim 44)'deki kabartma kolye Müze'de yer alan Roma Dönemi Altın Takıları'na ait en gösterişli takısıdır. Çevresi, helezonik bezeli ince bir tel ile çevrili altın kolyenin üzerinde yüksek kabartma tekniğinde önden bir kadın portresi yapılmıştır. Alın kısmında ikiye ayrılan saç dalgalar halinde yandan arkaya doğru inmektedir. Baş hafif sola eğiktir. Sol tarafta

⁵⁵⁸ Ergil, 1983, 139.

⁵⁵⁹ Demir, 2008, 44.

⁵⁶⁰ Meriçboyu, 2000,22.

⁵⁶¹ Meriçboyu, 2001, 210-225; Dili, 2011, 100; Arslan, 2012, 36; Karagöz, 2013, 24.

⁵⁶² Meriçboyu, 2001, 210-225; Dili, 2011, 100; Arslan, 2012, 36.

⁵⁶³ A.Türe-Y.Savaşçın. "Anadolu Takıları ve Roma Takıları" *Antika*, Mayıs 1986, 8-14,; Meriçboyu, 2001, 210-225; Dili, 2011, 100.

Eros olması muhtemel bir çocuk kabartması tasvir edilmiştir. Yanlardan içe doğru kavisli, ortası silmeli altın plakanın kadının başı üzerinde kıvrılması ile yapılmış geniş halkaya, üzeri ince yivlerle dilimlere ayrılmış ortaları delik, bikonik formu, uçlarında daire şeklinde konulmuş altın halkalar bulunan beş halka takılmıştır. Bu halkaların aralarına altı adet boncuk yerleştirilmiştir. Bunlardan ikisi basık kürevî formda ve beyaz, ikisi bikonik formda ve portakal renginde, diğer ikisi ise çokgen formu olup yeşil ve eflatun renktedir. Altın baklanın üzerinde yer yer ezikler ve delikler mevcuttur. Yüksek kabartma şeklindeki büst madalyonlar sıvama metoduyla yapıp daha sonra süslemeleri eklenmiştir⁵⁶⁴. Bingöl'ün⁵⁶⁵ 109 numaralı kataloğunda yer alan kolye öğeleri kolyemizde yer alan yivli bezemelerle süslü zeytin çekirdeği biçimindeki tanelere benzemektedir. Taneler altın sayfadan kesilmiş, kalıp üzerinde çevrilerek çekirdek şekli verilmiş, uçlarına ise altın halkacıklar yerleştirilmiştir. Meriçboyu'ndan öğrendiğimize göre⁵⁶⁶, uzun tahıl tanesi biçimli üzeri yiv süslü tanelerin benzerleri Sardes'te ele geçmiştir bu taneleri MS 2-3.yüzyıla tarihlemektedir. Bingöl'ün Kat. No. 154'de yer alan ve Zonguldak'ta ele geçen madalyon, ince altın levha üzerine repousse teknikte yapılmış tanrıça kabartması eserimize kullanılan teknik ve genel özellikler bakımından benzerlik göstermektedir telkari ve repousse tekniği kullanılarak yapılan bu kabartma madalyon MÖ 3-2. yüzyıla tarihlenmektedir⁵⁶⁷. Marshall ve Ögden⁵⁶⁸ repousse tekniğinin kullanılarak yapıldığı madalyon şeklindeki benzer örnekleri MÖ 3. yüzyıla tarihlemektedir. Higgins'e⁵⁶⁹ ait Hellenistik dönem öncesine tarihlenen 42B numaralı örnek de form ve teknik açıdan eserimize benzer niteliktedir. Kullanılan işçilik, bezeme ve teknik yönlerden benzeyen eserlerle karşılaştırdığımızda eserimizi MÖ 3-2. yüzyıla tarihleyebiliriz.

Kurtarma kazısıyla ele geçen Kat. No. 39 (Resim 45)'da yer alan kolye, altın parçasının dövülerek kenarlarındaki deliklere doğru daralan forma getirilmesiyle oluşmuş, içi boş yirmi sekiz tane ve iki adet tesbih imamesi şeklinde olmak üzere otuz parçadan oluşan bir kolyedir. Tanelerden bazısı çatlaktır. İmame formu tanenin birisinin dar tarafı kırıktır. Roma Dönemi kolyeleri içinde sarkaçlı, sarkaçsız, zincir,

⁵⁶⁴ Meriçboyu, 2001, 32.

⁵⁶⁵ Bingöl, 1999, 111.

⁵⁶⁶ Meriçboyu, 2001, 210-225

⁵⁶⁷ Bingöl, 1999, 141, Kat. No. 154.

⁵⁶⁸ Marshall, 1969, 2307, 269; Ogden, 1982, 11.

⁵⁶⁹ Higgins, 1961, 152.

boncuklu zincir kolye ve sadece boncuklardan oluşan kolye çeşitleri bulunmaktadır⁵⁷⁰. Bu kolye de, içleri boş ortalarından birleştirilmek suretiyle oluşturulmuş altın küre formlu boncuklardan oluşmaktadır. Bu nedenledir ki bazı boncuklar genelde birleştirilme yerleri olan orta bölümlerinden kırılmıştır. Bingöl⁵⁷¹, Yozgat'ta ele geçen 117 numaralı katalogundaki kolye ögesinin ucunda küre formlu sarkaç bulunmaktadır ve MÖ 4. yüzyıla tarihlenmektedir. Bu sarkaç kolyemizde yer alan küre formlu altın boncuklara yakın benzerliktedir. Ayrıca Hellenistik Dönem'e tarihlenen 127 numaralı katalogta da benzer bir kolye ögesi bulunmaktadır⁵⁷² bu örnekte orta yerlerinden birleştirilmiştir. Sokullu da İzmir Arkeoloji Müzesi'nde yer alan ve Menemen-Samurlu'da ele geçen benzer başka bir kolyeyi Hellenistik Dönem'e tarihlemektedir⁵⁷³. Kolye olmasının yanı sıra kolyelerde süs ögesi olarak da kullanılmış olan bu kolyeyi hellenistik döneme, MÖ 3-2. yüzyıla tarihleyebiliriz.

Kat. No. 40 (Resim 46)'da yer alan 35 cm. uzunluğundaki altın kolye iki ucunda bulunan yuvarlak başlıklar bir kanca yardımıyla birleştirilmiştir. İçi boş daire şeklinde bir kolye ucu vardır. Kalın bir halka ile saç örgüsü şeklindeki zincire geçirilmiştir. Uçları uzun hilal formundaki kolye ucunun, uç kısımları inceltip hilal şekline getirilmiştir ve ince uçların üzerinde iki adet granüle bezeme bulunmaktadır. Aynı bezeme hilal şeklinin kalın kısmında yer almaktadır. Hellenistik Dönem'den itibaren örgü ve şerit zincir kullanılmaya devam etmiştir ve zincir gerdanlıklar çeşitli biçimlerde üretilerek tekdüzelikten kurtulmuştur⁵⁷⁴. Türe'ye göre⁵⁷⁵, Roma Dönemi'de Hellenistik Dönem'den farklı olarak zincirin kilit uçlarına insan ve hayvan başlıkları kullanılmayıp, kilit basit bir çengel karşılığındaki halkayla düzenlenmiş, ayrıca dinsel, büyüsel anlamlı pendentifler eklenmiştir. Bu nedenledir ki bazı kolye zincirlerinde uçları topuzlu hilaller kullanılmıştır⁵⁷⁶. Meriçboyu hilal biçimli sarkaçların Suriye'den yayıldığını ve Tanrı Men'i simgelediğini belirtmektedir, Burdur'da ele geçen uçları topuzlu sarkacı MS 1.yüzyıla tarihlemektedir⁵⁷⁷. MÖ 1- MS 1. yüzyıla tarihlenen bir

⁵⁷⁰ Meriçboyu, 2001, 210-225; Dili, 2011, 100.

⁵⁷¹ Bingöl, 1999, 116.

⁵⁷² Bingöl, 1999, 122.

⁵⁷³ Sokullu, 2003, 184.

⁵⁷⁴ Meriçboyu, 2001, 168.

⁵⁷⁵ Türe, 2005, 149.

⁵⁷⁶ Türe, 2005, 149.

⁵⁷⁷ Meriçboyu, 2001, 168.

başka kolye zinciri Higgins'in 58 numaralı kataloğunda yer almaktadır⁵⁷⁸. Marshall'ın kataloğundaki 2720 numaralı kolye sarkacı ve zinciri yönünden yakın benzerlik göstermektedir⁵⁷⁹. Uç kısmında yer alan hilal motifi bir taş ile sonlandırılmıştır. MS 2-3. yüzyıla tarihlenmektedir.

Ogden'den öğrendiğimize göre⁵⁸⁰, iki farklı zincir tipi bulunmaktadır. Bunlar, sade ve ilmek içine geçirilmiş ilmek şeklindedir. İkinci tipin Sümer ve Mısır kökenli olduğunu belirtmektedir. Kanca kapama özelliklerini de detaylı bir şekilde inceleyen Ogden kolyemizde yer alan kapama şeklini "Variety Of Fasteners Gold Necklets" başlığı içinde yer alan "E" grubuna dâhil etmiştir⁵⁸¹. Kolyemize benzer başka bir örnek Bingöl'ün⁵⁸² 131 numaralı kataloğunda yer almakta ve lunula şekline benzettiği benzer kolye sarkacıyla zincirini MÖ 1- MS 1. yüzyıla tarihlemektedir. Bu örneğin yanı sıra Burdur'da ele geçen 155, 156, 157 numaralı örneklerde bulunan pendentifler kolye sarkacımızla form ve teknik özellikleri yönünden birebir benzerlik göstermektedir. MS 1. yüzyıla tarihlenmektedir. Ogden⁵⁸³ "plate 10" numaralı benzer kolyeyi MS 1-2. yüzyıla tarihlemektedir. Özgülner⁵⁸⁴ K53 numaralı sarkaçsız, örgü zincir şeklindeki kolye zincirini MS 1-2. yüzyıla tarihlemektedir. Koçar'ın⁵⁸⁵ 25 numaralı kataloğunda yer alan ayrıca Newyork Metropolitan Museum'daki⁵⁸⁶ sarkaçsız kolye zinciri Roma Dönemi'ne tarihlenmiştir. Eserimizi kolye zinciri, kanca ve kolye ucu üzerinde kullanılan teknikleri de dikkate alarak en yakın örnekleri doğrultusunda MS 1-2. yüzyıla tarihlemek uygun olacaktır.

Kolye grubumuz içerisinde yer alan son örnek Kat No. 41 (Resim 47)'de yer almaktadır. 15 adet helezonik bezemeli altın boncuğun etrafına renkli irili ufaklı 39 adet boncuk yerleştirilmiş ve boncuklar farklı renkte kullanılmıştır. Kolyenin ucunda yuvarlak bir madalyon bulunmaktadır. Ortası dışa hafif bombeli şekilde yapılmış ve kenarlarına telkari tekniğiyle çiçek ve yaprak motifleri işlenmiştir. Olasılıkla boncuklar ve altın borucuklar bir ip yardımıyla dizilip kolye haline getirilmiştir. Türe'ye göre,

⁵⁷⁸ Higgins, 1961, 187.

⁵⁷⁹ Marshall, 1969, 315.

⁵⁸⁰ Jack Ogden, *jewellery Of The Ancient World*, 1982, 57.

⁵⁸¹ Ogden, 1982, 75.

⁵⁸² Bingöl, 1999, 124.

⁵⁸³ Jack Ogden, *jewellery Of The Ancient World*, Bulletin Of The Royal Ontario Museum Of Archaeology University Of Toronto, 1953, 221.

⁵⁸⁴ Özgülner, 2007, 127.

⁵⁸⁵ Koçar, 2011, 93.

⁵⁸⁶ <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/249213>, (Erişim Tarihi: 18.03.2019).

değişik renklerde altın montürlü süs taşlarının montürlerdeki halkaların birbirine bağlanmasıyla oluşturulan kolyeler MS 2. yüzyıla ortaya çıkan özgün modellerdir⁵⁸⁷. Kolye madalyonu yönünden Newyork Metropolitan Museum kataloğunda⁵⁸⁸ ki madalyon dışa doğru bombeli şekilde yapılmış ve üzerinde telkari tekniğinin kullanılmıştır. Marshall⁵⁸⁹ kullanılan teknik ve form yönünden benzer bir örneği 2734 numaralı kolyeyi MS 1-2. yüzyıla tarihlenmiştir. Kolyemizi, yakın örnekleri ışığında MS 1-2. Yüzyıla tarihlemek uygun olacaktır.

5.2.2. Pandantifler

Tokat Müzesi'nde kolye ögesi ya da pandantif olarak kullanılabilecek toplam 10 adet eser incelenmiştir. Bunlar, Kat. 42- 51 (Resim 48-57)' de yer alan eserlerdir.

Kat. No. 42 (Resim 48)'de yer alan birbirine yapışık iki borucuk parçasından oluşan iki adet altın kolye ögesi bulunmaktadır. Ağız kenarları hafif ezilmiştir. Üzerine kabartma tekniğiyle yivler yapılmıştır. Benzer öge, Marshall'ın⁵⁹⁰ 2285 numaralı kataloğunda yer alan kolyede süs unsuru olarak kullanılmıştır ve MÖ 3. yüzyıla tarihlenmiştir. Bu şekilde borucuk parçalarının genelde Hellenistik Dönem kolye örneklerinde süs unsuru olarak görülmektedir⁵⁹¹. Kullanım şekli ve stil özellikleri yönünden benzer örnekler MÖ 3-2. yüzyıla ait olabileceğini işaret etmektedir.

Kat. No. 43 (Resim 49)'de bir kolye ucu yer almaktadır. Daire şekilli, saç örgüsü motifli, kenarlarında yan yana ikişer halka bulunmakta, ortada nazarlık şeklinde bir taş mevcut olup, taşın ortası kahverengi, kenarı açık mavi, en dış kenar ise koyu mavi renklidir. Esere birebir örnek bulunamasa da yakın benzerlikte olan Bingöl⁵⁹² kataloğundaki 127 numaralı kolye ögesinde orta kısmında damla formunda taş yerleştirilmiş ve etrafı örgü telkari ile çevrelenmiştir. Hellenistik Dönem'e tarihlenmektedir. İçinde taş kullanılmayan bir başka eserinde⁵⁹³ ise telkariyle yapılmış

⁵⁸⁷ Türe, 2005,150.

⁵⁸⁸ https://www.metmuseum.org/art/collection/search/243096?searchField=All&sortBy=Date&what=Earrings&ft=*&offset=140&rpp=20&pos=159;
<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/246092> (Erişim Tarihi 18.03.2019)

⁵⁸⁹ Marshall, 1969, 317.

⁵⁹⁰ Marshall, 1969, 262.

⁵⁹¹ Meriçboyu, 2001, 168-210.

⁵⁹² Bingöl, 1999, 122.

⁵⁹³ Bingöl, 1999, Kat. No. 206, 187.

örgü ve düz boğumlar yer almaktadır. Marshall'ın 2745 numaralı katalogunda⁵⁹⁴ yer alan benzer başka bir örnekte kullanılan teknik ve taş eserimize yakın benzerlikte olup, kolye ögesinin alt kısmına iki adet sarkaç eklenmiştir. Kullanılan taş ve teknik itibarıyla eserimizin MÖ 3-2. yüzyıla ait olabileceğini göstermektedir.

Kat. No. 44 (Resim 50) ve kat. No 45 (Resim 51)'de benzer nitelikte olduğu için birlikte değerlendirmek daha uygun olacaktır. Kat. No. 44, (Resim 50)'deki yuvarlak plaka şeklindeki pendentifin çevresi, küre dizileri şeklinde sıkıştırılmış borucukla çevrelenmiştir. Ortasında repousse tekniğiyle kurbağa motifi işlenmiştir. Yuvarlak formu bu ögenin üç kenarına telkari halkacık raptedilmiştir.

Kenarları ince tırtıklı bir borucukla çevrelenmiş, iki kenarına altın halkacık lehimlenmiş olan başka bir örnek, Kat. No. 45 (Resim 51)'deki eserdir. Roma Dönemi'nde takılar süs eşyaları olmalarının yanı sıra amulet özelliği de taşımaktadır⁵⁹⁵. Kazıma ve kabartma tekniğiyle yapılmış, göz, kurbağa, Herakles düğümü gibi desenler işlenmiştir⁵⁹⁶. Örneklerimizde yer alan kurbağa motifi eserin amulet-nazarlık amacıyla kullanılmış olabileceğini göstermektedir. Bingöl'ün 158⁵⁹⁷ numaralı Zonguldak Devrek de ele geçen eser, aynı teknikle kurbağa motifi işlenerek yapılmıştır ve MÖ 2. yüzyıla tarihlenmektedir. Her iki eserimize yakın benzerlikte farklı bir örnek bulunamadığından ve Bingöl'ün katalogunda yer alan yakın örnekler de dönemin modası, yapım tekniği içerisinde aynı zamanda üretilmiş olabileceklerini akla getirmektedir.

Kat. No. 46 (Resim 52)'deki pendentif boru şeklinde yedi parçadan oluşmuştur. Ortaya en uzun gelecek şekilde uzunluğuna göre sıralanan borular birbirine lehimlenerek birleştirilmiştir. Benzer örneği bulunamamıştır. Ancak kolyelerde kullanılan bir öge olduğu için kat. No. 41'de yer alan kolyede benzer şekilde boruların, boncuklar arasında kullanılmış olduğunu görmekteyiz. Formu ve kullanım şekli yönünden, MS 1-2. yüzyıla tarihlediğimiz kolyeyle aynı tarihe vermek uygun olacaktır.

Kat. No. 47 (Resim 53)' de yer alan kolye ucu üstten alta doğru genişleyen yuvarlak yeşil taş üzerine ince altın plakanın kaplanmasıyla oluşturulmuştur. Üstte

⁵⁹⁴ Marshall, 1969, 320.

⁵⁹⁵ Meriçboyu, 2001, 212.

⁵⁹⁶ F.H. Marshall, Rings Pierced with Gold Nails, *The Journal of Hellenic Studies*, Vol.24, 1904, 332-335; Meriçboyu, 2001, 229; Demir, 2008, 7; Kökçüoğlu, 2010, 133.

⁵⁹⁷ Bingöl, 1999, Kat. No. 158.

altın plakadan yapılmış halkası mevcuttur. Boylamasına 3 adet zikzak şeklindeki tel telkari tekniğiyle kolye ucu üzerine raptelenmiştir. Bu işlemenin alt kısmında telkari ile yapılmış kalp motifi ve damla motifleriyle eser süslenmiştir. Repousse tekniği kullanılarak halka şekli verilen kısım gövdeye lehimlenerek sarkaç tamamlanmıştır. Herakles sopası⁵⁹⁸ şekline benzetilen bu eserin teknik ve stil açısından yakın örnekleri Bingöl⁵⁹⁹ Kat. No. 133’de, Koçar⁶⁰⁰ Kat. No. 30, Meriçboyu⁶⁰¹, Marshall⁶⁰² 2417 numaralı katalogunda yer almaktadır ve MS 2-3. yüzyıla tarihlenmektedir. Benzer örneklerde de kolye ucu üstten alta doğru genişleyen formda üretilip, üzerine telkari tekniği ile süsleme yapılmıştır. Herakles sopasını koruyucu bir özelliğin olduğuna inanılmaktadır⁶⁰³. Karşılaştırma yaptığımız eserlerde Herakles Sopası’nın bu dönem aralıklarında kullanıldığını görmekteyiz ve eserimize birebir benzerlikte örnekler, MS 2-3. yüzyıla tarihlenmemize yardımcı olmuştur.

Altın plakadan sekiz kenarlı, içi boş, silindir şeklinde yapılan Kat. No. 48 (Resim 54)’de yer alan pendentif, uçlarından birisine küçük bir kapakçık yapılarak kenarları içe doğru bükülmüştür. Uzun kenarından birine iki adet askı tutturulmuştur. Bingöl⁶⁰⁴ Kat. No. 92, 141, 142 de yer alan ve Keban- Ağın nekropolü, Sungurlu- Ekmekçil’de ele geçen örnekler yapım tekniği ve kullanım şekli yönünden eserimize aynı özellikleri taşıması ve MS 2-3. yüzyıla tarihlenmesi eserimizi aynı tarihe vermemizi sağlamıştır.

Üzerinde taş kullanılan bir başka pendentif örneğimiz Kat. No. 49 (Resim 55)’de yer almaktadır. Altın ve Necef taşından yapılmıştır. Dış bükey elips formu bir Necef taşının, altın bir çerçeve ile çevrelenmesiyle yapılmıştır. Çerçeve kenarları diyagonal çizgilerle süslüdür. İki uzun uca birer halka eklenmiştir. Bingöl’ün⁶⁰⁵ 163 numaralı katalogunda kenarları yivlerle süslü, içinde jasper taşının kullanıldığı pendentifin üzerinde kazıma tekniğiyle bir figür işlenmiştir, MS 2-3. yüzyıla tarihlenmiştir. Marshall’ın⁶⁰⁶ 2747 numaralı katalogunda altın çerçeve ve taş kullanılan bir kolye

⁵⁹⁸ Meriçboyu, 2001, 212; Koçar, 2011, 33.

⁵⁹⁹ Bingöl, 1999, 126.

⁶⁰⁰ Koçar, 2011, 42.

⁶⁰¹ Meriçboyu, 2001, 212.

⁶⁰² Marshall, 1969, 284.

⁶⁰³ Meriçboyu, 2001, 212.

⁶⁰⁴ Bingöl, 1999, 133.

⁶⁰⁵ Bingöl, 1999, 147.

⁶⁰⁶ Marshall, 1969, 320.

ögesi aynı tarihe verilmiştir. Koçar'ın⁶⁰⁷ Antalya Müzesi kataloğunda yer alan 14 ve 15 numarlı küpe parçaları, kullanılan teknik özellikler yönünden eserimizle yakındır. Higgins⁶⁰⁸ 63G numaralı yakın örneği MS 2. yüzyıla tarihlemektedir. Yakın benzerlikte olan eserleri dikkate alarak tarihleme yapacak olursak, kolye ögemizin MS 2-3. yüzyıla verebiliriz.

Birbirine benzer nitelikte olan iki eserimiz Kat. No. 50 (Resim 56) ve kat. No. 51 (Resim 57)' de yer almaktadır. Kat. No. 50 (Resim 56)'da altın plakadan, iki ucu kapalı, yassı silindir şeklinde, içi boş olarak yapılmıştır. İki kenarında kuşak şeklinde gövdeye sarılmış ve üstte borucuk haline getirilmiş iki adet halka yer almaktadır. Ezilmiş ve orta bölümde bir yeri delinmiştir.

Kat. No. 51 (Resim 57)'de askı kısmı ince uzun bir levhanın üzeri üç yivle süslenmiş borucuğun orta yerinden lehimlenerek, uçları birleştirilip halka haline getirilmiştir. Kat. No. 48'de ki kolye ögesine benzer yapıdadır, boyları daha kısa tutulmuş, kulp yerleştirilerek kolye zincirine bağlantı sağlanmaya çalışılmıştır. Bu eserleri de Kat. No. 47-48 de yer alan örneklerimizle, dönem sitili içerisinde ele alırsak aynı tarihe, yani MS 2-3. yüzyıla tarihleyebiliriz.

5.3. EL KOL TAKILARI

5.3.1. Yüzükler

Yüzükler hem erkek hem de kadınlar tarafından birçok amaçla kullanılmıştır; Mühür, asalet, rütbe belirtme, tılsım, anahtar yüzükler, nazarlık, süs eşyası, nişan ve evlilik gibi amaçların yanı sıra zehir taşıma gibi işlevsel amaçlarla da kullanılmıştır⁶⁰⁹. Yüzük kaşları çeşitli şekillerde süslenmektedir, bu bezen kazıma ile yapılmış bir figür ya da motif, bazen mühür gibi farklı örneklerle karşımıza çıkmaktadır⁶¹⁰. Taşlı yüzükler Hellenistik Dönem'den itibaren kullanılmıştır⁶¹¹. Yüzük halkasına sabitlenen

⁶⁰⁷ Koçar, 2011, Kat No:14,15.

⁶⁰⁸ Higgins,1961, 63 G.

⁶⁰⁹ F.H. Marshall, *Catalogue of the Finger Rings*, Grek, Etruscan and Roman in the Department of Antiquities British Museum, Londra,1907.s.xv-xlix (BMCR); Özgülnar, 2007, 56; Demir, 2008, 83; Yıldırım, 2009, 133.

⁶¹⁰ Bingöl, 1999,35; Özgülnar, 2007, 56; Türe, 2005, 142.

⁶¹¹ Türe, 2005,142.

oval ve dışbükey yüzeyi yüzük taşları dönemin modası olmuştur⁶¹². Bu formlar taşın rengini ve parlalığını en iyi şekilde gösterdiği için tercih edilmiş olmalıdır⁶¹³. “*Lal, grena, beril, topaz, ametist, kaya kristali, karnelyan, kalsedon, sardoniks ve inci en çok kullanılan taşlardır.*” (Demir, 2008, 84). Roma Cumhuriyet Dönemi’nde alın yüzükler statü simgesi olarak kabul edilmiş ve yüzük takmak belirli kanunlara bağlanmıştır⁶¹⁴. Altın yüzükler üst düzey sınıf tarafından kullanılırken, çiftçiler ve vatandaşlar gümüş, demir yüzükler kullanmışlardır⁶¹⁵. İmparatorluk döneminde kısıtlamalar azaltılmış yüzükler en yaygın kullanılan takı haline gelmiştir⁶¹⁶. Roma Dönemi yüzüklerinde en önemli yenilik nişan ve evlilik yüzüklerinin kullanılmaya başlanması olmuştur ve günümüze kadar gelmiştir, genelde yüzükler üzerinde tokalaşan iki el tasvir edilmiştir⁶¹⁷. “*Grena, ametist, kaya kristali, kırmızı karnelyan, bantlı akik bu dönemin favori yüzük taşlarıdır. İnanişâ göre taşların birçoğu sihir anlamlarıyla yüklüdür. Bazı taşlar ise belirli ikonografik betimlemeler için kullanılmıştır. Örnek olarak beyaz kalsedon genellikle Zeus betimlemeleri, kantaşı Helios, yeşil renkli taşlar Demeter için kullanılmıştır.*” (Demir, 2008, 93). Erken Hellenistik Dönem yüzükleri genelde, Geç Hellenistik (Augustus dönemi) formlarının devamı niteliğindedir ayrıca geniş halkalı ve geniş oval kaşlı yüzükler Erken Roma döneminde sıkça kullanılmıştır⁶¹⁸. MS 2. yüzyıl örneklerindeki tipik form ise, yüzük halkasının yukarıya doğru kalınlaşıp halka boşluğu kaş yüzeyinin yuvarlak şekil almasıyla üretilen yüzüklerdir⁶¹⁹. MS 3.yüzyıldan sonra omuzları yukarı kalkık, daha ince halkalı ve kaş yüzeyi düz olan yüzükler yapılmıştır⁶²⁰. Roma Dönemi’nde en çok kullanılan takı çeşidinin küpe ve yüzük olmasından dolayı⁶²¹ kataloğumuzun büyük bir bölümünü küpelerden sonra yüzükler oluşturmaktadır. Yüzüklerimizi taşlı yüzük ve taşsız olarak iki grupta inceleyebiliriz.

⁶¹² D. Plantzos, *Hellenistic Engraved Gems*, (Oxford: 1999), 35 Boardman, 1968, 17. Meriçboyu, 2001, 192; Demir, 2008, 82.

⁶¹³ Demir, 2008, 84.

⁶¹⁴ Türe, 2005, 151; Demir, 2008, 91.

⁶¹⁵ Türe, 2005, 151; Demir, 2008, 91.

⁶¹⁶ Higgins, 1961, 30; Demir, 2008, 92.

⁶¹⁷ M. Henig, and A. MacGregor, *Catalogue of the Engraved Gems and Finger-Rings in the Ashmolean Museum. II. Roman*. Studies in Gems and Jewellery II, Oxford: Archaeopress, 2004, 113. 493; Demir, 2008, 92.

⁶¹⁸ Sokullu, 2003, 171.

⁶¹⁹ Meriçboyu, 2001, 199; Sokullu, 2003, 171.

⁶²⁰ Meriçboyu, 2001, 199; Sokullu, 2003, 171.

⁶²¹ Meriçboyu, 2001, 199.

5.3.1.1. Taşlı Yüzükler

Kat. 52- 67 (Resim 58-73) numaralı taşlı yüzükler bu grupta değerlendirilecektir.

Kat. No. 52 (Resim 58)'de tanrıça kabartmasının işlendiği bir yüzük yer almaktadır, kabartma beyaz renki bir taş üzerine işlenmiştir. Hellenistik Dönem yüzük kaşlarının önemli özelliği şeklinin uzun oval biçimli olması ve ince uçlu yüzük kaşlı olmalarıdır. Bu şekilde gevşek vücutlu veya oturan figürlerin işlenmesine olanak sağlanmıştır⁶²². Roma ve Hellenistik Dönem'de örneğimizdeki gibi tanrı ve tanrıça motifleri kullanılmıştır. Roma Dönemi yüzük tipleri Hellenistik Dönem'in devamı niteliğinde olduğu için kesin ayırım yapmakta zorlansakta, Hellenistik Dönem yüzüklerinde görülen belirgin form özelliğinden yola çıkarak Hellenistik Dönem'e, MÖ 3-2. yüzyıla tarihlemek daha doğru olacaktır.

Kat. No. 53 (Resim 59) som altından yapılmış, kaşa doğru genişleyerek, dışa bombeli, elips formu kaş yuvasına mavi renk taş yerleştirilmiş ve üzerine bir tanrıça portresi işlenmiştir. Augustus ve Julius Cladiuslar döneminde klasizm akımı başladığı için yüzüklerde Yunan eserlerinin kopyaları yapılmış ayrıca Yunan kahramanları, tanrı ve tanrıçaları sevilerek kullanılmıştır⁶²³. Ayrıca Roma Dönemi'nde kullanılan yüzük formları Geç Hellenistik Dönem'in devamı niteliğindedir⁶²⁴. Bingöl'ün ⁶²⁵170, 172, 175 numaralı yüzük formları ile benzerdir 172 numaralı katalogda taş zerinde ayakta duran bir kadın figürü yer almaktadır, taşın kaşa oturtulma şekli de örneğimizdeki gibidir. Tanrıça kabartmalı yüzüğümüzü, benzerleri ışığında eserimizi MÖ 1- MS 1. yüzyıla tarihleyebiliriz.

Saf altından yapılan Kat. No. 54 (Resim 60)'deki yüzük, elips formudur. Kaşa doğru genişler ve elips kaş yuvasına, siyah renkli bir taş üzerine kazıma olarak yapılmış, çelenk üzerine konan arı işlenmiştir. Halka kısmının altı iki yerinden kırılmıştır. Hellenistik Dönem'in yüzük formları Resim 6'da yer almaktadır. Bu form içerisinde IIB grubunda yer alan şekle birebir benzer özellik göstermektedir. Newyork

⁶²² D. Plantzos, "Crystals and Lenses in the Greco-Roman World", *AJA* 101; 451-464, 1997, 35; Meriçboyu, 2001, 178.

⁶²³ G.M.A. Richter, "Was Roman Art of the First Centuries B.C and A.D Classicizing", *JRS*, Sayı no:48/½ : 10-15,1958, 13; Forbes, 22; Demir, 2008, 91.

⁶²⁴ Meriçboyu, 2001, 202.

⁶²⁵ Bingöl, 1999, Kat No:170,171,172.

Metropolitan Museum⁶²⁶ kataloğunda kaş yapısı ve formu ile benzer bir örnek MÖ 1- MS 1. yüzyıla tarihlenmiştir. Başka bir örnek, Bingöl'ün 169 numaralı kataloğunda yer almaktadır. Yüzük formu eserimize benzerdir, taş üzerinde ortada bir palmiye dali ve her iki tarafında yıldız motifi işlenmiş olması ile eserimizin MÖ 1- MS 1. yüzyıla ait olduğu anlaşılmaktadır.

Kat. No. 55 (Resim 61)'de akik taşı olması muhtemel taş kullanılan yüzük ver almaktadır. Yüzüğün gövdesi içi boş halka şeklindedir. Üst kısımda genişleyip, kalınlaşan halkanın içine kırmızı taştan yapılmış oval formlu yüzük kaşı yerleştirilmiştir. Kaşın üzerinde stilize bir kuş motifi yer almaktadır.

Kuş figürü ilk olarak Mezopotamya seramiklerinde görülmüştür⁶²⁷. Kuşlar, genel olarak yaşam ve ölümü simgelediği gibi aynı zamanda tanrı ve tanrıçaların atribüleri olarak kullanılmıştır. Örneğin; Assur sanatında kuşlar savaş tanrısı Ninurta'yı simgelerken, Yunan ve Roma sanatında kartal Zeus'u, Baykuş Artemis'i, Güvercin Aphrodite'yi temsil etmektedir⁶²⁸. Genel olarak Hellenistik Dönem'in ince, hafif, yüksek formlu yüzük grubundandır. Uygun'un⁶²⁹ Patara Takıları grubunda yer alan Y7-Y8 numaralı örnekteki gibi masif ince altın banttan yapılmıştır. Aşağıdan yukarıya doğru çemberde bir kalınlaşma söz konusudur. Üst kısımda bulunan taş yuvasında koyu kırmızı renkte oval yüzük taşı yer almaktadır. MÖ 1- MS 1. Yüzyıla tarihlenmektedir. Higgins'in⁶³⁰ 53F numaralı örneğine form yönünden benzerdir. Newyork Metropolitan Museum'da⁶³¹ yüksek kaşlı, yuvarlak formlu bir yüzük MÖ 1- MS 1. yüzyıla tarihlenmektedir. Bingöl'ün⁶³² 170 numaralı benzer yüzük formu üzerinde herhangi bir bezeme bulunmamaktadır ve MÖ 1. yüzyıla tarihlenmektedir. Form özelliğinden, kullanılan malzeme ve süsleme yönünden yola çıkarak eserimizi MÖ 1- MS 1. yüzyıla tarihleyebiliriz.

Kat. No. 56 (Resim 62)'de, yuvarlak altın çubuk bükülüp, üst kısmında elips formlu bir bölüm oluşturulmuş, onun yerine de siyah, gri renkli bir taş oturtulmuştur.

⁶²⁶ <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/256218> (Erişim Tarihi: 22.03.2019)

⁶²⁷ R. Wittkower, "Eagle and Serpent. A Study in a Migration of Symbols", *Journal of the Warburg Institute* 2/4: 293-325, 1939, 294.

⁶²⁸ J. Black ve A. Green, *Gods, Demons and Symbols of Ancient Mesopotamia*, 1992, 43; Demir, 2008, 200.

⁶²⁹ Uygun, 2000, 33-34.

⁶³⁰ Higgins, 1961, 175.

⁶³¹ <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/243672>. (Erişim Tarihi: 22.03.2019)

⁶³² Bingöl, 1999, Kat. No. 170.

Kaşın üzerinde sola doğru koşan bir karaca motifi kazınmıştır. “Kadınların kullandıkları takılarda dişi aslan, koç, buzağı, geyik, ceylan, vaşak gibi hayvan başları ile süslü takılar kullanılmıştır. Bu takılar karşı cinsi etkilemek içindir. Erkeklerin kullandığı yüzüklerdeki hayvan figürleri gücü sembolize etmektedir.”(Demir, 2008, 84). Kullanılan yüzük formu Gediz’de ele geçen Bingöl’ün⁶³³ 189 numaralı kataloğunda ve Uygun’un⁶³⁴ Patara’da bulunan Y17 numaralı kataloğunda yer alan yüzükle benzer forma sahiptir. MS 1-2. yüzyıla tarihlenmektedir.

Üzerinde yazıt yer alan, Kat. No. 57 (Resim 63)’de daire formlu yüzüğün halkası, kaşa doğru kalınlaşmaktadır. Siyah, beyaz ve kahverenginin tonlarından oluşan, üstü düz, pramidale kaşın üzerinde kazıma tekniğiyle “ENİ-EAC” yazılmıştır. Kaş yuvasının kenarları diklemesine birbirine paralel düz çizgilerle motiflendirilmiştir. Taşın yapısı itibarıyla kat. No. 64 ve 65 da yer alan yüzük örneklerimize benzemekte ancak yüzük formu olarak bu eserimiz farklılık göstermektedir. Resim 6’da yer alan IX’e form olarak benzer yapıdadır. Newyork Metropolitan Museum’da⁶³⁵ yer alan bir örnekte yüzük formu ve kaş özellikler nedeniyle yakın benzerlikte olup MS 1-2. yüzyıla tarihlenmektedir. Yüzük formu itibarıyla Hellenistik Dönem yüzük formlarından ayrılmaktadır. Eserimizle yakın başka bir örnek bulunamadığından ve bu örneğin yüzüğümüze yakın benzerlikte olması aynı tarihe vermenin uygun olacağını göstermektedir.

Tek parça altın kaplamadan yapılan Kat. No. 58 (Resim 64)’deki yüzüğün halka kaş kısmında geniş tutturulmuş iç içe siyah, beyaz ve kırmızı taşlar yerleştirilmiştir. Benzer örneği Bingöl’ün⁶³⁶ Giresun’da ele geçen 176 numaralı kataloğunda ve Newyork Metropolitan Museum⁶³⁷ kataloğunda yer almaktadır. Her iki örnekte masif halka şeklindedir. Örnekleri doğrultusunda eseri MS 2. yüzyıla tarihleyebiliriz.

Kat. No. 59 (Resim 65)’de elips formda taba rengi akik taş üzerine oyma tekniği ile sorguçlu miğferi giymiş bir muharip portresi işlenmiştir. Miğferin yan yüzünde bir defne dalı vardır. Alçak kabartma ile sakal işlenmiştir. Newyork Metropolitan Museum

⁶³³ Bingöl, 1999, 170.

⁶³⁴ Uygun, 2000, 17.

⁶³⁵ <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/243676> (Erişim Tarihi: 21.03.2019)

⁶³⁶ Bingöl, 1999, 161.

⁶³⁷ <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/245930> (Erişim Tarihi: 20.03.2019)

katalogunda⁶³⁸ alçak kabartma olarak işlenen tanrıça figürü yer almakta ve bezeme, form özellikleri yönüyle eserimize oldukça yakın özellikler göstermektedir. Benzer başka bir örnek bulunamadığı için, bu örnekteki dönem modası dikkate alınarak yüzüğün MS 1-3. yüzyıla ait olabileceğini düşünebiliriz.

Kat. No. 60 (Resim 66)'da ki yüzük hem bezeme hem form olarak farklılık göstermektedir. Akik taşı olması muhtemel bir taş üzerine stilize şekilde iki balık kazınmıştır. Yüzük enli bir yapıdadır ve çok kalın olmayan bir levha şeklinde tasarlanmış kaş kısmının oturtulacağı bölüm dışa doğru taşkın şekilde yapılmıştır. Roma Dönemi'nde takılar üzerine resmedilen hayvan ve av betimlerinin gerçek yaşamı anlattığı bilinmektedir⁶³⁹. Demir'in⁶⁴⁰ Kat. No. 62'de balık figürünün işlenmiş olduğu yüzük kaş MÖ 1. yüzyıla tarihlenmektedir. Benzer formlu yüzük Sokullu'nun⁶⁴¹ şekil 77'deki örneğinde Roma Dönemi'ne tarihlenmiştir. Uygun'un⁶⁴² Patara ele geçen takı grubu içerisinde yer alan örnek üzerinde taşı bulunmayan benzer formdaki Y27 numaralı yüzüğü MÖ 1. yüzyıla tarihlenmektedir. Ancak kaş kısmı dışa doğru daha bombeli bir yapıdadır. Bingöl'ün⁶⁴³ 185 numaralı katalogunda yer alan yüzük kaş kısmı ve yüzüğün enli yapısı yönüyle benzer olsa da üstte ve kenar kısımlarında keskin köşeler bulunmaktadır ve Geç Roma Dönemi'ne tarihlenmektedir.

Yüzük halkasının köşeli yapısı Geç Roma ve Erken Bizans dönemlerinde görülmektedir⁶⁴⁴. Katalogumuzdaki yüzüğün daha yumuşak hatlara sahip olması, bu tarz yüzüklerin öncüsü olduğunu düşündürmektedir. Form olarak Higgins'in⁶⁴⁵ Lev.63 de yer alan Roma yüzük tipolojisine benzemektedir. Higgins'in gruplamasında bu formdaki yüzükler her ne kadar MS 3-4. yüzyıla tarihlense de örneğimizin tarihlemesinde kesin olarak etkili olabilecek bir form bulunmamaktadır. Ayrıca Roma Dönemi'nde yüzük formlarının uzun zaman dilimlerinde kullanılmış olması genel olarak yüzüklerin tarihlemesini zorlaştırmaktadır. Örneklerimizle form, bezeme ögesi kullanılan teknik yönünden karşılaştırma yaparak eseri MS 2-3 yüzyıla tarihleyebiliriz.

⁶³⁸ <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/243646> (Erişim Tarihi: 20.03.2019)

⁶³⁹ Henig ve MacGregor, 76.

⁶⁴⁰ Demir, 2008, 160.

⁶⁴¹ Sokullu, 2003, 198

⁶⁴² Uygun, 2000, 56.

⁶⁴³ Bingöl, 1999, 166.

⁶⁴⁴ Bingöl, 1999, Kat. No:185; Uygun, 2000, 68.

⁶⁴⁵ Higgins, 1961, lev. 63.

Kat. No. 61 (Resim 67)'de bant şeklinde, düz bir yüzük formu yer almaktadır. Kaş kısmında bir yuva içerisinde akik taşı olması muhtemel bir taş vardır. Taş üzerinde belirgin olmayan bir figür yer almaktadır. Dört köşesinde granüle bezeme yer almaktadır. Yüzük formu itibariyle halka kısmının kenarları yuvarlaştırılmadığı için geniş bir bant şeklinde görülmektedir. Biçim yönüyle Bingöl'ün Keban'da ele geçen 181 numaralı eserine benzerdir. MS 3. yüzyıla tarihlenmektedir. Hellenisitik dönem yüzük formlarından ayrıldığı için, Roma Dönemi'ne ait olduğu aşıkardır. MS 2-3. yüzyıla ait olabilir.

Üç telin üst üste atılarak burulması ile yapılmış, Kat. No. 62 (Resim 68)'de kaşa bağlanan bir kolu kopmuştur. Tellerden ikisinin yiv bezemeli, birinin bezemesiz olması görsellik için yapılmış olabilir. Üzerindeki açık kırmızı taş, işçiliksiz altın bir plaka ile çevrelenmiştir. Taşın üzerine kazıma tekniğiyle mızrak tutan bir adam resmedilmiştir. Taşın her iki kenarında ikişer tane granüle bezeme yapılmıştır. Hellenisitik Dönem yüzük formlarından farklı olup, Bingöl'ün⁶⁴⁶ 183 numaralı eseriyle benzer özellikler taşımaktadır. Taş kullanılması, halka kısmının bitiş bölümünde iki adet garnüle bezemenin bulunması ve halkasının tek yivli telden yapılması özelliklerinden benzerdir ve MS 3.yüzyıla tarihlenmektedir. Yine Bingöl'e ait MS 3. yüzyıla tarihlenen 182 numaralı katalogda yer alan eser, yüzük kaşı ve halkasının inceliği yönünden eserimize benzerdir, kaş kısmının her iki yanında eserimizde kullanıldığı gibi granüle bezeme kullanılmıştır. Halka kısmında süsleme tekniği kullanılmamıştır. Bu bilgilerden yola çıkarak yüzüğümüzü MS 3. yüzyıla tarihleyebiliriz.

Som altın ve taş kullanılarak yapılan Kat. No. 63 (Resim 69)'de yer alan yüzük üzerinde kırmızı renkli (yakut olabilir) taş kullanılmıştır. Halka şeklindeki yüzüğün kaş kısmında yuvaya geçirilmiş yaprak formu kırmızı renkli bir taş bulunmaktadır. Kaş kısmında yer alan keskin kenarlar bize Geç Roma dönemi keskin köşe yapılı yüzüklerini anımsatmaktadır. Bu yüzüklerinin ilk örnekleri olabileceğini düşündürmektedir. Dönem stili dikkate alındığında, eserimizi MS 3-4. yüzyıla tarihlemek daha uygun görünmektedir.

---

⁶⁴⁶ Bingöl, 1999, 165.

Kat. No. 64 (Resim 70) ve Kat. No. 65 (Resim 71)' de yer alan yüzükler kaşa oturma yerinde yukarı doğru daralan ortası duman renginde, damarlı kahverengi, kırmızı renki bir taş kullanılmıştır. Masif döküm yüzüğün halkası altta ince, kaşa doğru köşeli ve yüksek tırnaklıdır. Kullanılan taş olasılıkla sardonikstir. Yuvasından halkaya geçişte her iki tarafta derin yivler vardır. Benzerleri Bingöl⁶⁴⁷, Koçar⁶⁴⁸, Özgülner⁶⁴⁹, Higgins⁶⁵⁰ kataloglarında yer almakta erken örneklerinde taşın etrafında yivli bezemeler bulunmamakta, ayrıca alta doğru inen kaş kısmı daha yumuşatılarak verilmektedir. Genelde erken örnekleri MS 1-2.yüzyıla verilmektedir. Geç örneklerde daha keskin biçimli ve yivli bezemeler bulunmaktadır. Koçar'ın kataloğunda yer alan yüzük Kaş kısmı yumuşatılarak verilmiş kaş kenarlarında kazıma tekniğiyle süsleme yapılmıştır. Özgülner'in K43-44 numaralı kataloğunda yer alan örnekler bezemesizdir ve yüzük formları daha çok Hellenistik Dönem formlarını hatırlatmaktadır. MS 1-2. yüzyıla tarihlenmektedir. Higgins'in kataloğunda yer alan örnek de eserlerimize form ve kullanılan teknik yönünden benzerlik göstermektedir. Eserimizde keskin yivlerin kullanılmış olması daha geç bir tarihe işaret etmektedir. Bingöl'ün geliş yeri Tokat olan yüzük formu, eserlerimizle form ve kullanılan teknik ve taş cinsi yönünden birebir benzerlik göstermektedir. Bu bilgilerden yola çıkarak Kat. No. 64 ve 65'deki örneklerimizin MS 3-4. yüzyıla ait olduğu anlaşılmaktadır.

Kat. No. 66 (Resim 72)'de kaşa doğru genişleyerek, dışa bombeli, elips bir görünüm kazanan halkanın elips formu kaş yuvasına kırmızı renk bir taş yerleştirilmiştir. Taşın üzerine kazılarak, Yunan harfleriyle "fabius" yazılmıştır. (Yüzüğü yapan ustanın ismi olabilir.) *"Yunan kökenli takı ustaları Roma'ya geldikten sonra Roma vatandaşı olmuşlar fakat Yunanca olan isimlerini değiştirmemişlerdir. Bu nedenle bu döneme ait bilinen tüm sanatçıların isimlerinin Yunanca olduğu görülür. Ancak MS 1. yüzyıldan sonra yüzük sanatının gelişmesiyle birlikte sanatçı isimlerinin Latince olduğu görülmektedir."* (Demir, 2008, 90). Yazıtlı örneklere Demir'in⁶⁵¹ Gaziantep'de yer alan 80-81 numaralı kataloğunda, yüzük taşı üzerinde *"MNHMONEYE", "beni unutma"* yazmaktadır. MS 2-3. yüzyıla tarihlenmektedir.

⁶⁴⁷ Bingöl, 1999, Kat. No.184 165.

⁶⁴⁸ Koçar, 2011, Kat No:24, 85.

⁶⁴⁹ Özgülner, 2007, K42-43, 117.

⁶⁵⁰ Higgins, 1961, 62A, 190.

⁶⁵¹ Demir, 2008, 179.

Bingöl'ün⁶⁵² 185 numaralı kataloğunda sard taşı üzerine “Athenokleos “ yazısı yer almaktadır ve Geç Roma Dönemi'ne tarihlenmektedir. Başka bir örnek TURSAB⁶⁵³ dergisinde de Yunan harfleriyle yazılmış farklı bir yazıt bulunmaktadır. Bu örnekler yüzüğü MS 3-4. yüzyıla tarihlenmememize yardımcı olmuştur.

Kat. No. 67 (Resim 73)'de ki örnek bir önceki örneğimize geniş formda olması bakımından benzer özellik göstermektedir. Ancak burada yüzüğün kaş kısmı köşeli yapıdadır ve küçük bir yuva içerisinde kırmızı renkli taş yer almaktadır. Yüzük kaşının üzerinde balık betimi bulunmaktadır. Kaş kısmının köşeli kullanılması, Bingöl'ün⁶⁵⁴ 185 numaralı yüzük formuyla benzerdir ve Geç Roma Dönemi yüzük formlarına yakın olduğu için MS 3-4. yüzyıla dönemine tarihlenmek uygun olacaktır.

5.3.1.2. Taşsız Yüzükler

Tokat Müzesi'nde yer alan 10 adet taşsız yüzük örneği bulunmaktadır. Bunlar; Kat. 68-77 (Resim 74-83) numaralı eserlerdir. Kat. No. 68 (Resim 74)'de yer alan yüzüğün kaşı ve halkası tek parça altındandır. Kaşı genişçe düz ve elips formda olup üzerinde hiçbir bezeme bulunmamaktadır. Üzeri bezemeli bir örnek Bingöl'ün⁶⁵⁵ 188 numaralı kataloğunda MÖ 4. Yüzyıla tarihlenmiştir, ancak kaş kısmı halkanın üzerine lehimlenmiş iki parçadan oluşmaktadır. Sadeliği yönünden Roma Dönemi takı uslubunu gösterse de form itibarıyla Resim 6'da yer alan “I” numaraya benzemektedir. Bingöl'ün kataloğunda yer alan örnekte kazıma çizgilerle bir tapınak ve içinde tanrıça resmedilmiştir. Hellenistik Dönem yüzük stiline benzemesi, kullanılan teknik yönden MÖ 3-2. yüzyıla ait olabileceği akla gelmektedir.

Taşsız yüzük grubumuza diğer bir örnek Kat. No.69, 70 ve 71 de yer alan (Resim 75, 76, 77) örneklerdir. Üçü de diğer yüzük örneklerimizden farklılık göstermektedir. Halka biçimli olup, üzeri tırtıklıdır. Satın alma ile müzeye kazandırılmıştır. Basit formda olması günlük kullanım için üretilmiş olabileceğini düşündürmektedir. Bezeme ve form özelliklerinde belirgin bir farklılık olmadığı için ve benzer örnek bulunamadığından tarihlleme yapmak oldukça zordur. Sadeliği ve form özellikleri

⁶⁵² Bingöl, 1999, 166.

⁶⁵³ TURSAB, Aralık, Sayı:202, 2000, 62.

⁶⁵⁴ Bingöl, 1999, 166.

⁶⁵⁵ Bingöl, 1999, 169.

yönünden Hellenistik Dönem yüzüklerinden ayırabiliriz. Roma Cumhuriyet Dönemi'nde altın yüzükler statü simgesi olarak kabul edilmiş ve yüzük takmak belirli kanunlara bağlanmıştır⁶⁵⁶. Altın yüzükler üst düzey sınıf tarafından kullanılırken, çiftçiler ve vatandaşlar gümüş, demir yüzükler kullanmışlardır.⁶⁵⁷ Bu dönemde altının kısıtlı olarak üretilmesi gösterişli eserlerin daha çok üst düzey kişiler için üretilmesine neden olmuştur. Bu anlamda Kataloğumuzda yer alan örnekler oldukça sade üretildiğinden dönem stilini doğrultusunda MS 1-3. yüzyıl'a ait olabileceği düşünülmektedir.

Kat. No. 72 (Resim 78) ve Kat. No. 73 (Resim 79)'de yer alan yüzükler de oldukça sade üretilmiş, "Halka Biçimli Sarkaçsız Küpeler" grubumuzda değerlendirdiğimiz küpelerin stili, yapım tekniği ve dönemin modası yönünden incelediğimizde MS 1-3. yüzyılda üretilmiş olabilecekleri akla gelmektedir.

Kat. No. 74 (Resim 80)'de yer alan yüzük, yuvarlak altın çubuğun elips formda kıvrılıp, üst kısımda yassılaştırılmasıyla oluşturulmuştur. Kaş kısmında kazıma tekniğiyle alttan üste doğru daralan bir dal motifi işlenmiştir. Bingöl'ün 190 ve 191 numaralı örnekleri Keban kazısında ele geçmiş ve üzerinde kazıma ile bitki ve harf bezemesi yer almaktadır. Form itibarıyla eserimize benzerdir ancak örneğimizdeki yüzük formu daha düzgün yapıdadır. MS 2-3. yüzyıla tarihlenmiştir. Özgülner'in kaş kısmında taşın yer aldığı bir örnek MS 2. yüzyıla tarihlenmiştir. Form özellikleri benzerdir⁶⁵⁸. Uygun'un Y26⁶⁵⁹ numaralı bitkisel bezemeli yüzüğün karşılaştırma yapıldığı, Pompei yüzüklerinde yer alan örneğimize birebir benzerlik gösteren yüzüktür. (lev.15b) genelde bu örnekler MS 2-4. yüzyıla tarihlenmektedir. Newyork Metropolitan Museum'da⁶⁶⁰ Bingöl'ün kataloğunda yer alan örneklere benzer formda yüzükler yer almakta örneğimize en yakın yüzük MS 2-3. yüzyıla tarihlenmektedir. Bu örneklerden ışığında eseri MS 2-3. yüzyıla tarihleyebiliriz.

Som altından yapılan Kat. No. 75 (Resim 81)'de yer alan yüzük, kaşa doğru genişleyen halkanın yanları silmeli, kare formu kaş kısmı silindirik bir kabara ile son bulmaktadır. Genel yapı itibarıyla Roma Dönemi takılarının sadeliğini

⁶⁵⁶ Türe, 2005, 151; Demir, 2008, 91.

⁶⁵⁷ Türe, 2005, 151; Demir, 2008, 91.

⁶⁵⁸ Bingöl, 1999, 170; Özgülner, 2007, 120.

⁶⁵⁹ Uygun, 2000, 69

⁶⁶⁰ <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/243519> (Erişim Tarihi: 22.03.2019)

hatırlatmaktadır. Kaş kısmındaki kare şeklini alan köşe kısımları çok keskin hatlı değildir, daha yumuşatılarak verilmiştir. Kaş kısmına benzer bir örnek Özgülnar'ın⁶⁶¹ K41 numaralı örneğinde yer almaktadır. İçi yüz, dış yüzeyi kalınlaşarak ve genişleyerek omuzu oluşturmaktadır. Halkası sekizgen şeklindedir. Eserin MS 2.yüzyıl sonrasında üretilmiş olması muhtemeldir. Yakın benzerlikteki örneklerin stil ve teknik özelliklerini dikkate alacak olursak MS 2-3. yüzyıla tarihlenmek doğru olacaktır.

Kat. No. 76 (Resim 82)'de yer alan örnek Halka kısmı sekizgen biçimlidir. Kaş kısmı üzerinde tokalaşan iki el yer almakta, ellerin altında ve üstünde yazıt mevcuttur.

Meriçboyu ve Dili'den öğrendiğimize göre⁶⁶², Roma Dönemi'nde evliliğin simgesi olarak yüzük kullanımının olduğu nişan ve evlilik yüzükleri önceleri demirden sonra altından üretilmiş olup, antikçağda dördüncü parmağa takılarak kullanılırdı ve bu parmağın kalbe giden bir damarı olduğuna inanılırdı⁶⁶³. Bazı nişan yüzükleri üzerinde erkek ve kadın portreleri yer almaktadır⁶⁶⁴. Ergil'in İstanbul Arkeoloji Müzesi kataloğunda Uşak- Eşme'den tokalaşan iki el betimi (dextrarum lunctio) evlilik yüzüğü olarak belirtilmiştir⁶⁶⁵. Demir⁶⁶⁶ nişan ve evlilik yüzüklerinin kullanımı ile ilgili ilk bilginin Romalı oyun yazarı Plautus'un eserinde geçtiğini ve "güzel bir dönüm noktası, sevginin bir göstergesi "olarak bahsedildiğini aktarmaktadır. Bingöl⁶⁶⁷ ise tokalaşan iki elin barış ve dostluğu simgelediğini belirtmektedir.

Bingöl'ün⁶⁶⁸ 194 numaralı kataloğunda geliş yeri Uşak olan bir yüzük üzerinde ince halkadan yapılmış dikdörtgen plaka şeklindeki kaş kısmında tokalaşan iki el kabartması yer almaktadır ve MS 3. yüzyıla tarihlenmektedir. MS 3. yüzyıla tarihlenen başka bir örnek Newyork Metropolitan Museum'da yer almaktadır⁶⁶⁹. Örneğimizde bir çerçeve içerisinde betimlenen tokalaşan iki el betiminin incelenen kaynaklarda çoğunlukla nişan ve evlilik yüzüğü olarak tanımlanmıştır. Ayrıca kaş kısmında yer alan kabartma harfler yüzüğü taşıyan kişinin ismine ait harf kombinasyonu olma

⁶⁶¹ Özgülnar, 2007, K41.

⁶⁶² Meriçboyu, 2000, 237; Dili, 2011, 13.

⁶⁶³ Demir, 2008, 10.

⁶⁶⁴ Meriçboyu, 2000, 228-229.

⁶⁶⁵ Ergil, *Antik Dekor Dergisi*, Sayı. 19, İstanbul 1993, 106.

⁶⁶⁶ Demir, 2008, 9.

⁶⁶⁷ Bingöl, 1999, 172.

⁶⁶⁸ Bingöl, 1999, Kat. No. 194.

⁶⁶⁹ Bingöl, 1999, 172; <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/712072> (Erişim Tarihi:22.03.2019)

ihtimali aklımıza getirmektedir. MS 3. yüzyıla tarihlenen yakın benzerlikteki örnekler ışığında aynı tarihe vermek uygun olacaktır.

Kat. No. 77 (Resim 83)'de yer alan yüzük, yuvarlak halka formda, kaş kısmı bombeli yapılarak üzerine "AYEI" yazılmıştır. Yüzük formumuza yakın örnek bulunamadığı için, Geç Roma Dönemi yüzük formlarına benzerliğinden MS 3-4. Yüzyıla ait olabileceği düşünülmektedir.

5.4. ÖLÜ/MEZAR HEDİYELERİ

5.4.1. Ağız- Göz Bandı

Dini inançların bir gereği olarak kullanılan bant şeklindeki takılar genelde mezar buluntusu olarak ele geçmektedir. Hemen hemen hepsinde ip geçki deliği vardır⁶⁷⁰. Çoğunda aceleyle açıldıklarını gösterecek şekilde düzensiz delikler görülür. Sağlam bir şekilde ele geçebildiği gibi parçalanmış durumda da geçmektedir, genelde oval şekilli, uçları yuvarlak veya düzdür. Mezarda iskeletin başı hizasında bulundukları için ağız ve göz bandı olarak kullanıldığı düşünülmektedir, ancak ağız bandı ve göz bandı için kesin ayırım yapmak zordur⁶⁷¹. Daha yuvarlak forma sahip bantların ağız bandı olması muhtemeldir⁶⁷². MÖ 3. ve 2. Bin ölü takıları genelde bezemesiz yapılmıştır⁶⁷³.

Müze envanterine kayıtlı Kat. No. 78- 82 (Resim 84-88) numaralarda yer alan dört adet bant bulunmaktadır. Kat. No. 78 (Resim 84) ve Kat. No. 79 (Resim 85)'da yer alan eserler birbiriyle benzerdir. Eşkenar dörtgen formlu altın varakların, uzun köşeleri şerit şeklindeedir. 78 numaralı katalogda yer alan eserin bir kenarı hafif kopmuştur. Üzerlerinde herhangi bir bezeme bulunmamaktadır. Bingöl'ün⁶⁷⁴ 234-235 numaralı katalogunda yer alan benzer örnekler Roma Dönemi'ne tarihlendirilmiştir. Ancak MÖ 3.ve 2.binde ölü takılarının bezemesiz olması hellenistik döneme ait olabileceğini düşündürmektedir. Bingöl'ün⁶⁷⁵ 236, 237, 240, 241 numaralı örneklerinde ise repousse teknikle yapılmış nokta bezemeler ve kabartma tekniğiyle

⁶⁷⁰ Arslan, 2014, 81.

⁶⁷¹ Bingöl, 1999, 37; Arslan, 2014, 81.

⁶⁷² Bingöl, 1999, 37; Arslan, 2014, 81.

⁶⁷³ Bingöl, 1999, 37.

⁶⁷⁴ Bingöl, 1999, Kat No. 234-235; 236, 237, 240, 241.

⁶⁷⁵ Bingöl, 1999, Kat No. 236, 237, 240, 241.

yapılmış betimlemeler yer almış ve hepsi Roma Dönemi'ne tarihlendirilmiştir. Ancak 230 ve 231 numaralı katalogunda yer alan bezemesiz örnekler eserimize benzerlik açısından daha yakındır. Bu yakın benzerlik Hellenistik Dönem'e ait olma düşüncesini destekler nitelikte olduğundan MÖ 3-2. yüzyıla vermek daha uygun olacaktır.

Kat. No. 80 (Resim 86)'da yer alan eser yuvarlaklığı bakımından ağız bandı olması muhtemel bir eserdir. Her iki kenarda halkalar yer almaktadır. Olasılıkla halkalardan geçirilen bir iplikle bağlanmıştır. Kat. No. 81(Resim 87)' de yer alan örnek ince altın sayfadan yapılmıştır. Eşkenar dörtgen formudur. Karşılıklı iki ucu yuvarlak kesimlidir. Yuvarlak kesimli uçlarda ip delikleri bulunmaktadır. Kısa kenarların alt ve üst kısımlarında içe doğru kırıklar vardır. Kat. No. 78- 80 ile dönem stili açısından yakın benzerlikte olması, MÖ 3-2. yüzyıla ait olduğunu düşündürmektedir.

Kat. No. 82 (Resim 88)' de lale formu 30 adet altın varak yer almaktadır, altın sayfadan dövme tekniği kullanılarak üretilen varaklar bezemesizdir. Hellenistik dönem diademlerinde görülen lale formu örneklerde dipleri dar ve uzun olarak üretilmiş, Roma Dönemi'nde ise tam tersi dip kısımları geniş ve boyları kısadır. Kat. No. 2'de yer alan diademimizdeki lale formlarını dikkate alarak değerlendirecek olursak MÖ 3-2. yüzyıla tarihlemek uygun olacaktır.

SONUÇ

Sessiz bir iletişim aracı sayılabilecek takı, ait olduğu kültürden izler taşır. İnsanlık tarihi kadar eskiye uzanan takının içerisinde bulunduğu kültürü ve taşıdığı etkiyi ayrıntılarıyla incelemek bu çalışmanın temel amaçlarından biridir. İlk insan için sembolik anlam taşıyan takı aynı zamanda doğanın taklidini içeren unsurlara da sahip olmuştur. İlerleyen dönemlerde her alanda olduğu gibi takı konusunda da bilgi birikiminin sonucu olarak gelişmeler yaşanmış ve üzerine yüklenen anlamlar değişmeye başlamıştır. Bu gelişme de takıya sembolik anlamların yanı sıra işlevsellik de eklenmiştir.

Takılar ait olduğu kültürün ekonomisi, coğrafyası, takıyı taşıyan kişinin statüsü, işlevsel ve sembolik anlamı, dini değerleri, ticari özellikleri gibi birçok konuda bilgi sahibi olmamızı sağlamaktadır. İlk takı örnekleri doğada kolayca bulunan taş, kemik, fildişi ve deniz kabukları gibi malzemelerden yapılırken, madenciliğin başlaması ile bu malzemelerin yerini altın, gümüş, bronz, demir gibi metaller almıştır. Takılar kadınlar ve erkekler için dönemlere ve kültürlerle bağlı olarak farklılıklar göstermektedir. Örneğin; doğurganlığı nedeniyle kadına verilen önemin artarak Ana Tanrıça kültürünün yaygınlaştığı Neolitik Dönem’de, bereketi ifade eden kadınların güzellik kavramıyla birlikte süslendiği görülmekte buna karşın erkeklere özgü takılar nadiren görülmektedir. Kalkolitik Dönemde ise, erkek gücünün ön plana çıkması, Neolitik Dönemde görülen Ana Tanrıça kültürünün yerini tanrılara bırakması, takılara yeni bir boyut kazandırmıştır. Erken dönemlerde av bereketi, din, tılsım, büyü gibi kavramların etkisiyle başlayan takı kullanımı, ilerleyen dönemlerde değişiklik göstererek ölü hediyesi, imtiyaz göstergesi, süslenme veya erkek ve kadına özgü farklı takı türlerinin ortaya çıkmasına dönüşmüştür. Örneğin Roma Dönemi’nde küpe, kadınlar tarafından sıkça kullanılırken, yüzükler hem kadın hem erkek tarafından tercih edilmiştir. Tarihte birçok ilke imza atan Sümer Uygarlığı kuyum sanatında da teknik ve işçilik yönünden göz kamaştıran takılar üretmiş ve kuyumculuk sanatının öncüsü olmuştur. Telkari, granülasyon gibi birçok teknik Mezopotamya’dan Anadolu ve diğer kültürlerle ticaret ağıyla ulaştırılmıştır. Uygarlıkların ortaya çıktığı coğrafyada yer alan maden yatakları da o kültüre özgü takıların üretilmesine neden olmuştur. Örneğin, Mısır Uygarlığı’nın altın madeni zenginliklerinden dolayı takılarda altın sıkça kullanılmıştır. Hellenistik

Dönem’de Pers hazinelerinde biriken altınların imkânlar sayesinde bu dönem gösterişli altın takılar üretilmiştir. İnsanların kriz dönemlerinde bile takı kullandıkları bilinmektedir. Bu yüzden takılar Pers hakimiyeti boyunca kesintisiz olarak kullanılmıştır. Sürekli bir gelişim ve değişim içerisinde, teknolojik ilerleme ile birlikte yorumlanan takı ve kuyumculuk sanatı, günümüzde de aynı şekilde üreilmeye devam etmektedir.

Çalışmamızda, Karadeniz Bölgesi’nin tarihini yaşatan illerinden biri olan Tokat Kenti’nin antik çağ da takı kültürü ve kuyumculuğu hakkındaki yerini belirlemek üzere 82 adet altın takı incelenmiştir. Takıların büyük bir bölümü kurtarma kazıları sonucu ele geçmiştir. Takılarda dövme, döküm, kabartma, kazıma, telkari, taş kakma, granülasyon, ajur, cameo ve mineleme teknikleri kullanılmıştır. Eserlerde değerli taşların yanı sıra yarı değerli taşlarda kullanılmış, birden fazla teknikle süsleme yapılmıştır. Bu da takıların estetik açıdan daha gösterişli olmasını sağlamıştır. Eserlere MÖ 5. yüzyıl ile MS 4. yüzyıl arası tarih verilmiştir. Literatür araştırmalarında incelenen örneklerde Hellenistik ve Roma Dönemi takılarına net bir tarih verilmediği görülmüştür. Bu nedenle tarihleme yaparken belirgin örneklerin stil, teknik ve malzeme gibi özelliklerinden yola çıkarak yaklaşık bir tarih verilmeye çalışılmıştır. Takı türleri içerisinde grubumuzun büyük kısmını oluşturan yüzük ve küpelerde benzer örneklerin fazla olmasından dolayı tarihlemeyi daha kolay yaparken, birebir örnek bulamadığımız diğer örneklerde tarihleme yaparken zorluk çekilmiştir. Dönem modası olan eserlerde belirgin özelliklerden yola çıkarak tarihleme netlik kazanırken, takı kullanımının süreklilik arz etmesi ve buna bağlı olarak aynı eserin farklı dönemlerde kullanılmış olma ihtimalini de belirgin bir farklılığı olmadığı sürece tarihleme yaparken zorlanmamıza sebep olmuştur. Roma Dönemi’nde yüzük ve küpe kullanımı yoğunlukta olduğu için eserlerimizin büyük bir bölümünü bu grup oluşturmaktadır. Dolayısıyla Roma Dönemi’nde takıların daha çok kadınlar tarafından kullanıldığı yorumunu yapmak yanlış olmaz.

Bazı eserlerin oldukça gösterişli olması, bazılarının ise sade yapıda olması günlük hayatta da takının kullanıldığını göstermektedir. Yüzükler statü simgesi, evlilik yüzüğü gibi çeşitli amaçlarla kullanılmıştır. Ölü/Mezar hediyeleri grubumuzda yer alan ağız, göz batları ve aynı zamanda baş takıları kısmında yer alan diademlerin sayıca az olması dönem modasındaki yerini göstermektedir. Takılar içerisinde yer alan bazı örneklerin

Tokat ili dışında farklı bölgelerde de ele geçmiş olması ticaret yoluyla bu bölgeye gelmiş olabileceğini düşündürmektedir. Müzede yer alan takıların büyük çoğunluğu Niksar leylekli çeşme, Zile yalnız Türbe Mevkii, Niksar- Ünye Caddesi, Erbaa-Pınarbeyli gibi kurtarma kazılar ile müzeye kazandırılmıştır. Bu bilgi bize antikçağda Tokat Kenti çevresinde takı üretimi yapılma ihtimalini düşündürse de bu konuda net bir sonuca varmak bir atölyenin olması, kuyumculuk atölyeleri ve kalıpları gibi maddi verilere bağlanması gerektiğinden daha kesin deliller gerektirmektedir. Karadeniz Bölgesi'nde yer alan müzelerdeki altın takıların çalışılması, Tokat ve çevresinde yürütülmekte olan kazılardan ele geçen bulgular atölyeler ve üretim merkezleri konusunda ilerleyen dönemlerde yeni şeyler söyleme ve daha detaylı bilgiler elde etmemize imkan tanıyacaktır.

KAYNAKÇA

- A.Türe-Y.Savaşçın. "Anadolu Takıları ve Roma Takıları" *Antika*, Mayıs, 1986, 8-14, 11-20.
- A.Türe-Y.Savaşçın. "Anadolu Takıları", *III Antika*, Ocak 1986, 12-14.
- Acer, Zabit, "Tarih Açısından Takılar ve Üzerimizdeki Etkileri". *Dumlupınar Üniversitesi Kütahya Meslek Yüksek Okulu, 2. Uluslararası Katılımlı Mücevher – Takı Tasarımı ve Eğitimi Sempozyumu Bildirileri Kitabı*, Kütahya 2010.
- Açıkel, Ali Başol, Samettin Ali, Solmaz, Hanilçe, Murat Emel, Hisarcıklılar, *Tokat Tarihi ve Kültürü Sempozyumu*, 2. Cilt, 2015.
- Açıkel, Ali, "Tokat Maddesi", *Türkiye Diyanet Vakfı, Türk İslam Ansiklopedisi*, Cilt 41, İstanbul 2012, 219.
- Açıkel, Ali, Samettin, Başol, Solmaz, Ali Osman, Hanilçe, Murat, *Tokat Sempozyumu*, 1. Cilt, 2012.
- Adolf Greifenhagen, *Schmuckarbeiten in Edelmetall*, Band I Fundgruppen, Berlin, Staatliche Museen Preußischer Kulturbesitz, Antikenabteilung 1970, 46.
- Akşit, İlhan, *Ancient Treasure of Turkey*, Haşet Kitapevi A.Ş., İstanbul 1985.
- Akurgal, Ekrem, *Anadolu Kültür Tarihi*, Tübitak Yayınları, Ankara 2008.
- Akurgal, Ekrem, *Anadolu Uygarlıkları*, Net Turistlik Yayınları A.Ş. 9. Baskı 2007, İstanbul.
- Aras, Nurettin, *Modern Kuyumculuk*, (Birinci Baskı), Fatih Ofset, İstanbul 1996.
- Arkın, Namık, "Ulusal El Sanatları Sempozyumu Bildirileri". D.E.Ü. Güzel Sanatlar Yayınları, İzmir 1984.
- Arslan, Melis, *Antik Anadolu Medeniyeti Frigya (Phrygia) Uygarlığı Takıları ve Motiflerinin Tekstil Deseni Olarak Kullanılması*, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2014.
- Arslan, Serpil, *Anadolu Medeniyetlerinde Kullanılan Takıların Günümüz Seramik Sanatında Yeniden Yorumlanması*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya 2012.

- Atanur, Mahmut, “Telkari”. *Kültür ve Sanat Dergisi*, Sayı:19, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul 1993, 47-78.
- Atay, Ayten, *Tük El Sanatları*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1970.
- Ateşoğulları, Soner, *Başlangıcından Eski Tunç Çağının Sonuna Kadar Anadolu Altın, Gümüş ve Elektrum Süs Eşyalarının Yapım Teknikleri*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1990.
- Ayan, Ergin, “Tokat Çevresinde Yerel Bir Egemenlik: Hacıemiroğulları Beyliği”, *Tokat Sempozyumu Bildiriler*, Tokat 2012.
- Ayaz, Gülan, *Van/Altıntepe Urartu Nekropolü Takıları*, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van 2006.
- Aydın Tavukçu, Zerrin, *Parion Nekropolü 2005 Yılı Buluntuları*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi) Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2006.
- Aydingün, Şengül G., “Alacahöyük ve Ur Kral Mezarlarında Altın Eserler”, *P Dergisi*, Portakal Sanat ve Kültür Evi, Sayı 20, İstanbul 2001, 34.
- Ayter, Adli, *Kuyumculuk Meslek Bilgisi ve Mücevherat Sanatı*. (Birinci Baskı). Asgold Kuyumculuk AŞ. Yayınları, İstanbul 1996.
- Başak, Oktay, “Taş Çağı’ndan Tunç Çağı’na Anadolu’da Maden Sanatının Gelişimi ve Kullanımı”, *Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 2008, 15-33.
- Belli, Oktay, “Yoncatepe Kalesi ve Mezarlığı”, *Arkeo Atlas 4*, 2005, 100-101.
- Belli, Oktay, *Urartu Takıları*, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayınları, İstanbul 2010.
- Bilgi, Önder, Özbal, Hadi - Yalçın Ünsal, *Bakır Tunç Döküm Sanatı- Anadolu Dökümün Beşiği*, İstanbul 2004, 1-45
- Bingöl, Işık, *Antik Takılar*, Anadolu Medeniyetler Müzesi Yayınları, Ankara 1999.
- Boardman, John, *Yunan Heykeli-Arkaik Dönem*, Çev: Yaşar Ersoy, Homer Kitabevi, İstanbul 2001.
- Boysal, Yusuf, *Arkaik Devir Heykeltraşlığı*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1979.

- Burney, C. A., *Eastern Anatolia in the Chalcolithic and Early Bronze Age*. Anatolian Studies, Vol. 8 (1958), pp. 157-209, Published by: British Institute at Ankara, 1958.
- Cahill, Nicholas D., *Lidyalılar ve Dünyalılar*, Yapı kredi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2010.
- Caneva, Isabella, Gülgün Köroğlu, *Yumuktepe, Dokuzbin Yıllık Yolculuk*, Ege Yayınları, İstanbul 2010.
- Childe, V. Gordon, *Doğunun Prehistoryası*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1946.
- Childe, Gordon, “Çağlar Boyunca Takı ve Mücevher- Taşlar ve Simgeleri”. *P Dergisi*- Sayı 17, 2000, 133-134.
- Childe, Gordon, *Tarihte Neler Oldu*, Alan Yayıncılık, Ankara 1947.
- Çatal, Gökhan, *Antik Anadolu Madenciliği*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2009.
- Çilingiroğlu, Altan, “Ayanis Kalesi Haldi Tapınağı” *Arkeo Atlas*, Sayı. 4, İstanbul 2005, 98-99.
- Çilingiroğlu, Altan, “Van - Dilkaya Höyüğü Kazısı”, *IX. Kazı Sonuçları Toplantısı I*, Ankara 1988.
- Çilingiroğlu, Altan, “Van - Dilkaya Höyüğü Kazıları Kapanış”, *XIV. Kazı Sonuçları Toplantısı*, Ankara 1993.
- Çilingiroğlu, Altan, *Urartu Krallığı- Tarihi ve Sanatı*, Yaşar Eğitim ve Kültür Vakfı, İzmir 1997.
- Çilingiroğlu, Altan, “Ayanis Kalesi’nde Bulunan Demir Bir Sadak ve Bazı Görüşler”, *Hayat Erkanal’a Armağan / Kültürlerin Yansıması* (Ed: Betül Avunç), Homer Kitapevi, İstanbul 2006.
- Çukur, Birsen, *Kuyumculuk Sanatında Mum Kalıba Alma ve Döküm Tekniği*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2009.
- D. Plantzos, *Hellenistic Engraved Gems*, Oxford 1999.

- D.L. Carroll, “On Granulation İn Ancient Metalwork”, *Aja*, Sayı. 87/ 4, 1983, 551-554.
- De Jesus, P. S., “Eski Çağlarda Anadolu’da Yapılmış Olan Metalurjik Faaliyetler”. *Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü Dergisi* 87, 1976, 55-69.
- De Jesus, P. S., “Metallurgical Practices in Early Anatolia”. *Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü Dergisi* 87, 1977, 16-23.
- Demir, Jülide S. Yinesor, *Gaziantep Arkeoloji Müzesinde Sergilenen Yüzükler ve Yüzük Taşları*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir 2008.
- Demirtaş, Pelin, *Takı Kültürü ve Tasarımı Üzerine Bir Araştırma*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 1996.
- Dili, Şerife, *Anadolu’da Antik Çağ Altın ve Gümüş Takı Buluntuları: Araştırmaların Aşaması Hakkında Bir Değerlendirme*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2011.
- Dinçol, Ali, *Anadolu Uygarlıkları* (1. Baskı), Görsel Anadolu Tarihi Ansiklopedisi, İstanbul 1982.
- Doğan, Filiz, *Ankara İli Anadolu Medeniyetleri Müzesindeki Eski Tunç Çağı Kadın Takıları*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2010.
- Dokumacı, Salim Deniz, *Van Gölü Havzasında Erken Demir Çağı Takı Geleneği*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van 2012.
- Durma, Abdülhalim, *Evliyalar Şehri Tokat*, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara 2010.
- Dyfri Williams ve Jack Ogden, *Greek Gold: Jewellery of the Classical World*, Londra, British Museum Press, 1994.
- Eker, Kasım, *Tokat Müzesi’ndeki Cam Eserler ve 3d Modelleme Çalışması*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2016.
- Er, Birnaz, *Van İlinde Üretilen Takıların Bazı Özellikleri*, (Yayımlanmış Doktora Tezi),

Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2012.

Eralp, Nejat, *Tarih Boyunca Türk Toplumunda Silah Kavramı ve Osmanlı İmparatorluğunda Kullanılan Silahlar*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 1993.

Erciyas, Burcu, “Komana Arkeolojik Araştırma Projesi” *Tokat Sempozyumu Bildirileri*, Cilt I, Tokat 2012.

Ergenekon, Cavidan, *Telkari Gümüş İşlemeciliğinde Kullanılan Araç ve Gereç ve Teknikler*, Kız Meslek Yüksek Okulu Yayını. Ankara 1980, 13.

Ergil, Tülay, “Geçmişten Günümüze Takılar ve Antik Kükeler”, *Kültür ve Sanat Dergisi*, Türkiye, Ekim, Sayı:65, 1991, 5.

Ergil, Tülay, *Kükeler*, İstanbul Arkeoloji Müzeleri Kükeler Kataloğu, Sandoz Yayınları, İstanbul 1983.

Ergil, Tülay, “İstanbul Arkeoloji Müzesi Klasik Eserleri Seksiyonu Kasasında Bulunan Yüzükler ve Kameolar”, *Antik Dekor Dergisi*, Sayı. 19, İstanbul 1993, 106.

Erginsoy, Ülker, Maden Maddesi, *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*, İstanbul 1997.

Erginsoy, Ülker, *İslam Maden Sanatının Gelişmesi*. (Birinci Baskı), Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1978.

Erich F. Schmidt, *Excavations at Tepe Hisar*, Damghan, Philadelphia 1937.

Erkaplan, Emel, *Eskişehir İl Merkezinde Lületaşından Üretilen Takı Örnekleri ve Yeni Tasarımlar*. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2001.

Eroğlu Emre, Müjgan, *Ege Üniversitesi Etnografya Müzesinde Bulunan Takıların Teknik ve Tasarım Özelliklerinin İncelenmesi*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir 2013.

Eruz, Fulya, *Konuşan Maden: Tombak ve Gümüş Madeni Eserler Koleksiyonu*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2003.

Esin, Ufuk, *Kuantitatif Spektral Analiz Yardımıyla, Anadolu’da Başlangıcından Assur Kolonileri Çağına Kadar Bakır ve Tunç Madenciliği*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1969.

- Esin, Ufuk, Değirmentepe (Malatya) Kalkolitik Obeyd Evresi Damga Mühür ve Mühür Baskıları. X". *Türk Tarih Kongresi*, I. Cilt, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1990.
- Ethem, Mehmet Yaşar, *A'dan Z'ye Kıymetli ve Yarı Kıymetli Taşlar (Süs Taşları)*, Teknik Yayınevi, Ankara 1990.
- Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, V. Kabalcı Yayınevi, 2005.
- Eyüboğlu, İsmet Zeki, *Anadolu Uygarlığı*, Derin Yayınları, İstanbul 1995.
- F.H. Marshall, Rings Pierced with Gold Nails, *The Journal of Hellenic Studies*, Vol.24, The J. Paul Getty Museum, 1904.
- F.H. Marshall, *Catalogue Of The Jewellery Greek Etruscan And Roman in the Departments Of Antiquities British Museum*, Newyork Petropolitan Museum, Londra Victoria and Albert Museum, 1969.
- F.H. Marshall. *Catalogue of the Finger Rings, Grek, Etruscan and Roman in the Department of Antiquities British Museum*, Londra 1907.
- Fırat, Yeter, *Mardin İli Gümüş Telkari Kadın Takıları*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2010.
- Fossing P.M.A., *The Thorvaldsen Museum : Catalogue of the Antique Engraved Gems and Cameos*. Copenhagen, 1929.
- Friederike Naumann, *Antiker Schmuck. Vollständiger Katalog der Sammlung und der Sonderausstellung* , Staatliche Kunstsammlungen Kassel, 1980.
- G.M.A. Richter, "Was Roman Art of the First Centuries B.C and A.D Classicizing", *JRS*, Sayı no:48, 1958, 10-15.
- Gisela, Richter, *Yunan Sanatı*, Çev. B. Madra, Cem Yayınevi, İstanbul 1984.
- Gold New Dergisi* , "Efsanevi Maden: Altın". Sayı.137, Mart-Nisan, Kuyumcular Odası Yayını, İstanbul 2003, 22-25.
- Gökbilgin, Tayyip, "Tokat" maddesi, *İslam Ansiklopedisi*, Cilt 12/1, İstanbul 1979.
- Güler, Çelgin, *Eski Yunan Dininde ve Mitolojisinde Artemis*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 1986.

- Gündoğdu, Hamza, Bayhan, Ahmet Ali. Aktemur, Ali Murat, Çelik, Adem, İshak Umut, Kukaracı, Güneş, Burhanettin., *Tarihi Yaşatan İl Tokat*, Ankara 2006.
- Güney, Hilmi, *İzmir Arkeoloji Müzesi'ndeki Süstaşı Ürünlerin (Mühür Taşları ve Törensel Taşların) ve Süstaşlı Antik Mücevherlerin ARKEO-Gemolojik İncelemesi*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir 2012.
- Günsel, Renda, *Çağlarboyu Anadolu'da Kadın: Anadolu Kadınının 9000 Yılı*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1993,7.
- Gürsoy, Başak, *Kuyumculuk Atölye Eğitim El Kitabı*, Manisa İl Turizm Müdürlüğü Yayınları, İzmir 2014.
- Güzel, Pınar, *Van İlindeki Savatlı Gümüş Takılar*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2010.
- H. Guiraud, “*Ten Rings From The Collection Of J. Pierpont Morgan*” Metropolitan Museum Journal, Sayı No 32: 57-63, 1997, 57-63.
- Harmankaya, Savaş, O. Tanındı, *Türkiye Kalkolitik Araştırmaları Üzerine Bir Değerlendirme*, TAY - Türkiye Arkeolojik Yerleşmeleri-1: Paleolitik/Epipaleolitik, Ege Yayınları, Takım ISBN 975- 807-003-7, Cilt ISBN 975-807-004-5, İstanbul 1996.
- Henig, M. and A. MacGregor, *Catalogue of the Engraved Gems and Finger-Rings in the Ashmolean Museum. II. Roman. Studies in Gems and Jewellery II*, Oxford, Archaeopress 2004.
- Herodot Tarihi*, Çeviri: Müntekim Ökmen, Remzi Kitapevi, İstanbul 1973.
- Hızal, Meriç, “Takıda Yeni Boyutlar”. *Yapı Dergisi*. Sayı. 18. Yapı Kredi Yayınları. İstanbul 1990, 9.
- Higgins, R.A., *Greek and Roman Jewellery*, University of California Press, London, 1961.
- Higgins, Reynold, *Jewellery From Classical Lands*, British Museum Press, 1965.
- Hoffmann, H.P., F. Davidson, *Greek Gold, Jewellery from the Age of Alexander*, Mainz- Rhein, Verlag Philipp von Zabern, 1965.

- Hornbostel, W, und, Mitarbeiter, *Kunst Der Antike Schatze Aus Norddeutschem Privatbesitz*, No:430, 1977.
- İlhan, Akşit, *Hititler Türkiyenin Tarih Hazinesi Orta Anadolu Uygarlığı*, Sandoz Yayınları, İstanbul 1981.
- J. Black ve A. Green, *Gods, Demons and Symbols of Ancient Mesopotamia*, Texas Universty Press, 1992.
- J. Boardman, *Greek Gems and Finger Rings: Early Bronze Age to Late Classical*, London 2001.
- Jack Ogden, "Jewellery Of The Ancient World, *Bulletin of the Rdyal Ontario Museum of Archaeology University of Toronto*, January, No. 20, 1953, 31.
- Jack Ogden, *Jewellery of the Ancient World*, Trefoil Books Ltd, Londra 1982.
- Kalaycıoğlu, Nihal, "Müzemizce Satın Alınan Bir Grup Frig Fibulaları", *Anadolu Medeniyetleri Müzesi 1987 Yıllığı*, Ankara 1988, 61-67.
- Kaplan, Kemal, *Türkiye 'de Kuyumculuk ve Altın*, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, İstanbul 2003.
- Kara, Sema, *Sanat Yapıtında Estetik Bir Obje Olarak Takı*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara 2014.
- Karagöz, Meltem, *Topkapı Sarayı Müzesi ve Türk ve İslam Eserleri Müzesinde Bulunan Osmanlı Dönemine Ait Takılarının İncelenmesi*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2013.
- King, C.W. *Antique Gems Their Origin Uses and Value*, London 1860.
- Kocabaş, Hasan, *Şifalı Taşlarla Sağlıklı Yaşam*, Mozaik Yayınları, İstanbul 2006.
- Koçar, Nebahat, *Roma Dönemi Takıları Üzerine Bir Analiz: Antalya Müzesi Roma Dönemi Takıları Örneği*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 2011.
- Konuk, Koray ve Arslan, Melih, *Anadolu Antik Yüzük Taşları ve Yüzükleri*, Yüksel Erimtan Koleksiyonu, Ankara 2000.
- Korfmann, Manfred, *Denizsel Troia Kültürü*, Arkeoatlas 2, İstanbul 2003, 68-83.

- Kökkılıç, Özlem, *Anadolu Medeniyetlerinde Takının Kullanılması*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul 2010.
- Köroğlu, Gülgün, *Anadolu Uygarlıklarında Takı*, Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları, İstanbul 2004.
- Kuşoğlu, Mehmet Zeki, *Türk Sanatında Güherse*, İlgı Yayınları, İstanbul 1991, 32-33.
- Kuşoğlu, Mehmet, Zeki, *Kuyumculuk Ansiklopedisi*. 5. cilt. İstanbul 1994.
- Laflı, Ergün, Patacı, Sami, “Roma Dönemi’nde Tokat İli’nin Arkeolojisi ve Tarihi: Neocaesarea (Niksar) ve Zela (Zile) Kentleri”, *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Tokat Sempozyumu*, 1. Cilt, Tokat 2012.
- Leonard C. Woolley, Ur, *Excavations, Volume II, The Royal Cemetery, A Report on the Predynastic and Sargonid Graves Excavated between 1926 and 1931*, New York, 1934.
- Luckert, Karl W., *Göbekli Tepe*, Alfa Yayıncılık, İstanbul 2016.
- Macqueen, J.G., *Hititler ve Hitit Çağında Anadolu*, (Çev: Esra Davutoğlu), Arkadaş Yayınevi, Ankara 2001.
- Mansel, Arif Müfid, *Ege ve Yunan Tarihi*. (7. Baskı). Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1999.
- Marshall, F.H., *Catalogue of the Finger Rings, Greek, Etruscan and Roman*, in the British Museum. London 1968.
- Maxwell – Hyslop K.R. *Sources of Sumerian Goldwork from the Brotherton Library*, University of Leeds, A Preliminary Report, XXXIX / 1, Irak 1977.
- Mayron, H. *Metal Working in Ancient World*, AJA 53, 1949.
- Mayron, H., *Takının Gelişimi*, Kuyumculuk Teknolojisi, Megep, Ankara 2006.
- Memiş, Ekrem, *Eskiçağ Medeniyetleri Tarihi*, Ekin Yayınevi, Bursa 2009, 103.
- Memiş, Ekrem, *Ortadoğu’da Türklerin Varlığı Tartışmaları*, Türk Tarihi Araştırmaları, 1. Cilt, Ankara 2002.
- Meriçboyu Yıldız, Akyay, *Antikçağ’da Anadolu Takıları*, Akbank Kültür ve Sanat

Kitapları 69, İstanbul 2001.

Meriçboyu, Yıldız Akyay, "Anadolu Eski Çağında Takıların Dili", *Sanat, Kültür, Antika, Çağlar Boyunca Takı ve Mücevher* Sayı:17, Portakal Sanat ve Kültür evi, İstanbul 2000, 20.

Meriçboyu, Yıldız Akyay "Yunan Roma Bizans Takıları", *Anadolu'da Çağlar Boyu Takılar*, Hazırlayan: Işıl Muslubaş, İstanbul 1983, 3-8.

Meriçboyu, Yıldız Akyay, "Çağlar Boyunca Takı ve Mücevher", *P Sanat Kültür Antika Dergisi*, Sayı 17, İstanbul 2000, 20.

Minaz, Özlem, *Truva Dönemi Takıları ve Günümüze Yansımaları*, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2013.

Muslubaş, Işıl, *Anadolu'da Çağlar Boyu Takılar*, Akbank Yayınları, Ankara 1983.

Nayır, Ayşe, Bilgen, *Akik Taşının Türk Kuyumculuğundaki Yeri ve Günümüz Takı ve Aksesuarlarında Kullanımı*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2011.

Needler, Winifred, *Jewellery Of The Ancient Near East- University of Toronto - Royal Ontario Museum Libraries*, 1966.

Nejat, Eralp, *Tarih Boyunca Türk Toplumunda Silah Kavramı ve Osmanlı İmparatorluğunda Kullanılan Silahlar*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 1993.

Ogden, Jack, *Jewellery Of The Ancient World*, Trefoil Books, University of California Press, 1982.

Ogden, Jack, *Jewellery Of The Ancient World*, Bulletin Of The Royal Ontario Museum Of Archaeology University Of Toronto, 1953.

Onurkan, Somay, *Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1988.

Önal, Fatih, *Başlangıçtan Roma Dönemine Kadar Altın ve Kullanımı*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2001.

Önder, Mehmet, "Tarihi Gelişimi İçinde Para", *Antika*, 1987, 4-28.

- Önder, Mehmet, *Antika ve Eski Eserler Kılavuzu*. (Birinci Baskı). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1998.
- Özbaşı, Tevhide, *Ankara İl Merkezinde Yaşayan Kadınlarda Bulunan Geleneksel Gümüş Takılar Üzerinde Bir Araştırma*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1989.
- Özbal, Hadi, ve Aslıhan, Yener, “Tarihöncesi Çağlarda Gümüş Üretimi Kullanımı ve Ticari Değişimi: Kaynak Tanımlama Analizleri”. *TÜBİTAK-Araştırma Sonuçları Toplantısı Bildirileri 3*, 73-84, 1983.
- Özdemir, Mehmet Fatih, *Beypazarı Telkari İşlemeciliği ve Takı Örneklerinin İncelenmesi*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2010.
- Özdoğan, Mehmet ve Hermann , Parzinger, *Aşağı Pınar and Kanlıgeçit Excavations-Some New Evidence Early Metallurgy from Eastern Thrace*, In: Ünsal Yalçın (Yaym.) *Anatolian Metal I*, Der Anschnitt, Zeitschrift für Kunst und Kultur im Bergbau, Beiheft 13, 2000.
- Özdoğan, Mehmet, Aşağı Pınar, *Arkeo Atlas*, sayı 1, 2002, 83-92.
- Özer, Urungu, Erdal, “Amasyalı Strabon ve Anadolu Madenleri”, *Madencilik Bülteni*: 48-50, 2005.
- Özgüç, Nimet, “ *Uruk Culture At Samsat*”, Von Uruk nach Tuttul Eine Festschrift Für Eva Strommenger Studien Und Aufsätze Von Kollegen Und Freunden. Herausgegeben Von (Edt.) Hrouda, B., Kroll, S., Spanos, Z., München 1992.
- Özgüç, Tahsin, *Kültepe-Kaniş II. Eski Yakındoğu'nun Ticaret Merkezinde Yeni Araştırmalar*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1986.
- Özgüç, Tahsin, *Maşat Höyük Kazıları ve Çevresindeki Araştırmalar (Excavations at Maşat Höyük and Investigations in its Vicinity)*, Ankara 1978.
- Özgülner, Nuray, *Perge Kazılarında Bulunmuş Takılar*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2007.
- Özhan, Mehmet, *Orta Karadeniz Kentleri Tarihi I*, Tokat 2005.
- Özkan, Yeşim, *Aydın Müzesinde Bulunan Etnografik Takılar*, (Yayımlanmış Yüksek

- Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2010.
- Öztürk, Özhan, *Tokat Tarihi*, 2018. (<http://ozhanozturk.com/2018/01/08/tokat-tarihi/>)
- Özüdoğru, Şerife, “Anadolu’da Erken Tunç Çağından Günümüze Gümüş Takıların Tarihi Gelişimi İçinde Alpu Takılarının Değerlendirilmesi”, *Dergipark*, Sayı: 10, 1994, 129.
- P.R.S. Moorey, ”*Metarials and Manufacture in Ancient Mesopotamia, the evidence of Archeology of Art : Metals and glazed materials and glass*”, BAR 237, Oxford 1985, 122.
- Parlak, Tahsin, *Erzurum’da Oltutaşı ve Kuyumculuk Sanatı*. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2000.
- Peker, Pervin, *Erken Tunç Çağı Anadolu Takıları*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale 2013.
- Peter Schauer, *Ein bronzzeitlicher Schmuckdepotfund aus dem Persisch-Türkischen Grenzgebiet, Archäologisches Korrespondenzblatt Plantzos*, D. "Crystals and Lenses in the Greco-Roman World" , AJA 101; 451-464,1997.
- Plinius, *Naturalis Historia*, Nat. XXXVII, 197, Çev. H. Rackham, the Loeb Classical Library, Harward University Press, 1938.
- Richter, G.M.A., *Engraved Gems, The Metropolitan Museum of Art Bulletin*, 17/9: 193-196 1956.
- Robert J. Forbes, *Studies in Ancient Technology*, vol. IX, Leiden, 1966.
- Sargon, Erdem, *Tokat Kelimesi Üzerine Düşünceler, Tokat Sempozyumu Bildirileri III*, Tokat 2013.
- Savaş, Özkan, Savaş, *Çivi Yazılı Belgeler Işığında Anadolu’da (MÖ 2. Bin Yılında) Madencilik ve Maden Kullanımı* (1. Baskı), Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2006.
- Savaşçın, Y. ve A. Türe, “Takı Malzemeleri ve Teknikleri III. Granülasyon (Güherse) Tekniği”. *Antika XXIV*, 1987, 30-38.
- Sazcı, Göksel, *Troia Hazinesi*, Aygaz Yayınevi, İstanbul 2007.

- Aktüre, Sevgi , *Anadolu'da Bronz Çağı Kentleri*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1994.
- Schliemann, Heinrich, *Kazı Raporları ve Mektuplarından Seçme Parçalarla Troya*, Yay. Haz. U. Esin, Sandoz Kültür Yayınları No:13, İstanbul 1991.
- Sepici, Levent, *Göbekli Tepe Anadolu'da keşfedilen Dünya'nın İlk Mabedi*, Sınır Ötesi Yayınları, İstanbul 2013.
- Sevim, Payzın, "Anadolu Takıları", *Antika Aylık Dergi*, Nisan, Sayı:1, İstanbul 1985, 44
- Sevin, Veli, "Urartu Devleti", *Arkeo Atlas -4*, İstanbul 2005, 70.
- Sevin, Veli -Kavaklı, Ersin, *Bir Erken Demir Çağı Nekropolü Van/Karagündüz*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 1996, 102-103.
- Sevin, Veli, "Lydialılar, Anadolu'da Pers Egemenliği", *Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi*, Görsel Yayınları, İstanbul 1982, 83.
- Sevin, Veli, "Karagündüz Höyüğü ve Demir Çağı Mezarlığı", *Arkeo Atlas*, Sayı. 4, İstanbul 2005, 102-103.
- Sevin, Veli, *Eski Anadolu ve Trakya*, İletişim Yayınları, İstanbul 2003
- Sezgin, Nesrin, *Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ndeki Madeni Takılar*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2014.
- Sokullu, Özgül, *Antik Dönem Ege Kültüründe Takı Sanatı- İzmir Arkeoloji Müzesi Takı Koleksiyonundan Örnekler*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir 2003
- Solak, Seçil, *Çağdaş Takı Sanatında Porselen Malzeme Kullanımı*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2010.
- Sözen, Metin, *Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü*, Remzi Kitapevi, İstanbul 1986.
- Stylianos, Alexious, *Minos Uygarlığı*, Çeviren: E.Tulunay, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 1991.

- Şaman, Duru, M. Nafiz, “Yirminci Yüzyıldan Günümüze Takı”, *ABMYO Dergisi* Sayı 40, 2015, 107.
- Şaman, Nihal, *Çağlar Boyu Takı ve Kalite Yönünden Değerlendirilmesi*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2013.
- Şekerci, Haldun, *Dumlupınar Üniversitesi Kütahya Meslek Yüksek Okulu Görsel Programları Bölümü Uygulamalı Takı Teknolojisi Programının İncelenmesi*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2006.
- Şenocaklı, Naci, Şenocaklı, Eser, *Mücevherlerin Sırları*, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul 2008.
- Şirin, Yılmaz, *Beyazır'da Maden Sanatı*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1994.
- Tarhan, Çağrı Murat, *Urartu Maden Teknolojisi*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2009.
- Tekin, Murat, Hititler Dönemi'nde Tokat ve Çevresi, *Tokat Sempozyumu Bildirileri*, 1. Cilt, Tokat, 2012, 286.
- Telli, Elvin, *Mardin Altın Telkari İşçiliği*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler, Enstitüsü, Van 2009.
- Temizocak, Yılmaz, Türk Kuyumculuğunun Dünü ve Bugünü. *I. Ulusal Sanat Sempozyumu*, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları, Ankara 1988.
- Temur, Akın, *Hitit Sfenkslerinde Mısır, Suriye ve Fenike Etkileri*, Doğudan Yükselen Işık, İstanbul 2008, 567.
- Thomson, George, *Eski Yunan Toplumunu Üstüne İncelemeler*, Tarih Öncesi Ege II, Çev. Celal Üster, 2. Basım, Payel Yayınevi, İstanbul 1991.
- Timur, Vedat, *Van Müzesi'ndeki Urartu Bilezikleri*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van 2011.
- Tiryaki, Sırrı, “Kalkolitik Çağ'da Doğu Anadolu Bölgesi Madenciliğinin Başlangıç Evreleri”, *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl: 7, 7(13),

2017, 180.

Turan, Osman, *Selçuklular Tarihi ve Türk-İslam Medeniyeti*, Ötüken Yayınları, İstanbul 2009.

Türe, A, Savaşçın, Y., “Takı Malzemeleri ve Teknikleri VI, Varak, Tombak, Yıldızlama”, *Antika Dergisi*, 1988, 14.

Türe, Altan ve Savaşçın, M.Y., “Hitit, Frig, Lidya, Urartu Devletleri, Genç Hitit Beylikleri, İyonya ve Grek-Pers Dönemi Anadolu Takıları”, *Antika Dergisi*, sayı. II, İstanbul 1986, 11-20.

Türe, Altan, “Takının Öyküsü”, *Goldnews Dergisi* Sayı 10, 5-6. 2006, 5.

Türe, Altan, *Dünya Kuyumculuk Tarihi, Eski Çağlardan Orta Çağa*, İstanbul Kuyumcular Odası Yayınları 1, İstanbul 1971.

Türe, Altan, Savaşçın, Yılmaz M, *Anadolu Antik Takıları*, Goldaş Kültür Yayınları -2, İstanbul 2002.

Türe, Altan, *Takılar ve Süs Taşlarında Sembollerin Dili*, Goldaş Kültür Yayınları, İstanbul 2004.

Türe, Altan, *Takının Öyküsü*, Goldaş Kültür Yayınları, İstanbul 2005, 12.

Türe, Savaşçın, Köşk Höyük, *Türkiye Arkeolojik Yerleşmeleri*, 1997.

Türe, Savaşçın, “Takı Malzemeleri ve Teknikleri V”, *Antika Dergisi*, Cilt.2, 1986, 15.

Türkoğlu, Sabahattin, *TÜRSAB*, Aralık, Sayı, 202, 2000, 62.

Türkoğlu, Sabahattin, *Anadolu’da Takı ve Kuyumculuk Kültürü*, İstanbul Kuyumcular Odası Yayınları, İstanbul 2003.

Ufuk, Esin, *Kuantitatif Spektral Analiz Yardımıyla, Anadolu’da Başlangıcından Assur Ticaret Kolonileri Çağına Kadar Tunç Madenciliği*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1969.

Ulusman, Leyla, *Anadolu Medeniyetleri Müzesi Urartu Dönemi Madeni Takıları*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1991.

Uslu, Serhat, *Tarih Öncesi Çağlarda Tokat’ın Tarihi Coğrafyası*, (Yayımlanmış Yüksek

- Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2014.
- Uslu, Serhat, *Uygarlıklar Ülkesi Türkiye/ Land of Civilizations, Turkey*, Sergi Kataloğu, Heibonşa Yayınevi A.ş, 1985.
- Ülger, Nihal, *Ankara İli Beypazarı ilçesi Kuyumculuğunda Günümüzde Üretilen Gümüş Bilezik Örnekleri ve Yeni Tasarımlar*. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1997.
- Üster, Müjde, *Antik Dönem Anadolu Kadınlarında Görsel Kültürün Kodları*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2011.
- Van Loon, Korucutepe, *Final Report on the Excavations of the Universities of Chicago, California (Los Angeles) and Amsterdam in the Keban Reservoir, Eastern Anatolia, 1968–1970*.
- Vitiello, Luigi, *Modern Teknik ve Pratik Kuyumculuk*, Hazırlayan: Ulvi Şeker, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 1995.
- Wittkower, Rudolf, “Eagle and Serpent. A Study in a Migration of Symbols”, *Journal of the Warburg Institute* 2/4: 293-325, 1939.
- Wolf Rudolph, Evelyne Rudolph. *Ancient Jewellery from the Collection of Burton Y. Berry*. Bloomington, Indiana University Art Museum, Indiana University Art Museum Publication, 1973.
- Xenophon, *Yunan Tarihi*, Hellenika, 4. Kitap, (Çev. B.Umar), Sergi Yayınevi, İzmir, 1984.
- Yalçın, Ünsal, *Eski Çağ Demir Teknolojisi Anatolia, Cradle of Castings / Anadolu, Dökümün Beşiği* (Ed. Prf. Dr. Önder Bilgi), İstanbul,
- Yavi, Ersal, *Tokat, Tokat Otelcilik Turizm A.Ş. Yayınları*, İstanbul 1986.
- Yavlal, Çiğdem, “Anadolu'da Takı Sanatı ve Kuyumculuk”, *I. Uluslararası katılımlı Mücevher-Takı Tasarımı ve Eğitimi Sempozyumu*, Haziran, 2009.
- Yıldırım, Recep, *Urartu İğneleri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1989.
- Yıldırım, Recep, *Uygarlık Tarihine Giriş/İlkçağ Tarih ve Uygarlıkları*. (2. Baskı). Asil Yayıncılık, Ankara 2004.

Yıldırım, Ülfet, *Antik Dönemde Kadın ve Süslenme*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2009.

Yıldız, Gerdan, *Takı ve Takı Tasarımının Eğitimdeki Yeri ve Önemi*. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2007.

Yılmaz, Fatma, *Beypazarı Teknik Bilimler Meslek Yüksek Okulu Kuyumculuk ve Takı Tasarımı Programının İncelenmesi*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2008.

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://gwydir.demon.co.uk/jo/minerals>

<http://ozhanoturk.com/2018/01/08/tokat-tarihi/>

<http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR-44142/tokat-muze-mudurlugu.html>,

<http://www.on5yirmi5.com/dosya/turkiyenin-illeri/60-tokat-hakkinda-genel-bilgi>

[http://www.tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=246&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://www.tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=246&html=ages_detail_t.html&layout=web)

[http://www.tayproject.org/TAYmaster.fm\\$Retrieve?YerlesmeNo=1782&html=masterDetail.html&layout=web](http://www.tayproject.org/TAYmaster.fm$Retrieve?YerlesmeNo=1782&html=masterDetail.html&layout=web)

<https://archive.org/details/cataloguefinger00marsgoog/page/n5>

<https://www.degerlitaslar.gen.tr/lapis-lazuli.html>,

<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/tokat/gezilecekyer/arastali-bedesten-tokat-muzesi>

<https://www.metmuseum.org/search-results#!/search?q=GOLD%20>

<https://www.muze.gov.tr/tr/muzeler/tokat-muzesi>

<https://www.muze.gov.tr/tr/muzeler/tokat-muzesi>,

KATALOG

KATALOG NO	: 1
RESİM NO	: 7
CİNSİ	: Saç Süsü
MÜZE ENVANTER NO	: 6325
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Satın alma
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 20.06.1986
MÜZEDEKİ YERİ	: Depo
ÖLÇÜLER	: Çap: 3 cm Kalınlık: 0,25 cm Ağırlık: 8,81 gr.
YAPIM TEKNİĞİ	: Altın kaplama
DURUMU	: Kullanılmış- kırıktır.
TANIM	: Saç süslerinin biri kırık diğeri bütün haldedir. Üzerindeki altın kaplamalar yer yer kalkmış durumdadır. Saça takmak için açık bırakılan uçları kürevî forma getirilmiştir. Üzerinde herhangi bir bezeme bulunmamaktadır.
BENZER ÖRNEKLER	: Koçar, 2011, 84; https://www.metmuseum.org/search-results#!/search?q=GOLD%20 ; Bingöl, 1999, 55; Demir, 2008, 32; Türe, 2005, 132. Bingöl kat. No.167.
TARİH	: MÖ 5-4. Yüzyıl.

KATALOG NO	: 2
RESİM NO	: 8
CİNSİ	: Saç Süsü
MÜZE ENVANTER NO	: 5426
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Satın alma
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 28.08.1981
MÜZEDEKİ YERİ	: Depo
ÖLÇÜLER	: Çap: 2,3 cm Kalınlık: 0,2 cm Ağırlık: 1,21 gr.
YAPIM TEKNİĞİ	: Altın kaplama, Kabartma
DURUMU	: Kullanılmış- Tümdür.
TANIM	: Üzerindeki altın kaplamalar yer yer kalkmış durumdadır. Saça takmak için açık bırakılan uçları kürevî forma getirilmiştir. Üzeri çizgilerle bezenmiştir.
BENZER ÖRNEKLER	: Koçar, 2011, 84; https://www.metmuseum.org/search-results#!/search?q=GOLD%20 ; Bingöl, 1999, 55; Demir, 2008, 32; Türe, 2005, 132. Bingöl kat. No.167.
TARİH	: MÖ 5-4. Yüzyıl.

KATALOG NO	: 3
RESİM NO	: 9
CİNSİ	: Diadem
MÜZE ENVANTER NO	: 7493
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Müsadere
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: -
MÜZEDEKİ YERİ	: Depo
ÖLÇÜLER	: Uz.: 22 cm Gen.: 1,3 cm
YAPIM TEKNİĞİ	: Dövme Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- bir kenarı kırıktır.
TANIM	: İnce altın safihadan yapılmıştır. Uçları yuvarlatılmış uzun bir şerit formundadır. Yuvarlatılmış iki uçta birer ip deliği bulunur. Bezemesizdir.
BENZER ÖRNEKLER	: Akşit, 1985, 242; Schliemann, 1991, 30-40; Bingöl, 1999, 33-54.
TARİH	: MÖ 3. Yüzyıl.

KATALOG NO	: 4
RESİM NO	: 10
CİNSİ	: Diadem
MÜZE ENVANTER NO	: 7504
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Müsadere
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 2006
MÜZEDEKİ YERİ	: Teşhir
ÖLÇÜLER	: Uz.:41 cm Gen.: 1,3 cm Yaprak Uzunluk:4,5 cm
YAPIM TEKNİĞİ	: Dövme, Kazıma Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Tümdür.
TANIM	: İnce altın sahifadan yapılmış çelenk yaprakları alttan ince, düz bir bantın üzerindeki deliklere takılarak birbirine bağlanmıştır. Bant üzerinde yer alan yapraklar lale çiçeği formunda, üç yaprak şeklindedir. Üç yaprağı alttan başlayıp uçlara doğru kazıma tekniğiyle yapılan çizgiler şekillendirmektedir. Bant

üzerinde toplam on adet lale bulunmaktadır. Diadem bandının iki ucunda bağlantıyı sağlayan yuvarlak ince tel bulunmaktadır.

BENZER ÖRNEKLER : Bingöl, 1999, 33-54; Meriçboyu, 2001, 240; Onurkan, 1988, 5- 10; Koçar, 2011, 96; Higgins, 1961, 45; Hoffmann ve Davidson, 1965, Ogden, 1992; Marshall, 1969, 122.

TARİH : MÖ 1.Yüzyıl.

KATALOG NO : 5
RESİM NO :11
CİNSİ : Halkası Figürlü Küpe- Tek
MÜZE ENVANTER NO : 7171
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ : Müsadere
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : 24.10.1996
MÜZEDEKİ YERİ : Teşhir.
ÖLÇÜLER : Uz: 3,45 cm Çap: 3,2 cm İç Çap: 2,09 Baş Çap: 1,05 cm İnce Kenar: 0,1 cm Kalın Kenar: 0,4 cm Ağırlık: 6,10 gr.
YAPIM TEKNİĞİ : Dövme Tekniği, Kabartma, Granülasyon, Telkari Teknikleri
DURUMU : Kullanılmış- Tümdür.
TANIM : Halka şekilli, daire kesitli, baş tarafı vaşağa benzer hayvan başı biçiminde olup, kulaklar dik olarak yapılmış, ağzı açık bir şekildedir. Baş kısmı dövme tekniği ile yapılarak lehimlenmiştir. Boynunda kabartma noktacıklardan oluşan granülasyon tekniği ile yapılmış üç sıra halinde süsleme bulunmaktadır. Halka kısmının yarıya yakın bölümü boğumlarla bezemeli, boğumların oluşturulduğu kısım ince tellerle zincir görünümüne halkalarla birbirinden ayrılmış durumdadır. Halkanın geri kalan kısmı ise tel şeklindedir. Halkanın ucu hayvan kafasının kapça şeklindeki alt çenesine kanca ile geçirilmiştir.
BENZER ÖRNEKLER :
<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/246756>; Marshall, 1969, 1728-9, 1825; Higgins, 1961, 47H; Meriçboyu, 2001, 161; Ergil, 1983, 29.
TARİH : MÖ 4-3. Yüzyıl.

KATALOG NO	: 6
RESİM NO	: 12
CİNSİ	: Halkası Figürlü Küpe- tek
MÜZE ENVANTER NO	: 7497
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Müsadere
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 2008
MÜZEDEKİ YERİ	: Depo
ÖLÇÜLER	: Çap: 2 cm Baş Çap: 1,2 cm Kalınlık: 0,52 cm
Ağırlık: 1,49 gr.	
YAPIM TEKNİĞİ	: Dövme Tekniği, Kabartma, Granülasyon, Telkari
Teknikleri	
DURUMU	: Kullanılmış- Tümdür.
TANIM	: Halka kısmı telin burulması ile oluşturulmuş, uca doğru düzleşip aslan başı ile birleşmektedir. Aslanın başı yukarı doğru gittikçe genişleyen bir kaideye geçirilmiştir. Aslanın yelesi, ağzı ve gözleri belirgin şekilde olup dövme tekniği kullanılmıştır. Baş kısmı boştur. Küpe halkasının ucu aslanın ağzına geçirilerek küpe kapatılmaktadır. Halkanın başa girdiği kısım bir dizi yaprakla çevrilidir. Başın üst kısmında iki sıra halinde kabartma işlenmiş hemen arkasında iki ince halka arasına granülasyon tekniğiyle yapılmış küçük taneciklerle ve ince telle bezeme yapılmıştır.
BENZER ÖRNEKLER	: https://www.metmuseum.org/searchresults#!/search?q=Earring%20with%20head%20of%20lions&orderByCountDesc=true&page=1 ; Marshall, 1969, 1728-9, 1825; Higgins, 1961, 47H; Meriçboyu, 2001, 161; Ergil, 1983, 29.
TARİH	: MÖ 4-3. Yüzyıl.

KATALOG NO	: 7
RESİM NO	: 13
CİNSİ	: Disk Başlıklı Küpe- çift
MÜZE ENVANTER NO	: 6382
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Kurtarma Kazısı/ Erbaa- Pınarbeyli
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 06.10.1986
MÜZEDEKİ YERİ	: Teşhir
ÖLÇÜLER	: Kaş Çapı : 1,6 cm Ağırlık: 14,50 gr Uz: 7,3 cm
Sarkaç Uz: 3,7- 4 cm	
YAPIM TEKNİĞİ	: Döküm, Telkari, Taş Kakma, Granülasyon
DURUMU	: Kullanılmış- Tümdür.
TANIM	: Disk başlığın kenarlarında üçer ortada bir adet olmak üzere toplamda yedi sallamadan oluşmaktadır. Disk dairevi formda olup içbükeydir. İçbükey kısmına kalp formunda altı adet yaprak yerleştirilmiştir. Yaprakların ortasından top başlıklı ince bir metal geçirilerek çiçek formu verilmeye çalışılmıştır. Yaprakların kenarları ince bir telle sınırlandırılmıştır. Küpenin birinde kaştaki yaprakların üzerine gri, beyaz bir madde yerleştirilmiş olup bir kısmı dökülmüştür. Diğer küpede bu uygulama yoktur. Sarkaçlar diske çengel ve halkalarla takılmıştır.
BENZER ÖRNEKLER	: Meriçboyu, 2001, 190; Bingöl, 1999, 88;-95; Ergil,1983, 23; Uygun, 2000, 74; Horfmann, Davidson, Resim 55, 227; Marshall, 1969, 200; https://www.metmuseum.org/searchresults#!/search?q=Earring%20with%20pendant%20in%20the%20form%20of%20Eros&orderByCountDesc=true&page=1
TARİH	: MÖ 4-3.yüzyıl.

KATALOG NO	: 8
RESİM NO	: 14
CİNSİ	: Halka Biçimli Sarkaçsız Küpe-Tek
MÜZE ENVANTER NO	: 6149
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Kurtarma kazısı/ Niksar- Leylekli Çeşme Nekropol alanı
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 26.11.1984
MÜZEDEKİ YERİ	: Depo
ÖLÇÜLER	: Çap: 1,5 cm Kalınlık: 0,1 cm Ağırlık: 0,61 gr.
YAPIM TEKNİĞİ	: Dövme Tekniği, Telkari Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Tümdür.
TANIM	: Som altın bir çubuğun yassılaştırılarak halka şekline getirilmesiyle oluşturulmuş, iki ucu birbirine geçen çengelle bitmektedir. Yani bir ucu ilmek diğer ucu ise çengel şeklinde yapıp birbirine geçirilmiştir. Küpenin bir ucuna tel helozonik süsleme şeklinde üç kez sarılarak basit bir bezeme yapılmıştır.
BENZER ÖRNEKLER	: Ergil, 1983, 23; Greifenhagen, Band II, Lev. 39/7, 47; Adolf Greifenhagen, 1970, Lev. 23/3, Lev.21/7, 46; Wolf Rudolph, 1973, 118/b; Özgülnar, 2007, 78; Sokullu, 2003, 176; Türe, 2005, 137-139; https://www.metmuseum.org/searchresults#!/search?q=Earring,%20deltashaped&orderByCountDesc=true&page=1&searchFacet=Art ; Uygun, 2000, 74.
TARİH	: MS 1-3. Yüzyıl.

KATALOG NO	: 9
RESİM NO	: 15
CİNSİ	: Halka Biçimli Sarkaçsız Küpe- Tek
MÜZE ENVANTER NO	: 7275
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Satın Alma
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 11.02.2004
MÜZEDEKİ YERİ	: Depo
ÖLÇÜLER	: Çap: 1,2 cm Kalınlık: 0,5 cm Ağırlık: 0,81 gr.
YAPIM TEKNİĞİ	: Dövme Tekniği, Telkari Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Tümdür.
TANIM	: Som altın bir çubuğun yassılaştırılarak halka şekline getirilmesiyle oluşturulmuş, iki ucu birbirine geçen çengelle bitmektedir. Yani bir ucu ilmek diğer ucu ise çengel şeklinde yapılp birbirine geçirilmiştir. Küpenin bir ucuna tel helozonik süsleme şeklinde üç kez sarılarak basit bir bezeme yapılmıştır.
BENZER ÖRNEKLER	: Ergil, 1983, 23; Greifenhagen, Band II, Lev. 39/7, 47; Adolf Greifenhagen, 1970, Lev. 23/3, Lev.21/7, 46; Wolf Rudolph, 1973, 118/b; Özgülner, 2007, 78; Sokullu, 2003, 176; Türe, 2005, 137-139; https://www.metmuseum.org/searchresults#!/search?q=Earring,%20deltashaped&orderByCountDesc=true&page=1&searchFacet=Art ; Uygun, 2000, 74.
TARİH	: MS 1-3. Yüzyıl.

KATALOG NO	: 10
RESİM NO	: 16
CİNSİ	: Halka Biçimli Sarkaçsız Küpe- Tek
MÜZE ENVANTER NO	: 6732
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Kurtarma Kazısı/ Niksar Leylekli Çeşme
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 28.12.1987
MÜZEDEKİ YERİ	: Depo
ÖLÇÜLER	: Çap: 1,8 cm Kalınlık: 0,3 cm Ağırlık: 1,78 gr.
YAPIM TEKNİĞİ	: Dövme Tekniği, Telkari Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Tümdür.

TANIM : Som altın bir çubuğun yassılaştırılarak halka şekline getirilmesiyle oluşturulmuş, iki ucu birbirine geçen çengelle bitmektedir. Yani bir ucu ilmek diğer ucu ise çengel şeklinde yapılp birbirine geçirilmiştir. Küpenin bir ucuna tel helozonik süsleme şeklinde dört kez sarılarak basit bir bezeme yapılmıştır.

BENZER ÖRNEKLER : Ergil, 1983, 23; Greifenhagen, Band II, Lev. 39/7, 47; Adolf Greifenhagen, 1970, Lev. 23/3, Lev.21/7, 46; Wolf Rudolph, 1973, 118/b; Özgülnar, 2007, 78; Sokullu, 2003, 176; Türe, 2005, 137-139; <https://www.metmuseum.org/searchresults#!/search?q=Earring,%20deltashaped&orderByCountDesc=true&page=1&searchFacet=Art> ; Uygun, 2000, 74.

TARİH : MS 1-3. Yüzyıl.

KATALOG NO : 11
RESİM NO : 17
CİNSİ : Halka Biçimli Sarkaçsız Küpe- Tek
MÜZE ENVANTER NO : 7163
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ : Müsadere
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : 08.07.1996
MÜZEDEKİ YERİ : Depo
ÖLÇÜLER : Çap: 1,2 cm Kalınlık: 0,3 cm Ağırlık: 1,09 gr.
YAPIM TEKNİĞİ : Dövme Tekniği, Telkari Tekniği
DURUMU : Kullanılmış- Tümdür.

TANIM : Som altın bir çubuğun yassılaştırılarak halka şekline getirilmesiyle oluşturulmuş, iki ucu birbirine geçen çengelle bitmektedir. Yani bir ucu ilmek diğer ucu ise çengel şeklinde yapılp birbirine geçirilmiştir. Küpenin bir ucuna tel helozonik süsleme şeklinde dört kez sarılarak basit bir bezeme yapılmıştır.

BENZER ÖRNEKLER : Ergil, 1983, 23; Greifenhagen, Band II, Lev. 39/7, 47; Adolf Greifenhagen, 1970, Lev. 23/3, Lev.21/7, 46; Wolf Rudolph, 1973, 118/b; Özgülnar, 2007, 78; Sokullu, 2003, 176; Türe, 2005, 137-139; <https://www.metmuseum.org/searchresults#!/search?q=Earring,%20deltashaped&orderByCountDesc=true&page=1&searchFacet=Art> ; Uygun, 2000, 74.

TARİH : MS 1-3. Yüzyıl.

KATALOG NO	: 12
RESİM NO	: 18
CİNSİ	: Halka Biçimli Sarkaçsız Küpe- Çift
MÜZE ENVANTER NO	: 7313
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Satın Alma
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 03.07.2007
MÜZEDEKİ YERİ	: Depo
ÖLÇÜLER	: Çap: 1,1 cm Kalınlık: 0,28 cm Ağırlık: 1,69 gr.
YAPIM TEKNİĞİ	: Dövme Tekniği, Telkari Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Tümdür.
TANIM	: Som altın bir çubuğun yassılaştırılarak halka şekline getirilmesiyle oluşturulmuş, iki ucu birbirine geçen çengelle bitmektedir. Yani bir ucu ilmek diğer ucu ise çengel şeklinde yapıp birbirine geçirilmiştir. Küpenin iki ucuna tel helozonik süsleme şeklinde sarılarak basit bir bezeme yapılmıştır.
BENZER ÖRNEKLER	: Ergil, 1983, 23; Greifenhagen, Band II, Lev. 39/7, 47; Adolf Greifenhagen, 1970, Lev. 23/3, Lev.21/7, 46; Wolf Rudolph, 1973, 118/b; Özgülnar, 2007, 78; Sokullu, 2003, 176; Türe, 2005, 137-139; https://www.metmuseum.org/searchresults#!/search?q=Earring,%20deltashaped&orderByCountDesc=true&page=1&searchFacet=Art ; Uygun, 2000, 74.
TARİH	: MS 1-3. Yüzyıl.

KATALOG NO	: 13
RESİM NO	: 19
CİNSİ	: Halka Biçimli Sarkaçsız Küpe- Tek
MÜZE ENVANTER NO	: 7756
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Satın Alma

MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: -
MÜZEDEKİ YERİ	: Depo
ÖLÇÜLER	: Çap: 1,6 cm Kalınlık: 0,1 cm Ağırlık: 0,73 gr.
YAPIM TEKNİĞİ	: Dövme Tekniği, Granülasyon Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Tümdür.
TANIM	: Som altın bir çubuğun yassılaştırılarak halka şekline getirilmesiyle oluşturulmuş, iki ucu birbirine geçen çengelle bitmektedir. Yani bir ucu ilmek diğer ucu ise çengel şeklinde yapıp birbirine geçirilmiştir. Üzerinde granülasyon tekniğiyle yapılmış bir adet top şeklinde basit bir bezeme bulunmaktadır.
BENZER ÖRNEKLER	: Ergil, 1983, 23; Greifenhagen, Band II, Lev. 39/7, 47; Adolf Greifenhagen, 1970, Lev. 23/3, Lev.21/7, 46; Wolf Rudolph, 1973, 118/b; Özgülnar, 2007, 78; Sokullu, 2003, 176; Türe, 2005, 137-139; https://www.metmuseum.org/searchresults#!/search?q=Earring,%20deltashaped&orderByCountDesc=true&page=1&searchFacet=Art ; Uygun, 2000, 74.
TARİH	: MS 1-3. Yüzyıl.

KATALOG NO	: 14
RESİM NO	: 20
CİNSİ	: Halka Biçimli Sarkaçsız Küpe- Çift
MÜZE ENVANTER NO	: 6350
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Kurtarma Kazısı/Leylekli Çeşme
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 06.10.1986
MÜZEDEKİ YERİ	: Depo
ÖLÇÜLER	: Çap: 1,6 cm Kalınlık: 0,1 cm Ağırlık: 1,38 gr.
YAPIM TEKNİĞİ	: Dövme Tekniği, Telkari Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Tümdür.
TANIM	: Som altın bir çubuğun yassılaştırılarak halka şekline getirilmesiyle oluşturulmuş, iki ucu birbirine geçen çengelle bitmektedir. Yani bir ucu ilmek diğer ucu ise çengel şeklinde yapıp birbirine geçirilmiştir. Küpe çiftinin Üzerinde helezonik şekilde telkari tekniğiyle süslenmiş bezeme bulunmaktadır.
BENZER ÖRNEKLER	: Ergil, 1983, 23; Greifenhagen, Band II, Lev. 39/7, 47; Adolf Greifenhagen, 1970, Lev. 23/3, Lev.21/7, 46; Wolf Rudolph, 1973, 118/b; Özgülnar, 2007, 78; Sokullu, 2003, 176; Türe, 2005, 137-139;

<https://www.metmuseum.org/searchresults#!/search?q=Earring,%20deltashaped&orderByCountDesc=true&page=1&searchFacet=Art> ; Uygun, 2000, 74.

TARİH : MS 1-3. Yüzyıl.

KATALOG NO : 15
RESİM NO : 21
CİNSİ : Halka Biçimli Sarkaçsız Küpe- Tek
MÜZE ENVANTER NO : 7162
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ : Müsadere
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : 08.07.1996
MÜZEDEKİ YERİ : Depo
ÖLÇÜLER : Çap: 1,3 cm Kalınlık: 0,35 cm Ağırlık: 1,05 gr.
YAPIM TEKNİĞİ : Dövme Tekniği, Telkari Tekniği
DURUMU : Kullanılmış- Tümdür.
TANIM : Som altın bir çubuğun yassılaştırılarak halka şekline getirilmesiyle oluşturulmuş, iki ucu birbirine geçen çengelle bitmektedir. Yani bir ucu ilmek diğer ucu ise çengel şeklinde yapıp birbirine geçirilmiştir. Küpenin bir ucuna tel helozonik süsleme şeklinde beş kez sarılarak basit bir bezeme yapılmıştır.
BENZER ÖRNEKLER : Ergil, 1983, 23; Greifenhagen, Band II, Lev. 39/7, 47; Adolf Greifenhagen, 1970, Lev. 23/3, Lev.21/7, 46; Wolf Rudolph, 1973, 118/b; Özgülnar, 2007, 78; Sokullu, 2003, 176; Türe, 2005, 137-139;
<https://www.metmuseum.org/searchresults#!/search?q=Earring,%20deltashaped&orderByCountDesc=true&page=1&searchFacet=Art> ; Uygun, 2000, 74.
TARİH : MS 1-3. Yüzyıl.

KATALOG NO	: 16
RESİM NO	: 22
CİNSİ	: Halka Biçimli Sarkaçsız Küpe- Tek
MÜZE ENVANTER NO	: 7958
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Müsadere
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 13.08.2009
MÜZEDEKİ YERİ	: Depo
ÖLÇÜLER	: Çap: 1,6 cm Kalınlık: 0,3 cm Ağırlık: 0,85 gr.
YAPIM TEKNİĞİ	: Dövme Tekniği, Telkari Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Tümdür.
TANIM	: Som altın bir çubuğun yassılaştırılarak halka şekline getirilmesiyle oluşturulmuş, iki ucu birbirine geçen çengelle bitmektedir. Yani bir ucu ilmek diğer ucu ise çengel şeklinde yapılp birbirine geçirilmiştir. Küpenin bir ucuna tel helozonik süsleme şeklinde üç kez sarılarak basit bir bezeme yapılmıştır.
BENZER ÖRNEKLER	: Ergil, 1983, 23; Greifenhagen, Band II, Lev. 39/7, 47; Adolf Greifenhagen, 1970, Lev. 23/3, Lev.21/7, 46; Wolf Rudolph, 1973, 118/b; Özgülner, 2007, 78; Sokullu, 2003, 176; Türe, 2005, 137-139; https://www.metmuseum.org/searchresults#!/search?q=Earring,%20deltashaped&orderByCountDesc=true&page=1&searchFacet=Art ; Uygun, 2000, 74.
TARİH	: MS 1-3. Yüzyıl.

KATALOG NO: 17	
RESİM NO	: 23
CİNSİ	: Çengeli Sarkaçlı Küpe- Çift
MÜZE ENVANTER NO	: 1337
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Müsadere
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 01.11.1973
MÜZEDEKİ YERİ	: Teşhir
ÖLÇÜLER	: Ağırlık: 8,39 (4,45+3,94) gr Çap:1,4 cm Uzunluk:4
cm Küre uz: 1,5cm	
YAPIM TEKNİĞİ	: Dövme, Granülasyon Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Kancasının biri yarıdan kırıktır.

TANIM : Küpelerin alt kısımları içi boş küre formundadır. Bu küre üzerine dış bükey birer yuvarlak parça konulmuş ve iki parçanın birleşme yerinde granülasyon tekniği ile beş damlacık yerleştirilmiştir. Eser dövme tekniğiyle yapılmıştır. Kulağa takma kısmı altın telden bir firkete şeklindedir.

BENZER ÖRNEKLER : Bingöl, 1999, 93, Kat. No. 86 ve 87; Higgins, 1961, 184, 54E;
<https://www.metmuseum.org/searchresults#!/search?q=Gold%20earring%20with%20convex%20disk%20and%20small%20disk>; Marshall, F.H, 1969, 2616, 302; Meriçboyu, 2001, 204.

TARİH : MS 1-2. Yüzyıl.

KATALOG NO : 18
RESİM NO : 24
CİNSİ : “S” Biçimli Küpe – Çift
MÜZE ENVANTER NO : 6851
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ : Kurtarma Kazısı/ Niksar- Ünye Caddesi
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : 09.10.1985
MÜZEDEKİ YERİ : Teşhir
ÖLÇÜLER : Ağırlık: 5,24-5,66 gr Çap:1,6 cm Küçük Küre Çapı: 0,7 cm Uzunluk:1,59 cm Küre çap: 1,4- 1,91 cm
YAPIM TEKNİĞİ : Dövme Tekniği
DURUMU : Kullanılmış- Tümdür.
TANIM : “S” biçimli halkanın bir ucu top şeklinde sabit küpe tanesinin içine girmiştir. Diğer ucu profilli bitmektedir. Halkanın topa girdiği yerde, halkaya monte edilmiş minik bir disk vardır. İç kalıp üzerine sahifa dövülerek şekil verilmiş ve kaplanmıştır.
BENZER ÖRNEKLER : Bingöl, 1999, 94, kat. No. 87; Hornbostel, no:430, 1977, 483;
https://www.metmuseum.org/art/collection/search/243419?searchField=All&sortBy=Date&what=Earrings&ft=* &offset=180&rpp=20&pos=198;
 Marshall, F.H, 1969, 2616, 303; Meriçboyu, 2001, 292; Koçar, 2011, 105.
TARİH : MS 1-2. Yüzyıl.

KATALOG NO	: 19
RESİM NO	: 25
CİNSİ	: “S” Biçimli Küpe – Çift
MÜZE ENVANTER NO	: 6148
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Kurtarma Kazısı/ Niksar- Leylekli Çeşme (Nekropol Alanı)
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 26.11.1984
MÜZEDEKİ YERİ	: Teşhir
ÖLÇÜLER	: Ağırlık: 5,2 gr (2,43-2,77) Uz:2,9 cm Kalınlık: 0,2 cm
Sallama Uz: 1,3 cm	
YAPIM TEKNİĞİ	: Dövme, Telkari, Mineleme Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Tümdür.
TANIM	: Som altından üretilmiş, “S” kancalı, üzeri palmetlerle bezemeli yaprak şeklinde bir bölüm kanca üzerine lehimlenmiştir. Yaprak bezemeli bölüm birbirine geçen iki halka ile uç kısımdaki taşlı bölüme tutturulmuştur. Oval şekle sahip olan bu kısmın kenarları helezoni biçiminde işlenmiş, ortası kırmızı ve beyaz renkli bir taşla süslenmiştir. Küpede yer alan palmet bezemesi Klasik dönemde sevilerek kullanılan bir bitki motifidir.
BENZER ÖRNEKLER	: Üster, 2011, 77; Williams- Ogden, 31, 50, 101; Dili, 2011, 84; Meriçboyu, 2001, 203; Ergil, 1983, 40, Kat. No. 90.
TARİH	: MS 1-2. Yüzyıl.

KATALOG NO	: 20
RESİM NO	: 26
CİNSİ	: “S” Biçimli Küpe – Çift
MÜZE ENVANTER NO	: 6146
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Kurtarma Kazısı/ Niksar- Leylekli Çeşme (Nekropol Alanı)
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 26.11.1984
MÜZEDEKİ YERİ	: Teşhir
ÖLÇÜLER	: Ağırlık: 2,25 gr Kabara Çapı:0,7 cm Alt Gen:1,4 cm Üst Gen:0,7 cm
YAPIM TEKNİĞİ	: Dövme, Granülasyon Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Tümdür.
TANIM	: Som altın plakanın üç yapraklı yoncaya benzer bir şekle getirilmesiyle oluşmuştur. Her bir daire formlu yaprak dışbükey bombelidir. Küçük granüle bezemeleriyle yapraklar birbirinden ayrılmıştır. Yaprakçıkların arkasında bir geçme çengeli bulunmaktadır.
BENZER ÖRNEKLER	: Üster, 2011, 77; Williams- Ogden, 31, 50, 101; Dili, 2011, 84; Meriçboyu, 2001, 203; Ergil, 1983, 40, Kat. No. 90; Meriçboyu, 2001, 203; Bingöl, 1999, 93, Kat. No. 85-86-87; Higgins, 1961, Lev, 54E.
TARİH	: MS 1-2. Yüzyıl.

KATALOG NO	: 21
RESİM NO	: 27
CİNSİ	: “S” Biçimli Küpe – Çift
MÜZE ENVANTER NO	: 7314
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Satın Alma
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	:-
MÜZEDEKİ YERİ	: Depo
ÖLÇÜLER	: Ağırlık: 1,99 gr Alt Gen:1,3 cm Üst Gen:0,7 cm
YAPIM TEKNİĞİ	: Dövme, Granülasyon Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Küpenin kenar kısımlarında hafif bozulma gözlenmiştir ve küpenin birinin kulağa geçen kısmın ucu kırılmıştır.
TANIM	: Som altın plakanın üç yapraklı yoncaya benzer bir şekle getirilmesiyle oluşmuştur. Her bir daire formlu yaprak dışbükey bombelidir.

Küçük granüle bezemeleriyle yapraklar birbirinden ayrılmıştır. Yaprakçıkların arkasında bir geçme çengeli bulunmaktadır.

BENZER ÖRNEKLER : Üster, 2011, 77; Williams- Ogden, 31, 50, 101; Dili, 2011, 84; Meriçboyu, 2001, 203; Ergil, 1983, 40, Kat. No. 90; Meriçboyu, 2001, 203; Bingöl, 1999, 93, Kat. No. 85-86-87; Higgins, 1961, Lev, 54E.

TARİH : MS 1-2. Yüzyıl.

KATALOG NO : 22

RESİM NO : 28

CİNSİ : "S" Biçimli Küpe – Çift

MÜZE ENVANTER NO : 7315

BULUNTU ŞEKLİ/YERİ : Satın Alma

MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : 03.07.2007

MÜZEDEKİ YERİ : Depo

ÖLÇÜLER : Ağırlık: 2,23 gr Genişlik: 1 cm Uzunluk: 2,2 cm

YAPIM TEKNİĞİ : Dövme, Granülasyon, Kabartma Tekniği

DURUMU : Kullanılmış- Tümdür.

TANIM : Som altın plakanın üç yapraklı yoncaya benzer bir şekle getirilmesiyle oluşmuştur. Her bir daire formlu yaprak dışbükey bombelidir. Yaprakların konik şeklinde dışa doğru bombeli yapılmıştır. Küçük granüle bezemeleriyle yapraklar birbirinden ayrılmıştır. Yaprakçıkların arkasında bir geçme çengeli bulunmaktadır.

BENZER ÖRNEKLER : Üster, 2011, 77; Williams- Ogden, 31, 50, 101; Dili, 2011, 84; Meriçboyu, 2001, 203; Ergil, 1983, 40, Kat. No. 90; Meriçboyu, 2001, 203; Bingöl, 1999, 93, Kat. No. 85-86-87; Higgins, 1961, Lev, 54E.

TARİH : MS 1-2. Yüzyıl.

KATALOG NO	: 23
RESİM NO	: 29
CİNSİ	: “S” Biçimli Küpe – Çift
MÜZE ENVANTER NO	: 7954
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Müsadere
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 13.08.2009
MÜZEDEKİ YERİ	: Teşhir
ÖLÇÜLER	: Ağırlık: 2,65 gr Genişlik: 1,1 cm Uzunluk: 2 cm
YAPIM TEKNİĞİ	: Dövme, Kabartma Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Tümdür.
TANIM	: Yuvarlak mantar şeklinde başlığa sahip küpenin orta kısmında çengel bulunmaktadır. Bezemesizdir
BENZER ÖRNEKLER	: Üster, 2011, 77; Williams- Ogden, 31, 50, 101; Dili, 2011, 84; Meriçboyu, 2001, 203; Ergil, 1983, 40, Kat. No. 90; Meriçboyu, 2001, 203; Bingöl, 1999, 93, Kat. No. 85-86-87; Higgins, 1961, Lev, 54E
TARİH	: MS 1-2. Yüzyıl.

KATALOG NO	: 24
RESİM NO	: 30
CİNSİ	: “S” Biçimli Küpe – Tek
MÜZE ENVANTER NO	: 6733
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Kurtarma Kazısı
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 28.11.1987
MÜZEDEKİ YERİ	: Teşhir
ÖLÇÜLER	: Ağırlık: 1,14 gr Genişlik: 0,8 cm Uzunluk: 1,05 cm
YAPIM TEKNİĞİ	: Dövme, Cameo, Kabartma, Kazıma, Ajur Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Bazı kısımları tahrip olmuştur.
TANIM	: Yumurta biçimli kaş kısmında ortasında gri renkli bir taşla kabartma olarak yapılmış “Nike” tasviri bulunmaktadır, kenarları ise saç örgüsü şeklinde bezenmiştir. Nike tasvirinin bulunduğu kısımda taşı tutan testere ağzı biçiminde dişler bulunmaktadır. Küpenin arkasında kulağa geçen kısım “S” biçimlidir. Bu kısmın uzantısı çengel biçimini almış ve buna küpenin sallaması tutturulmuştur. Sallamanın gövdesine altın borucuk asılmıştır, küpenin bu kısımları tahrip olmuştur.

BENZER ÖRNEKLER : Koçar, 2011, 90; Bingöl, 1999, 77, Kat. No. 57; Dili, 2011, 114.
TARİH : MS 3-4. Yüzyıl.

KATALOG NO : 25
RESİM NO : 31
CİNSİ : Halkası Diskli Sarkaçlı Küpe- Çift
MÜZE ENVANTER NO : 6349
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ : Kurtarma Kazısı/Niksar- Leylekli Çeşme
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : 06.10.1986
MÜZEDEKİ YERİ : Teşhir
ÖLÇÜLER : Ağırlık: 3,29 gr Lale Gen: 9 cm Lale Kalınlığı: 0,25 cm
Toplam Uz: 3,1 cm
YAPIM TEKNİĞİ : Dövme, Granülasyon, Repousse (Kabartma) Tekniği
DURUMU : Kullanılmış- Yaprığın biri kırılmıştır.
TANIM : Halkanın çengelle birleştiği noktada karşılıklı iki yaprak motifi olup, küpelerden birisinde bir yaprak eksiktir. Halkanın ucunda lale formundaki sarkaç küpeye helezoni kıvrımların işlendiği bir halka ile birleştirilmiştir. Her iki tarafı repousse teknikle yapılmış lale formunda sarkaç, Olasılıkla lale formu iki ayrı plakanın birleştirilmesi ile oluşturulmuştur. Başlık kısmının da aynı teknikle yapılmış olma ihtimali yüksektir.
BENZER ÖRNEKLER : Bingöl, 1999, 72, Kat No: 53 Ergil, 1983, 37.
TARİH : MS 1-2. Yüzyıl.

KATALOG NO	: 26
RESİM NO	: 32
CİNSİ	: Halkası Diskli Sarkaçlı Küpe- Çift
MÜZE ENVANTER NO	: 7508
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Satın Alma
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 03.05.2011
MÜZEDEKİ YERİ	: Depo
ÖLÇÜLER	: Ağırlık: 7,06 gr Çap:1,6 cm Uz: 3,0 cm İstiridye
Başlık: 1,1*1 cm	
YAPIM TEKNİĞİ	: Dövme, Granülasyon, Repousse (Kabartma), Telkari, Kazıma Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Tümdür.
TANIM	: Küpe çiftinin başlık kısmına istiridyeye benzer yivli bir disk yerleştirilmiştir. Sarkaç kısmında bir halka ile birleştirilmiş, üçgen şekilli kenarları içe doğru volüt oluşturmuş kazıma çizgilerle ayrıntılar belirtilmiştir. Sarkaçın uç kısmı top şeklindedir. Hemen üzerinde bir girinti yapılarak taş yerleştirilmiştir ancak birinin taşı düşmüştür sağlam olan beyaz renkli sedef olma ihtimali yüksek olan bir taştır.
BENZER ÖRNEKLER	: Bingöl, 1999, 72 Kat No: 49, 51
TARİH	: MS 1-2. Yüzyıl.

KATALOG NO	: 27
RESİM NO	: 33
CİNSİ	: Halkası Diskli Sarkaçlı Küpe- Çift
MÜZE ENVANTER NO	: 5823
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Kurtarma Kazısı/Niksar
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 23.12.1982
MÜZEDEKİ YERİ	: Teşhir
ÖLÇÜLER	: Halka Çapı: 1,35 cm Top Çapı: 0,5 cm Toplam Uz: 2,3 cm Ağırlık: 2,46 gr. (1,25+1,21)
YAPIM TEKNİĞİ	: Dövme, Telkari, Granülasyon Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Tümdür.

TANIM : Çengel ucunun, yuvarlak halka kısma geçmesi ile dairevi formda yapılmıştır. Yuvarlak kesitli ince tel ortasında düz, kenarında ise üzeri helozonlu ince birer tel ile çevrilidir. Birinin merkezinde tepesi kıvrık bir tel bulunan birer yarım küre tutturulmuştur. Halka küpenin alt kısmında bir ucu küre şeklinde olan diğer ucu, üzeri helezonik bezeli bir çengelle küpenin halka kısmına takılmış sarkaçlar yer almaktadır.

BENZER ÖRNEKLER : Meriçboyu, 2001, 199; Bingöl, 1999,78; <https://www.metmuseum.org/searchresults#!/search?q=Gold%20earring%20with%20disc%20and%20pendant&orderByCountDesc=true&page=1&searchFacet=All%20Results>; Higgins, 1961, 183; Jewellery Of The Ancient World, 1953, 31; Marshall, F.H, 1969, 294.

TARİH : MS 2. Yüzyıl.

KATALOG NO : 28
RESİM NO : 34
CİNSİ : Halkası Diskli Sarkaçlı Küpe- Çift
MÜZE ENVANTER NO : 5745
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ : Kurtarma Kazısı/Niksar- Nekropol alanı
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : 12.07.1982
MÜZEDEKİ YERİ : Teşhir
ÖLÇÜLER : Halka Çapı: 1,35 cm Top Çapı: 0,5 cm Toplam Uz: 2,9 cm Ağırlık: 2,038 gr. (0,99+1,048)
YAPIM TEKNİĞİ : Dövme, Telkari, Granülasyon Tekniği
DURUMU : Kullanılmış- Birinde Sarkaç Yoktur.
TANIM : Çengel ucunun, yuvarlak halka kısma geçmesi ile dairevi formda yapılmıştır. Yuvarlak kesitli ince tel ortasında düz, kenarında ise üzeri helozonlu ince birer tel ile çevrilidir. Halka küpenin alt kısmında bir ucu küre şeklinde olan diğer ucu, üzeri helezonik bezeli bir çengelle küpenin halka kısmına takılmış sarkaçlar yer almaktadır. Kat. No. 17'de yer alan küpeden farkı birinde sarkaç yoktur ve küpenin disk kısmının orta bölümünde halka bulunmamaktadır.
BENZER ÖRNEKLER : Meriçboyu, 2001, 199; Bingöl, 1999,78; <https://www.metmuseum.org/searchresults#!/search?q=Gold%20earring%20with%20disc%20and%20pendant&orderByCountDesc=true&page=1&searchFacet=All%20Results>

[sc%20and%20pendant&orderByCountDesc=true&page=1&searchFacet=All%20Results](#); Higgins, 1961, 183; Jewellery Of The Ancient World, 1953, 31; Marshall, F.H, 1969, 294.

TARİH : MS 2. Yüzyıl.

KATALOG NO : 29
RESİM NO : 35
CİNSİ : Halkası Diskli Sarkaçsız Küpe- Tek
MÜZE ENVANTER NO : 4752
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ : Satın Alma
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : 02.07.1979
MÜZEDEKİ YERİ : Teşhir
ÖLÇÜLER : Ağırlık: 0,55 gr Çap:1,3 cm Kaş Çapı:0,7 cm
Kalınlık:0,1 cm

YAPIM TEKNİĞİ : Dövme, Tel burma Tekniği

DURUMU : Kullanılmış- Tümdür.

TANIM : Kenarı çember şeklinde ince bir setle çevrili, yarım kürevi bir kaş ve ekseni etrafında bükülerek motiflendirilmiş, yuvarlak kesitli altın bir telin, yuvarlatılmasıyla oluşan halka kısmından ibarettir. Halka kısmını oluşturan telin bir ucu kaşa sabit olup, ucu yuvarlatılmıştır. Telin bir ucu bu yuvarlak kısma kıvrılarak tutturulmuştur.

BENZER ÖRNEKLER : Bingöl, 1999,72, Kat. No. 47-50; Ergil, 1983, 37; Greifenhagen Band II, 62, Lev. 49/11-13; Marshall, F.H, 1969, 2509, lev 53, 292; Friederike Naumann, 1980, Lev. 16/76. 32, s.42.

TARİH : MS 2-3. Yüzyıl.

KATALOG NO	: 30
RESİM NO	: 36
CİNSİ	: Halkası Diskli Sarkaçsız Küpe- Tek
MÜZE ENVANTER NO	: 7160
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Müsadere
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 08.07.1996
MÜZEDEKİ YERİ	: Depo
ÖLÇÜLER	: Ağırlık: 1,2 gr Çap:1,2 cm Kaş Çapı:0,8 cm
YAPIM TEKNİĞİ	: Dövme Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Tümdür.
TANIM	: Dövme tekniğiyle yapılmış bir çift küpe, kaş kısmı oval şekildedir. Kulağa geçen ince kısım elips biçimde kıvrılarak küpenin arkasına lehimlenmiştir. Bezemesizdir.
BENZER ÖRNEKLER	: Bingöl, 1999,72, Kat. No. 47-50; Ergil, 1983, 37; Greifenhagen Band II, 62, Lev. 49/11-13; Marshall, F.H, 1969, 2509, lev 53, 292; Friederike Naumann, 1980, Lev. 16/76. 32, s.42; Staatliche Kunstsammlungen Kassel, 1980, Lev. 16/76. 32, s.42; https://www.metmuseum.org/search-results#!/search?q=Gold%20earring%20with%20convex%20disc
TARİH	: MS 2-3.Yüzyıl.

KATALOG NO	: 31
RESİM NO	: 37
CİNSİ	: Halkası Diskli Sarkaçsız Küpe- Tek
MÜZE ENVANTER NO	: 7161
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Müsadere
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 08.07.1996
MÜZEDEKİ YERİ	: Depo
ÖLÇÜLER	: Ağırlık: 1,2 gr Çap:1,1 cm Kaş Çapı:0,7 cm
YAPIM TEKNİĞİ	: Dövme Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Tümdür.
TANIM	: Dövme tekniğiyle yapılmış bir çift küpe, kaş kısmı oval şekildedir. Kulağa geçen ince kısım elips biçimde kıvrılarak küpenin arkasına lehimlenmiştir. Bezemesizdir.

BENZER ÖRNEKLER : Bingöl, 1999,72, Kat. No. 47-50; Ergil, 1983, 37; Greifenhagen Band II, 62, Lev. 49/11-13; Marshall, F.H, 1969, 2509, lev 53, 292; Friederike Naumann, 1980, Lev. 16/76. 32, s.42; Staatliche Kunstsammlungen Kassel, 1980, Lev. 16/76. 32, s.42; <https://www.metmuseum.org/search-results#!/search?q=Gold%20earring%20with%20convex%20disc>

TARİH : MS 2-3.Yüzyıl.

KATALOG NO : 32
RESİM NO : 38
CİNSİ : Halkası Diskli Sarkaçsız Küpe- Çift
MÜZE ENVANTER NO : 6730
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ : Kurtarma Kazısı/ Leylekli Çeşme
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : 29.12.1987
MÜZEDEKİ YERİ : Depo
ÖLÇÜLER : Ağırlık: 1,05 gr Çap:0,99 cm Kaş Çapı:0,9 cm
YAPIM TEKNİĞİ : Dövme Tekniği
DURUMU : Kullanılmış- Tümdür.
TANIM : Dövme tekniğiyle yapılmış bir çift küpe, kaş kısmı oval şekildedir. Kulağa geçen ince kısım elips biçimde kıvrılarak küpenin arkasına lehimlenmiştir. Bezemesizdir.

BENZER ÖRNEKLER : Bingöl, 1999,72, Kat. No. 47-50; Ergil, 1983, 37; Greifenhagen Band II, 62, Lev. 49/11-13; Marshall, F.H, 1969, 2509, lev 53, 292; Friederike Naumann, 1980, Lev. 16/76. 32, s.42; Staatliche Kunstsammlungen Kassel, 1980, Lev. 16/76. 32, s.42; <https://www.metmuseum.org/search-results#!/search?q=Gold%20earring%20with%20convex%20disc>

TARİH : MS 2-3.Yüzyıl.

KATALOG NO	: 33
RESİM NO	: 39
CİNSİ	: Halkası Diskli Sarkaçsız Küpe- Tek
MÜZE ENVANTER NO	:7502
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Müsadere
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ :-	
MÜZEDEKİ YERİ	: Depo
ÖLÇÜLER	: Ağırlık: 0,58 gr Çap:0,6 cm Uzunluk:1,54 cm
YAPIM TEKNİĞİ	: Dövme Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Tümdür.
TANIM	: Halkası diskli sarkaçsız küpe tipindedir. Kalın halka uza doğru incelererek kanca oluşturmaktadır. Kanca diskin ucunda yer alan ilmiğe geçerek küpe kapatılmaktadır. Disk üzerinde bezeme bulunmamaktadır.
BENZER ÖRNEKLER	: Bingöl, 1999,72, Kat. No. 47-50; Ergil, 1983, 37; Greifenhagen Band II, 62, Lev. 49/11-13; Marshall, F.H, 1969, 2509, lev 53, 292; Friederike Naumann, 1980, Lev. 16/76. 32, s.42; Staatliche Kunstsammlungen Kassel, 1980, Lev. 16/76. 32, s.42; https://www.metmuseum.org/searchresults#!/search?q=Gold%20earring%20with%20convex%20disc
TARİH	: MS 2-3.Yüzyıl.

KATALOG NO	: 34
RESİM NO	: 40
CİNSİ	: Halkası Kare Montürlü Küpe- Tek
MÜZE ENVANTER NO	: 7232
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Satın Alma
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	:-
MÜZEDEKİ YERİ	: Depo
ÖLÇÜLER	: Ağırlık: 1,01 gr Çap:1,3 cm Kaş Kal: 0,4 cm Taş
Çevresi: 0,6*0,7 cm	
YAPIM TEKNİĞİ	: Dövme, Kakma Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Tümdür.

TANIM : Altın telin bir ucu ilmek oluştururken, diğer uç buranın içine geçirilmiştir. Birleşme noktalarının hemen üzerinde kare formunda içinde taş olan bir yuva bulunmaktadır. Bezemesi olmayıp, sade bir görseelliğe sahiptir. İçinde yer alan taşın rengi tahrip olduğundan anlaşılamamıştır.

BENZER ÖRNEKLER : Bingöl, 1999, 70, Kat. No. 44, Ergil, 1983, 43; Marshall, F.H, 1969, 2535, 294; Ergil, 1983, 104;

<https://www.metmuseum.org/searchresults#!/search?q=Earring%20with%20ball%20pendant%20and%20paste%20setting>

TARİH : MS 2. Yüzyıl.

KATALOG NO : 35

RESİM NO : 41

CİNSİ : Halkası Kare Montörlü Küpe- Çift

MÜZE ENVANTER NO : 6147

BULUNTU ŞEKLİ/YERİ : Kurtarma Kazısı, Niksar Leylekli Çeşme (Nekropol Alanı)

MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : 26.11.1984

MÜZEDEKİ YERİ : Teşhir

ÖLÇÜLER : Ağırlık: 4,15 gr Uz: 2,9 cm Halka Kal:0,1 cm Lale

Motif uz: 1,7 cm Kare Plaka : 1,7*1,7 cm

YAPIM TEKNİĞİ : Dövme, Kabartma, Kazıma, Kakma, Granülasyon

Tekniği

DURUMU : Kullanılmış- Tümdür.

TANIM : Küpe halkasının ucuna küçük helezoni bezemeli halka eklenerek birbirine bağlanmıştır. Her iki tarafı repousse teknikle yapılmış lale formunda sarkaç bulunmaktadır. Olasılıkla lale formu iki ayrı plakanın birleştirilmesi ile oluşturulmuştur. Kare formundaki yuvaların içinde birinde beyaz diğerinde ise yeşil renkte taş bulunmaktadır.

BENZER ÖRNEKLER : Bingöl, 1999, 70, Kat. No. 44,50; Ergil, 1983, 43; Marshall, F.H, 1969, 2535, 294; Ergil, 1983, 104;

<https://www.metmuseum.org/searchresults#!/search?q=Earring%20with%20ball%20pendant%20and%20paste%20setting>

TARİH : MS 2. Yüzyıl.

KATALOG NO	: 36
RESİM NO	: 42
CİNSİ	: Halkası Kare Montörlü Küpe- Tek
MÜZE ENVANTER NO	: 6388
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Kurtarma Kazısı, Niksar Leylekli Çeşme
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 06.10.1986
MÜZEDEKİ YERİ	: Depo
ÖLÇÜLER	: Ağırlık: 0,84 gr Halka gen:1,1 cm Kaş Gen:0,7 cm
YAPIM TEKNİĞİ	: Dövme, Kabartma, Kazıma Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Tümdür.
TANIM	: İnce altın telden yapılmış ve tam yuvarlak olmayan halkanın, ön kısmında düz, kare tabanlı piramidal aplike bir parça bulunmaktadır, sarkacı yoktur.
BENZER ÖRNEKLER	: Bingöl, 1999, 70, Kat. No. 44,50; Ergil, 1983, 43, 74; Marshall, F.H, 1969, 2535, 294; Ergil, 1983, 104; https://www.metmuseum.org/searchresults#!/search?q=Earring%20with%20ball%20pendant%20and%20paste%20setting ; Uygun, 2000, 103.
TARİH	: MS 2. Yüzyıl.

KATALOG NO	: 37
RESİM NO	: 43
CİNSİ	: Halkası Boncuklu Küpe- Tek
MÜZE ENVANTER NO	: 7982
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Müsadere
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 10.08.2016

MÜZEDEKİ YERİ	: Depo
ÖLÇÜLER	: Ağırlık: 2,08 gr Çap:3 cm Uzunluk:1,8 cm
YAPIM TEKNİĞİ	: Dövme, Telkari, Granülasyon Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Tümdür.
TANIM	: Küpe halkasının bir ucu helozonik şekilde bezeme ile süslenmiş, diğer ucuna ince telin bükülerek helezonik kıvrımlara çengelle geçirilip bağlantısı sağlanmıştır. İnce tel üzerine irili ufaklı dört adet inci eklenmiştir. Büyük inciler altın telin başlangıç ve bitiş noktasına yerleştirilmiş, incilerin yanına granüle bezemeli halkalar eklenerek büyük inciler sınırlandırılmıştır. Ortaya ise iki adet daha küçük inciler konulmuştur.
BENZER ÖRNEKLER	: Ergil, 1983, 36, No:67; Greifenhagen Band II, Lev. 48/4 35, 60; Bingöl, 1999, 71, Kat. No:46; Naumann, Lev. 16/72, 41; Özgülnar, 2007, 52, Ergil, 1983, 139.
TARİH	: MS 3-4.Yüzyıl

KATALOG NO	: 38
RESİM NO	: 44
CİNSİ	: Kolye
MÜZE ENVANTER NO	: 5937
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Müsadere
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 15.08.1983
MÜZEDEKİ YERİ	: Teşhir
ÖLÇÜLER	: Ağırlık:11,75 gr Kal:0,1 cm Çap: 3,5 cm Boncuk Gen.:0,68 cm Boncuk Kal.: 0,80 cm Bakla Uz.: 1,9 cm
YAPIM TEKNİĞİ	: Dövme, Kabartma, Kazıma Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Tümdür.
TANIM	: Çevresi, helezonik bezeli ince bir tel ile çevrili altın kolyenin üzerinde yüksek kabartma tekniğinde önden bir kadın portresi yapılmıştır. Alın kısmında ikiye ayrılan saç dalgalar halinde yandan arkaya doğru inmektedir. Baş hafif sola eğiktir. Sol tarafta Eros olması muhtemel bir çocuk kabartması tasvir edilmiştir. Yanlardan içe doğru kavisli, ortası silmeli altın plakanın kadının başı üzerinde kıvrılması ile yapılmış geniş halkaya üzeri ince yivlerle dilimlere ayrılmış, ortaları delik, bikonik formlu, uçlarında daire şeklinde konulmuş altın halkalar bulunan beş halka takılmıştır. Bu halkaların aralalarına altı adet boncuk yerleştirilmiştir. Bunlardan

ikisi basık kürevî formda ve beyaz, ikisi bikonik formda ve portakal renginde, diğer ikisi ise çokgen formlu olup yeşil ve eflatun renktedir. Altın baklanın üzerinde yer yer ezikler ve delikler mevcuttur. Yüksek kabartma şeklindeki büst madalyonlar sıvama metoduyla yapıp daha sonra süslemeleri eklenmiştir

BENZER ÖRNEKLER : Dili, 2011, 100; Arslan, 2012, 36; Karagöz, 2013, 24; Meriçboyu, 2001, 32.; Bingöl, 1999, 111 Marshall, 1969, 2307, 269; Ogden, 1982, 11; Higgins, 1961, 152.

TARİH : MÖ 3-2.Yüzyıl.

KATALOG NO	: 39
RESİM NO	: 45
CİNSİ	: Kolye
MÜZE ENVANTER NO	: 6381
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Kurtarma Kazısı, Erbaa/Pınarbeyli
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 06.10.1986
MÜZEDEKİ YERİ	: Teşhir
ÖLÇÜLER	: Ağırlık: 8 gr Tane Çap:0,4 cm İmame Uz: 0,3 cm Top Gen:0,80 cm
YAPIM TEKNİĞİ	: Dövme, Kabartma Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Bazı boncuklar kırıktır.
TANIM	: Altın parçasının dövülerek kenarlarındaki deliklere doğru daralan forma getirilmesiyle oluşmuş, içi boş yirmi sekiz tane ve iki adet tesbih imamesi şeklinde olmak üzere otuz parçadan oluşan bir kolyedir. Tanelerden bazıları çatlaktır. İmame formu tanenin birisinin dar tarafı kırıktır. İçleri boş ortalarından birleştirilmek suretiyle oluşturulmuş altın küre formu boncuklardan oluşmaktadır. Bu

nedenledir ki bazı boncuklar genelde birleştirilme yerleri olan orta bölümlerinden kırılmıştır.

BENZER ÖRNEKLER : Meriçboyu, 2001, 210-225; Dili, 2011, 100; Bingöl, 1999, 116, Kat. No, 117, 122; Sokullu, 2003, 184.

TARİH : MÖ 3-2.Yüzyıl.

KATALOG NO

: 40

RESİM NO

: 46

CİNSİ

: Kolye

MÜZE ENVANTER NO

: 7754

BULUNTU ŞEKLİ/YERİ

: Satın Alma

MÜZEYE GELİŞ TARİHİ

:-

MÜZEDEKİ YERİ

: Depo

ÖLÇÜLER

: Ağırlık: 15,10 gr Uzunluk:35 cm Kalınlık: 0,3 cm

YAPIM TEKNİĞİ

: Dövme, Granülasyon, Kabartma, Zincir Örgü Tekniği

DURUMU

: Kullanılmış- Tümdür.

TANIM

: 35 cm. uzunluğundaki altın kolye iki ucunda bulunan

yuvarlak başlıklar bir kanca yardımıyla birleştirilmiştir. İçi boş daire şeklinde bir kolye ucu vardır. Kalın bir halka ile zincire geçirilmiştir. Uçları uzun hilal formundaki kolye ucunun, uç kısımları inceltip hilal şekline getirilmiştir ve ince uçların üzerinde iki adet granüle bezeme bulunmaktadır. Aynı bezeme hilal şeklinin kalın kısmında yer almaktadır. Kolye zinciri saç örgüsü şeklindedir.

BENZER ÖRNEKLER : Meriçboyu, 2001, 168; Türe, 2005, 149; Türe, 2005, 149; Higgins, 1961, 187; Marshall, 1969, 315; Ogden, Jack, *jewellery Of The Ancient World*, 1982, 57; Bingöl, 1999, 124; Ogden, Jack, *jewellery Of The Ancient World*, Bulletin Of The Royal Ontario Museum Of Archaeology University Of Toronto, 1953, 221; Özgülnar, 2007, 127.

Koçar, 2011, 93; <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/249213>.

TARİH

: MS 1-2. Yüzyıl.

KATALOG NO	: 41
RESİM NO	: 47
CİNSİ	: Kolye
MÜZE ENVANTER NO	: 7494
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Müsadere
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 03.06.2011
MÜZEDEKİ YERİ	: Depo
ÖLÇÜLER	: Ağırlık: 40,32 gr Uzunluk:52 cm Kalınlık: 0,2 cm Atın Pandantif Çapı:2,27 cm Kolye Ucu Kalınlık:0,2 cm
YAPIM TEKNİĞİ	: Dövme, Kabartma, Kazıma, Telkari Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Tümdür.
TANIM	: 15 adet helezonik bezemeli latın boncuğun etrafına renkli irili ufaklı 39 adet renkli boncuk yerleştirilmiş ve boncuklar farklı renkte kullanılmıştır. Kolyenin ucunda yuvarlak bir madalyon bulunmaktadır. Ortası dışa hafif bombeli şekilde yapılmış ve kenarlarına telkari tekniğiyle çiçek ve yaprak motifleri işlenmiştir..
BENZER ÖRNEKLER	: Türe, 2005,150; https://www.metmuseum.org/art/collection/search/243096?searchField=All&sortBy=Date&what=Earrings&ft=*&offset=140&rpp=20&pos=159; https://www.metmuseum.org/art/collection/search/246092 ; Marshall, 1969, 317, Kat. No. 2734.
TARİH	: MS 1-2. Yüzyıl.

KATALOG NO	: 42
RESİM NO	: 48
CİNSİ	: Pendentif
MÜZE ENVANTER NO	: 7173
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Müsadere
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 24.10.1996
MÜZEDEKİ YERİ	: Teşhir
ÖLÇÜLER	: Ağırlık: 1,32 gr Uzunluk:2,8 cm Kalınlık: 0,6 cm
YAPIM TEKNİĞİ	: Dövme, Kabartma Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Ağız kenarları eziktir.
TANIM	: birbirine yapışık iki borucuk parçasından oluşan iki adet altın kolye ögesi bulunmaktadır. Ağız kenarları hafif ezilmiştir. Üzerine kabartma tekniğiyle çizgi bezeme yapılmıştır.
BENZER ÖRNEKLER	: Marshall, 1969, 262, Kat. No. 2285.
TARİH	: MÖ 3-2. Yüzyıl.

KATALOG NO	: 43
RESİM NO	: 49
CİNSİ	: Pendentif
MÜZE ENVANTER NO	: 7172
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Müsadere

MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 24.10.1996
MÜZEDEKİ YERİ	: Teşhir
ÖLÇÜLER	: Ağırlık: 7,47 gr Uzunluk:2,65 cm Kalınlık: 3,2 cm
Çap:2,7 cm	
YAPIM TEKNİĞİ	: Dövme, Kakma, Telkari, Kazıma Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Tümdür.
TANIM	: Daire şekilli, saç örgüsü motifli, kenarlarında yan yana ikişer halka bulunmakta, ortada nazarlık şeklinde bir taş mevcut olup, taşın ortası kahverengi, kenarı açık mavi, en dış kenar ise koyu mavi renklidir.
BENZER ÖRNEKLER	: Bingöl, 1999, 122. Kat. No, 127, kat. No. 187
TARİH	: MÖ 3-2. Yüzyıl.

KATALOG NO	: 44
RESİM NO	: 50
CİNSİ	: Pendentif-Çift
MÜZE ENVANTER NO	: 6852
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Kurtarma Kazısı- Nisar/ Ünye Caddesi
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 09.10.1989
MÜZEDEKİ YERİ	: Teşhir
ÖLÇÜLER	: Ağırlık:1,10 gr Kalınlık: 0,1 cm Çap:1,14 cm
Genişlik:1,95 cm	
YAPIM TEKNİĞİ	: Dövme, Telkari, Kabartma Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Tümdür.
TANIM	: Yuvarlak plaka şeklindeki pendentifin çevresi, küre dizileri şeklinde sıkıştırılmış borucukla çevrelenmiştir. Ortasında kabartma (repousse) tekniğiyle kurbağa motifi işlenmiştir. Yuvarlak formlu bu ögenin üç kenarına telkari halkacık raptedilmiştir.
BENZER ÖRNEKLER	: F.H. Marshall, 1904,332- 335; Meriçboyu, 2001, 229; Demir, 2008, 7; Kökkılıç, 2010, 133; Bingöl, 1999, Kat. No. 158.
TARİH	: MÖ 2.Yüzyıl.

KATALOG NO	: 45
RESİM NO	: 51
CİNSİ	: Pendantif
MÜZE ENVANTER NO	: 6291
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Satın Alma
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 19.03.1986
MÜZEDEKİ YERİ	: Depo
ÖLÇÜLER	: Ağırlık:0,60 gr Kalınlık: 0,1 cm Çap:1,5 cm Uzunluk: 2,2 cm
YAPIM TEKNİĞİ	: Dövme, Telkari, Kabartma Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Tümdür.
TANIM	: Yuvarlak plaka şeklindeki pendantifin çevresi, küre dizileri şeklinde sıkıştırılmış borucukla çevrelenmiştir. Ortasında kabartma (repousse) tekniğiyle kurbağa motifi işlenmiştir. İki kenarına altın halkacık lehimlenmiştir..
BENZER ÖRNEKLER	: F.H. Marshall, 1904,332- 335; Meriçboyu, 2001, 229; Demir, 2008, 7; Kökkılıç, 2010, 133; Bingöl, 1999, Kat. No. 158.
TARİH	: MÖ 2.Yüzyıl.

KATALOG NO	: 46
RESİM NO	: 52
CİNSİ	: Pendantif
MÜZE ENVANTER NO	: 6517
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Kurtarma Kazısı- Erbaa/Pınarbeyli Köyü
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 04.03.1987
MÜZEDEKİ YERİ	: Teşhir

ÖLÇÜLER	: Ağırlık:1,61 gr Uzunluk(Uzun parçadan, Kısa parçaya): 2,4-1,8-1,6-0,8 cm
YAPIM TEKNİĞİ	: Dövme, Kabartma Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Tümdür.
TANIM	: Boru şeklinde yedi parçadan oluşmuştur. Ortaya en uzun gelecek şekilde uzunluğuna göre sıralanan borular birbirine lehimlenerek birleştirilmiştir.
BENZER ÖRNEKLER	: Türe, 2005,150; https://www.metmuseum.org/art/collection/search/243096?searchField=All&sortBy=Date&what=Earrings&ft=*&offset=140&rpp=20&pos=159 ; https://www.metmuseum.org/art/collection/search/246092 ; Marshall, 1969, 317, Kat. No. 2734.
TARİH	: MS 1-2. Yüzyıl.

KATALOG NO	: 47
RESİM NO	: 53
CİNSİ	: Pendantif
MÜZE ENVANTER NO	: 6853
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Kurtarma Kazısı- Niksar/Ünye Caddesi
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 09.10.1989
MÜZEDEKİ YERİ	: Teşhir
ÖLÇÜLER	: Ağırlık:1,93 gr Uzunluk:2,9 cm Çap:1,1 Alt Genişlik: 0,15 cm
YAPIM TEKNİĞİ	: Dövme, Kabartma, Kaplama, Telkari Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Tümdür.
TANIM	: Üstten alta doğru genişleyen yuvarlak yeşil taş üzerine ince altın plakanın kaplanmasıyla oluşturulmuştur. Üstte altın plakadan yapılmış halkası mevcuttur. Boylamasına 3 adet zikzak şeklindeki tel telkari tekniğiyle kolye ucu üzerine raptelenmiştir. Bu işlemenin alt kısmında yine telkari ile yapılmış kalp motifi yer almaktadır. Yine aynı teknikle yapılmış damla motifleriyle eser süslenmiştir. Repousse tekniği kullanılarak halka şekli verilen kısım gövdeye lehimlenerek sarkaç tamamlanmıştır.

BENZER ÖRNEKLER : Meriçboyu, 2001, 212; Koçar, 2011, 33; Bingöl, 1999, 126; Koçar, 2011, 42; Marshall, 1969, 284.

TARİH : MS 2-3. Yüzyıl.

KATALOG NO : 48

RESİM NO : 54

CİNSİ : Pendentif

MÜZE ENVANTER NO : 7090

BULUNTU ŞEKLİ/YERİ : Kurtarma Kazısı- Zile/ Yalnız Türbe Mevkii

MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : 01.07.1994

MÜZEDEKİ YERİ : Teşhir

ÖLÇÜLER : Ağırlık:6,81 gr Uzunluk:5,4 cm Genişlik: 0,74 cm

YAPIM TEKNİĞİ : Dövme, Kabartma Tekniği

DURUMU : Kullanılmış- Tümdür.

TANIM : Altın plakadan sekiz kenarlı, içi boş, silindir şeklinde yapılmıştır. Uçlarından birisine küçük bir kapakçık yapılarak kenarları içe doğru bükülmüştür. Uzun kenarından birine iki adet askı tutturulmuştur.

BENZER ÖRNEKLER : Bingöl, 1999, 133, Kat. No. 92, 141, 142.

TARİH : MS 2-3. Yüzyıl.

KATALOG NO	: 49
RESİM NO	: 55
CİNSİ	: Pendentif
MÜZE ENVANTER NO	: 3257
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Satın Alma
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 19.11.1976
MÜZEDEKİ YERİ	: Teşhir
ÖLÇÜLER	: Ağırlık:2,89 gr Uz:2,19 cm Gen: 3,1 cm Kal:0,3 cm
Çap:2,1 Taş Uz:0,8 cm	
YAPIM TEKNİĞİ	: Dövme, Kabartma, Kazıma, Kakma Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Tümdür.
TANIM	: Kolye ögesi, altın ve Necef taşından yapılmıştır. Dış bükey elips formlu bir Necef taşının, altın bir çerçeve ile çevrenmesiyle yapılmıştır. Çerçeve kenarları diyagonal çizgilerle süslüdür. İki uzun uca birer halka eklenmiştir.
BENZER ÖRNEKLER	: Bingöl, 1999, 147, Kat No,163; Marshall, 1969, 320, Kat. No: 2747; Koçar, 2011, Kat No:14,15; Higgins, 1961, 63G
TARİH	: MS 2-3. Yüzyıl.

KATALOG NO	:50
RESİM NO	: 56
CİNSİ	: Pendentif
MÜZE ENVANTER NO	: 7091
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Kurtarma Kazısı- Zile/ Yalnız Türbe Mevkii
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 01.07.1994
MÜZEDEKİ YERİ	: Depo
ÖLÇÜLER	: Ağırlık:2,43 gr Uz:2,7 cm Gen: 0,70 cm
YAPIM TEKNİĞİ	: Dövme, Kabartma Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Ezilmiş ve orta bölümde bir yeri delinmiştir.
TANIM	: Altın plakadan, iki ucu kapalı, yassı silindir şeklinde, içi boş olarak yapılmıştır. İki kenarında kuşak şeklinde gövdeye sarılmış ve üstte borucuk haline getirilmiş iki adet halka yer almaktadır. Ezilmiş ve orta bölümde bir yeri delinmiştir.

BENZER ÖRNEKLER : Bingöl, 1999, 133, Kat. No. 92, 141, 142; Meriçboyu, 2001, 212; Koçar, 2011, 33; Bingöl, 1999, 126; Koçar, 2011, 42; Marshall, 1969, 284.
TARİH : MS 2-3. Yüzyıl.

KATALOG NO : 51
RESİM NO : 57
CİNSİ : Pendentif
MÜZE ENVANTER NO : 7755
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ : Satın Alma
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ :
MÜZEDEKİ YERİ : Depo
ÖLÇÜLER : Ağırlık:1 gr Uz:2 cm Gen: 1,2 cm Kal:0,5 cm
YAPIM TEKNİĞİ : Dövme, Kabartma Tekniği
DURUMU : Kullanılmış- Bir kenarı hafif ezilmiştir.
TANIM : Altın plakadan, yassı silindir şeklinde, içi boş olarak yapılmıştır. Askı kısmı ince uzun bir levhanın üzeri üç yivle süslenmiş borucuğun orta yerinden lehimlenerek, uçları birleştirilip halka haline getirilmiştir
BENZER ÖRNEKLER : Bingöl, 1999, 133, Kat. No. 92, 141, 142; Meriçboyu, 2001, 212; Koçar, 2011, 33; Bingöl, 1999, 126; Koçar, 2011, 42; Marshall, 1969, 284.
TARİH : MS 2-3. Yüzyıl.

KATALOG NO	: 52
RESİM NO	: 58
CİNSİ	: Taşlı Yüzük
MÜZE ENVANTER NO	: 2092
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: -
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	:-
MÜZEDEKİ YERİ	: Teşhir
ÖLÇÜLER	: Ağırlık: 4,06 gr. Kaş Kal. :0,4 cm Kaş uz.: 2,2 cm
Çap:1,8 cm	
YAPIM TEKNİĞİ	: Kakma, Kabartma Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Tümdür.
TANIM	: Kabartma beyaz renkli bir taş üzerine tanrıça kabartması işlenmiştir.
BENZER ÖRNEKLER	: Plantzos, D, , AJA 101; 451-464
TARİH	: MÖ 3-2. Yüzyıl.

KATALOG NO	: 53
RESİM NO	: 59
CİNSİ	: Taşlı Yüzük
MÜZE ENVANTER NO	: 6145
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Kurtarma Kazısı- Zile/ Niksar Leylekli Çeşme
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	:26.11.1984
MÜZEDEKİ YERİ	: Teşhir
ÖLÇÜLER	: Ağırlık: 5,75 gr Kaş kal:0,5 cm Kaş Uz:1,4 cm Halka
Çap:2,5 cm Uz:2,1 cm Gen: 1,6 cm	
YAPIM TEKNİĞİ	: Döküm, Kakma, Kabartma Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Tümdür.
TANIM	: Som altından yapılmış, kaşa doğru genişleyerek, dışa bombeli, elips formlu kaş yuvasına mavi renk taş yerleştirilmiş ve üzerine bir tanrıça portresi işlenmiştir.

BENZER ÖRNEKLER : G.M. A. Richter, 1958, 13; Forbes, 22; Demir, 2008, 91; Bingöl, 1999, Kat No:170.171.172.

TARİH : MÖ 1.Yüzyıl- MS 1.Yüzyıl.

KATALOG NO : 54

RESİM NO : 60

CİNSİ : Taşlı Yüzük

MÜZE ENVANTER NO : 5938

BULUNTU ŞEKLİ/YERİ : Müsadere

MÜZEYE GELİŞ TARİHİ :15.08.1983

MÜZEDEKİ YERİ : Depo

ÖLÇÜLER : Ağırlık: 6,20 gr Kaş Gen: 1,4 cm Halka Çapı:2,3 cm
Kaş Uz: 2 cm Gen: 1,6 cm Halka Kal:0,2 cm

YAPIM TEKNİĞİ : Döküm, Kakma, Kazıma Tekniği

DURUMU : Kullanılmış- Kırıktır.

TANIM : Saf altından yapılmış yüzük, elips formudur. Kaşa doğru genişler ve elips kaş yuvasına, siyah renkli bir taş üzerine kazıma olarak yapılmış, çelenk üzerine konan arı işlenmiştir. Halka kısmının altı iki yerinden kırılmıştır.

BENZER ÖRNEKLER :

<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/256218>

TARİH : MÖ 1.Yüzyıl- MS 1.Yüzyıl.

KATALOG NO	: 55
RESİM NO	: 61
CİNSİ	: Taşlı Yüzük
MÜZE ENVANTER NO	: 1338
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Müsadere
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	:
MÜZEDEKİ YERİ	: Teşhir
ÖLÇÜLER	: Ağırlık: 2,59 gr Çap: 2,3 cm İç Çap:1,70 Kaş Kal:0,56 cm Kenar Kal:0,3 cm
YAPIM TEKNİĞİ	: Döküm, Kakma, Kazıma Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Hafif ezilmiştir.
TANIM	: Granat taşı olması muhtemel bir kaş kullanılan yüzük ver almaktadır. Yüzüğün gövdesi içi boş halka şeklindedir. Üst kısımda genişleyip, kalınlaşan halkanın içine kırmızı taştan yapılmış oval formlu yüzük kaşı yerleştirilmiştir. Kaşın üzerinde stilize bir kuş motifi yer almaktadır.
BENZER ÖRNEKLER	: R. Wittkower, 1939, 294; . Black ve A. Green, Gods, 1992, 43; Demir, 2008, 200; Uygun, 2000, 33-34, Y7-Y8; Higgins, 1961, 175, 53F https://www.metmuseum.org/art/collection/search/243672 .
TARİH	: MÖ 1- MS 1. Yüzyıl.

KATALOG NO	: 56
RESİM NO	: 62
CİNSİ	: Taşlı Yüzük
MÜZE ENVANTER NO	: 6854
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Kurtarma Kazısı/ Niksar- Ünye Caddesi
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 09.10.1989
MÜZEDEKİ YERİ	: Depo
ÖLÇÜLER	: Ağırlık: 3,4 gr Çap: 1,96 cm Kaş Kal:0,33 cm Kal:0,2 Kaş Çap:0,6*0,3 cm
YAPIM TEKNİĞİ	: Döküm, Kakma, Kazıma Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Tümdür.

TANIM : Yuvarlak altın çubuk bükülüp, üst kısmında elips formlu bir bölüm oluşturulmuş, onun yerine de siyah, gri renkli bir taş oturtulmuştur. Kaşın üzerinde sola doğru koşan bir karaca motifi kazınmıştır.

BENZER ÖRNEKLER : Bingöl, 1999, 170, Kat. No:189; Uygun, 2000, 17.

TARİH : MS 1-2. Yüzyıl.

KATALOG NO : 57

RESİM NO : 63

CİNSİ : Taşlı Yüzük

MÜZE ENVANTER NO : 7092

BULUNTU ŞEKLİ/YERİ : Kurtarma Kazısı/ Zile-Yalnız Türbe Mevkii

MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : 01.07.1994

MÜZEDEKİ YERİ : Depo

ÖLÇÜLER : Ağırlık: 8,8 gr Çap: 2,25 cm Kaş Kal:0,7 cm Kal:0,25 cm

YAPIM TEKNİĞİ : Döküm, Kakma, Kazıma Tekniği

DURUMU : Kullanılmış- Tümdür.

TANIM : Daire formlu yüzüğün halkası, kaşa doğru kalınlaşmaktadır. Siyah, beyaz ve kahverenginin tonlarından oluşan, üstü düz, pramidal kaşın üzerinde kazıma tekniğiyle "ENİ-EAC" yazılmıştır. Kaş yuvasının kenarları diklemesine birbirine paralel düz çizgilerle motiflendirilmiştir

BENZER ÖRNEKLER :

<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/243676>

TARİH : MS 1-2. Yüzyıl.

KATALOG NO	: 58
RESİM NO	: 64
CİNSİ	: Taşlı Yüzük
MÜZE ENVANTER NO	: 7233
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Satın Alma
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: -
MÜZEDEKİ YERİ	: Depo
ÖLÇÜLER	: Ağırlık: 3,09 gr Çap: 2,1 cm Kal:0,75 cm Kaş
Kal:0,35 cm	
YAPIM TEKNİĞİ	: Döküm, Kakma, Kaplama Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Tümdür.
TANIM	: Tek parça altın kaplamadan yapılan yüzüğün halka kaş kısmında geniş tutturulmuş iç içe siyah, beyaz ve kırmızı taşlar yerleştirilmiştir.
BENZERÖRNEKLER:	Bingöl,1999,161,Kat.No:176; https://www.metmuseum.org/art/collection/search/245930
TARİH	: MS 2. Yüzyıl.

KATALOG NO	: 59
RESİM NO	: 65
CİNSİ	: Taşlı Yüzük
MÜZE ENVANTER NO	: 2190
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Satın Alma
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 30.05.1975
MÜZEDEKİ YERİ	: Teşhir

ÖLÇÜLER	: Ağırlık: 4,79 gr İç Çap:2,0 cm Taş Uz:1,8 cm Taş Gen:1,4 cm Yüzük Çapı:1,9 cm
YAPIM TEKNİĞİ	: Döküm, Kabartma Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Tümdür.
TANIM	: Elips formda taba rengi taş üzerine oyma tekniği ile sorguçlu miğferi giymiş bir muharip portresi işlenmiştir. Miğferin yan yüzünde bir defne dalı vardır. Alçak kabartma ile sakal işlenmiştir.
BENZERÖRNEKLER:	https://www.metmuseum.org/art/collection/search/243646
TARİH	: MS 1-3. Yüzyıl.

KATALOG NO	: 60
RESİM NO	: 66
CİNSİ	: Taşlı Yüzük
MÜZE ENVANTER NO	: 6731
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Kurtarma Kazısı/Niksar-Leylekli Çeşme
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 28.12.1978
MÜZEDEKİ YERİ	: Depo
ÖLÇÜLER	: Ağırlık: 3,45 gr Çap:1,7 cm Kal:1,0 cm Kaş Çap:0,7*0,9 cm Kaş Kal:0,4 cm
YAPIM TEKNİĞİ	: Dövme, Kakma, Kazıma Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Tümdür.
TANIM	: Taş üzerine stilize şekilde iki balık kazınmıştır. Yüzük enli bir yapıdadır ve çok kalın olmayan bir levha şeklinde tasarlanmış kaş kısmının oturtulacağı bölüm dışı doğru taşkın şekilde yapılmıştır
BENZER ÖRNEKLER	: Demir, 2008, 160, Kat. No. 62; Sokullu, 2003, 198, Şekil 77, Uygun, 2000, 56.Y27; Bingöl, 1999, 166, Kat. No. 185; Uygun, 2000, 68; Higgins, 1961, lev. 63.
TARİH	: MS 2-3. Yüzyıl.

KATALOG NO	: 61
RESİM NO	: 67
CİNSİ	: Taşlı Yüzük
MÜZE ENVANTER NO	: 7981
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Müsadere
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 17.02.2016
MÜZEDEKİ YERİ	: Depo
ÖLÇÜLER	: Ağırlık: 1,90 gr Çap:1,8 cm Kal:0,6 cm Kaş Çap:0,8*0,5 cm Kaş Kal:0,4 cm
YAPIM TEKNİĞİ	: Dövme, Kakma, Granülasyon Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Tümdür.
TANIM	: Bant şeklinde, düz bir yüzük formu yer almaktadır. Kaş kısmında bir yuva içerisinde akik taşı olması muhtemel bir taş vardır. Taş üzerinde belirgin olmayan bir figür yer almaktadır. Dört köşesinde granüle bezeme yer almaktadır. Yüzük formu itibariyle halka kısmının kenarları yuvarlaştırılmadığı için geniş bir bant şeklinde görülmektedir.
BENZERÖRNEKLER:	Demir, 2008, 160, Kat. No. 62; Sokullu, 2003, 198, Şekil 77, Uygun, 2000, 56.Y27; Bingöl, 1999, 166, Kat. No. 185; Uygun, 2000, 68; Higgins, 1961, lev. 63.
TARİH	: MS 2-3. Yüzyıl

KATALOG NO	: 62
RESİM NO	: 68
CİNSİ	: Taşlı Yüzük

MÜZE ENVANTER NO	: 7139
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Satın Alma
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 06.04.1995
MÜZEDEKİ YERİ	: Teşhir
ÖLÇÜLER	: Ağırlık: 1,90 Kaş Kal:0,29 cm Alt Kal:0,19 cm
Çap:1,6 cm	
YAPIM TEKNİĞİ	: Telkari, Granülasyon, Kakma, Kazıma Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Tümdür.
TANIM	: Üç telin üst üste atılarak burulması ile yapılmış, numarada kaşa bağlanan bir kolu kopmuştur. Tellerden ikisinin yiv bezemeli, birinin bezemesiz olması görsellik için yapılmış olabilir. Üzerindeki açık kırmızı granat olması muhtemel taş, işçiliksiz altın bir plaka ile çevrelenmiştir. Taşın üzerine tanımlanamayan bir motif işlenmiştir. Taşın her iki kenarında ikişer tane granüle bezeme yapılmıştır.
BENZER ÖRNEKLER	: Bingöl, 1999, 165. Kat. No. 183.
TARİH	: MS 3. Yüzyıl.

KATALOG NO	: 63
RESİM NO	: 69
CİNSİ	: Taşlı Yüzük
MÜZE ENVANTER NO	: 6143
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Kurtarma Kazısı/ Niksar-Leylekli Çeşme
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 26.11.1984
MÜZEDEKİ YERİ	: Teşhir
ÖLÇÜLER	: Ağırlık: 1,80 gr Çap:1,6 cm Kal:0,75 cm
YAPIM TEKNİĞİ	: Döküm, Kakma Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Tümdür.
TANIM	: Som altın ve taş kullanılarak yapılmıştır. Taş kırmızı renklidir, granat olabilir. Halka şeklindeki yüzüğün kaş kısmında yuvaya geçirilmiş yaprak formu kırmızı renkli bir taş bulunmaktadır.
BENZER ÖRNEKLER	: Bingöl, 1999, Kat. No.180- 184-185, Greifenhagen II, Lev:60/3
TARİH	: MS 3-4. Yüzyıl.

KATALOG NO	: 64
RESİM NO	: 70
CİNSİ	: Taşlı Yüzük
MÜZE ENVANTER NO	: 6351
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Kurtarma Kazısı/ Niksar-Leylekli Çeşme
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 06.10.1986
MÜZEDEKİ YERİ	: Teşhir
ÖLÇÜLER	: Ağırlık: 1,90 gr Çap:1,8 cm Kal:1 cm
YAPIM TEKNİĞİ	: Döküm, Kakma, Kabartma, Kazıma Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Tümdür.
TANIM	: Kaşa oturma yerinde yukarı doğru daralan ortası duman renginde, damarlı kahverengi, kırmızı renkli bir taş kullanılmıştır. Masif döküm yüzüğün halkası altta ince, kaşa doğru köşeli ve yüksek tırnaklıdır. Kullanılan taş olasılıkla sardonikstir. Yuvadandan halkaya geçişte her iki tarafta derin yivler vardır.
BENZER ÖRNEKLER	: Bingöl, 1999, Kat. No.184 165; Koçar, 2011, Kat No:24, 85; Özgülnar, 2007, K42-43, 117.Higgins, 1961, 62A, 190.
TARİH	: MS 3-4.Yüzyıl.

KATALOG NO	: 65
RESİM NO	: 71
CİNSİ	: Taşlı Yüzük
MÜZE ENVANTER NO	: 7308
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Satın Alma

MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 03.07.2007
MÜZEDEKİ YERİ	: Depo.
ÖLÇÜLER	: Ağırlık: 3,27 gr Yükseklik: 1,9 cm Kal:1 cm
Genişlik:1,8 cm	
YAPIM TEKNİĞİ	: Döküm, Kakma, Kabartma Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Tümdür.
TANIM	: Kaşa oturma yerinde yukarı doğru daralan ortası duman renginde, damarlı kahverengi, kırmızı renkli bir taş kullanılmıştır. Masif döküm yüzüğün halkası altta ince, kaşa doğru köşeli ve yüksek tırnaklıdır. Kullanılan taş olasılıkla sardonikstir. Yuvadandan halkaya geçişte her iki tarafta derin yivler vardır.
BENZER ÖRNEKLER	: Bingöl, 1999, Kat. No.184 165; Koçar, 2011, Kat No:24, 85; Özgülnar, 2007, K42-43, 117.Higgins, 1961, 62A, 190.
TARİH	: MS 3-4.Yüzyıl.

KATALOG NO	: 66
RESİM NO	: 72
CİNSİ	: Taşlı Yüzük
MÜZE ENVANTER NO	: 6144
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Kurtarma Kazısı/ Niksar-Leylekli Çeşme
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 26.11.1984
MÜZEDEKİ YERİ	: Teşhir
ÖLÇÜLER	: Ağırlık: 7,65 gr İç Çap:1,5 cm Kal:0,4 cm
YAPIM TEKNİĞİ	: Döküm, Kakma, Kazıma Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Tümdür.
TANIM	: Kaşa doğru genişleyerek, dışa bombeli, elips bir görünüm kazanan halkanın elips formlu kaş yuvasına kırmızı renk bir taş yerleştirilmiştir. Taşın üzerine kazılarak, Yunan harfleriyle “fabius” yazılmıştır.
BENZER ÖRNEKLER	: Demir, 2008, 179, Kat. No. 80-81, Bingöl, 1999, 166, Kat. No. 185, TÜRSAB, Aralık, Sayı:202, 2000, 62.
TARİH	: MS 3-4. Yüzyıl.

KATALOG NO	: 67
RESİM NO	: 73
CİNSİ	: Taşlı Yüzük
MÜZE ENVANTER NO	: 7956
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Müsadere
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 13.08.2009
MÜZEDEKİ YERİ	: Depo
ÖLÇÜLER	: Ağırlık: 10,40 gr Çap:2 cm Kal:1,1 cm Kaş
Çap:0,7*0,4 cm	
YAPIM TEKNİĞİ	: Döküm, Kakma, Kazıma Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Tümdür.
TANIM	: Kaşa doğru genişleyerek, dışa bombeli, elips bir görünüm kazanan halkanın elips formlu kaş yuvasına kırmızı renk bir taş yerleştirilmiştir. Yüzüğün kaş kısmı köşeli yapıdadır ve küçük bir yuva içerisinde kırmızı renkli taş vardır. Yüzük kaşının üzerinde balık betimi bulunmaktadır.
BENZER ÖRNEKLER	: Demir, 2008, 179, Kat. No. 80-81, Bingöl, 1999, 166, Kat. No. 185, TÜRSAB, Aralık, Sayı:202, 2000, 62.
TARİH	: MS 3-4. Yüzyıl.

KATALOG NO	: 68
RESİM NO	: 74
CİNSİ	: Taşsız Yüzük
MÜZE ENVANTER NO	: 7235
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Satın Alma

MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : 02.10.2001
MÜZEDEKİ YERİ : Teşhir
ÖLÇÜLER : Ağırlık: 7,11 gr İç Çap:1,6 cm Dış Çap:2,15 cm Kaş Gen: 2 cm Kaş Uz:1,3 cm Uz:2,1 cm
YAPIM TEKNİĞİ : Döküm Tekniği
DURUMU : Kullanılmış- Tümdür.
TANIM : Kaşı ve halkası tek parça altındandır. Kaşı genişçe düz ve elips formda olup üzerinde hiçbir bezeme bulunmamaktadır.
BENZER ÖRNEKLER : Bingöl, 1999, 169, Kat. No, 188; Resim 6; Greifenhagen II, Lev:61; Sivireol, No. 237.
TARİH : MÖ 3-2. Yüzyıl.

KATALOG NO : 69
RESİM NO : 75
CİNSİ : Taşsız Yüzük
MÜZE ENVANTER NO : 7310
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ : Satın Alma
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : 03.07.2007
MÜZEDEKİ YERİ : Depo
ÖLÇÜLER : Ağırlık: 0,73 gr Çap:1.6 cm Kal:0,2 cm
YAPIM TEKNİĞİ : Kazıma Tekniği
DURUMU : Kullanılmış- Tümdür.
TANIM : . Halka biçimli olup, üzeri tırtıklıdır.
BENZER ÖRNEKLER : -
TARİH : MS 1-3. Yüzyıl.

KATALOG NO	: 70
RESİM NO	: 76
CİNSİ	: Taşsız Yüzük
MÜZE ENVANTER NO	: 7311
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Satın Alma
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 01.05.2007
MÜZEDEKİ YERİ	: Depo
ÖLÇÜLER	: Ağırlık: 0,97 gr Çap:1.7 cm Kal:0,2 cm
YAPIM TEKNİĞİ	: KazımaTekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Tümdür.
TANIM	: . Halka biçimli olup, üzeri tırtıklıdır.
BENZER ÖRNEKLER	: -
TARİH	: MS 1-3. Yüzyıl.

KATALOG NO	: 71
RESİM NO	: 77
CİNSİ	: Taşsız Yüzük
MÜZE ENVANTER NO	: 7309
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Satın Alma
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 01.03.2007
MÜZEDEKİ YERİ	: Depo
ÖLÇÜLER	: Ağırlık: 0,99 gr Çap:1.8 cm Kal:0,2 cm
YAPIM TEKNİĞİ	: KazımaTekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Tümdür.
TANIM	: . Halka biçimli olup, üzeri tırtıklıdır.
BENZER ÖRNEKLER	: -
TARİH	: MS 1-3. Yüzyıl.

KATALOG NO	: 72
RESİM NO	: 78
CİNSİ	: Taşsız Yüzük
MÜZE ENVANTER NO	: 7316
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Satın Alma
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 03.07.2007
MÜZEDEKİ YERİ	: Depo
ÖLÇÜLER	: Ağırlık: 3,37 gr Çap:2,1 cm Kal:0,3 cm
YAPIM TEKNİĞİ	: Dövme, Telkari Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Tümdür.
TANIM	: Yuvarlak kesitli halkanın uçları inceltilerek spiral şeklinde bağlanmıştır.
BENZER ÖRNEKLER	: Ergil, 1983, 23; Greifenhagen, Band II, Lev. 39/7, 47; Adolf Greifenhagen, 1970, Lev. 23/3, Lev.21/7, 46; Wolf Rudolph, 1973, 118/b; Özgülnar, 2007, 78; Sokullu, 2003, 176; Türe, 2005, 137-139; https://www.metmuseum.org/searchresults#!/search?q=Earring,%20deltashaped&orderByCountDesc=true&page=1&searchFacet=Art ; Uygun, 2000, 74.
TARİH	: MS 1-3. Yüzyıl.

KATALOG NO	: 73
RESİM NO	: 79
CİNSİ	: Taşsız Yüzük
MÜZE ENVANTER NO	: 7955
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Müsadere
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 03.08.2009
MÜZEDEKİ YERİ	: Depo
ÖLÇÜLER	: Ağırlık: 0,65 gr Çap:1,5 cm Kal:0,2 cm
YAPIM TEKNİĞİ	: Dövme, Telkari Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Tümdür.
TANIM	: Yuvarlak kesitli halkanın uçları inceltilerek spiral şeklinde bağlanmıştır.
BENZER ÖRNEKLER	: Ergil, 1983, 23; Greifenhagen, Band II, Lev. 39/7, 47; Adolf Greifenhagen, 1970, Lev. 23/3, Lev.21/7, 46; Wolf Rudolph, 1973, 118/b; Özgülnar, 2007, 78; Sokullu, 2003, 176; Türe, 2005, 137-139;

<https://www.metmuseum.org/searchresults#!/search?q=Earring,%20deltashaped&orderByCountDesc=true&page=1&searchFacet=Art> ; Uygun, 2000, 74.

TARİH : MS 1-3. Yüzyıl

KATALOG NO : 74
RESİM NO : 80
CİNSİ : Taşsız Yüzük
MÜZE ENVANTER NO : 6855
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ : Kurtarma Kazısı-Niksar/Ünye Caddesi
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : 09.10.1989
MÜZEDEKİ YERİ : Teşhir
ÖLÇÜLER : Ağırlık: 3,28 gr İç Çap:1,6 cm Dış Çap:1,8 cm Kaş
 Gen: 0,19 cm Kal:0,2 cm
YAPIM TEKNİĞİ : Döküm, Kazıma Tekniği
DURUMU : Kullanılmış- Tümdür.
TANIM : Yuvarlak altın çubuğun elips formda kıvrılıp, üst kısımda yassılaştırılmasıyla oluşturulmuştur. Kaş kısmında kazıma tekniğiyle alttan üste doğru daralan bir dal motifi işlenmiştir.
BENZER ÖRNEKLER : Bingöl, 1999, 170, Kat. No, 190-191; Özgülnar, 2007, 120; Uygun, 2000, 69, Kat. No. Y26;
<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/243519>

TARİH : MS 2-3. Yüzyıl.

KATALOG NO	: 75
RESİM NO	: 81
CİNSİ	: Taşsız Yüzük
MÜZE ENVANTER NO	: 6142
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Kurtarma Kazısı-Niksar/Leylekli Çeşme
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 26.11.1984
MÜZEDEKİ YERİ	: Teşhir
ÖLÇÜLER	: Ağırlık: 6,15 gr Çap:1,7 cm Kalınlık: 0,1 cm
YAPIM TEKNİĞİ	: Döküm Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Tümdür.
TANIM	: Kaşa doğru genişleyen halkanın yanları silmeli, kare formlu kaş kısmı silindirik bir kabara ile son bulmaktadır.
BENZER ÖRNEKLER	: Özgülnar, 2007, K41.
TARİH	: MS 2-3 Yüzyıl.

KATALOG NO	: 76
RESİM NO	: 82
CİNSİ	: Taşsız Yüzük
MÜZE ENVANTER NO	: 7307
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Satın Alma
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 03.07.2007
MÜZEDEKİ YERİ	: Teşhir
ÖLÇÜLER	: Ağırlık: 13,92 gr Gen:2,20 cm Uz:1,8 cm İç Çap:1,9 cm Dış Çap:2,20 cm Kaş Kal:0,30 cm
YAPIM TEKNİĞİ	: Döküm, Kabartma Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Tümdür.
TANIM	: Halka kısmı sekizgen biçimlidir. Kaş kısmı üzerinde tokalaşan iki el yer almakta, ellerin altında ve üstünde yazıt mevcuttur. Yüzüğü taşıyan kişinin adının harf kombinasyonu olması muhtemeldir.
BENZER ÖRNEKLER	: Bingöl, 1999, s. 172, Kat. No. 194 https://www.metmuseum.org/art/collection/search/712072
TARİH	: MS 3. Yüzyıl.

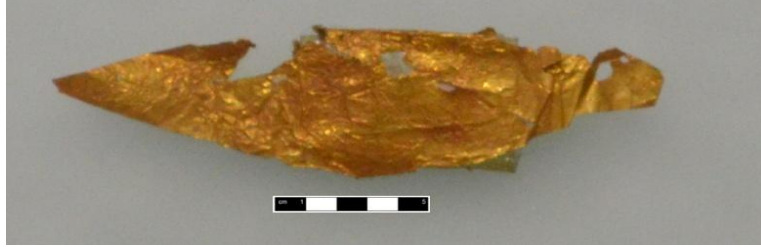

KATALOG NO	: 77
RESİM NO	: 83
CİNSİ	: Taşsız Yüzük
MÜZE ENVANTER NO	: 7207
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Satın Alma
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 27.08.1998
MÜZEDEKİ YERİ	: Depo
ÖLÇÜLER	: Ağırlık: 3,67 gr Çap:1,6 cm*1,4 cm Kal:0,1 cm
YAPIM TEKNİĞİ	: Döküm, Kazıma Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Tümdür.
TANIM	: . Yuvarlak halka formda, kaş kısmı bombeli yapılarak üzerine "AYEI" yazılmıştır.
BENZER ÖRNEKLER	: Demir, 2008, 179, Kat. No. 80-81, Bingöl, 1999, 166, Kat. No. 185, TÜRSAB, Aralık, Sayı:202, 2000, 62.
TARİH	: MS 3-4. Yüzyıl

KATALOG NO	: 78
RESİM NO	: 84
CİNSİ	: Ağız- Göz Bandı
MÜZE ENVANTER NO	: 1339
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Müsadere
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 03.08.2009
MÜZEDEKİ YERİ	: Depo
ÖLÇÜLER	: Ağırlık: 0,2 gr Uzunluk: 10 cm Genişlik:4,5 cm
YAPIM TEKNİĞİ	: Dövme Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Bir Kenarı kopmuştur.

TANIM : Eşkenar dörtgen formlu altın varakların, uzun köşeleri şerit şeklindedir. Bir Kenarı kopmuştur.
BENZER ÖRNEKLER : Bingöl, 1999, Kat No. 230, 231, 234-235; 236, 237, 240, 241
TARİH : MÖ 3-2. Yüzyıl

KATALOG NO : 79
RESİM NO : 85
CİNSİ : Ağız- Göz Bandı
MÜZE ENVANTER NO : 3234
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ : Satın Alma
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : 03.08.2009
MÜZEDEKİ YERİ : Teşhir
ÖLÇÜLER : Ağırlık: 0,2 gr Uzunluk: 13 cm Genişlik:4 cm
YAPIM TEKNİĞİ : Dövme Tekniği
DURUMU : Kullanılmış- Tümdür.
TANIM : Eşkenar dörtgen formlu altın varakların, uzun köşeleri şerit şeklindedir.
BENZER ÖRNEKLER : Bingöl, 1999, Kat No. 230, 231, 234-235; 236, 237, 240, 241
TARİH : MÖ 3-2. Yüzyıl

KATALOG NO : 80
RESİM NO : 86
CİNSİ : Ağız Bandı
MÜZE ENVANTER NO : 7505
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ : Müsadere
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : 19.02.2011

MÜZEDEKİ YERİ	: Teşhir
ÖLÇÜLER	: Uzunluk: 9,5 cm Genişlik:6,1 cm
YAPIM TEKNİĞİ	: Dövme Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Tümdür.
TANIM	: Yuvarlaklığı bakımından ağız bandı olması muhtemel bir eserdir. Her iki kenarında ince tellerle halkalar yapılmış olasılıkla bu halkalardan geçirilen iplikle kullanılmıştır.
BENZER ÖRNEKLER	: Bingöl, 1999, Kat No. 230, 231, 234-235; 236, 237, 240, 241
TARİH	: MÖ 3-2. Yüzyıl

KATALOG NO	: 81
RESİM NO	: 87
CİNSİ	: Ağız Bandı
MÜZE ENVANTER NO	: 7487
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Müsadere
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 15.01.2011
MÜZEDEKİ YERİ	: Teşhir
ÖLÇÜLER	: Kal.:0,5 cm Uzunluk: 10,2 cm Genişlik:3,1 cm
YAPIM TEKNİĞİ	: Dövme Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Tümdür.
TANIM	: İnce altın sayfadan yapılmıştır. Eşkenar dörtgen formudur. Karşılıklı iki ucu yuvarlak kesimlidir. Yuvarlak kesimli uçlarda ip delikleri bulunmaktadır. Kısa kenarların alt ve üst kısımlarında içe doğru kırıklar bulunmaktadır..
BENZER ÖRNEKLER	: Bingöl, 1999, Kat No. 230, 231, 234-235; 236, 237, 240, 241
TARİH	: MÖ 3-2. Yüzyıl.

KATALOG NO	: 82
RESİM NO	: 88
CİNSİ	: Varak Parçaları
MÜZE ENVANTER NO	: 5249
BULUNTU ŞEKLİ/YERİ	: Kurtarma Kazısı/Zile Meydan Mevkii
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 14.04.1981
MÜZEDEKİ YERİ	: Teşhir
ÖLÇÜLER	:
YAPIM TEKNİĞİ	: Dövme Tekniği
DURUMU	: Kullanılmış- Kırıktır.
TANIM	: İnce altın sahifadan yapılmış, 30 adet lale formunda altın varak parçalarıdır. Bezemesizdir.
BENZER ÖRNEKLER	: Bingöl, 1999, 33-54; Meriçboyu, 2001, 240; Onurkan, 1988, 5- 10; Koçar, 2011, 96; Higgins, 1961, 45; Hoffmann ve Davidson, 1965, Ogden, 1992; Marshall, 1969, 122.
TARİH	: MÖ 3-2. Yüzyıl

RESİMLER

Resim 1. Gökmedrese (Müze Arşivi)

Resim 2. Gökmedrese Taçkapısı (Müze Arşivi)

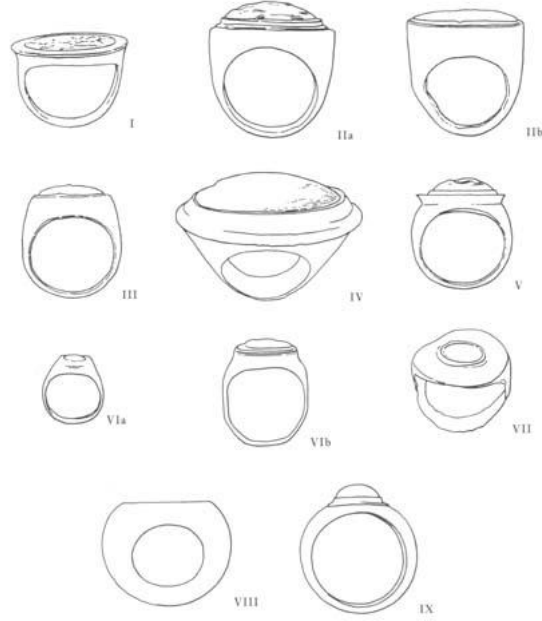
Resim 3. Gökmedrese İç Avlu ve Çiniler (Müze Arşivi)

Resim 4. Tokat Müzesi Yeni Hizmet Binası (Müze Arşiv

Resim 5. Roma Dönemi Takılarının Sergilendiği Vitrin

Resim 6. Hellenistik Dönem Yüzük Formları

(<http://www.beazley.ox.ac.uk/Gems/Styles/Hellenistic>, (Erişim Tarihi: 08.03.2019)

Resim 7. Saç Süsü

Resim 8. Saç Süsü

Resim 9. Diadem

Resim 10. Diadem

Resim 11. Halkası Figürlü Küpe

Resim 12. Halkası Figürlü Küpe

Resim 13. Disk Başlıklı Küpe

Resim 14.

Resim 15.

Resim 16.

Resim 17.

Halka Biçimli Sarkaçsız Kúpeler

Resim 18.

Resim 19.

Resim 20.

Halka Biçimli Sarkaçsız Kúpeler

Resim 21.

Resim 22.

Halka Biçimli Sarkaçsız Küpeler

Resim 23.  engeli Sarkaçlı Küpe

Resim 24. "S" Biçimli Küpe

Resim 25. "S" Biçimli Küpe

Resim 26. "S" Biçimli Küpe

Resim 27. "S" Biçimli Küpe

Resim 28. "S" Biçimli Küpe

Resim 29.

"S" Biçimli Küpe

Resim 30.

Resim 31. Halkası Diskli Sarkaçlı Küpe

Resim 32. Halkası Diskli Sarkaçlı Küpe

Resim 33. Halkası Diskli Sarkaçlı Küpe

Resim 34. Halkası Diskli Sarkaçlı Küpe

Resim 35. **Resim 36.**
Halkası Diskli Sarkaçsız Küpe

Resim 37

Resim 38
Halkası Diskli Sarkaçsız Küpe

Resim 39

Resim 40. Halkası Kare Montürlü Küpe

Resim 41. Halkası Kare Montürlü Küpe

Resim 42. Halkası Kare Montürlü Küpe

Resim 43. Halkası Boncuklu Küpe

Resim 44. Kolye

Resim 45. Kolye

Resim 46. Kolye

Resim 47. Kolye

Resim 48. Pandantif

Resim 49. Pandantif

Resim 50. Pandantif

Resim 51. Pandantif

Resim 52. Pandantif

Resim 53. Pandantif

Resim 54. Pandantif

Resim 55. Pandantif

Resim 56. Pandantif

Resim 57. Pandantif

Resim 58. Taşlı Yüzük

Resim 59. Taşlı Yüzük

Resim 60. Taşlı Yüzük

Resim 61. Taşlı Yüzük

Resim 62. Taşlı Yüzük

Resim 63. Taşlı Yüzük

Resim 64. Taşlı Yüzük

Resim 65. Taşlı Yüzük

Resim 66. Taşlı Yüzük

Resim 67. Taşlı Yüzük

Resim 68. Taşlı Yüzük

Resim 69. Taşlı Yüzük

Resim 70. Taşlı Yüzük

Resim 71. Taşlı Yüzük

Resim 72. Taşlı Yüzük

Resim 73. Taşlı Yüzük

Resim 74. Taşsız Yüzük

Resim 75. Taşsız Yüzük

Resim 76. Taşsız Yüzük

Resim 77. Taşsız Yüzük

Resim 78. Taşsız Yüzük

Resim 79. Taşsız Yüzük

Resim 80. Taşsız Yüzük

Resim 81. Taşsız Yüzük

Resim 82. Taşsız Yüzük

Resim 83. Taşsız Yüzük

Resim 84. Ağız- Göz Bandı

Resim 85. Ağız- Göz Bandı

Resim 86. Ağız Bandı

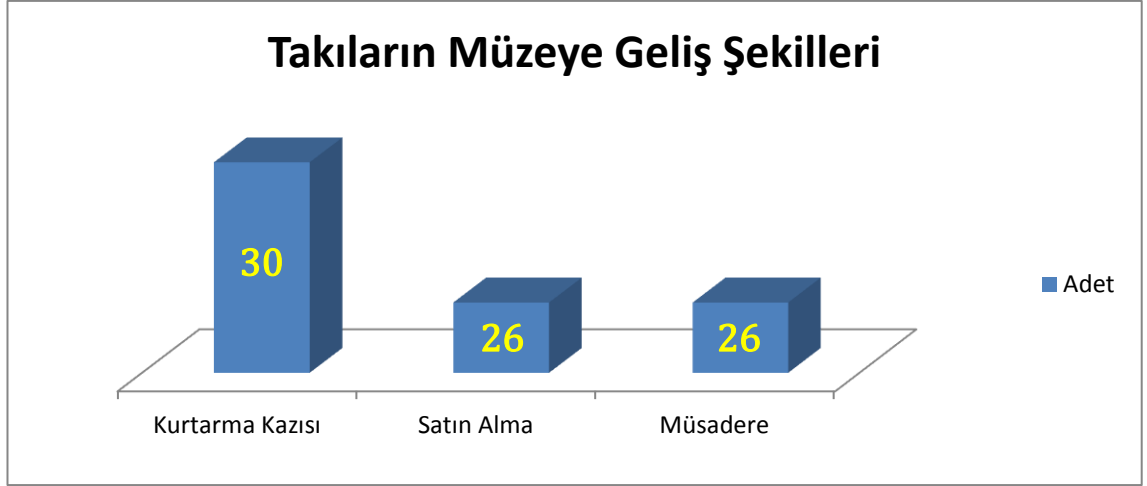
Resim 87. Ağız Bandı

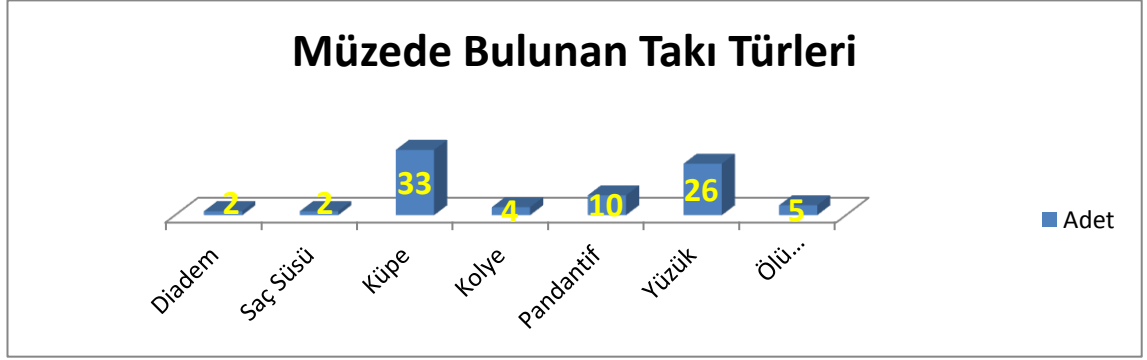
Resim 88. Varak Parçaları

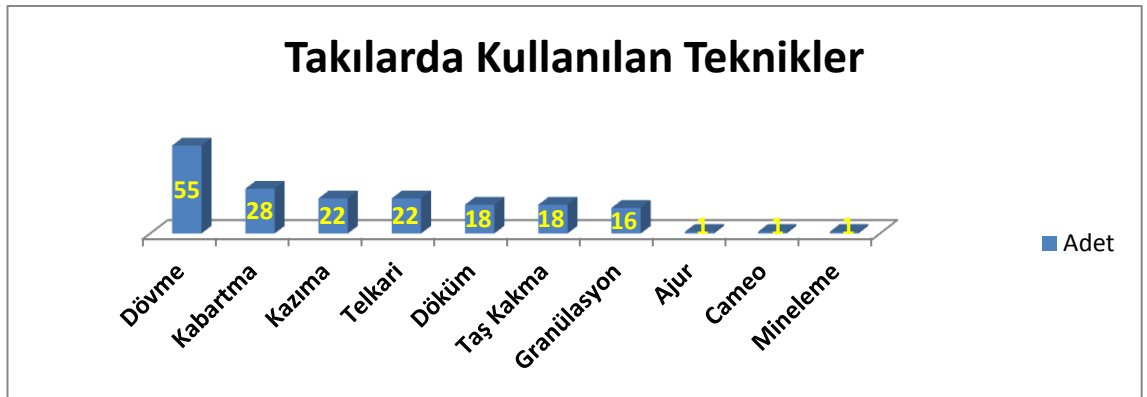
GRAFİKLER

Grafik 1. Takıların Müzeye Geliş Şekilleri

Grafik 2. Müzede Bulunan Takı Türleri

Grafik 3. Takılarda Kullanılan Teknikler

ZAMAN DİZİNİ

		TAKI ÇEŞİTLERİ	KRONOLOJİ												
			MÖ 5-4. YY	MÖ 4-3. YY	MÖ 3-2.YY	MÖ 3. YY	MÖ 2. YY	MÖ 1.YY	MÖ 1- MS 1.YY	MS 1-2. YY	MS 1-3. YY	MS 2. YY	MS 2-3. YY	MS 3. YY	MS 3-4.YY
BAŞ TAKILARI		SAÇ SÜSÜ	1-2												
		DİADEM				3		4							
	KÜPELER	Halkası Figürlü Küpeler		5-6											
		Disk Başlıklı Küpeler		7							8 -16				
		Halka Biçimli Sarkaçsız Küpeler													
		Çengeli Sarkaçlı Küpeler								17					
		“ S” Biçimli Küpeler								18-23					24
		Halkası Diskli Sarkaçlı								25-26		27-28			
		Halkası Diskli Sarkaçsız											29-33		
		Halkası Kare Montürlü Küpeler										34-36			
		Halkası Boncuklu Küpeler													37
BOYUN TAKILARI		Kolyeler			38-39					40-41					
		Pendantifler			42-43		44-45			46			47-51		
EL/KOL TAKILARI	YÜZÜKLER	Taşlı Yüzükler			52				53-55	56-57	59	58	60-61	62	63-67
		Taşsız Yüzükler			68						69-73		74-75	76	77
ÖLÜ/MEZAR HEDİYELERİ		Ağız, Göz Bandı			78-82										

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	SümeYra GÖRAL
Doğum Yeri ve Tarihi	Erzurum/ Merkez- 21.04. 1988
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	2009-2013: Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri	
İş Deneyimi	
Kazılar ve Yüzey Araştırmalar	<u>2010</u> : Balıkesir/Erdek İlçesi Kyzikos Antik Kenti Kazısı.
Projeler	
İletişim Bilgileri	
E-Posta Adresi	sumeyra_tohumcu@hotmail.com
Tarih	2019